

Bekir Karadeniz

Artvinli Halk Şairleri

Cerrahi • Aşık Cesimi • Hatif Cihan • Aşık Cıvani • Necmettin Coşkun • Aşık Coşkunî • Enver Dur Abdal • Cemal Durmuş • Aşık Efkarî • Nebî Efkarî • Aşık Elfazî • Aşık Emrah • Aşık Engüni • Firakî • Fikrî Genç • Reşat Genç • Zekî Genç • Aşık Geyranî • Mehmet Gökalp • Aşık Gülhanî • İrşadî • Aşık İsmail • Aşık İzharî • Aşık İzni • Aşık Kahri • Aşık Kalemi • Ali Kara • Aşık Kara • Aşık Muhibbi • Murat Muratoğlu • Aşık Nevzat • Aşık Nidasız • Aşık Niyazî • Hodlu Noksanî • Kuçenli Recai • Aşık Rufai • Aşık Sadıki • Aşık Saidi • Aşık Sefil • Aşık Sefili • Aşık Serveri • Sefil Mecit Tokdemir • Sadık Turan • Vezir Ummani • Avni Ünsal • Aşık Yanguni • Aşık Yaralı • Aşık Azmi • Şahistanoğlu Bahri • Aşık Bestekar • Aşık Bulali • Aşık Bulani • Aşık Cerrahi • Aşık Derya • Aşık Deryami • Aşık Devami • Aşık Didari • Aşık Dildari • Kul Dumani • Dur Abdal • Aşık Ervahi • Aşık Esrari • Aşık Eyüp • Aşık Fahri • Aşık Feryadi • Aşık Figani • Aşık Firaki • Fikri Hıfzî • Aşık Hicrani • Aşık Huzuri • Aşık İğzari • Aşık İkleri • Aşık İrfani • Sefil İrşadi • Aşık Keşfi • Aşık Kütahi • Aşık Mahcubi • Aşık Mahiri • Aşık Mahrumi • Aşık Meraki • Aşık Özeri • Aşık Özgeri • Aşık Perdahi • Aşık Perişan • Aşık Pervani • Hodlu Rahmani • Kuçenli Rahmani • Kuçenli Şahani • Aşık Şamili • Yusufelili Şerifi • Aşık Şirini • Aşık Şöhreti • Aşık Tekmili • A. Mecit Tokdemir • Aşık Yoramoglu • Aşık Zuhuri • Nuri Aksakal • Faruk Albay • Salih Altun • Erkinisli Azmi • Necmettin Coşkun • Aşık Coşkunî • Enver Çelik • Aşık Dedenoğlu • Aşık Dervişan • Aşık Derya • Aşık Elfazi • Aşık Emrah • Aşık Engüni • Seyfettin Ermişoğlu • Hüsnü Ertürk • Aşık Ervahi • Geyranî • Mehmet Gökalp • Aşık Gülhanî • Aşık Gülpasa • Aşık Halil • Sefil Heyrani • Aşık Hıfzî • Aşık Kalemi • Ali Kara • Aşık Kara • Osman Kaya • Aşık Kaynari • Aşık Kemteri • Aşık Keşfi • Aşık Nidasız • Aşık Niyazî • Hodlu Noksanî • Aşık Osman • Aşık Özeri • Aşık Özgeri • Aşık Perdahi • Aşık Sefil • Aşık Sefili • Aşık Serveri • Sefil Seyyahi • Aşık Sıdkî • Aşık Suzani • Aşık Şahani • Aşık Şirini • Aşık Yanguni • Aşık Yaralı • Aşık Yarımı • Ali Rıza Yıldırım • Hazık Yıldırım • Aşık Yoramoglu • Aşık Bulani • Aşık Cerrahi • Aşık Cesimi • Hatif Cihan • Aşık Cıvani • Necmettin Coşkun • Aşık Dildari • Kul Dumani • Dur Abdal • Cemal Durmuş • Aşık Efkarî • Nebî Efkarî • Aşık Elfazî • Aşık Emrah • Aşık Engüni • Aşık Figani • Aşık Firaki • Fikri Genç • Reşat Genç • Zekî Genç • Aşık Geyranî • Mehmet İkleri • Aşık İrfani • Sefil İrşadi • Aşık İsmail • Aşık İzharî • Aşık İzni • Aşık Kahri • Aşık Kalemi • Aşık Mahrumi • Aşık Meraki • Aşık Muhibbi • Murat Muratoğlu • Aşık Nevzat • Aşık Nidasız • Aşık Niyazî • Kuçenli Rahmani • Kuçenli Recai • Aşık Rufai • Aşık Sadiki • Aşık Saidi • Aşık Sefil • Aşık Şöhreti • Aşık Tekmili • A. Mecit Tokdemir • Sadık Turan • Vezir Ummani • Avni Ünsal • Aşık Albay • Salih Altun • Erkinisli Azmi • Şahistanoğlu Bahri • Aşık Bestekar • Aşık Bulali • Aşık Dedenoğlu • Aşık Dervişan • Aşık Derya • Aşık Deryami • Aşık Devami • Aşık Didari • Aşık Dildari • Aşık Ermişoğlu • Hüsnü Ertürk • Aşık Ervahi • Aşık Esrari • Aşık Eyüp • Aşık Fahri • Aşık Feryadi • Aşık Halil • Sefil Heyrani • Aşık Hıfzî • Aşık Hicrani • Aşık Huzuri • Aşık İğzari • Aşık İkleri • Aşık Kara • Osman Kaya • Aşık Kaynari • Aşık Kemteri • Aşık Keşfi • Aşık Kütahi • Aşık Niyazî • Hodlu Noksanî • Aşık Osman • Aşık Özeri • Aşık Özgeri • Aşık Perdahi • Aşık Sadıki • Aşık Saidi • Aşık Sefil • Aşık Sefili • Aşık Tekmili • A. Mecit Tokdemir • Sadık Turan • Vezir Ummani • Avni Ünsal • Aşık Zuhuri • Nuri Aksakal • Faruk Albay • Salih

1954

Bekir Karadeniz

•

*Artvinli
Halk Şairleri*

Bekir Karadeniz

•
Artvinli
Halk Şairleri

Ankara AKYD Yayınları

Ankara AKYD Yayınları: 1

Araştırma: 1

BekirKaradeniz.com
info@BekirKaradeniz.com

© B. Karadeniz

Ankara Artvin Kültür ve Yardımlaşma Derneği (AKYD) Yayınları

Birinci Baskı Nisan 2002 • Yazı: Garamond

Teknik Hazırlık ve Baskı: Remark Ankara • Kapak Tasarım: Ömer Ülkenciler

Fotoğraflar: Süleyman Kaçar & Fikret Karadeniz • Tüm hakları saklıdır

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında çoğaltmak ya da
benzer amaçla kullanmak yazarın yazılı iznini gerektirir.

ISBN 975-8582-06-2

Printed in Turkey

AKYD Yayınları

Ataç Sokak 66/1-2 • 06420 Kızılay - Ankara

Tel: 0312-431 60 69 • Faks: 0312-431 60 69

Artvinliler@aol.com

İçindekiler

Sunuş	7
Giriş	9
Şairler ve Şiirler	23
Adlar Dizini	601
Şiir Adları Dizini	623
İlk Dize Dizini	641
Sözlük	659
Kaynakça	679
Sonsöz	685
Yazara İlişkin	687

Yüzyıllar içinden ve geniş bir coğrafyadan gürül gürül akıp gelen büyük bir ırmaktır halk şiiri. Acılarla, sevinçlerle yoğrulmuş. Bir kolu Orta Asya'da; bir kolu Dicle'de, Fırat'ta; bir kolu Çukurova'da, Ege'de, Trakya'da; bir kolu Kızılırmak'ta, Yeşilırmak'ta ve de bir kolu Çoruh'ta.

Anadolu insanı bu topraklarda yüzyıllar boyunca çok acılar çekmiş, büyük mutluluklar yaşamış iç içe. Kavgalar, savaşlar, depremler, kıtlıklar; bolluklar, verimlilikler, sevdalar. Çok üzölmüş, çok sevinmiş. Almış eline sazı, çalmış söylemiş, Paylaşmış bu üzüntüyü, bu sevinçi.

Gerçekten bir paylaşmadır halk şiiri. Dilinin sadeliği, ölçüsündeki söyleyiş kolaylığı ve akıcılığı bu paylaşımı pekiştirmiş adeta. *Karacaoğlan*'ın, *Emrah*'ın, *Dertli*'nin, *Gevheri*'nin, *Huzuri*'nin, *Efkari*'nin sevgi, sevdada türküleri hepimizin dilinde, gönlünde değil mi? Bir haksızlık, hukuksuzluk, uğursuzluk karşısında *Köroğlu*, *Dadaloğlu*, *Pir Sultan* yetişmiyor mu imdadımıza?

Binlerce aşık (ozan) gelip geçmiş bu topraklardan, yüzlercesi de aramızda. Hepsi, hepimizle iç içe, kucak kucağa. Anadolu halkı var oldukça bunlar da var olacaktır. Çünkü aşıklığın özü, kaynağı halkın ta kendisidir.

Araştırmacılar, başlangıçtan (16.yy) bu yana Anadolu'da 1000'in üzerinde halk şairi yetiştiğini söylerler, net bir sayı vermenin olanaksızlığını belirtirler. Bir bakarsın, tarihin derinliklerinden bir cönk çıkmış ortaya; bir bakarsın, yeni bir aşık, sazıyla, sözüyle boy vermiş.

Sayın *Bekir Karadeniz*'in uzun yıllarını alan ve titiz çalışmaları sonucu ortaya çıkan bu yapıtta Artvinli 112 halk şairi ve onların ürünlerinden seçmeler yer alıyor. Aşık edebiyatımız bir bütün olarak ele alındığında yalnızca Artvin'de yetişen halk şairlerinin oldukça önemsenecek bir sayıda olduğu anlaşılıyor. Zengin folklorunun, müziğinin yanısıra, Artvin adeta bir «aşıklar diyarı» olarak karşımıza çıkıyor.

Artvin'de birçok halk şairinin yetişmesinin pek çok nedeni vardır elbette. Artvin'in, Orta Asya'dan, Kafkasya'dan Anadolu'ya geçen yollarından biri üzerinde oluşu; birçok kavganın, savaşın bu yörede yaşanmışlığı; tüm bunlardan ötürü birçok kültür ögesinin burada harmanlanması, bu nedenlerden birkaçı. İncelendiğinde bu nedenlerin ayrıntılarının yapıtta yer aldığı görülecektir.

Ankara Artvin Kültür ve Yardımlaşma Derneği olarak büyük bir emek ürünü olan bu yapıtı kamuoyuna sunmaktan büyük mutluluk duymaktayız. Bu yapıtla Artvin'le ve halk edebiyatıyla ilgili önemli bir hizmeti yerine getirdiğimizin inancı içindeyiz.

Güner Yalçın

Ankara Artvin Kültür ve Yardımlaşma Derneği Başkanı

Giriş

Halk şairlerinin yaşamı, yaşanan yerlerin tarihi niteliğindedir. Akla gelen gelmeyen, tarihçilerin bilerek ya da bilmeyerek aktarmadığı birçok küçük ayrıntıyı halk şiirinde izlemek ve bu ayrıntılar hakkında belli ölçülerde de olsa bilgi edinmek olanaklıdır.

Türkülerin genel yapısı içerisinde incelendiğinde de görüleceği üzere, müziğin ve edebiyatın öteki türlerinin dışında, halk şiirinde, yaşama ilişkin herşeyi belki en özlü ve hızlı bir biçimde izlemek olanaklıdır. Halk edebiyatı ve türkülerin tarihine bakıldığında, yaşamın herhangi bir yeri ve zamanında oluşan bir durumun (çoğu zaman beklemeksizin) şiire, türküye yansıdığı görülmektedir.

Doğru ya da yanlış, taraflı ya da tarafsız aktarılması biryana, tarihsel ve toplumsal olaylar ancak belirli bir çoğunluğu ilgilendirdiğinde kaynaklara geçmektedir. Ağızdan ağza dolaşan ve toplumun genelini (doğrudan) ilgilendirmeyen, daha çok yöresel olaylar böylesi belgelerde yer almamaktadır.

Burada birbiriyle ilişkili 2 değişik gelişim söz konusudur. İlki yöresel, çoğu zaman da bireysel ya da en çok birkaç kişiyi ilgilendiren bir gelişmenin tarihsel belge niteliğine dönüşmesinin olanaksızlığı boyutundaki gerçektir. Öteki ise bunun tam tersi ve belki yalnızca bir bireyi ilgilendiren/etkileyen bir gelişmenin, insan ruhunda yolaçabileceği onarılmaz yaraları ya da anlatılmaz sevinci, coşkuyu içinde barındırmasıdır.

Birçoğu bilinen, bugüne gelen ilk örneğe yeniden değinmek gerekirse, savaş, göç, tarihsel dönüşümler, doğal bir afet ve bunların yarattığı değişik boyutlardaki duyguların şiire/türküye yansımaları olarak sıralanabilir. En azından böylesi örneklerin izlerine daha sıkça rastlamak olanaklıdır.

Bireysel ya da daha dar boyutlu yaşanan olaylar ise dış için çok çarpıcı özelliklerde değilse duyulmaz, paylaşılmaz. Ancak bu, bir birey açısından çok önemli sonuçlara neden olabilir. Sevgiliye kavuşmanın yarattığı müthiş coşku, bir doğum olayının beraberinde getirdiği sevinç ya da herhangi bir nedenden dolayı yitirilen bir canın geride kalanların yüreğinde açtığı derin iz, bazen tarifi olanaksız bir boyuta dönüşebilmektedir. Bu duygu yoğunluklarının şiire/türküye yansımaları ve özellikle dönemine ilişkin ipuçları vermesi durumunda da belki toplumun genelini çok büyük boyutta ilgilendirmesine karşın dile getiril(e)meyen birçok sorun açısından ışıktutucu olabilir.

Sevgiliye ulaşamayan hemen her aşığın kendisi açısından dünyanın en zor durumundaki insanı olduğu, yaşamının çoğu zaman hiçbir anlamı kalmadığı duygusu gözlenir şiirde, türküde. Bunu abartı olarak algılamak yerine insan içinde yaşanabilecek altüst oluşların başka şeylere benzemediği yönünü öne çıkarmanın daha uygun bir yaklaşım olacağını düşünüyorum.

İster gerçek, ister düş dünyasında olsun, bir aşığın rüyasında gördüğü ve gerçekliğini bile çoğu zaman bilemeyeceği bir sevgiliyi arayışıyla ömrünü geçirmesi olgusu, bu bireysel altüst oluşun en dolaysız tanımı sayılabilir.

Bade içme ya da rüyada sevgiliyi görüp peşine düşme boyutuyla sayısız halk hikayesi bilinir. Birbirine benzer ya da ayrı birçok hikaye anlatılır yüzyıllar boyu. Bilimsel açıdan bakıldığında gerçek olması pek olanaklı görülmeyen bu olaylar duygu ve kültürün bir parçası olarak, aktardığı mesajlar vs. açısından yadsınamayacak denli önemli olgulardır.

Değişik araştırmalarımda aktardığım gibi, bade içme olgusunun gerçekliği vs. üzerinde durmak yersiz. Önemli olan bir insanın yaşadığı duygusal yoğunluğun ulaştığı boyut, bir aşama olarak kendini göstermesidir. Zaten başlangıç noktası da burasıdır. Çünkü hangi nedenle olursa olsun ya da hangi biçimde açıklanırsa açıklansın, insanların ulaştığı duygu yoğunluğu yüzyıllar boyu halk şiirin gelişmesi ve güzelleşmesiyle doğru orantılıdır. Bazen, gelenekler nedeniyle aşığın kendisi »bade içme« noktasına gelebileceği gibi, toplumdan gelen dolaylı ya da doğrudan »baskı« da »bade içme« biçimine dönüşebilmektedir. Yeni bir binyıla başladığımız şu dönemde yaşayan ve toplumun her kesiminde bilinen şairler/aşıklar arasında bu konuda yaptığım görüşmeler birbirinden farklı sonuçları ortaya koymaktadır. Örneğin bazıları geleneksel bade içme olayını yaşadıklarını anlatmalarına karşın, bazıları gerekli olduğunu için böylesi »destek« yoluyla süreci tamamladıklarını söylediler.

Yinelemek gerekirse, bu sürecin şöyle ya da böyle yaşanmış olmasından çok, bu insanların duygu yoğunluğunun derecesi belirgin olarak öne çıkmaktadır. Sonuç yaklaşık olarak aynı olmaktadır.

Kuzeydoğu Anadolu'nun birkaç merkezinden biri olan Artvin'in, Anadolu ve ondan batıya doğru ötesiyle, Kafkasya ve daha ilerisi açısından gerçekten tam bir köprü/kapı niteliği gözönüne alındığında bireyin alışkanlığından toplumun en üst düzeydeki geleneklerine dek hemen herşeyin arı ve kendine özgü olmadığı, tersine coğrafi olarak birbirinden çok uzak yerlerde yaşayan topluluklarla önemli benzerlikler gösterebildiği şaşkınlıkla izlenebilecektir.

Her ne kadar ulaşım ve iletişim olanakları bugünün koşullarıyla kıyaslanmasa da geçmiş on, hatta yüzyıllarda insanı etkileyen herşey olağanüstü hızla başka alanlara aktarılmış ve bir biçimde de kabul görmüştür. Hemen her yörede benzer söylentiler, benzer halk hika-

yelerinin anlatılması yalnızca birbirinden bağımsız toplulukların benzer duyguları yaşamış ve benzer duyguların tanımlanmışlıklarıyla açıklanamaz sanırım. Birçok bakımdan bugünün ulaşım ve iletişim araçları çok gelişmiş olsa da, geçmişteki sınırların bugünkü kadar kesin kurallarla korunmuyor olması ve belirli alanlarda toplulukların anlaştıkları (Türkçe gibi) ortak dillerin bulunması bu aktarımı olanaklı kılmaktaydı.

Doğu toplumlarında yazı/kayıt geleneğinin yerine, söz temelli aktarmanın belirleyici olması bazı yanlış ya da eksikliklere yolaçsa bile yazılı kaynakların sınırlı olduğu halk edebiyatının herhangi bir örneği, dönemin çok önemli bir olayının tanığı olma niteliğine bürünebilmektedir çoğu zaman.¹

Hem halk şiirinin geneliyle hem de bu araştırmanın konusu açısından Artvin ve yöresi şairlerinin incelenmesine yönelme, bu türden bir yaklaşım olarak algılanırsa amacına ulaşmış sayılacaktır.

Kuşkusuz her ayrıntıyı incelemek bu araştırmanın konusu değil. Ancak yörenin bazı özellikleri ve tarihine ilişkin birtakım veriler, şiirin/türkünün de bugününü anlamak açısından kolaylık sağlayabilir.

Öte yandan halk şiirinin geneline bakıldığında, en azından Anadolu merkezli halk şiirinde 13. yüzyıla dek gidebilme olanağı bulunmasına karşın, Artvin yöresinde bu tarih ancak 18. yüzyılın başlarına dek uzanabilmektedir. Her ne kadar halk şiiri geleneğinin özellikle, 16. yüzyılın sonundan başlayarak doruk noktasına ulaştığı bilirse bile, yine de yaklaşık 100-150 yıllık bir kopukluktan söz etmek olanaklı Artvin yöresi için.

Belki süreç içinde ortaya çıkacak bazı ipuçları bu konuda sonraki araştırmacıların önünü açacaktır. Ancak bugünün olanaklarının bu kadarla sınırlı olduğu gerçeğini de gözden kaçırmamak gerekir sanırım.

Her ne kadar zaman geçtikçe birçok bilgi de insanlarla birlikte yokolup gitse bile, yine de yazıya aktarılmış ancak henüz ortaya çıkmamış birçok önemli kaynağın biryerlerde araştırmacıları beklediğini ümit etmekten öte yapacak birşey yok. Kaldı ki bu umudu güçlendirecek veriler de herşeye karşın az değil. Sözelimi *Yusufelili Şerifi*'nin (1772-1844) yazdığı yaklaşık 200 yıllık bir cönk, *Aşık Özeri* tarafından bana ulaştırıldığında böylesi umutları taşımanın yararına da bir kanıt olmaktadır doğallıkla.

¹ Aslında sözlü aktarma geleneği tüm toplumların ortak özelliği olmasına karşın, 400 yıl önce başlayan «aydınlanma» süreci Batıda hızlı olarak yaşadığından yazılı aktarma biçimine geçiş de bu oranda hızlı oldu. Yoksa Doğu toplumlarında herşeyin sözlü aktarmaya dayalı olduğu gibi bir tanımlama değil burada sözü edilen.

Bazı bulgulardan yolaçıkılarak varılan sonuçlara göre Artvin'in *Tunç Devrinden* beri yerleşim yeri olduğu anlaşılmaktadır. İÖ 3000'li yıllarda bazı yerleşim alanları olduğu belirlenmesine karşın, bunların kimliğine ilişkin bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Bazı bulgulara dayanılarak Kars, Çıldır yörelerinde İÖ 10.000-8.000 yıllara denk düşen *Cıvalı Taş Devrinde* insanların yaşaması, Artvin'in de aynı dönemlerde yerleşim yeri olabileceğini düşüncesine neden olmaktadır.

Ancak İÖ 4000-3000 yıllarına ait olduğu saptanan bakır baltalar ve İÖ 3000-2000 yıllarına ait olduğu saptanan tunç baltalar ve başka bazı aletlerden yolaçıkılarak bu dönemlerde, yani günümüz itibarıyla yaklaşık 5000-6000 yıllık bir geçmişi olduğu düşüncesi ağırlık kazanmaktadır.

1930 yılında Şavşat'ın Merya köyü ile 1955 yılında Yusufeli'nin Nigizivan köyünde bulunan bazı baltaların, 1936 yılında Posof'taki *Mere Kalesinde* bulunan Hurrilerden kalma baltalarla aynı döneme ait olduğu saptanmıştır. Buna bağlı olarak da, Artvin bölgesinin saptanabilen ilk yerleşenlerinin (İÖ 2000'ler) Orta Asya kökenli Hurriler olduğu anlaşılmaktadır. Daha sonra sırasıyla Kimmerler (İÖ 720), İskitler (İÖ 680) oldu. 3. ve 4. yüzyılda Hristiyanlık yayılmaya başladı. 415 yılında Bizans egemenliği kuruldu. Halife Osman döneminde (646) ise Arap-İslam egemenliğine girdi. Bütün bu yüzyıl boyunca İslam güçleriyle Bizans arasında sürekli el değiştiren Artvin, 1068 yılında Selçuklu egemenliğine geçti. Bir süre sonra kısa bir dönem Gürcülerin denetimine alındı. Ancak bu uzun sürmeyerek yeniden Selçuklu denetime girdi.

13. yüzyılda gerçekleşen Moğol ve İlhanlı egemenliği ardından önce Akkoyunlulara, sonra da *Şehzade Selim*'in (1. *Selim*) Trabzon sancakbeyi olduğu dönemde (1481-1512) Osmanlılara bağlandı. Bir dönem Safevi, birkaç kere de yeniden Gürcü denetimine alındı. 1551 yılında Erzurum Beylerbeyi *İskender Paşa* tarafından kesin olarak Osmanlı topraklarına katıldı.

1578 yılında Ardanuç, Şavşat ve Yusufeli ile birlikte Çıldır eyaletine bağlandı.

Tanzimat Döneminde ise Trabzon vilayetinin Batum sancağına bağlı bir kaza olarak kaldı.

19. yüzyıl boyunca değişik zamanlarda çeşitli işgallere uğradı. 1828'de Rus işgali, ertesi yıl 14 Eylül 1829 tarihli Edirne Antlaşması ile sona erdi. *Osmanlı-Rus Savaşı* (1877-1878) sonrasında yapılan antlaşma gereği yeniden Ruslar tarafından işgal edildi. 1. *Dünya Savaşı*na (1914-1918) dek süren bu işgal süresince çeşitli biçimlerde örgütlenerek direnişe başladı. Bu direniş örgütlerinin en bilineni *Teşkilat-ı Mahsus* adlı örgüttür.

1914 yılında Melo Sınır Taburu, Rusları yenerek Artvin'i kurtardı. Ancak 4 ay kadar süren bu dönemden sonra Ruslar, Artvin'i yeniden denetim altına aldı.

1917 Ekim Devrimi nedeniyle Çarlık yönetiminin yıkılmasıyla yeni kurulan Sovyetler, Erzincan Mütarekesi uyarınca (18 Aralık 1917) Artvin ve Şavşat'ı boşalttı. Ancak ertesi yıl (28 Aralık 1918) yapılan Mondros Mütarekesi uyarınca İngilizler tarafından işgal edildi. İngiliz işgalinin yerini 2,5 yıl sonra (7 Nisan 1920) ise Gürcü işgali aldı. 22 Şubat 1921 tarihinde Gürcistan güçlerinin Artvin ve Ardahan'ı boşalmasının ardından birkaç gün içinde bu yerler Türkiye topraklarına katıldı.

1924 yılında il yapılan Artvin, 1933 yılında ilçe olarak Rize'ye bağlandı. 1936'da Çoruh adı verilerek yeniden il yapıldı. 1956 yılında ise adı yeniden Artvin olarak değiştirildi.

8000 yıllık tarihin birkaç satırla aktarılması olanaklı olmadığı gibi bu araştırmanın konusu da değil. Ancak herşeye karşın herhangi karşılaşılan ve dünyanın bilmem hangi yöresiyle kurulabilecek bir bağlantının bu genel içinde düşünülmesi toplumlar arasındaki benzeşme ve ortak yanları öne çıkarma bakımından anlamlı sayılabilir.

Artvin'i Kuzeydoğu Anadolu'dan ayrı düşünmek olanaklı olmadığına göre, Artvin ve çevresindeki öteki yerleşim yerlerinin binlerce yıla uzanan tarihinde kültürel etkileşimin boyutunu kestirmek tam olanaklı değil. Ancak yaşamın her alanında bir biçimde gözlenebilecek ve çoğu da geçmişle bağlantısı kurulamayan bir takım verileri, sözkonusu tarihiyle ilişkilendirmek belki en uygun açıklama olur.

Halk kültürü araştırmalarında elde edilen bazı bulguların tümüyle sözkonusu olan yöreyle açıklanmasındaki zorluk, bağlantı kurulamama, çok uzun yıllara dayanan tarihle ilişkisi kurulabildiğinde, bir ölçüde de olsa açıklığa kavuşma yolunda ipucu verebilir.

Halk Şiiri Geleneginde Bölgesel Özelliklerin Anlamı

Bir yörenin folklorik yapısı o yörenin başka birçok özelliğine ilişkin ipuçları verebilir. Türkülerin biçimi, ritmi, kullanılan çalgılar, giysilerin yapısı ya da halk oyunlarının akışı, buradaki hareketlilik, o yörenin doğa yapısından iklimine, tarihsel geçmişinden toplumsal yapısına dek birçok konuda açıklık sağlayabilir. Örneğin, halk oyunlarındaki hareketlerin başka topluluklarla ilişkisi, seslerdeki benzerliklerin başka topluluklarda izlenip izlenemeyeceği, pişirilen yemeklerdeki baharat biçimlerinin öteki topluluklarla benzerliklerinin anlaşılması açısından önemli veriler sayılabilir.

Kuşkusuz birçok gelenek ve alışkanlık, bunların dışında din gibi bazı öteki etkenlerden dolayı da benzerlik gösterebilmektedir.

Özellikle bu noktada dinlerin birbiriyle olan tarihsel bağları, toplulukların birçok konuda ortak yanlarının gelişmesine neden olabilmektedir.²

Binlerce yıldan beri kavimlerin sürekli yer değiştirmesiyle, belki günümüzde bağlantı kurmakta zorluk çekilebilecek birçok geleneğin başka coğrafi alanlardaki topluluklarla benzerlik göstermesi bu konuya açıklık getirebilmektedir çoğu zaman.

Ancak herşeye karşın bazı özellikler, tavırlar, özetle gelenekler, yörelerde farklılıklar göstermektedir. Doğu ile Batı arasında Kuzey ile Güney arasındaki farklı özellikler bunun en dolaysız yansıması, görüntüsüdür. Örneğin Kafkasya halk oyunları ile Ege halk oyunları arasındaki hızlılık ya da yavaşlık tersliği, yörelerin kültürel anlamda çeşitliliğine birer örnek olmaktadır.

Bu bağlamda halk şiirinde de folklorun öteki yansımaları gibi başka yörelere göre ayrı bir yapısı vardır Kuzeydoğu Anadolu'nun. Müziğe yansımından şiirin yapısına, bazı özelliklerin neredeyse yalnızca bu bölgede, hatta daha da daraltarak yalnızca Artvin'de görülmesi, bu farklılığın ve çeşitliliğin en belirgin örneklerindendir.³

Kars, Erzurum, Artvin, Gümüşhane, Bayburt ve çevresini içine alan Kuzeydoğu Anadolu aşıklık geleneğinin coğrafi olarak merkezinde bulunmaktadır Artvin.

Özellikle Erzurum'la önemli bir kültürel geçit niteliğindeki Yusufeli, sonra sırasıyla Artvin ve birçok merkez köyü, Şavşat'ın büyük bir bölümü' ve Ardanuç'un tüm köyleri aşıklık geleneğinin yaygın olarak bilindiği bölgelerdir. Bir bütün olarak incelendiğinde onlarca aşığın yetiştiği bu topraklar Kafkasya ve İran'daki Türkçe konuşan topluluklarla Anadolu'yu aşıp Balkanlara ulaşan uzun kültür yolunda önemli bir köprü işlevi görmüştür.⁴ Her ne kadar 300 yıldan daha geriye ulaşma olanağı bulma konusunda bilgilerin daralması sözkonusu olsa da, aşıklık geleneğinin Kuzeydoğu Anadolu bölümündeki derinliğinden birşey azaltmamaktadır.

² Her ne kadar toplumlar arasında anlaşmazlığa en «uygun» konu olsa bile, yine de benzeşme ve karşılıklı etkileşme konusunda din belirgin bir konumdur.

³ Bu konuya sonraki sayfalarda daha ayrıntılı olarak değineceğim.

⁴ Bu topluluklar, öteki araştırmalarımda ayrıntı olarak değindiğim gibi yalnızca Türk kökenli değildir. Osmanlıların bütün aşağılamalarına karşın bu dönemde halk arasındaki tek ortak dil olma özelliğine ulaşan ve yüzlerce yıl bunu koruyabilen Türkçe, Kafkas halkları, İranlı, Ermeni, Kürt, Arap birçok topluluk arasında sevgi ve edebiyat dili oldu.

Kuzeydoğu Anadolu'lu bir aşığın Gürcü ya da Ermeni bir aşıkla karşılaşmış olması, bir başkasının İran içlerinde deyişmelerde bulunması, anlatılar içinde hiç de yadırganacak bir sıklıkta değildir.

Belki tüm bu gelenek içinde ikisi birbirine çok uzak olmayan 3 köyü öne çıkarmak yerinde olabilir. Bunlardan biri Yusufeli'nin Zor (şimdiki adı Esenyaka), biri Artvin'in Hod (şimdiki adı Madenler) ve Ardanuç'un Sagora (şimdiki adı Soğanlı) köyünün Cuğu adlı bir mahallesidir.

Zor'da bugüne dek 11'i şaz şairi olmak üzere 14 önemli halk şairi yetişti. Bunlar, özellikle *Aşık Huzuri*'yle simgeleşen bir geleneğe dönüştü.

Hod'da, *Sümmani*'nin de aralarında bulunduğu birçok aşığın yetişmesine doğrudan ya da dolaylı katkıda bulunmuş *Şamili* gibi ünlü aşıklar yetişti.

Cuğu'da ise *Serveri*'den başlayarak *Devami*'ye ulaşan ve *Efkari*'ye dek birçok aşığı etkileyen «Cuğolu Aşıklar» olarak bilinen 7 önemli aşık yaşadı.

Özellikle 1800'lü yılların ilk yarısından sonra bölgenin tümünde önemli aşıklar yetişmiştir.⁵

Halk Anlatılarının Gerçekliği Üzerine

Halk anlatılarının çoğunun gerçekliğini saptamak ve buna bağlı olarak «doğru» verilere ulaşmak olanaklı değil çoğu zaman. Belki bir çıkış noktası olan yaşanmış ya da «tasarlanmış» bazı olayların, büyük sevdaların vs. üzerine kurulan ve giderek aslına tümüyle yabancılaşabileceği gibi büyük ölçüde değişebilen halk anlatılarının doğruluğunu araştırmak gibi bir düşünce sağlıklı bir yöntem olmaz genellikle. Birbirinden oldukça değişik anlatılan aynı ya da benzer adlı halk hikayelerinin birçoğunun yaşamı ayrıntılı olarak bilenen aşıklar tarafından «yaratıldığı» bilinmekte. Değişik araştırmalarımda değindiğim gibi yalnızca bir Köroğlu üzerine 12 ayrı «kol» olması ve bunları yaratanların bilinmesi gerçek olmaması açısından somut bir açıklama sayılabilir. Aynı örnek «Kerem ile Aslı» hikayelerinden «Aşık Garip» hikayelerinin çeşitlemelerine dek birçok konuda genişletilebilir.

Böylesi anlatılarda yeralan karşılıklı ya da konuya ilişkin türkülerden hareketle birçok biçimde abartılı ya da gerçek olmayacağı düşüncesi belirginleşmektedir doğallıkla. Sözelimi bir olay içinde yeralan herkesin (ve gerektiğinde savaşın ortasında bile) karşılıklı olarak türkü demesi, bunun da ötesinde herkesin bunu becerebilmesinin gerçekliğini tartışmak gereksiz. Yaşayıp yaşamadıkları bile bilinmeyen, eğer yaşadıysa, gerçekten böylesi değişmelerde bulunup bulunmadıkları

⁵ Ancak yakın tarihe dek özellikle, Yusufeli yöresinde birçok köy (bazen Yusufeli dahil) zaman zaman Erzurum'a bağlamıştır. Bu yalnızca idari bir bağlanma değil kuşkusuz. Aynı zamanda coğrafi olarak o bölgeyle yakınlığı, böylesi zamanlarda günlük ilişkilerin Erzurum üzerinden yürümesi gibi birçok nedenden dolayı her gelişmeyi yalnızca Artvin özelinde açıklamaya dönmemeli bu yaklaşım.

bilinmeyen insanların bugün elde olan şiirleri/türkülerini belli bir başlık altında toplamak konusunda araştırmacıların epey zorlandıkları kesin. Örneğin benim de birçok araştırmamda aktardığım şiir/türküde adı geçen ya da söylediği varsayılan insanların gerçekten yaşayıp yaşamadığını saptamak olanaklı değil. Bu anlamda bu araştırmada da yeralan bazı bölümlerdeki insanların sözkonusu olan karşılıklı değişimler dışında başka bir şiir/türküsüne rastlamak bu savı güçlendirmekte. Bu da ya adı geçen aşığın ya da o anlatıyı dile getiren, aktaran ya da yazan kişinin kendi dünyasıyla sınırlı olmaktan öteye geçmemekte. Ancak tam da bu noktada önemli bir yanılsamaya neden olmamak gerektiğini vurgulamakta yarar var. Çünkü tüm bu aktarılanlar, halk anlatıları, aşıklık geleneği vs. konusunun bir parçasıdır. Bu anlamda her anlatıyı, doğruluğu üzerine değerlendirmekten öte, verdiği mesaj ve içerdiği kültür birikimi anlamında öneme almak yerinde olur..

Bu soyutlamayı gerçekleştirme yoluyla da toplumların benzer yanlarının öne çıkarılması yoluyla evrenselliğe ulaşma kolaylaşabilir.⁶

Yöresellikten 'Genele Geçiş

Yeni cumhuriyetle ulusal bir bilince ve kültüre ulaşma düşüncesi, toplumun birbirini anlaması, birçok konuda yakınlaşması boyutunda düşünüldüğünde olumlu bir yan içerdiği gözlenebilir. Ancak bu yaklaşımın binlerce yılın birikimin ortadan kalkması ve yerini başka birşeye terketmesi biçimine dönüştüğünde amacının ötesine geçme tehlikesi doğabilir. Yöresel çeşitlilik, tutuculuk, sisteme karşı koyma gibi uç noktalarda yorumlanmaya vardığında birtakım olumsuz sonuçlara neden olabilir. Bütün bunlardan dolayı (çağın koşullarını da gözönünde bulundurarak) her değişimi kendi içinde olduğu kadar evrensel bir anlamda da değerlendirerek yeni dönemlere ayak uydurmayı ilke edinmek yerinde olur.

Birçok alanda ve boyutta izlendiği gibi, evrenselliği yakalamak, yalnızca dıştan (özellikle Batıdan) gelenleri koşulsuz kabullenmek ve uygulamak değil, her kültürü, olası ise en «küçük» bir boyutunu bile gözardı etmeksizin insan bilincine yerleştirmek, gelecek kuşaklar açısından önemli bir miras olabilir. Yoksa her boyutta yaşandığı söylenen (ya da/belki de gerçekten yaşanan) çözülme ve unutmaya geçmişi bir topluma dönüşme tehlikesine düşülmesi kaçınılmaz olur. Bu da ancak çok sonraki dönemlerde, özellikle geriye bakma gereksinimi duyan birey ve toplumların, çoğu zaman yitirilen birşeylerin peşinden gözyaşı dökmenin ötesine geçmeyecek sonuçlara yolaçabilir.

⁶ Birbirinden çok uzak coğrafi bölgelerde yaşayan toplulukların benzer yanlarının çokluğu konusunu «Kömür Gözlüm-Türküler, Özgür Yayın, 1999» adlı araştırmamda ayrıntılı olarak inceledim.

Artvinli halk şairleri duygularını ifade ederken, hemen tüm öteki şairler gibi, dörtlük sayısında sınırlamaya girmezler. Ancak aşıklık geleneğiyle yetişen saz şairleri (özellikle Kuzeydoğu Anadolu aşıklık geleneğiyle bütünlük içinde) ise 3 dörtlükten oluşan şiiri temel almaktadırlar. Daha fazla dörtlük örnekleri de bulunmasına karşın hemen her şair bu biçimi ilke edinmiştir. Yoğunluğu yaşanan duyguyu bu 3 dörtlüğe sığdırmak, ustalığın bir göstergesi gibidir.⁷ Bu biçimdeki 3 dörtlük temelli şiir özelliği öteki yörelerde de görülebilmektedir. Bu bağlamda *Zileli Ceybunî'nin* (1847-1912) adı ilginç bir örnek olabilir. *Ceybunî*, *Erzurumlu Emrah*'ın çırağı olan *Tokatlı Nuri*'nin çırağıdır. Biçim olarak Kuzeydoğu Anadolu aşıklık geleneğinin en belirgin adlarından olan *Emrah*'tan önemli ölçüde etkilendi. Büyük bir olasılıkla bu geleneğin bir yansıması olarak temelde 3 dörtlük ilkesini benimsedi. Çünkü aynı yörede yetişen birçok başka aşıkta bu özellik bu denli belirgin olarak gözlenmemektedir.

Artvinli şairlerin şiir yapısı aşağıdaki 2 biçimde gerçekleşmektedir.

a b a b	(ya da)	a b c b
c c c b		d d d b
d d d b		e e e b

Temel biçim olan 3 dörtlüklü şiir dışında yazdıkları/söyledikleri destanlarda ise çok uzun şiire yönelmektedirler. Türkçe şiirin bu anlamdaki en uzun ve önemli örneklerinin bu yörede verildiğini söylemek abartılı olmaz.⁸ Böylesi özel konuları işleyen destanların 50 dörtlüğe ulaştığı görülmektedir. Bu şiirlerin birçoğu öteki yörelerin hiçbirinde görülmeyecek denli seçkin örnekler niteliğine ulaşan uzunluğun yanında zincirleme olmalarıdır.⁹ Bu biçim, şiir içinde dörtlüğün son dizesinde vurgu yapılan bir sözcüğün bir sonraki dörtlüğün ilk dizesinde yeniden kullanılması yöntemidir.

Zincirleme şiir söylemek/yazmak Kuzeydoğu Anadolu (özellikle Artvin yöresi) geleneğinde aşık olabilmenin önemli bir kriteri niteliğindedir. Genel olarak 3 dörtlük temelli şiir ilkesini benimseyen aşıkların bu uzun ve zincirleme şiirlerde verdikleri çok önemli örnekler, herşeye karşın ve kısmen bazı kopukluklar içerse de günümüze kalabilmiştir.

⁷ Bu gelenek önce *Huzurî*, (1886-1951) daha sonra ise *Efkari* (1900-1980) ile son hal-kasını yitirdi görüldüğü kadarıyla. Sonraki aşıklar bu ayrıntıya o denli önem vermemektedirler.

⁸ Uzun şiir açısından *Everekli Seyranî'nin* (1807-1866) adı geçmesine karşın, bu şiirde zincirleme biçim kullanılmadığı gibi dörtlükler arası uyakta da kopukluklar bulunmaktadır.

⁹ Zincirleme şiirler sonraki sayfalarda, başta *Şamili*, *Mahcubi*, *Hıfzı*, *Huzurî* bölümlerinde olmak üzere örneklendirildi.

Birkaç örnekle açmak gerekirse:

1810-1865 yılları arasında yaşayan *Aşık Şamili*'nin 33 dörtlükten oluşan «Dünyanın» adlı şiirde olduğu gibi:

Ehl-i kamil olan güşun yetirsin
Eyliyem vafını dar-ı dünyanın
Kimse bilmez ne zamandan beridir
Bilinmez hikmeti **sırrı** dünyanın

Sırrı hikmetini bilir yaradan
Bunca insan halkolmuştur tûraptan
Bakalım temeli bendi nereden
Temelidir bir gevheri dünyanın¹⁰

ya da 20. yüzyılın başlarında ölen *Aşık Mahcubi*'nin «Gel Gel» adlı şiirdeki gibi:

Gel efendim el çek fani dünyadan
Bu murdarı sevme bezara gel gel
Çok talip rakibi rüsva eyledi
Yitirdi herbirin **hezara** gel gel

Hezarın çeşmini yurhap eyledi
Nice yiğitleri tûrap eyledi
Nicenin köşkünü harap eyledi
Encamın fikredip bu zara gel gel¹¹

Aşık Huzuri'nin «Şatı Destanı» adlı şiirinde olduğu gibi:

Guş verin ahbaplar bu desitana
Hayalet bahsinde marifetim var
Sözlerim mahsustur ehl-i irfana
İrfan olanlara **riayet**im var

Riayetle yad eylerin furkanı
Alemin farkında lafzi meanı
Menkuş zamirime seb-al-mesani
Tam yedi ayetten nasihatim var

Halk edebiyatının söz temelli olmasının olumsuz yanlarından biri de çok yakın dönemlerde yaşamış birilerinin bile yazılı verilerinin bugüne kalmamasında yatmaktadır.

¹⁰ Şiirin tamamı *Aşık Şamili* bölümünde aktarıldı.

¹¹ Şiirin tamamı *Aşık Mahcubi* bölümünde aktarıldı.

Şairin belki çok kısa zaman içinde yazılmış 2 ayrı şiirine yansıyan ve birbirine tam ters ruh hali, aynı zamanda yaşadığı döneme olduğu kadar insanın içdünyasına ilişkin önemli bilgiler aktarabilmektedir. Bu konuda 1914 yılında ölen *Aşık Emrah*'ın büyük bir olasılıkla aynı dönemlerde yazıldığı anlaşılan 2 şiiri somut örnek olabilir.¹² Şiirin birinde öne çıkardığı bir olguyu ötekinde tümüyle reddeden, birinde umutla bakarken aynı konu ve yere ilişkin umutsuzluk ve karamsarlığın belirgin olduğu öteki şiirinde bu ruh hali belirgin olarak gözlenebilmektedir.

Divan şiirinden etkilenme ve buna bağlı şiir örnekleri bulunmasına karşın genelde hece ölçüsüyle yazılan şiirler ağırlıktadır.¹³

Yaygın olmamakla birlikte aşıklık geleneğinin bir parçası niteliğindeki *benzek (nazire)* örnekleri de görülmektedir yörede. Bir şairin/aşığın etkilendiği başka bir şairin/aşığın bir şırdeki (genellikle uyağı yineleyerek) duyguyu ve kendi dizeleriyle dile getirmesidir benzek. Araştırmalarımda ortaya çıkan genel yansımayı aktarmam gerekirse, yazma ya da söyleme düzeyindeki benzek, her zaman bilinçli olarak gündeme gelmemektedir.

Sözlü edebiyat geleneğinin belirleyici olduğu dönemlerde, yerine göre binlerce şiiri/türküyü belleklerinde taşıyan aşıkların, böylesi *benzek* şiirleri/türküleri kendi doğallıklarıyla söylemiş olabilecekleri olasılığı pek yabancı gelmemekte bana. Sonraları edebiyat araştırmacılarının bu türden kıyaslamaları yapma olanaklarıyla benzerlikler de daha kolay ortaya çıkabilmektedir.

Bir başka karmaşık konu da, *benzek* ötesinde birbirinin aynısı (ya da neredeyse aynısı) olan şiir örnekleriyle karşılaşılıyor olmak.

Aşık edebiyatında sıkça rastlanan şiirlere ve şairlere ilişkin karışıklıklar bulunmaktadır. Yazılı olmayan edebiyatın belirleyici olduğu dönemlerin günümüze yansıyan sorunlarından biri olan bu duruma örnek olması açısından bazı benzer şiirler yer almaktadır bu araştırmada.

Özellikle *münacat*¹⁴ olarak adlandırılan tarzdaki 2 benzer şiir konusunda açığa kavuşmayan bazı yanlar olduğundan, hem okuyucunun hem de gelecek kuşaklardaki araştırmacıların yorumlarını saklı tutarak aktarılması uygun geldi bana. *Hodlu Hıfzı* ve *Zorlu İznî*'nin aynı içerikte ve bazı dörtlükleri aynı sayılabilecek 2 örneği, adı geçen aşıklara ait bölümlerde aktardım.

¹² Söz konusu şiirler *Aşık Emrah* bölümünde aktarıldı.

¹³ Divan şiiri özelliğindeki eserler genellikle aşık karşılaşmaları sırasındaki ilk fasılda söylenmiştir. Bunun dışında gelenek olarak çok belirgin bir divan tarzı şiir gözlenmemektedir yöre aşıklarında.

¹⁴ Dua, dilek, istek ifadeleri üzerine kurulu şiirler.

Bu şairlerin ikisi de aynı dönemde ve birbirine yakın yerlerde yaşadı. *Hodlu Hıfzı'nın* şiiri 22 dörtlükten, *Zorlu İznî'nin* şiiri ise 14 dörtlükten oluşmaktadır. Zincirleme sistemle ve şiirlerin akışı içinde kopukluk olmayan 2 şiir de kendi içinde bir bütünlük taşımaktadır. Bundan dolayı şiir estetiği açısından seçme ve değerlendirme yapmak da zorlaşmaktadır. İlk akala gelen, uzun şiirin temel ya da daha doğru olabileceğidir. Ancak bunun uygun bir çıkış (ya da açıklama) noktası olabileceğini sanmıyorum. Çünkü bir kavram üzerine oturtulup daha uzununu yazmak/söylemek de olanaklıdır usta bir şair için.

Yanılıcı olabilecek böylesi sorunlardan dolayı kesin bir yorumdan öte, yukarıda da değindiğim gibi gelecek araştırmacılara bilgi sunma boyutuna ulaştırmak yerinde olur sanırım.

Sözlü Edebiyat-Yazılı Edebiyat

Ancak bu olumsuzluk kendi içinde muhteşem bir imbik görevini üstlenebilmekte ve zamanla anonimleşen şiirler/türküler güzelleşerek ve büyüyerek tarih nehrinde akıp sevgi ve bilgi deryasına dolmaktadır. Toplumların her türlü duygu ve düşünceye, her bireyin kendinden de birşeyler katarak süreklilik kazandırması, sözlü edebiyatın en belirgin özelliği sayılabilir. Yazılı olmadığından dolayı süreç içinde «göze batmayacak» değişikliklerin yapılması toplumdaki tüm güncelliği de en iyi izleme olanağı sağlamaktadır. Bu işleyiş gerektiğinde akşamdan sabaha¹⁵ eklenen yeniliklerle yazılı kaynaklara aktarıldığı zamana dek sürer.

Bu Araştırmanın İçeriğine İlişkin

Genellikle böylesi araştırmalarda izlediğim yöntemi temel almadım.

Her şaire ayrılan sayfa ya da şiir sayısını, herhangi bir kıyaslama yapmaksızın düzenledim. Bunun iki önemli nedeni var. İlki, özellikle günümüzde yaşamayan şairlerin/aşıkların eserleri konusunda kaynağın sınırlılığı, bazılarının ancak tek bir şiirinin bugüne ulaşabilmiş olması, öteki ise yüzyıllar sonra bir bütün olarak ele alınacak halk şiiri olgusunun kişilerden kısmen soyutlanarak değerlendirilecek olmasıdır.

Değişik kaynaklarda (ve de belleklerde) adı geçen ama eserlerinden örnekler olmayan birçok şair/aşık bulunmaktadır Artvin yöresinde.

¹⁵ Halk hikayelerini, geceler boyu büyük bir beceriyle aktaran aşıkların aynı hikayeyi kısa aralıklarla bile birbirinden değişik anlattıkları araştırmacıların sıkça değindiği bir konudur. Böylesi değişiklikler hikayenin akışında, biçiminde olabileceği gibi türkülerde de epey farklılıklar gösterebilmektedir.

Bunların bazıları birkaç yüzyıl öncesinde yaşayanlar olmasına karşın, bazıları ise -büyük bir olasılıkla- günümüze daha yakın tarihlerde yaşamışlardır. Ancak değişik yerlerde aktarıldığı gibi ve bilinen nedenlerden dolayı bu insanlar varlıklarıyla ve bilgi birikimleriyle yokolup gitmiştir yazık ki.

Bu şairlere ilişkin eldeki bilgileri de en az bir şiir örneği olmak koşuluyla aktarmaya çalıştım.

Her ne kadar şiir örnekleri olmasa da, önemli bir kültürel birikimin, bugüne ulaşması açısından yadsınamayacak önemleri olduğu kuşku götürmez. Bir kelebeğin kanat çırpışının dünyanın felaketine yol açabilecek bir etkiye sahip olduğu örneğindeki gibi, adı bile bugüne ulaşmayan bu insanların değeri, yaşamın her alanında doğrudan ya da dolaylı olarak geleceğe doğru yol almaktadır.

Herşeye karşın ve hiç beklenmeyen bir zamanda eski bir sandıkta saklı duran cönklerin biri ya da birkaçında, yitip gittiğini düşündüğümüz şiirlerin ortaya çıkmasını ümit etmekten öte ne yapılabilir?

Son Olarak

Çoğu zaman bu küçük şehirle bu yoğun birikimin ters orantısı şaşırtmıştır beni. Ancak yüzyıllardır hiç durmayan göçlerle, içine sığmayan bu birikimin başka yöre ve duygulara taşındığını izlemek yine de bazı ipuçları vermektedir. Çünkü bu araştırmada yeralan günümüz şairlerin birçoğunun artık Artvin sınırları içinde yaşamadığı gerçeği bu durumu destekler niteliktedir.

Herşeye karşın belki coğrafi olarak Artvin'le olan bağları ve ilişkileri epey sınırlı kalsa bile, birçok Artvinli gibi Artvinli şairler de içdünyalarında Artvin'le olan ilişkilerini çok daha başka bir boyutta yaşamakta ve yaşatmaktalar.

Belki hiçbir zaman Artvin'e dönüp orada yaşamayacak birçok şair/aşık, içlerindeki sılayı (içlerindeki gurbet gibi) yüreklerinde hissettikleri oranda şiirlerine yansıtacaklar. Böylelikle de kuşaktan kuşağa, bellekten belleğe, belgeden belgeye sürüp gidecek bu duygu yoğunluğu.

Şairler
Şiirler

1945 yılında Ardanuç'un Samshar (şimdiki adı Aşağı Irmaklar) köyünde doğdu. Şiir ve edebiyata küçük yaşlarda ilgi duymaya başladı.

İlköğrenimi köyünde, ortaokulu Şavşat'ta, öğretmen okulunu ve yüksek öğrenimini Trabzon'da tamamladı. Türkiye'nin değişik yerlerinde uzun yıllar öğretmen olarak çalıştıktan sonra 1993 yılında emekli oldu.

Köylerine gelip giden aşıklar ve bazı yaşlı insanları dinleyerek kendini geliştirdi. Zaman içerisinde okuduğu birçok halk hikayesi ve aşığa ilişkin kitapla da geleneğe ilişkin bilgisini pekiştirdi.

Ortaokul yıllarından itibaren şiir yazan *Aksakal*'ın şiir ve yazıları çeşitli gazete, dergi ve araştırmalarda yayımlandı.

Ayrıca dil ve edebiyat konusunda ders kitapları hazırladı.

Bulamadım

Doksan dört yazında köyüme vardım
İçi sevgi dolu göz bulamadım
Ne var ne yok diye hal hatır sordum
Hısım akrabada öz bulamadım

Duvarlar yıkılmış çitler devrilmiş
Bahçeler bozulmuş otlar kavrulmuş
Gerçek mi hayal mi yollar kıvrılmış
Her yer bayır bacak düz bulamadım

Kavun karpuz yetişirdi bağında
Toplar yerdik tam olgunluk çağında
Bin çift öküz otlar idi dağında
İnekler satılmış yoz bulamadım

Bilbilan Yaylası virane olmuş
Çayırı çimeni çiçeği solmuş
Bunları görünce yüreğim dolmuş
Gözyaşı dökecek diz bulamadım

Tarladan çayırdan çabuk bezerdik
Bizi orda tutanlara kızardık
Derelere kaçıp suda yüzerdik
Şimdi Kazangöl'de iz bulamadım

Hani nerde davarları toklusu
Güz gelince meye sebze kokusu
Cami kapısında bulgur sokusu
Dövüp yiyecektim tuz bulamadım

Genç kızları al yazmalar takardı
Nice oğlanların için yakardı
Düğünlerde güzellere bakardı
Şimdi evlenecek kız bulamadım

Samanlıklar çökmüş ağaçlar düşmüş
İnsanlar yaşlanmış hayata küsmüş
Tavuklar kırılmış horozlar susmuş
Şimdi Kapıköy'de kaz bulamadım

Kışları bahara taşımaz mıydık
İşten başımızı kaşımaz mıydık
Halı kilim heybe dokumaz mıydık
Kuci tarak iğne bez bulamadım

Ömer Usta on beş kete yiyordu
Otuz bişi daha var mı diyordu
Sevdiği yemekler katmer sinordu
Pileki devrilmiş köz bulamadım

Osman Topçu bar başını çekerdi
Arasına Çakidiloy ekerdi
Sesi çok güzeldi türkü yakardı
Elinde çalacak saz bulamadım

Herkes mutlu olsun budur muradım
Ankara'ya vardı acı feryadım
Aksakal soyadım *Nuri*'dir adım
Başka söyleyecek söz bulamadım

* * *

Ne Olur

Dostlar yavaş yavaş elden gidiyor
Sen benim yanımda kalsan ne olur
Herkes yaptığına bedel ödüyor
Beni sen olarak bilsen ne olur

Yürek tertemizdi şimdi karıştım
Koşa koşa bir menzile eriştim
Küskün yaşanır mı işte barıştım
Kötülük defterin silsen ne olur

Gönül bahçesinde bülbül ötmüyor
Aşkın toprağında güller bitmiyor
Çiçekler toplansam elim tutmuyor
Sevgi tarlasına dalsan ne olur

Boz bulanık akan selim mi kaldı
İlgıt ılgıt esen yelim mi kaldı
Saçın tarayacak elim mi kaldı
Şu kırık sazımı çalsan ne olur

Bir içim su mudur ceylan bakışlı
Niçin ağlıyorsun kirpikler yaşlı
Gözlerim tutuklu yollarım taşlı
Aksakal Nuri'yi salsan ne olur

1958 yılında Şavşat'ın Soporo (şimdiki adı Düzenli) köyünde doğdu. Küçük yaşlardan itibaren şiir ve aşıklık geleneğini öğrenmeye başladı.

İlk ve ortaokulu Şavşat'ta, meslek okulunu Trabzon'da tamamladı.

Birçok yerde görev yaptıktan sonra Şavşat'a yerleşen *Faruk Albay*, değişik konularda yazdığı şiirler dışında öykü gibi edebiyatın öteki dallarıyla da ilgilemektedir.

Hem öyküleri yöredeki bazı gazetelerde yayımlanan *Albay*'ın şiirleri de çeşitli gazete, dergi ve araştırmalarda aktarıldı.

Aman Ha

Küsüp burdan uzaklara giderken
Dikkat eyle hallerine aman ha
Ayrılığı bu minvalde güderken
Düşmeyesin sellerine aman ha

Aksın zaman gün semada dolaşsın
Bir bayramdan bir bayrama ulaşsın
Seher yeli doruklarla dalaşsın
Dokunmasın güllerine aman ha

Daha daha yanıyorum narına
Umudunu kaybetmeden yarına
Sakın gönül kaptırmadan birine
Uzak dolaş fellerine aman ha

Bağlamadan kemanının teline
Gayrı bir kol dolaşmasın beline
Olur olmaz dostlarının geline
Kanmayasın dillerine aman ha

Bazı bazı yolda kalsın gözlerin
Meyletmesin birisine sözlerin
Anılardan silinmeyen izlerin
Toz konmasın yollarına aman ha

Aramızda boz bulanık gezerken
Apaklığı karanlıktan süzerken
Gün üstüne ay yılları dizerken
El değmesin ellerine aman ha

* * *

Doğma Bebek

Doğma bebek doğma niyetsin ama
Şimdi iş değişti bilmem n'oldu da
Küsüp darılmak yok sakın alınma
Mertler altta yağcı üstte kaldı da

Çakal aslan oldu değişti postu
Unuttu mizacı kendinden küstü
Seksen mil urgana kırk kez dolaştı
Merkep teper oldu kazık yoldu da

Buğday başağının hasat zamanı
Kuraktan sarmadı daneyi kını
Parada değer yok bulsan yüz bini
Kuruş çoktan öldü sıfır sildi de

Terkedip giderken bin bir meziyet
Para pula tapan bir insanıyet
Düşleri süslerken hal iyi niyet
Umutlar tükendi sonu buldu da

Aka kara dedik lafazan olduk
Yabanın gözünde hep çıban kaldık
Bazı mirasları sattık savurduk
Müşterisi baron düğ şeyh geldi de

* * *

Eğer

Arkamızdan yalan atar sahtekar
Düşünüp gerçeği görmezsen eğer
Öyle üç beş palavradan ne çıkar
Tırmanıp yüzlere varmazsan eğer

Belli belli belli erkeksin belli
Yüze konuşmaktan ürkeksin belli
Ahırın üstünde merteksin belli
Dönüp de kümese girmezsen eğer

Dallar sırma yaprak nerede kütük
Hayalin curcuna düşün kötülük
Alnımız apaçık başımız dimdik
Birazcık kafanı yormazsan eğer

Sevgi yüce doruk kin derin kuyu
Hayat denen ne ki bir karış boyu
Titremez yine de döşünde tüyü
İnsanlık sırrına ermezsen eğer

Mertliği kaldır at kök bırakma ha
Fesat meşaleni yak bırakma ha
Doksan küp zehrini dök bırakma ha
O hal o menzilde sürmezsen eğer

Cehalet küflenmiş lafı olur mu
Haktan sapanların affı olur mu
Her kıbleye bakan sofı olur mu
Mürşid-i kamile sormazsan eğer

Gör

Bakma yaylasının sisli haline
Üzerinden duman yollansın da gör
Rayihalar katar renk cümbüşüne
Yosun kokan dağlar allansın da gör

Pınarların buzdan soğuk gözesi
Çam kokulu yemyeşil her köşesi
Arıların bu mevsimde neşesi
Kovanlar çiçekten hallolsun da gör

Yoncalar bel boyu tel tel başaklar
Akşam güneşiyle kızarır sular
Dallarda sıralı yeşil yapraklar
Meyveler dizilsin ballansın da gör

Hırçın akışından bellidir hali
Kimi pırıl pırıl bazen köpüklü
Giderken buradan Çoruh'a yolu
Hele bu dereler sellensin de gör

Dolunayın nabzı atarken orda
Sahara Yalnızçam karlı Kaçkar'da
Bin bir hatıralar saklı koynunda
Tüllenmiş anılar dillensin de gör

* * *

Tamam mı

Karamsar olup da şaşırma sakın
Sen kendini bileceksin tamam mı
Yalana bakmayıp doğruya yakın
Hep kendinin bulacaksın tamam mı

Aldanıp gönlüne yanma körüne
Malına güvenme yelten şükrüne
Etrafında kalan fakir düşküne
Yetimi de göreceksin tamam mı

Micazsızın ateşiyle yaksalar
Böbürlenip yükseklerden baksalar
Hak önünde hakka karşı bükseler
Aklın salim kılacaksın tamam mı

1955 yılında Şavşat'ın Carat (şimdiki adı Köprükaya) köyünde doğdu. Aşıklık geleneğini ve halk şiirini küçük yaşlarda öğrenmeye başladı. İlkokulu köyünde, ortaöğrenimi Şavşat'ta, yükseköğrenimi Erzurum'da tamamladı. Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra *Ankara Hukuk Fakültesi*ni bitirdi ve avukatlığa başladı.

Hemen her konuyu işleyen *Altun*'un şiirleri değişik gazete, dergi ve araştırmalarda yayımlandı.

Aradım Seni

Kat kat hasret yüklü geceler boyu
Toz pembe düşlerde aradım seni
Şehir yeli böler ikën uykuyu
Çileyen kuşlarda aradım seni

Kimi ilkbaharda kimi de güzde
Aşığın bağrına saplanan sözde
Bu yolda biçare ağlayan gözde
Kabaran yaşlarda aradım seni

Sabır kabım doldu çilem dolmadı
Gönlüm kapısını çalan olmadı
Baharlar derdime şifa bulmadı
Bitmeyen kışlarda aradım seni

Ömrüm heba oldu bir hoş hülyada
En güzel günlerim geçti rüyada
Demlerim tükendi fani dünyada
Mezarda taşlarda aradım seni

* * *

Benden

Ezelden ebede akan şu zaman
Dünün izlerini siliyor benden
Başıma ak saçlar eken şu zaman
Siyah tellerimi yoluyor benden

Yokluğun torbası dolmamış gibi
Sanki muradını almamış gibi
Başka bir emeli kalmamış gibi
Fani bedenimi diliyor benden

Çaresi ne imiş bilemiyorum
Bir çiçekte karar kılamıyorum
Kaptırdım elimden alamıyorum
İstikbal maziyi alıyor benden

Bülbül yuvasında baykuş ötüyor
Pazarda mal diye ömür satıyor
Her düşen yaprakla hayat bitiyor
Yıllar gençliğimi alıyor benden

Deli Gönül

Suna oldu bin bir gölde dolaştı
Ummana takıldı şu deli gönül
Mızrap oldu bin bir telde dolaştı
Kemana takıldı şu deli gönül

Yine şahlanmıştır durmaz yerinde
Mutluluk arıyor bahar deminde
Gezerken serazat aşk aleminde
Canana takıldı şu deli gönül

Hoyrat eller nazlı gülü kırarken
Esen yelden Leylasını sorarken
Mecnun gibi aşık yolunu ararken
Kervana takıldı şu deli gönül

Koca ömür heba oldu yar diye
Gel insaf et bu halimi gör diye
Sakın geçme gençlimi ver diye
Zamana takıldı şu deli gönül ..

* * *

Göster

Geçmişi kınalı yalan dünyanın
Bana sefasını süreni göster
Saadet denilen tatlı rüyanın
Doyulmaz zevkine ereni göster

Yar için başını yola koyarak
Benlik gömleğini tenden soyarak
Hicran acısını canda duyarak
Çileden şiirler öreni göster

Dermansız dertlerin belası için
Mecnun başın verir Leylası için
Vuslat demlerinin hülyası için
Ömrünü meçhule sereni göster

Aşkın közü yanar onun kanında
Ölmeyi arzular yarin yanında
Ağlayarak geçen ömrün sonunda
Sevdiğinden vefa göreni göster

Güzeldir

Seven gönüllere aşkı anlatan
Dallardaki kuşlar senle güzeldir
Umudumu kıran beni ağlatan
Çatık keman kaşlar senle güzeldir

Yolculara ayak kösteği olan
Dünyadan vazgeçer sevgine dalan
Hicran günlerinden geriye kalan
Gözlerdeki yaşlar senle güzeldir

Revadır güzelde vefa olmasın
Ak sinede al tomurcuk solmasın
İsterse ardından bahar gelmesin
Dondurucu kışlar senle güzeldir

Musibet kemale yeterse eğer
Birgün bu ayrılık biterse eğer
Gözlerimi uyku tutarsa eğer
En korkulu düşler senle güzeldir

* * *

Kalemim

Bazen durur bazen coşar çağlardı
Epeyce zamandır sustu kalemim
Yaren ile hüznülenir ağlardı
Daima överdi dostu kalemim

Bazen yare bazen sere dokundu
Taştan değil dost gülünden sakındı
Hiç gülmedi hep halinden yakındı
Selamı sabahı kesti kalemim

Türkü oldu bestelerde dolaştı
Her makamdan şarkılara bulaştı
İşi bitti kendisiyle dalaştı
Az daha deldirdi postu kalemim

Külleri savruldu közü tükendi
Kalıbı büyüdü özü tükendi
Bağırdı çağırdı sözü tükendi
Sazını duvara astı kalemim

Olmasaydı

Mecnunca sürünüp durmazdı gönlüm
Vefasız canana kul olmasaydı
Yarin bahçesine girmezdi gönlüm
Sinede tomurcuk gül olmasaydı

Zalimlerin kapısına varmazdım
Varıp dertlerime çare sormazdım
Karşılıksız aşka meyil vermezdim
Gel diye çağırın dil olmasaydı

Kamer yüzün hayalimde tütmezdi
Gül dalında dertli bülbül ötmezdi
Aşk bağında mor menekşe bitmezdi
Gözlerden çağlayan sel olmasaydı

Genç yaşımda tatlı candan bezmezdim
Aşk meyiyle bir köşede sızmazdım
Senin için bu şiiri yazmazdım
Rüzgarla savrulan tel olmasaydı

* * *

Olurum

Aşıktan maşuka uzanan yolda
Yükü sevgi dolu kervan olurum
Gerçek sevgi ne parada ne puldu
Hakkıyla sevene kurban olurum

Gönlün bahçesine girdiğim zaman
Bağından sümbüller derdiğim zaman
Yarimle vuslata erdiğim zaman
Kabıma sığamam cihan olurum

Lütfeyleyip kader bana gülerse
Dertli ruha şen nağmeler dolarsa
Canlar cananlardan murat alırsa
Canımdan arınır canan olurum

Gaflettedir bunca cefa çok diyen
Aşıktan başka meşakkati yok diyen
Gece gündüz beş vakitte hak diyen
Ulu mabetlere Sinan olurum

Seni Görürüm

Sıladan gurbete uzayıp giden
Bitmeyen yollarda seni görürüm
Aşığın gönlünü perişan eden
İtirlı yellerde seni görürüm

Bin bir telaş ile kışa girerken
Tipi boran umudumu kırarken
Nerde yuvam diye zülfün ararken
Boş kalan kollarda seni görürüm

Temmuz sıcağında kar diye diye
Ayrılık ölümden zor diye diye
Gönülden inleyip yar diye diye
Ah çeken kullarda seni görürüm

Zemberek tükenip saat durunca
Yolculuklar menziline varınca
Vakit tamam olup hazan erince
Sararan güllerde seni görürüm

* * *

Sevgilim

Bizar oldum işvesinden nazından
Hallerine sitemim var sevgilim
Bir nağme çalmıyor gönül sazından
Ellerine sitemim var sevgilim

Zaman olur cilvelenir kırışır
Çağıldayan su sesine karışır
Tatlılıkla bülbül ile yarışır
Dillerine sitemim var sevgilim

Yıllardır arayıp sormuyor beni
Kapısından geçsem görmüyor beni
Ne kadar yalvarsam sarmıyor beni
Kollarına sitemim var sevgilim

Mecnunlar aşkında şifa bulurlar
Aşkla dolmayanlar yolda kalırlar
Senden gelen derde ortak olurlar
Kullarına sitemim var sevgilim

27 Nisan 1907 - 11 Kasım 1987. Yusufeli'nin Erkinis (şimdiki adı Demirkent) köyünde doğdu. Asıl adı *Mustafa Adil Özder*'dir.

1. *Dünya Savaşı* (1914-1918) döneminde ailesiyle birlikte Sungurlu'ya göçtü. Öğrenimine orada devam etti. 1920 yılında ailesi yeniden Yusufeli'ne döndü. 2 yıl kadar babasından ders alan *Azmi*, daha sonra *Ersis Merkez Numune Mektebi* bünyesinde sınavlara katılarak ilkokulu bitirdi. 1923 yılında ise *Erzurum Dar-ül Muallimin Mektebine* girip 1928 yılında mezun oldu.

Halk şiirine küçük yaşlardan beri ilgisi olan *Azmi*, okul yıllarında şiir yazmaya ve aşıklık geleneğini öğrenmeye başladı.

60 yıla varan öğretmenliği ve *Kültür Bakanlığı*nda çalıştığı dönemde dolaştığı ve görev yaptığı her yerde halk kültürüne ilişkin araştırmalarını sürdürdü.

Yüzlerce makalesi ve yazısı değişik yerlerde yayımlanan *Azmi*, hemen her konuda şiir yazdı. Kendi çağdaşlarından *Efkari*, *Müdamî* gibi birçok aşıkla karşılaştı ve bu karşılaşmaları belgeledi.

Ayrıca 16. yüzyılda yaşamış *Bektaşî* şairlerinden bir *Azmi* daha bulunmaktadır.

Azmi'nin «Yusufelili Muhibbi» (1940), «Türk Çoruh'ta Kurtuluş ve Anavatana Kavuşma Anlamı», «Doğu İllerimizde Aşık Karşılaşmaları» (1965), «Yusufelili Aşık Muhibbi ve Mevlid-i Şerif» (1968), «Yazı ve Resimlerle Çevre İncelemesi, Artvin İli 1» (*Abdullah Aydın* ile birlikte, 1969), «Artvin Folkloru 1» (1970), «Artvin ve Çevresi, 1828-1921 Savaşları» (1971), «Tarihte Çıldır (Ahıska) Atabeyleri ve Torunları» (1971), «Resimli Artvin İli Bilgileri 1» (1971), «Muhibbi ile Esmahan Hikayesi» (1976) adlı kitapları yayımlanan *Azmi*'nin özellikle Artvin ve Kuzeydoğu Anadolu aşıklık geleneğinde önemli çalışmaları oldu.

Yaptığı araştırmaların çoğu yayımlanma olanağı bulamamasından ötürü ya kendi arşivinde ya da *Millî Kütüphane* ve *HAGEM* bünyesinde saklanmaktadır.

Azmi'nin şiirlerinin bir bölümü *Hayrettin Tokdemir* tarafından «Yusufelili Azmi» (1997) adıyla yayımlandı.

Beni

Nedir felek derde saldın başımı
Bağladın da kaşı karaya beni
Çaresiz derdime veren yok şifa
Saldın bir dermansız yaraya beni

Saptırdın yolumu bir ince ize
Çaresiz düşenler çıkmamış düze
Dalmışım çıkamam sanki denize
Sen attın sen çıkar karaya beni

*Azmi'*ye gam mıdır nasip dünyada
Yar elinden düştük ah u feryada
Umut yok kimseler gelmez imdada
Derim belki o yar araya beni

* * *

Bulunmaz

Dünya yer de doymaz bunca insanı
Dünyadan da doymuş insan bulunmaz
Fani insan birbirini yemekte
Bu esrarı çözen beyan bulunmaz

İnsan doğar ağaç biter bar verir
Sular uçar bulut olur kar verir
Mevla kimi geniş kimi dar verir
Garip ölür kabre koyan bulunmaz

İtibarda şarkıcısı sulusu
Hacca koşar genç kadını ulusu
Araplara harcar avuç dolusu
Beş kuruşu yurda kıyan bulunmaz

Hüner midir çekiştirmek kil ü kal
Biraz düşün geçmişlerden ibret al
Doğru değil hoşla gitmez böyle hal
Küçükten büyüğü sayan bulunmaz

Azmi gönül kırma fani dünyada
Kibirlik kötü şey getirme yada
Ne gerek var üzüntüye feryada
Ne kadar söylesen duyan bulunmaz

Çoruh

Binlerce yıl geçmiş koşar denize
Sanki yangın maral çöllerde Çoruh
Sorsak cevap vermez derdinden bize
Bir taşkın ruh gibi sellerde Çoruh

Bayburt'ta ayrıldın yolun dar mıdır
Senin sevdiğin de bu diyar mıdır
Hasretli yolcusun gözün var mıdır
Artvin'de morlaşan güllerde Çoruh

Bir yeşil yapraktır kitapta yerin
Mor menekşe çalar bütün ellerin
Çam kokulu güzel yaylalar serin
Yoktur bir benzerin illerde Çoruh

Bilmeyenler seni görmek istesin
Güzellik sırrına ermek istesin
Bir dilbere gönül vermek istesin
Anılmış destansın dillerde Çoruh

Bayburtlu Zihni'nin hasreti sende
Birçok şair aşık sohbeti sende
Muhibbi Cesimi Şöhreti sende
Dağın taşın şiir dillerde Çoruh

* * *

Esirger

Mecnun olduk bir Leyla'nın özüne
Sitemkardır gelmez derman esirger
Derim lütfet içem aşkın zehrini
Süründürür katle ferman esirger

Zulmü hem çok hem de cilve naz onda
Gönül tellerini çalar saz onda
Gülşen onda bahar onda yaz onda
İlaç kendisidir derman esirger

Bilmez çektiğimiz cevır ü cefayı
Merhametsiz zulmü yüz bin defayı
Böyle gider esirgerse vefayı
Azmi de elbet ki bir can esirger

Dağlar

Çıksam üstünüzden baksam sılaya
Tepeleri göğeyi yaklaşan dağlar
Hazırlanmış gibi göğü delmeye
Sivri tepeleri oklaştan dağlar

Başka güzellik var yağmur karında
Dertlere şifadır bugün yarın da
Bekçileşmiş durur yurt kenarında
Çelik kale gibi sıklaştan dağlar

Hiçbir duruş var mı böyle heybetli
Başları dimdiktir değil gurbetli
Sılasından ayrı biraz hasretli
Uzaktan uzağa koklaştan dağlar

Sümbül kokusudur esen rüzgarı
Bir beyaz çiğdemdir yazınki karı
Bir mevsimde zümrüt birinde sarı
Kışın pamuk giyip aklaştan dağlar

* * *

Gönül

Bin ah ettin bir can için
Ne acayip halsin gönül
Düşmüşsün gam deryasına
Bir yelkensiz salsın gönül

Gam tükenmez hicran bitmez
Yar cefası serden gitmez
Bir kuş konup sende ötmez
Bir meyvesiz dalsın gönül

İncinmez zülfünde teli
Tipi olsa seher yeli
Bilmeyenler sanır deli
Akıl başta kalsın gönül

Dert bağrını pişirmiştir
Karlı beller aşırımıştır
Azmi çoktan şaşırımıştır
Hangi telden çalsın gönül

Gamlı Gönül

Gamlı gönül aldı sıladan haber
Bahar olmuş gonca güller yerleşmiş
Çok da açsın bağlarında çiçekler
Ben olmadan orda bahar erişmiş

Dertli gönül tez revan ol o yola
Yaktı ciğerimi dağ oldu sıra
Ayrılıklar bedel oldu yüz yıla
Gurbet düşman olmuş cana girişmiş

Yandık aşk oduna bahtımız kara
Yar orda ben düştüm garip diyara
Esen yeller bari deyin o yara
Azmi gam yüküyle çölde serişmiş

* * *

Güzel

Çoruh'a git bulacaksın
Dağı taşı yurdu güzel
Bil ki mutlu olacaksın
Toplum güzel ferdi güzel

Yaylaları yeşil sarı
Çam kokulu ormanları
Çeşitli öten kuşları
Herşey kuşu kurdu güzel

Serin eser yelleri var
Renk renk açar gülleri var
Kıvrım kıvrım yolları var
Beş virajdan dördü güzel

Sabit Beyle Sahara'da
Çiçek Nine bir arada
Gönüllü erler burada
Düşmana ders verdi güzel

Büyükler Artvin'e gider
Türkiye'nin incisi der
Unutulan bu güzel yer
Kalmış burda derdi güzel

Gören Yok

Yamana yetişt i Şavşat'ın iş i
Görülecek iş ler bitse gören yok
Hiç kimse görmemiş böyle gidiş i
Çakallar tilkiyi gü tse gören yok

Çoğunun çirkefte bulaş ık eli
Kiminin fitneye alış ık dili
Kimi düzgün gitmez eğ ilmiş beli
Doğrular düzgünce gitse gören yok

Farkeden yok satan kimdir alan kim
Anlayan yok batan kimdir çalan kim
Gözler görmez yiten kimdir bulan kim
Cevher yere düş üp yitse gören yok

Dalkavukluk moda kadında erde
Naç kar eyler mi bu uyuz derde
Bir akıllı çıkıp *Azmi* bu yerde
Doğru yok işaret etse gören yok

* * *

Güzelim

Şana minnetim var defterler dolu
Beni bunca derde salan güzelim
Nasihat eylesem acınır mısın
Bir bakışta canlar alan güzelim

Yaşamak mihnetse ölmek ne mümkün
Şefalar içinde gülmek ne mümkün
Her gönül sırrını bilmek ne mümkün
Herşey neticesiz yalan güzelim

Şimdi goncalaşmış göğsün bağını
Pembe güller açmış al yanağını
Korkum kahpe felek bu şen çağını
Neticede yapar talan güzelim

Gönül bir bülbüldür bağında gezer
Müptelayım aşkın bağrımı ezer
Ara bul güzelim *Azmi*'ye benzer
Var mı ah u zarda kalan güzelim

Kara Bahtım

Bunca nasihatler eyledim durdum
Kar etmedi sana söz kara bahtım
Hicrana garkettin çektirdin elem
Sefadan nasipsiz öz kara bahtım

Bilmezsın işini nettin neyledin
Her sırrı ağyara açtın söyledin
İlave ederek abad eyledin
Yanmış vücuduma köz kara bahtım

Giden gitti ahde meram et de dur
Vuslatı ömrümce haram et de dur
Bu da yetişmezse verem et de dur
Aç sinemde yüz bin göz kara bahtım

Aşkın kitabından seçtin heceyi
Mihnetle geçirdin gündüz geceyi
Saadet denilen kör bilmeceyi
Gel şimdi *Azmi*'ye çöz kara bahtım

* * *

Kime Ne

Diyelim ki bir bahçede bir gül var
Kuru imiş veya yaşmış kime ne
Yarı durgun yarı coşkun bir göl var
Dalgalanmış taşıp coşmuş kime ne

Kamil olan bilir kamil dostunu
Edna edna bulur üstün üstünü
Çok arif var giymiş abdal postunu
Ya dervişmiş ya keşişmiş kime ne

Çaresizsen çare ara başına
Dil uzatma öteberi işine
Sular katma elalemin aşına
Ya çiğ kalmış veya pişmiş kime ne

Çabuk söner bora olup esenler
Pişman olur el ayağın basanlar
Azmi der ki kendi dalın kesenler
Tepetaklak gelip düşmüş kime ne

1879-1922. Artvin'in Yukarı Hod (şimdiki adı Yukarı Maden) köyünde doğdu. Yaşamına ilişkin somut bilgi bulunmamaktadır. Ancak teyzesinin oğlu olan *Aşık Hıfzı (1860-1915)* ile aynı dönemlerde yaşadığı bilinmektedir.

Aşıklık geleneğini ve şiiri babası *Hasan*'dan kardeşi *Osman* ile birlikte öğrendi. 1. *Dünya Savaşı (1914-1918)* dönemindeki çete savaşlarının yöredeki koluna öncülük ettiği yolundaki veriler yaşamına ilişkin bazı ipuçları vermektedir.

Şiirlerinde değişik konuları işleyen *Şahistanoğlu Bahri*'nin bugüne ulaşan fazla eseri bulunmamaktadır.

Beni

Bir evrak yazayım gözüm yaşıyla
Unutma duadan sen ana beni
Felek beni sizden ayrı düşürdü
Kader kısmet çeker her yana beni

Ayrılık ateşi sinemi yaktı
Gözlerimden yaş yerine kan aktı
Cenabı zül celal hasrete baktı
Sıladaki yoldaş yarene beni

Hak sana emanet Osman kardeşin
Akmasın biz için gözünden yaşın
Pür silah olmuşum düşmana karşın
Devletim bırakmış meydana beni

Recep Hafız yolarıma bakar mı
Ahmet'in gözünden yaşlar akar mı
Vücudunu ateşlere yakar mı
Anam getirir mi lisana beni

Babri'yim serimde çoktur dumanım
Halk eden hallaka vardır gümanım
Beni gözden atma validem hanım
Emanet figanet yezdana beni

* * *

Bu Gece

Bir perinin sevdası var başımda
Bilmem ne olacak halim bu gece
Gönül bahçesini viran eyledin
Soldu bağda taze gülüm bu gece

Sefil serim kalkmaz dertten dumandan
Yarin efkarından yarin gamından
Az kaldı nuş edem ecel camından
Lal oldu söylemez dilim bu gece

Der *Babri* bozuldu gönlüm nevrakı
Vücuduma düştü sevda firakı
Yazıp yare göndereyim evrakı
Kağıt kalem tutmaz elim bu gece

1931 yılında Ardanuç'un Bica (şimdiki adı Tütünlü) köyünde doğdu. Asıl adı *İsmail Dede*'dir. Aşıklık geleneğini küçük yaşlardan itibaren öğrenmeye başladı.

Önceleri yöresindeki birçok aşığın şiirlerini/deyişlerini öğrenip söylerken zamanla kendi de şiir yazmaya başladı.

Gelenekler içerisinde belirli bir ustası olamayan *Aşık Bestekar*, mahlasını da kendi seçti. Bazı zamanlar çevredeki öteki aşıklarla karşılaşip deyişmelerde bulundu.

Çalışmak için gittiği yerlerde özlem ağırlıklı şiirler yazdı.

Şiirleri çeşitli gazete ve araştırmalarda aktarılan Bestekar, köyünde yaşamaktadır.

Ağlatır Beni

Akar gözlerimin yaşı
Ah u zar ağlatır beni
Bazen gönlüm döner kışa
Yağan kar ağlatır beni

Nehir gibi coşup taşım
Gece gündüz yare koştum
Eşten dosttan ayrı düştüm
Gam efkar ağlatır beni

Düşerim ben demden deme
Gönül girer bil ilhama
Hemen düşer derd ü gama
Bestekar ağlatır beni

* * *

Baksana

Şu felek çarkını doğru döndürmez
Gözlerimden akan yaşa baksana
Güzel mektubuma cevap göndermez
Açıp bağrımdaki taş a baksana

Aşka düştüm çekiyorum sevdayı
Kadir mevlam birgün kurar yuvayı
Dosta gidem derken bozdu havayı
Şen olmaz gönlümde kışa baksana

Dayanamam o güzelin nazına
Hasret ile aşık oldum yüzüne
Çok güzeldir kapılmışım sözüne
Eladır gözleri kaşa baksana

Aşkım başucunda beni döndürdü
Havalardan uçar iken indirdi
Aşka düşürüp de canım yandırdı
Feleğin ettiği işe baksana

Bestekar'ım çilekeşli zamanlar
Nedir bu çektiğim ah u amanlar
Mevlaya kalmıştır bizim gümanlar
Dertler seçildi bin beşe baksana

Bir Güzel Adına

Bir güzel adına içmişim bade
Binip aşk atına koşanlardanız
Çalkanıp ararken duyulur seda
Amazonlar gibi coşanlardanız

Yanıyor içimde var aşkın közü
Razıyız kadere ne ise yazı
Yapsalar bir baraj zapt etmez bizi
Yıkıp da bentleri taşanlardanız

Söyleriz her sözü var hazır gibi
Adalet hükmünde bir vezir gibi
Çıkarız yokuştan sır Hızır gibi
Başı karlı dağlar aşanlardanız

Can verir o yarden geçemeyiz biz
Allahın emrinden kaçamayız biz
Her kişiye sırrı açamayız biz
Gam keder içine düşenlerdeniz

Hem şair hem *Bestekar* etmiş bizi
Getirmiş dünyaya var etmiş bizi
Hiç yoktan yaradan var etmiş bizi
Hakkın hikmetine şaşanlardanız

* * *

Dünya*

Çoklarının gözün geride koyup
Ağlatıp dertlere salansın dünya
Sana bel bağlayıp hiç güvenilmez
Çünkü aldatıcı yalansın dünya

Çok fırtınalar çok felaket oldu
Hiç bilinmez kim ağladı kim güldü
Bu günlerde dünya kaç milyar oldu
Bir boşalıp bir de dolansın dünya

Hem ön verip hem de dolap döndürdün
Yüce peygamberi bize gönderdin
Nasıl Süleyman'ı tahttan indirdin
Nice tahtı tacı alansın dünya

* İlk kez yayımlanıyor.

Doymadın mı nasıl canları yuttun
Halil İbrahim'i ateşe attın
Fırtınalar esip kıyamet ettin
Sonda tek başına kalansın dünya

Bestekar'ın hayali ruya gider
Haram kazanılan mal suya gider
Fakirler yaya zengin aya gider
Sanki hesabını bilensin dünya

* * *

Gitmiş*

Duydum ki rahmetlik olmuş Efkari
Aşkın badesini süzenler gitmiş
Üzüldük yas tuttuk matem içinde
Madeni kıymetli ozanlar gitmiş

Dolaşmıştı Afrika'yı Balkanı
Rakip vursa yıkamadı kalkanı
Ummana dalarak açmış yelkeni
Aşkın deryasında yüzenler gitmiş

Eksik oldu bizim Artvin ilinden
Bahçesinden bağlarından gülünden
Sedefli sazı bırakmış elinden
Seyyah-ı alemi gezenler gitmiş

Bülbül gibi şakıyıp da öterdi
Nerde şair görse orta biterdi
Ateş olup duman gibi tüterdi
Her derde bir çare düzenler gitmiş

Yanar bizim ateşimiz közümüz
Unutamaz seni bayır düzümüz
Kıymetin getirir dile sözümüz
Her derdi belayı çözenler gitmiş

Koşardı her zaman bir şıkar için
Ben hasretim bal için şeker için
Bestekar ağlarım Kul Efkari için
Derler bu koşmayı yazanlar gitmiş

* İlk kez yayımlanıyor.

Düşmüşsen Vefasız

Düşmüşsen vefasız dostun yoluna
Ağlasan da olur ağlamasan da
Kadrini bilmeyen yar için yürek
Dağlasan da olur dağlamasan da

Bizlerde de vardır şairlik huyu
Ağlatıp fakiri güldürme bayı
Ey Kerem verimsiz tarlaya suyu
Bağlasan da olur bağlamasan da

Kıymetli taş gibi koyulduk rafa
Suçumuz büyüktür uğrasak affa
Kader Allahtandır kullardan şifa
Sağlasan da olur sağlamasan da

Ben *Bestekar*'ım da sen Kerem Abi
Bizlerde doludur bu aşkın kabı
Sen zaten coşmuşsun bir Çoruh gibi
Çağlasan da olur çağlamasan da

* * *

Güzeller*

İstanbul'da Gülhane'de gezerken
Aklımı başımdan aldı güzeller
Her güzeli ben deftere yazarken
Beni defterinden sildi güzeller

Ben nasıl gezerim hasret yüküyle
Çıkma adaletten yürü hakkiyle
Vurdular darbeyi kalbe okuyla
Delik deşik edip deldi güzeller

Döndürdüler beni yanan Kerem'e
İstedim vuralar merhem yarama
İy'ce düşürdüler derd-i vereme
Ağlatıp başıma güldü güzeller

Bestekar'a merhamet gösterseniz
Ölürüm yolunuzda isterseniz
Güzeller dalgıç kalbim umman deniz
Atlayıp yüksekte doldu güzeller

* İlk kez yayımlanıyor.

Gönül

Şimdi dipsiz göle düştün
Yüzebilir misin gönül
Garip gurbet ele düştün
Gezebilir misin gönül

Çekerim azgın yarayı
Durduğum coşkun dereyi
Sevdiğinden sen arayı
Bozabilir misin gönül

Hür yaşasın ona değme
Fesatların sözün duyma
Yar göğsünde ilik düğme
Çözebilir misin gönül

Çektiğin güzel yosmadan
Bolca rüzgarlar esmeden
Bestekar ayak basmadan
Tozabilir misin gönül

* * *

Tutulduk*

Bilmeden girmişim elin bağına
Yoktan yakalanıp işe tutulduk
Tedbirsiz çıkılmaz Ağrı Dağına
Tipiye borana kışa tutulduk

Dalgalı denize gemi salmışım
Önümü görmeden derin dalmışım
Ben küçük yaşlarda yetim kalmışım
Yağmura doluya taşla tutulduk

Her zaman ağlayıp gözyaşı döktüm
Feleğin elinden çok şeyler çektim
Antrenman yapmadan meydana çıktım
Rakip karşısında tuşa tutulduk

Felek pençesini boynuma taktı
Bendeki kasavet canımı yaktı
Herbir kaderin de doluyu çekti
Bestekar nasip yok boşa tutulduk

* İlk kez yayımlanıyor.

1919-1985. Artvin'in Aşağı Hod (şimdiki adı Aşağı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *Mevlüt Yılmaz*'dır. Küçük yaşlarda bağlama çalmayı ve aşıklık geleneğini öğrendi.

Kendine özgü bağlama çalmasıyla bilinen *Aşık Bulali* hem kendi şiirlerini hem de yörenin ünlü aşıkları *Sümmani*, *Şenlik*, *Şamili*'nin şiirleri gibi usta malı eserler söyledi.

Yörede tanışıp dostluk kurduğu birçok aşıkla zaman zaman deyişmelerde bulunan Aşık Bulali'nin kaynaklara aktarılabilen az sayıda şiiri kalmıştır.

Aşıklığı genellikle kendi köyü ve yakın çevresinde bilinen *Aşık Bulali*, yaşamının büyük bir bölümünü gurbette geçirdi.

Benim

Bir güzele nazar ettim ezelden
Aklımı başımdan yitirdi benim
Bütün bu cesedim sana kurbandır
Külli servetimi götürdü benim

Olur olmaz haller gelmez işime
Bu aşkın şerbeti değdi dişime
Nefs-i envareyi düşmüş peşime
Gençlik hayatımı bitirdi benim

Bulali der gitti civan çağlarım
Mahzun kaldı bahçelerim bağlarım
Bülbülüm yuvadan uçtu ağlarım
Bu tatlı canıma yetirdi benim

* * *

Öyle Gel

Ehl-i dilim saz çalarım söylerim
Bir kamilden öğüt al da öyle gel
Muhabbet severim sohbet eylerim
Bir bahr-i ummana dal da öyle gel

Çekilmezmiş bunun derdi marazı
Hay avanak kişi Allahın kazı
Aşık diye gezer çalamaz sazı
Hiç olmazsa kaval çal da öyle gel

İnsanlıktan nasibini almamış
Ehl-i irfan ile ilgin kalmamış
Ya karınca yemiş ya panta yolmuş
Şuakev'den hurma al da öyle gel

Sen başlattın yakışıksız sözleri
Nasıl gezmiş belli olmaz izleri
Yükü ağır tutmaz oldu dizleri
Yuvarlanma şimdi kül de öyle gel

Der *Bulali* benim sözlerim bitmez
Haşa bu meclisten arsız ar yetmez
Burda sana kimse tenezzül etmez
Boş dolaşma Kançigil'de öyle gel

Giderim

Ezeli ervahtan levh-i kalemden
Dünyanın cevrenden bezdim giderim
Devrildi devranım geçmede çağım
Destimi dünyadan çözdüm giderim

Yüce dağbaşında gezermiş uğru
Güllü bahçelerde ötermiş muğri
Her kime bakarsan azalmış doğru
Çoğundan bir hile sezdim giderim

Bulali der yar gülünü koklarım
Felek kandiyla bağrım oklarım
Madenimi pek kıymetli saklarım
Götürüp sarrafa bozdum giderim

* * *

Var

Kars'ın Aynalı Köyünde
Gördüm bir ağa kızı var
Arzum var orta boyunda
Çok da cilvesi nazı var

Bakışları dağ maralı
Dudakları oğul balı
Koynunda çift portakalı
Gerdanında beyazı var

Kara kaşlar yay misali
Siyah saçlar turna teli
Şeker şerbet kaymak dili
Bülbül gibi avazı var

Salına salına gider
Gönül sensiz dünya nider
Bakıp bakıp kaş göz eder
Sanki benimle sözü var

Bulali düşmüştür aha
Arzuhal gönderem şaha
Yemin ederim vallaha
Bu kızın bende gözü var

Vatanından Ayrı

Vatanından ayrı düşen garipler
Durmaz gece gündüz ağlamaktadır
Derdimiz bir iken bine dayandı
Ser tabip yarımı bağlamaktadır

Bu dünya boş imiş güvenmeyesiz
Gerek bu derdime derman olasız
Her olur olmaza aldanmayasız
Geçti civan çağım çağlanmaktadır

Bulalı'n yurdunda baykuşlar öter
Günden güne gamım efkarım artar
Hiç derdim olmazsa bu bana yeter
Şu dilbere meylim bağlamaktadır

* * *

Yerindedir

Hamdülillah bu devlete yetiştin
Çalışmayla buldun kar yerindedir
Atalar sözüdür öteden beri
Namusun üstünde ar yerindedir

Bahar gelmeyince su coşkun akmaz
Dalga oynamadan bir yanı yıkmaz
Helalin yanında bir yana bakmaz
Sefa sürmek için yar yerindedir

Gayretle tutarsın pırlar atını
Mantığa uydurmuş var lügatini
Ağustos ayının hararetini
Onu söndürmeye kar yerindedir

Aşık Bulalı der bir yara aldım
Bu aşkın zarından sarardım soldum
Yüz bin rica ile tabibe vardım
Yarama merhemi sar yerindedir

1925 yılında Ardanuç'un Bica (şimdiki adı Tütünlü) köyünde doğdu. Asıl adı *Mustafa Gül*'dür. Aşıklık geleneğini ve bağlama çalmayı küçük yaşlarda öğrendi.

Rüyasında gördüğü pirinin kendisine *Bulani* mahlasını vermesinden sonra aşık olarak şiir yazmaya başladı.

Köyüne gelip giden aşıkları dinleyerek bilgisini pekiştirdi.

Aşık Bulani, sonraki yıllarda yörenin birçok aşığıyla dostluk kurdu ve deyişmelerde bulundu.

Özellikle dayısı *Kerem Yedek*'in bu konuda yardım ve desteğini gören Aşık Bulani, hemen her konuda şiir yazmaktadır.

Kıbrıs'ta yaşayan *Aşık Bulani*'nin şiirleri çeşitli dergi, gazete ve araştırmalarda aktarıldı.

Başka

Bu alem acayip pazar yeridir
Alan başka satan başka mal başka
Güvenme faniye mezar yeridir
Giden başka gören başka yol başka

İnsanı sevdiren kendi ameli
Eserler yap kalsın dünya temeli
Adam olup gönül incitmemeli
Edep başka erkan başka dil başka

Hasretiyim müştakıyım ne fayda
Haberler beklerim haftada aydı
Yaşasam gurbette sırça sarayda
O yemyeşil yurdu başka il başka

Doğmuş öleceğiz kime ne kastım
Hiçbir fert olamaz ecelden üstün
Bırakıp cananı göçersin dostum
Tabut başka kervan başka yol başka

Hakikatli dostun sefası vardır
Tek yönlü sevenin vefası vardır
Ağyarın aşığa çefası vardır
Canan başka yoldaş başka el başka

Efkarlanma gönül bugünler geçer
Geceler ağarır güneş nur saçar
Gelir al baharın çiçekler açar
Lale başka sümbül başka gül başka

Bulani daima dostu arzular
Ah çeker yüreğin başı sızılar
Neşeyle dolaşır körpe kuzular
Çayır başka çimen başka göl başka

Gider 1

İnsan altın pazarlara atılır
Alanın elinde özleşir gider
Vatan bizim bağlarında ötülür
Dallarını açar yazlaşır gider

Yükleyenler gider dünyadan göçü
Kudretten dolmuştur aşığın içi
Herkes işlemiştir bil ki bir suçu
Kendine kalsa da gizleşir gider

Aşık odur ki durmadan bağırır
Çok söylesem belki başlar ağırır
Saatimiz dolar ecel çağırır
Son kumaşım budur bezleşir gider

Bulani hakka bağlıdır bu özler
Çağ geçer yokuşta utmaz bu dizler
Bu cümle alem cennetini gözler
Hak nasip ederse izleşir gider

* * *

Gördüm*

Uyudum bademi aldım
Anne ben pirimi gördüm
Böyle bir efkara daldım
Anne ben pirimi gördüm

Pirim geldi de yoruldu
Aklım fikrim hep vuruldu
Düştü fincan da kırıldı
Anne ben pirimi gördüm

Gözüm gördü ona şaştı
Yandı içerimde coştı
Bana haktan vade düştü
Anne ben pirimi gördüm

Bulani ismi verildi
Fikrim şaştı da vuruldu
Haktan bu rüya görüldü
Anne ben pirimi gördüm

* İlk kez yayımlanıyor.

Gönül

İhtiyarım benim sinnim dolandı
Hakiki bağda bir nar ister gönül
Dala el uzattım ağzım sulandı
Bilemem ki nasıl zor ister gönül

Fazla içmeden ben coşamıyorum
İlaç yok çıbanı deşemiyorum
Gençler ile artık koşamıyorum
Nasihat budur ki dur ister gönül

Mahlasım *Bulani* Mustafa adım
Hakka kavuşmaktır olsa kanadım
Salavat da lazımdır budur dadım
Haktan gelen nişan nur ister gönül

* * *

Gider 2*

Çeken çoktur gurbet elin belasın
Ağlar bu gözlerim yaş ile gider
Yaralı gönlümün kanlı katlini
Baharı görmeden kış ile gider

Nurludur vatana bağlıdır özler
Ne yazık kenarda kalmışız bizler
Ardanuç aklımda yüreğim sızlar
Köye bağrım kara taş ile gider

Sorarım Dervişan Kale halini
Gurbetlik hasretlik bükmüş belini
Ağzın açtım gelir kudret gülünü
Dervişan kalemim beş ile gider

Hakkın didarına sen aşık dayım
Efkarlı dilimde tamamdır sayım
Kıbrıs'tan yollarım Allahtan payım
Dünya boştur inan düş ile gider

Bulani'yi ramazanda gözleyin
Beş vakit namazı siz de izleyin
Allah emir versin bahar yazlayın
Saz elde dolanır hoş ile gider

* İlk kez yayımlanıyor.

Kıymet Kumaşyken

Kıymet kumaşyken kıymetini bil
Sarrafın yanında bezlenmeyesin
Hürmetini taşı hürmetini bil
Tadın tam tat iken tuzlanmayasın

Eğer bülbül isen dolaşsan gözde
Mekke Medine'de Şam'da Şiraz'da
Temmuz ağustosta ilk bahar yazda
Donup deli gönül buzlanmayasın

Namert ocağında ateşin yakma
Ehil ol cahilin sözüne bakma
Her olur olmazla oturup kalkma
Gönül aynasında tozlanmayasın

İblis sana düşman sen onu okla
Öz bağında açan gülünü kokla
Bulani sırrına kalbinde sakla
Perşi zehir olur izlenmeyesin

* * *

Olmaz*

Aşıklık insana kuldan verilmez
Sade bir suali sormakla olmaz
Köprü bir tuzaktır kıldan kurulmaz
Böyle bir suali yormakla olmaz

Allah ki vermiştir içten coşarız
Emir gelse bu dünyada yaşarız
İlaç haktan ise çıban deşeriz
Yalandan ilacı sürmekle olmaz

Sual bilirim de sual soramam
Bir daha dağ olur yüze vuramam
Dayım ile bu meydana giremem
Boşboşuna saza vurmakla olmaz

Aşık Bulani çiçeğe konarım
Her aşığı benden üstün sanarım
Kudretten dökülen ben bir pınarım
Kuru göle bağlı ırmakla olmaz

* İlk kez yayımlanıyor.

1919 yılında Şavşat'ın Kuçen (şimdiki adı Kocabey) köyünde doğdu. Asıl adı *Behzat Tokdemir*'dir. *Aşık Recai*'nin torunlarından olan Cerrahi, aşıklık geleneğini ve şiiri küçük yaşlarda öğrenmeye başladı. Dolaştığı yerlerde karşılaştığı aşıklarla dostluk kurdu. Aynı zamanda da aşıklığa ilişkin bilgisini pekiştirdi.

Değişik konularda yazan *Aşık Cerrahi*'nin şiirleri çeşitli gazete, dergi ve araştırmalarda aktarıldı.

Yaylalar

Çağlayan pınarın hasta sağaltır
Elem firkat burda biter yaylalar
Coşan her gönülde neşe çoğaltır
Key'fliler keyfine çatar yaylalar

Çiçekler o yarin rayihasını
Taşıyorlar aşkın hoş havasını
Sevginin en safı ve en hasını
Nergisler sümbüle satar yaylalar

Mecnun Leylasını sizden sorardı
Ferhat Şirin için sizde morardı
Bülbül gülü için size konardı
Sinende kaç aşık yatar yaylalar

Şu dağların aşığısın *Cerrahi*
Bilmem uğradı mı servi sürahi
Dağlar sevenlerin en ulu rahı
Güzellerin katar katar yaylalar

1835-1917. Ardanuç'un Sogara (şimdiki adı Soğanlı) köyünde doğdu. Asıl adı *Yusuftur*. Babası *Şöbreti* gibi aşıklık geleneğinin uzun yıllara dayandığı bir ailede yetişti.

17 yaşında gördüğü bir rüyada bade içerek Gerede'de *Şebri Efendinin* kızı *Servidar'a* aşık oldu. Bir süre hastalık ve bayılma krizleri geçiren *Cesimi*'yi babası *Aşık Şöbreti* ilk anlayan kişi oldu ve oğluna bir deyiş söyledi.*

Bir süre sonra aşıklığı ve sevdasıyla yörede duyulmaya başlayan *Cesimi*, çırağı *Aşık Dur Abdal*'la birlikte sevdiğini aramak üzere yola çıktı. Uzun ve zor bir yolculuktan sonra Gerede'ye ulaştı. Ancak Gerede'ye varışından birkaç gün önce sevdiği kızın öldüğünü öğrendi.

Daha sonra köyüne dönen *Aşık Cesimi*, belirli aralıklarla Kuzeydoğu Anadolu ve İran'da dolaşarak birçok aşıkla karşılaştı. Dönemin bilinen aşıklarından *Narmanlı Sümmani*, *Çıldırılı Şenlik*, *Yusufelili İzni*, Tiflisli Ermeni kökenli aşıklardan *Karari* ve *Civani* ile karşılaşmalar yaptı. Özellikle *Aşık Şenlik*'le Ardanuç'ta yaptığı ve 3 gün 3 gece süren karşılaşma dilden dile dolaştı.

Cesimi, Cuğolu aşıkların dördüncüsü olarak bilinir.

Şiirlerinde sevgiden tasavvufa birçok konuyu işleyen *Aşık Cesimi* sonraki yıllarda Vezirköprü'ye göçerek yaşamının sonuna dek orada kaldı. Mezarı da Vezirköprü'dedir.

* Bu deyiş *Aşık Şöbreti* bölümünde aktarıldı.

Ağlarım 1

Dokunmayın melül mahzun halime
Ateş almış yanar nara ağlarım
Avcı olup bir cebelde gezerken
Gözüm kaldı nazlı yara ağlarım

Gönül bu aşk ile karar edemez
Geçip bu sevdadan zarar edemez
Gönül başkasına firar edemez
Gerede'de Servidar'a ağlarım

Cesimi'yim içtim kırklar tasından
Aklımı şaşırdım yar havasından
Gönül gam çekmekte dert kaygısından
Mansur gibi düştüm dara ağlarım

* * *

Ağlarım 2

Kuru şecer gibi bağda yetiştim
Mahsul vermez sulanır da ağlarım
Bir sel olup yüce dağda yetiştim
Çaylar gibi bulanır da ağlarım

Ben deli değildim yar etti deli
Bara derler akıl baştan serseri
Mesken oldu sevdiğimin mezarı
Etrafına dolanır da ağlarım

Neylesin dünyayı hasta *Cesimi*
Kaybetti Leyla'yı yasta *Cesimi*
Severim mevlayı dost *Cesimi*
Ulam ulam ulanır da ağlarım

Gam Değil

Hey ağalar sevdalıyım gamlıyım
Ayva tek sararıp solum gam değil
Güle bülbül oldum bağa ermedim
Baykuş tek viranda kalsam gam değil

Bana demen saz düşmüyor elimden
Sevdiğim cananı kesmem dilimden
Kısmet olsa ben o dudu dilimden
Bir teselli haber alsam gam değil

İlaç olsa *Cesimi*'nin derdine
Kısmet olup varsam yarin yurduna
Canan gitse gözüm sürsem ardına
Böyle baka baka ölsem gam değil

* * *

Kalmadı*

Gam yiyip gam çekme divane gönül
Fani dünya bir insana kalmadı
Sedd-i İskender'e Rüstem-i Zal'a
Ali gibi aç aslana kalmadı

Onun hükmü adalette kalırdı
Her canlının lisanından bilirdi
Kuşlar bile divanına gelirdi
Davut oğlu Süleyman'a kalmadı

Cesimi düşmüştür ah ile zara
Gerede uzaktır ermedim yara
Yüzerler bedenden çekerler dara
Bu ceset mülk olup cana kalmadı

* *Aşık Şenlik*'in de aşağıya aktardığım benzer bir şiiri bulunmaktadır.

*Güvenme dünyada devlete vara
Fani dünya bir insana kalmadı
Sedd-i İskender'e Rüstem-i Zal'a
Ali gibi aç aslana kalmadı*

*Bu dünyada adaleti var idi
Deryada semekten haraç alırdı
Cümle kuşlar divanına dururdu
Davut oğlu Süleyman'a kalmadı*

Sefil Şenlik düştü bir ah u zara
İtibar eylemem devlete vara
Süzülür bedenden çekilir sure
Cesette mülk bulan cana kalmadı

Getirin

O yarin şehrine giden olursa
Dilinden bir name alın getirin
Yalağuz salmayın yari yollara
Emanet tarikile gelin getirin

Gece gündüz kaldım ah u amanda
Semek tek oynarım bahr-i ummanda
Değildir sevdiğim Hint'te Yemen'de
Gerede şehrinde bulun getirin

Yare haber verin hasta *Cesimi*
Şevki canan çeksin benim yasımı
Vermez ise kavim kardeş hısımlı
Bir şahin misali çalın getirin

* * *

Sevdiğim

Ben senin aşkına müptela oldum
Sen getirdin bu diyara sevdiğim
Geldim yurtlarını perişan buldum
Ne bileydim bahtım kara sevdiğim

Yeni düştüm bir zahmete yanarım
Yetemedim bir ülfete yanarım
Hasret kaldı kıyamete yanarım
Ciğer oldu pare pare sevdiğim

Felek götürmedi hasta *Cesimi*
Ahir hasret koydu dosta *Cesimi*
Sevdiğim bıraktın yasta *Cesimi*
Yaktın hasret ile nara sevdiğim

Söylesin

Benim gezinmemden yollar usandı
Gelsin lisana da yollar söylesin
Vücudum yanmada aşkın oduna
Aşk odundan yanan kullar söylesin

Yanar ciğerimiz aşkın közünden
Benim tecellimdir taktir yazımdan
Ya kim fehmeylesin benzi yüzünden
Şeyda bülbül gibi güller ağlasın

Cesimi ah çeker ruy-i alemde
İsmimiz böyledir levh-i kalemde
Servidar tek güzel var mı alemde
Kulak versin dudu diller söylesin

* * *

Yarabbi

Ol melek-ül mevta canlar alıcı
Kıymazdım sevdiğim kıydın yarabbi
Müzeyyen otağdan ehl-i perdeden
Üryan tenesüre soydun yarabbi

Ömrümüz geçmede bir dem gülmeden
Gönül havaiydi sevdalanmadan
Bülbül goncasından murat almadan
Kara topraklara koydun yarabbi

Bilal Seydi pir eyledin Cesim'e
Ayrılığı kar eyledin Cesim'e
Bu gurbeti yer eyledin *Cesim'e*
Ahımı cihana yaydın yarabbi

1936 yılında Şavşat'ın Sirasinkot (şimdiki adı Çayağzı) köyünde doğdu. Asıl adı *Kasım Dursun*'dur. Aşıklık geleneğini ve halk şiirini küçük yaşlarda öğrenmeye başladı.

İlkokulu köyünde okudu. Askerlik dönüşü 25 yıl Murgul'da çalıştıktan sonra emekli oldu.

Şiirlerinde değişik konulara değinen *Hatîf Cihan*, yörede bulunan ve karşılaştığı öteki aşıklar aracılığıyla geleneğe ilişkin bilgisini pekiştirdi.

Şiir yanında fotoğrafla da uğraşan *Cihan*'ın şiirleri çeşitli gazete, dergi ve araştırmalarda aktarıldı.

Benim

Konma bülbül konma viran bağırma
Seni eğleyecek dalım yok benim
Veda ettim neşe saçan çağırma
Sesin dinleyecek halim yok benim

Ağyar girdi bağlarımı budadı
Viran ettim her yanımı tala'dı
Vurdu bedenime kana buladı
Bir gölge edecek dalım yok benim

Bülbül sana layık yeşil ovalar
Kur bir dal üstüne mutlu yuvalar
Uzak dur insandan seni kovalar
İnsan denilecek halim yok benim

Çiğ süt emenlerden kendini koru
Daha ne durursun hadi var yürü
Dünya bir kovandır ben de bir arı
Yavru besleyecek balım yok benim

Der *Hatifi Cihan* keder doluyum
Şüphesiz ki ben de mevla kuluyum
Ümitsizim gezsem bile ölüyüm
Gülüp söyleyecek dilim yok benim

* * *

Gelince

Hangi demden vurur ahlakı ahkam
İnsan hiçe çıkmış hile gelince
Yaşamak çok tatlı oluyor elbet
İnsanoğlu doğru yola gelince

Topla hayatını birkaç satırla
Her yada düşende bak da hatırla
Karşıla sevinci güzel tavırla
Defterde satırlar dile gelince

Kasım sana *Hatifi Cihan* dediler
Yolun kesti dağlar taşlar vadiler
Yara erişemez eli dediler
İhtiyarlık kola bele gelince

Gider

Bir insana kader gülmeyecekse
Tersine dolanır işleri gider
Yüzü hüznüldür içi kan ağlar
Kan olur kalbinde yaşları gider

Gaflet ile yatar derin uykuya
Orda bile adu girmiş pusuya
Tarafına görmez hayırlı rüya
Kötü gerçekleşir düşleri gider

Bilmeden yaslanır yıkık duvara
Akıl baştan gider olur avare
Yıkılan duvara baş vura vura
Soyulur yüzünde kaşları gider

Gel uyma şeytana kardeş n'olursun
Doğru yürü aradığın bulursun
Der *Hatifi Cihan* birgün ölürsün
Ruhlar çekilir de na'şları gider

* * *

Mevlam Sana

Kararsın güneşli dünyam
Tek varayım mevlam sana
Her işkence zulüm bana
Tek varayım mevlam sana

Var verme yoldan azarım
Şirk koşup bühtan düzerim
Koy bulunmasın mezarım
Tek varayım mevlam sana

Bu dünyamı cefa doldur
Emret Azraile aldır
İster ağlat ister güldür
Tek varayım mevlam sana

Yakışır ise şanıma
Muhtaç eyle düşmanıma
Öldürsün girsın kanıma
Tek varayım mevlam sana

Aklım al olam divane
Yanam dolana dalana
Yolunda olam revane
Tek varayım mevlam sana

Hep alsınlar vermesinler
Hep gülüp alay etsinler
Uğrunda ölmüş desinler
Tek varayım mevlam sana

Kurulunca büyük divan
Yükselir mahşerde şivan
Yalvarır *Hatifi Ciban*
Tek varayım mevlam sana

* * *

Şavşat'ın

Ne güzel Şavşat'ın suyu havası
Sağlığa uyumlu hali Şavşat'ın
Gönül ruh şevkine hitap ediyor
Burcu burcu kokar gülü Şavşat'ın

Ne kadar dinlese ahkamı alem
Güç yetmez ki dile getirsin kalem
Ben az deyim sen çok anla vesselam
Her yana ulaşır malı Şavşat'ın

Baktıkça şenlenir insanın ruhu
Varsa da siliniri tasası ahı
Mansurat Hansuyu besler Çoruh'u
Harıl harıl akar seli Şavşat'ın

Bu cennet köşesi yurdun her yanı
Temaşa etmeye değer seyranı
Güler yüzlü mütevacı insanı
Duyguyu okşuyor dili Şavşat'ın

Her çeşit nimetten nasibin almış
Kendini aramış kendinde bulmuş
Hakkın yazısına tevekkül olmuş
Umarım doğrudur yolu Şavşat'ın

Kasım sana derler *Hatifi Ciban*
Tanrıma şükürler olsun her zaman
Vatanım uğruna bu canım kurban
Böyle diyor Kasım kulu Şavşat'ın

1943 yılında Şavşat'ın Kuçen (şimdiki adı Kocabey) köyünde doğdu. Asıl adı *Mustafa Oral*'dir.

İlkokulu köyünde okuyup değişik işlerde çalıştı. Aşıklık geleneğini ve şiiri küçük yaşlardan itibaren öğrenmeye başladı. Askerliği bitirdikten sonra İnegöl'e yerleşti.

Belirli bir ustası olmayan *Civani*, özellikle *Aşık Efkarî*'den etkilendi. Ancak şiirlerinde kendine özgü bir biçim geliştirdi.

Yüzlerce şiiri bulunan ve katıldığı değişik yarışmalarda birçok ödül alan *Aşık Civani*'nin şiirleri değişik dergi, gazete ve araştırmalarda aktarıldı. Birçok radyo ve televizyon programına katılan *Aşık Civani* hemen her konuda şiir yazmaktadır.

Ayrıca 19. yüzyılın son yarısında yaşamış Tiflisli bir *Aşık Civani* daha bulunmaktadır.

Aşık Civani'nin bu araştırmada yeralan tüm şiirleri ilk kez yayımlanmaktadır.

Ağla

Dinle sevdiceğim yazarım name
Oku mektubumu yar diye ağla
Yarım uzaktadır gelemem deme
Gurbette sevdiğim var diye ağla

Bu uzak yollara erilmez deme
Yarsız boş sarayda durulmaz deme
Mektupla yaralar sarılmaz deme
Yalnızca durması zor diye ağla

Mektup ile hal hatırı sorayım
Nasip olsun cemalini göreyim
Tel tel zülûflerin tutup öreyim
Bu dünya başıma dar diye ağla

Civani söylüyor derdim var benim
Yarden ayrı uzak yurdum var benim
Esen rüzgarlara sordum yar benim
Bozuldu saçlarım ör diye ağla

* * *

Ağlayı Ağlayı

Bakın bu kaşı karaya
Gezer ağlayı ağlayı
Derdini bari hüdaya
Yazar ağlayı ağlayı

Akıyor gözünün yaşı
Sürmelemiş kara kaşı
Yanında küçük kardeşi
Azar ağlayı ağlayı

Aşkî kar eylemiş cana
Hele bakın bu Gülhan'a
Eylerim kaşı kemana
Nazar ağlayı ağlayı

Efkarlıdır günü günden
Gül kopar mı hiç yabandan
Garip Civani canından
Bezer ağlayı ağlayı

Beyler

Bu aşkın elinden düştüm hicrana
Yandı şirin vücut nar oldu beyler
Birisini sevdim oldum virane
O da başkasına yar oldu beyler

Bakmaz oldu gözlerimin yaşına
Sedef takmış ağzındaki dişine
Gidem dedim hayırsızın peşine
Yağdı da yollarım kar oldu beyler

Eşitti sevdamız beraber taydı
Ne gündü ne saat seneye aydı
Vaktiyle sevişmek yaman kolaydı
Değiştı planlar zor oldu beyler

Akıyor sel gibi gözümün kanı
Sökülür kökünden bu dünya fani
Unut bu işleri *Aşık Civani*
Eski aşık arlar sır oldu beyler

* * *

Birer Birer

Dokuz yüz altmışta gurbet elinde
Koydular kalbime köz birer birer
Yedi kişi cem olduk bir alanda
Girdik içeriye biz birer birer

Altısı kayboldu ben yalnız kaldım
Unutup kendimi hayale daldım
Sıtk-ı hulus ile hakka yöneldim
Arar cemalini göz birer birer

Aradı gözlerim o kemalini
Arzum görmek idi hak cemalini
Bir derviş çıkardı hamailini
Seyrettim elinde cüz birer birer

Görünce cüzünü tarumar oldum
Aşkın sefinesin ummana saldım
Hak nasip eyledi bu ilmi aldım
Civani cem eder söz birer birer

Dağ Gibi

Dağ gibi gönlüme düştü zelzele
Bu gizli aşkımın cefasındandır
Bülbüller zar eder hep gonca güle
O gülün kokulu sefasındandır

Volkanlı dağ gibi yanıyor başım
Daha gencim yirmi yedidir yaşıım
Ağardı saçlarım döküldü dişim
Yaramaz dostumun vefasındandır

Kader bizim yüzümüze gülmezse
Bizim derdimizi kimse bilmezse
Bir taraftan eğer yardım olmazsa
O kişinin kendi kafasındandır

Ezelden dumanın doğru tütmezse
İnsana talihi yardım etmezse
Dertler kenetlenip serden gitmezse
Civani bilinme safhasındandır

* * *

Gönül

Gel gönül eyleyim sana nasihat
Herkesin kadrini bilsene gönül
Ağlar görür isen sen bir yetimi
Varıp gözyaşını silsene gönül

Çalıp kapmak ile olur mu varlık
Akıbet çekersin yine bir darlık
Zengin olam diye gelir fakirlik
Manevi devleti bulsana gönül

Taşıma su ile değirmen dönmez
Bülbül gelip viran bağlara konmaz
Bir iki söz ile şairlik olmaz
Hakiki ummana dalsana gönül

Der *Civani* artık gülün açmasa
Etrafına lale nergis saçmasa
Eğer avradına sözün geçmese
Daha ne yaşarsın ölsene gönül

Hey

Bir akşam rüyamda gördüm yüzünü
Bakıp kıymetini bilemedim hey
Ta ezelden tanıyorum özünü
Yüz tutup yanına geledim hey

Kalbimde yanıyor aşkın ateşi
Ben kimseye duyuramam bu işi
Bir zaman yanımda döktün gözyaşı
Uzatıp elimi silemedim hey

Bir sır desem sana kızacak mısın
Bu tatlı canımı üzecek misin
Yoksa bana cevap yazacak mısın
Bu derde bir çare bulamadım hey

Civani'ye esen yel diyeceksin
Gözümün yaşına sel diyeceksin
Belki de yaşama öl dileceksin
Vakit tamam değil ölemedim hey

* * *

Kalmadı

Güzel sana ne diyeyim
Düşündüm sözüm kalmadı
Hasretinden öleceğim
Eridim özüm kalmadı

Kalbimdeki gizli sırrı
Bu dünyada bilmez biri
Bir bilir cenabı bari
Ona da yüzüm kalmadı

Gönlüm aşka yaka yaka
Koydun beni bu firaka
Yollarına baka baka
Görecek gözüm kalmadı

Aşk yoluna çıktım yayan
Civani hayrandır boyan
Sensen bana acımayan
Sana da lüzüm kalmadı

Aldı Gitti

Gelin ahbaplarım yanı başıma
Bir harman topladım yel aldı gitti
Varıp dost bağına bir gül aşladım
Koptu bir fırtına sel aldı gitti

Düştüm yarenlerim bitmez telaşa
Felek yolarımı çevirdi kışa
Ne han idi ne bey idi ne paşa
Benim gibi mazlum kul aldı gitti

Herşey olabilir dünyamız fani
Serseri zannetmiş ham bal kovanı
Balını üç sefer süzdü *Civani*
Eriyip süzülmüş bal aldı gitti

* * *

Kime Bildirem

Beklerim kimseden imdat olmadı
Yazıp arzuhalim kime bildirem
Bu garip halimi kimse bilmedi
Yazıp arzuhalim kime bildirem

Felek bu yerlerde yadım etmedi
Ezelden dumanım doğru tütmedi
Gülhan'ın ateşi serden gitmedi
Yazıp arzuhalim kime bildirem

Bakan yoktur bu gönlümün ahına
Bende yalvarırım şahlar şahına
Yüzüm tuttum şimdi hak dergahına
Yazıp arzuhalim kime bildirem

Doğuştan yaradan meşakkat verdi
Terkettim doğduğum o aziz yurdu
Oduñ derdi erzak derdi yar derdi
Yazıp arzuhalim kime bildirem

Ağlama *Civani* mevla kerimdir
Bu beni ağlatan gam efkarımdır
Saçımı ağartan ah u zarımdır
Yazıp arzuhalim kime bildirem

Müjgan'ın

Gördüm cemalini güldü bu gönül
Baldan tatlı gelir dili Müjgan'ın
Sultanlığa layık ne yazık ki kul
Uzar bir eyyama yolu Müjgan'ın

Beyazdır libası sanırsın huri
Baldan nişan almış ağzının barı
Perişan ediyor bastığı yeri
Tam aslan misali hali Müjgan'ın

Merdane bir güzel doğrudur sözü
Güldür bülbülüne ediyor nazı
Adaletle gezer tam bir şark kızı
Doğuda Kars imiş ili Müjgan'ın

İsmi Müjgan derler soyadı Koçer
Verseler de aşkın badesin içer
Civani mihmandır bu yerden kaçır
Bilmem kimdir özce kulu Müjgan'ın

* * *

Neyledim

Dinle güzel sana bir سوالım var
Kalbinde aşk ile zarı neyledin
Derdin ile beni ettin ihtiyar
Çok sevdiğin nazlı yarı neyledin

Gönül kuşu gibi gelip konardın
Gece gündüz ateşine yanardın
Yazıp yazıp bana çok name verdin
Başındaki ol efkarı neyledin

Vallahi ilk seni sevmişim derdin
Nice nice çıkıp karşımda durdun
Gönlün ile bana bir buse verdin
O temiz namusu arı neyledin

Der *Civani* dolaşırdın peşinde
Seni sevdim derdin bu genç yaşında
İlk tanıştık merdivenin başında
Unutulmaz o yerleri neyledin

Oldu

Ben de bu çileye düştüm düşeli
Figan ettim gözüm yaşı sel oldu
Aşk kervanı sarp dağları aşalı
Engin vadi düz ovalar yol oldu

Bu yol ile uzaklara varınca
Çile çeker kullar hep kaderince
Dertler gelip etrafına sarınca
Yakın dostlar dahi bana el oldu

El elden seçilir eli bulunmaz
Böyle şaşkınlığın yolu bulunmaz
Koklanacak bir tek gülü bulunmaz
Yaz ayında her tarafı yel oldu

Hayal ile geçti bütün çağlarım
Gazel vurdu ah kurudu bağlarım
Civani'yim gece gündüz ağlarım
Ağlayalı otuz iki yıl oldu

* * *

Olmuş

Bugün gördüm kaşı karay'
Anlaşılmaz bir hal olmuş
Göze çarpmadı tam bir aya
Konuşmaz dili lal olmuş

Unutmuş şöhreti şanı
İncitir bu şirin canı
Büyümüş dalı gerdanı
Kolları selvi dal olmuş

Sevda yakıyor içini
Göremez kendi suçunu
Omuza dökmüş saçını
Zülfleri tel tel olmuş

Seller gibi çağlıyorum
Bak gönlümü dağlıyorum
Der *Civani* ağlıyorum
Gözümün yaşı sel olmuş

Var

Kınama a dostum biz de insanız
Edep erkan ile irfanımız var
Başlangıç türaptan cinsi saf kanız
Elbet ki yaradan süphanımız var

Oku elif be'yi olasin arif
Sözlerim boş değil iyi bil herif
Bize başka yolu eyleme tarif
Doğru yol gösteren Kuranımız var

Başın eğ zemine yapma fiyaka
Bilirsin Azrail dinlemez şaka
Sıdk-ı hulus ile bağlıyız hakka
Bizim yaradana imanımız var

Civani sözlerin nasihat ola
Hakiki bülbül ol konasın güle
Hisar et etrafın kapılma yele
Şükür cem olacak cinanımız var

* * *

Yaradan

Kader mevlam senden bir dileğim var
Kaderi yüzüme güldür yaradan
Gam ile yaşatma bıktım çileden
İmanı yoldaş et öldür yaradan

Senden başkasına derdimi demem
Başkasına asla boyun eğemem
Rahmetin bol günahımı çekemem
Sırtımdan günahı kaldır yaradan

Gam efkar kar etti bu şirin cana
Ey mevlam yüzümü çevirdim sana
Kabirde tabiiz biz imtihana
Lütfedim sualler bildir yaradan

Civani mevlaya halin arz eder
Başımı sarıyor gam ile keder
Sığınıp süphana bir imdat umar
Kapında bir edna kuldur yaradan

1945 yılında Ardanuç'un Anagert (şimdiki adı Cevizli) köyünde doğdu. Aşıklık geleneği ve şiirle küçük yaşlarda ilgilenmeye aştı. Yaklaşık 5 yaşından itibaren, yörede anlatılan türkölü halk hikayelerini dinlemesi bu yönelmede önemli bir etken oldu.

İlk ve ortaöğreniminden sonra *İstanbul Hukuk Faköltesi*ni bitirdi. Yaklaşık 12 yıl avukat, 17 yıl da hakim olarak görev yaptıktan sonra 1999 yılında Yargıtay üyeliğine seçildi.

Bazıları bestelenen *Necmettin Coşkun*'un şiirleri değişik gazete, dergi ve araştırmalarda yer aldı.

Necmettin Coşkun'un bu araştırmada yer alan tüm şiirleri ilk kez yayımlanmaktadır.

Anla Beni

Gönül bahçemde sana saraylar kurmaktayım
Hayır demen öldürür ne olur anla beni
Senle ruhum coşmakta senle yaşamaktayım
Hayır demen öldürür ne olur anla beni

Ruhun ruhumu sarsın sana sırdaş olayım
Pir Sultan Abdal gibi sana yoldaş kalayım
Bir umut bir ışık ver hülyalara dalayım
Hayır demen öldürür ne olur anla beni

Sen içimde bir bahar çiçeklerden bir dalsın
İzin ver bu kollarım o gül bedeni sarsın
Artık hülyalarımda her anımda sen varsın
Hayır demen öldürür ne olur anla beni

* * *

İsterim

Balından tadanlar olmuşsa eğer
Ben de çiçeğine varmak isterim
Senle birliktelik herşeye değer
Ben senin dünyana girmek isterim

İsterim gönülden dünyama katıl
Bir sevgi seli ol boynuma atıl
Dal gönlüm içine sevdama yetil
Senin duyguların sormak isterim

Binelim birlikte aşkın salına
Kapılar açalım gönül yoluna
Başım koymak için senin koluna
Gözünde bir ışık görmek isterim

Vurgunum güzelin naz edenine
Öyle bakıp bakıp yol gidenine
Ruhun emir versin gül bedenine
O gül bedenini sarmak isterim

Bir yudum sevgini çok görme bana
Bu aşkı tadalım gel kana kana
Coşkun'dan en güzel duygular sana
Gönlümü sevginle yormak isterim

Böyle Yakın Olup

Böyle yakın olup duymamak sesin
Zulmünün özüne bir varabilirsen
Bir an tadabilsem ılık nefesin
İçimdeki seni bir görebilsen

Kirpiklerin göz üstünde nakışın
Esirgeme baldan tatlı bakışın
Sevdan ile yüreğimi yakışın
Nasıl bir yakıştır bir erebilsen

Bin bir vafın güzel sayamıyorum
Seni kimselere kıyamıyorum
Tatlı bakışana doyamıyorum
İsterim hatırım bir sorabilsen

* * *

Gönül Dolu Bir Sevgi

Gönül dolu bir sevgi serdim ayaklarına
Görmek istemediysen açık olsun yolların
Dokunmak istemiştin pembe yanaklarına
Bir yudum sevgin yoksa nasıl sarar kolların

Yoksa içinde arzu bunu açıkça söyle
Bu kalbi kıran çoktur sen de perişan eyle
Sanırım alışımda derim ki hayat böyle
Gelecekte anarım belki tatlı dillerin

Düşlediğim hayalle bırak yalnız kalayım
Varsın bu hüznlerle ağlamaklı olayım
İslansın yanaklarım gözyaşlarım salayım
Silme için zorlanma uzanmasın ellerin

Gün olur kederlenir gün olur dövünürüm
Eski güzel günlerle bir zaman avunurum
Seni kınasalar da ben gene savunurum
Dilerim bundan sonra güzel olsun hallerin

Güzel

Tanrı senin yüzünü melek diye yaratmış
Dilerim ki gözlerim senden bezmeye güzel
Sanırım diline de şeker şerbet bal katmış
Sözler kafi gelmiyor seni yazmaya güzel

Bir anlık bakışına billah ömür veririm
Bir dakika bakarsam dayanamam ölürüm
Bir ateş tutuşturdun yanar yanar eririm
Tuval beğenmiyorum seni çizmeye güzel

Kaçamak bakışlarla sana nasıl doyarım
Gözlerinden süzülen bakışları sayarım
Sana bir can nedir ki bin canıma kıyarım
Sakın bu dizelerim seni üzmeye güzel

Adını bilsem eğer kalbim üzre kazarım
Adresin verir isen hergün destan yazarım
Gönlünü akıtırsan bakışından sezerim
Umarım bu mesajı ala kızmaya güzel

* * *

Sıra Dağlar

Sıra dağlar bile girse araya
Bir olur yokuşun bir olur düzün
Bir kez düşsün yolun n'olur buraya
Doyasıya görem o melek yüzün

Telefonda yatağıma girmiştin
Koklaşmaya izin ikrar vermiştin
Açıp kollarını beni sarmıştın
Arkasında mısın verdiğin sözün

Sana dokunmaya korkuyor elim
İncinirsin diye susuyör dilim
Bilmiyorsun gülüm nicedir halim
Esirgeme benden bakışın gözün

Seni şu koynumda saklamak için
Gül memelerini yoklamak için
Ilık nefesini koklamak için
Ver artık güzelim gönülden izin

İstiyorum

Ela gözler billahi gül yüzüne nakıştı
Bakışınla içime akmanı istiyorum
Sana bütün kapılar aralandı içimde
Bir gönül gözü ile bakmanı istiyorum

Tatlı bakışlarında duygumu açan neden
Sımsıcak bir sevgidir gönülden sana giden
Yavaştan yanmalara kanamıyor bu beden
Alev alev her yanımla yakmanı istiyorum

Süzülerek gönlümün gelip tahtında kurul
Orada çalkalanıp yine orada durul
Ben senin sevginlenim sen de sevgime sarıl
Yıldız yıldız içimde çakmanı istiyorum

* * *

Senin

Gönül senden bilsen neler istiyor
Tatmak mümkün müdür balların senin
Tuval olsam resim yapar mı diyor
Öpüp koklanası ellerin senin

Kısa süren sohbetinle doyamam
Seni kalpten başka yere koyamam
Bir başkalarına asla kıyamam
Ne de hoş oluyor dillerin senin

Gözlerinin kömür karalarına
Vurgunum saçının sıralarına
Açsam girer misin aralarına
Dolasın kollarım bellerin senin

Düşünde dünyanda olmak isterim
Sımsıcak gönlüne dolmak isterim
Seninle başbaşa kalmak isterim
Düşmez mi bu yana yolların senin

Düşle beni sevgi ile sımsıcak
O sevgindir bu gönlümü yakacak
Umarım gözlerin farklı bakacak
Doldursun dünyamı hallerin senin

1927 yılında Ardanuç'un Unushev (şimdiki adı Kızılcık) köyünde doğdu. Asıl adı *Niyazi Bedir*'dir. Küçük yaşlarda şiirle ve aşıklık geleneğiyle ilgilenmeye başladı.

Şiirlerinde yaşadığı dönemde gördüğü birçok olayı, konuyu ele alan *Coşkuni*, değişik zamanlarda yöredeki birçok aşıkla ve şairle dostluk kurdu. Bazılarıyla karşılıklı deyişmelerde bulundu.

1980'li yılların sonunda Manisa'ya göç eden *Aşık Coşkuni*'nin şiirleri değişik gazete ve araştırmalarda aktarıldı.

Ayrıca 19. yüzyılda yaşamış ve döneminde oldukça ünlü olan Ermeni kökenli bir *Coşkuni* daha bulunmaktadır.

Gitti

Herşey pahalandı geçim zorlaştı
Dert derdin üstüne çoğaldı gitti
Yaş elli saç beyaz dişler döküldü
Akıl fikir baştan dağıldı gitti

Gönlüme bir yayla dağ bulamadım
Sevahlilde bağdan bağ bulamadım
Çorbaya anuhluh yağ bulamadım
Bir inek var idi soğuldu gitti

Terkedip bu yeri geçeyim dedim
Yoksulluk önünden kaçayım dedim
Deryaya bir yelken açayım dedim
Bizim kaptan reis boğuldu gitti

Dayanılmaz böyle şaka hendeğe
Sindirmek mi gerek bilmem sineye
Ümitliyim dağdan gelen ineğe
O da şaşortuna sağıldı gitti

Coşkuni kimlere edersin minnet
Ne farzı bilen var ne vacip sünnet
Küçükten büyüğe yapılan hürmet
Tükenip silinip yoğ oldu gitti

* * *

Gönül*

Bazen kırılır da yapılamazsın
Bazen bilinmezi söylersin gönül
Bazen kir pas olur öpülemezsin
Tahtı tacı viran eylersin gönül

Bazen coşar taşar seller olursun
Bazen boran tipi yeller olursun
Bazen can ciğere eller olursun
Bilinmez hallerin neylersin gönül

Bazen şirin canlar için mezarsın
Bazen boran tipi olur tozarsın
Bazen deryalarda dalgıç yüzersin
Bazen ummanları boylarsın gönül

* İlk kez yayımlanıyor.

Köpürüp Taşıyor

Köpürüp taşıyor gönlümün seli
Bu sırra bir akıl erdiremedim
Dedim bırak artık biraz uslu ol
Olumlu bir karar verdiremedim

Dedim emek ister almak için bar
Dedi mevsim erken gelsin de bahar
Neyledim nettimse önünden kayar
Kaldı tarla tapan sürdürmedim

Ben yayan yürürüm oysa atlıdır
Menzile varmaya sanki şartlıdır
Yorganı döşeği açmaz katlıdır
Olmadı yatağı serdiremedim

Kimse çeviremez doğru yolundan
Şair bilir şairlerin halinden
Gönül ipliğinden gönül telinden
Uğraştım bir nakış ördüremedim

Dedim elif nedir dedi hecedir
Dedim dostun gelmiş dedi nicedir
Dedim ağzında ne dedi incidir
Yalvardım bir tele vurduramadım

Coşkun der hak süphan bizi saklasın
Mümin olan hak yolundan çıkmasın
Arif ol kelimanın gönül yıkmasın
Gönül bohçasını dürdüremedim

* * *

Dervişan*

Nazar kılmış mevlam lütf-i keramet
Doyulmaz sohbeten dostum Dervişan
Ömrü uzun olsun ceddine rahmet
Doyulmaz sohbeten dostum Dervişan

Yunus'a benziyor sabrı kararı
Dilinde zikreden ol Zül Celal'i
Ağzından akıyor Zemzem pınarı
Doyulmaz sohbeten dostum Dervişan

* İlk kez yayımlanıyor.

Ömer-ül Faruk'un var adaleti
İçirir dostlara Kevser şerbeti
Herdem eda kılar farzı sünneti
Doyulmaz sohbeten dostum Dervişan

Veysel Karani'den sanki ders almış
İçi yaradanın aşkıyla dolmuş
Bahçede hoş kokan bir güle dönmüş
Doyulmaz sohbeten dostum Dervişan

Mevlam koru dostu kaza beladan
Coşkun izin diler şimdi buradan
Sofrana bereket versin yaradan
Doyulmaz sohbeten dostum Dervişan

* * *

Dünya*

Yalan dünya senin nelerin gördüm
Sultanı tahtından indiren dünya
Alemleri titreten kükreyişinden
Aslanı kediye yendiren dünya

Aldatıp kandıran yüzlere gülen
Hepsi de nafile herşeyi yalan
Kiminin serini sevdaya salan
Kerem'i Aslı'ya yandıran dünya

Kimine hesapsız servet verirsin
Kimine dert keder firkat veririsin
Kimine şan ile şöhrat verirsin
Kiminin mumunu söndüren dünya

Nice yiğit Ali Zallar var idi
Yok oldular toprak olup çürüdü
Şefaatkar resulullah nur idi
Acımadan kabre döndüren dünya

Coşkuni der bizim halimiz n'ola
Mevlam yardım eyle her mümin kula
Birgün yolcu eder dönülmez yola
Üç beş arşın bezle gönderen dünya

* İlk kez yayımlanıyor.

Gönül Bantlarından*

Gönül bantlarından sildim ben onu
Çalıp çağırmadan hazlanmıyorum
İster iyi olsun isterse hasta
Yürekten yanıp da közlenmiyorum

Her zaman ağladım ne zaman güldüm
Kırk yıl önce evin çıbanı oldum
Şimdi vefasıza alay edildim
Kırıldı belim de düzlenmiyorum

Bir zaman gül idim diken mi oldum
Yoksa ki başlara kakan mı oldum
Hatırdan gönülden çıkan mı oldum
Saçım başım yolup sızlanmıyorum

Nice kaptan kaba süzüldüm doldum
Yüce mevlam ben ne talihsiz kuldum
Ağustos on dörtte bir haber aldım
Ruh serden çıkıp da bezlenmiyorum

Bir siyah dumandır bacayı sardı
Kader hançerini sineme vurdu
Gönül şişesi de düşüp kırıldı
Artık üvey oldum özlenmiyorum

Bizim viran bağda baykuş ötüyor
Her gönülde birer aslan yatıyor
Tencerem kaynıyor duman tütüyor
Herşeyim var diye kozlanmıyorum

Ne bulduysam şükreyledim yiyecek
Gelin kızım yok ki esvap yuyacak
Çil çocuk yok bir su verin diyecek
Kimselere küsüp nazlanmıyorum

Mevlam yavrularım erdir murada
Anam babam bacım varır burada
Oğlu kızı ana hepsi orada
Bana ne gerek var gözlenmiyorum

Sinemde yaralar artıp büyüdü
Bir hançer vursaydı bundan iyi'di
Isınmaz oldu da gönül soğudu
Fazla sert esip de buzlanmıyorum

* İlk kez yayımlanıyor.

Sabır kaplarım sa dolup da taştı
Sinemde sızlayan çıbanı deştı
Düşmanlar at binip peşime düştü
Mertçe duruyorum gizlenmiyorum

Sorumsuzlar cezasını bulacak
Hak katında yüzü kara kalacak
Gözetmeyin sanmayın ki gelecek
Gelip için evip tezlenmiyorum

Biz aşık değiliz ehl-i dilleriz
Hak süphana muti naçiz kullarız
Şeytan kervanını geçip sollarız
Estirip savurup tozlanmiyorum

Mevlaya ayandır melek şahittir
Cehennem cennetlik ona aittir
İnsanlar üç kavim birisi ittir
Gaddarlaşımiyorum hızlanmiyorum

Bana diken değil hoş kokan güldüz
Görevden ayırıp yetkimi aldız
Beni kontrollere teftişe geldiz
Sorumlu değilim izlenmiyorum

Güç kalmadı gerilere atıldım
Değersiz kıymetsiz pula satıldım
Kader taktir kantarında tartıldım
Ne çoklanıp ne de azlanmiyorum

Erkek kuştur asla yuva kuramaz
Tek başına menziline varamaz
Biz olmadan figan eder duramaz
Aşkından tutuşup sazlanmiyorum

Coşkuni der taktir yerin bulacak
Kader bana ne sana da gülecek
Cismim sonbahardır yaprak solacak
Kış bastırdı artık yazlanmiyorum

O Zaman

Akşamdan yatarken düşümde gördüm
Mutsuz olacağım bildim o zaman
Elinden yarmaça bir odun aldım
Birgün solacağım bildim o zaman

Ayrıldım babama bir dosta vardım
Açtılar kapıyı evine girdim
Elimde eski bir ayakkab' gördüm
Darda olacağım bildim o zaman

Bir toplum var idi kadın ve erkek
Oturdum mecliste boyun bükerek
Düş değil bu olay sanki bir gerçek
Mahcup kalacağım bildim o zaman

* * *

Sevgidir*

Hoş olalım gonca gibi gül gibi
Dilde bin kelamı yoran sevgidir
Anılmak istersen Yunus kul gibi
Bil ki bu şerefe varan sevgidir

İnsanlar bir yelken bu dünya deniz
Neydik ne olacak bilinmez neyiz
Sevip sevilelim demiştir Yunus
Huzurlu yaşamı veren sevgidir

Zaman gelir geçer ömür kısadır
İnsanlıkta sevgi kural yasadır
Tatlı sohbet eller sıkıp uzatır
Yaralara merhem süren sevgidir

Devamlı sürür de hep anıları
Yazmakla biter mi kardeş bunları
Yavruya şefkatli o anaları
Bunca sempatiyi kuran sevgidir

Coşkun bu ilhamı nereden aldın
Hazreti Mevlana Yunus'ta buldun
Ne dedi bu hale pirinden bildin
Söyledi gönülde duran sevgidir

* İlk kez yayımlanıyor.

1943 yılında Ardanuç'un Sagara (şimdiki adı Sakarya) köyünde doğdu. Aşıklık geleneği ve şiiri küçük yaşlardan itibaren öğrenmeye başladı. Köyüne gelip giden aşıkların da etkisiyle birçok halk hikayesini ve önceki aşıkların deyişlerini öğrendi.

Öğretmen okulu yıllarından sonra şiirle daha da yoğunlaşan *Enver Çelik*, değişik konularda yazmaktadır.

Şiirlerinin bir bölümünü «Daldan Dala» (1997) adlı kitapta topladı.

Enver Çelik'in bu araştırmada yeralan tüm şiirleri ilk kez yayımlanmaktadır.

Doktor Bey

Gözlüksüz yazıyı seçemez oldum
Bu şansım bana hiç gülmez doktor bey
Gördüğüm dağları geçemez oldum
Yaşımı aşağı almaz doktor bey

Elli beşe çıktı tansiyon şeker
Gönül hala yağ bal ızgara çeker
Baklava böreğe ancak göz bakar
Yalvarsan da yola gelmez doktor bey

Etliyi sütlüyü bıraktım gayrı
Tuzsuz ıspanağın olmuyor hayrı
İncir üzüm fındık yasağı ayrı
Bu benim halimden bilmez doktor bey

Tatsız içeceksin kahveyi çayı
Kontrol gerekirmiş yılın her ayı
Lokmalar kısıtlı kaşıklar sayı
Gene de kütükten silmez doktor bey

Pazardan lahana pırasa aldım
Marul maydanoza ot çöpe kaldım
Meyvayı severdim çekinir oldum
Kebaba dönere salmaz doktor bey

Çikolata yedim ağız tadıyla
Pastırma sucuğun kaldım adıyla
Az yemede dengim artık kediyle
Beni pastaneye almaz doktor bey

Aç karnıma yatsam midem ağlıyor
Diyete perhize isyan ediyor
İnsan rüyasında hep yemek yiyor
Aç açına uyku olmaz doktor bey

Gayrı yaşamının tadı kalmadı
Herkes kolayladı halim bilmedi
Bu diyetten sonra yüzüm gülmedi
Çelik baki değil kalmaz doktor bey

Gülinaz

Eşi yoktur güzellikte köyünde
Kem talihin silemedi Gülinaz
Nikahı var idi Kasım ayında
Daim köylü kalamadı Gülinaz

Köyde gelin olup trene bindi
Duvağını açıp şehire indi
Şehiri yalancı bir cennet sandı
Umduğunu bulamadı Gülinaz

Murat talimatlar verdi eşine
Sabah erken çekip gitti işine
Gülinaz cin gibi yalnız başına
Korktu evde kalamadı Gülinaz

Ne kadar çok insan sanırsın sürü
Hal hatır sormadı aylarca biri
Ben mi sorsam dedi Gülinaz bari
Ne demeli bilemedi Gülinaz

Ne çok şey varmış herşey çok güzel
Paralar dönüyor sanırsın gazel
Çizmesi çantası yok idi ezel
Alam dedi alamadı Gülinaz

Kuaföre gidip saçın kestire
Mini etek alıp yeller estire
Zümrüt kolye alıp şöyle astıra
Birdenbire dalamadı Gülinaz

Günler aylar uyumakla geçmiyor
Bazı günler perde bile açmıyor
Düşünüp duruyor neşe saçmıyor
Birgün olsun gülemedi Gülinaz

Bu arada kaldı kocası işsiz
Sarhoşça dolaşır akılsız başsız
Kaldılar ortada ekmeksiz aşız
Çalsam dedi çalamadı Gülinaz

Birşeyler dikecek makine olsa
Çamaşır yıkasa merdiven silse
Kapıcılık eder bir konak bulsa
Hizmetçilik bulamadı Gülinaz

Yaşanmıyor böyle parasız pulsuz
Hala çok güzelim olayım yolsuz
Mini etek aldı gömlekse kolsuz
Namusundan olamadı Gülinaz

Köye dönmek onuruna dokunur
Yazgısına kör talihten yakınır
Şuursuzca bir yerlere bakınır
Haplar içti ölemedi Gülinaz

Çelik bu tabloyu yerinde gördü
Olan bitenleri sonradan sordu
Dediler geçimi acayip zordu
Erken gitti solamadı Gülinaz

* * *

Sevdiğim Gönülden

Sevdiğim gönülden gönüle bir yol
Var derler bir türlü göremiyorum
Dolaştım kalbinin dört bir yanını
Bir türlü içine giremiyorum

Hayalinden çıkıp kendi dünyama
Aklım fikrim dönmez kendi bünyeme
Bir ben icat oldu ben bana yama
Ben kendi özümde duramıyorum

Haciz ettin beni mülk oldum sana
Elletme yadlara zor gelir bana
İkimiz de konduk bu küçük hana
Başka başka mekan aramıyorum

Uydun oldum yörüngene takıldım
Yaklaşmak istedim geri kakıldım
Pervanem döndüm döndüm bakıldım
Destur ver yanına varamıyorum

Titretir içimi bahar yazların
Silahsız zaptetti beni gözlerin
Kurşunsuz öldürür beni sözlerin
Senden başka hançer vuramıyorum

Çelik'i yakıyor ayazın kışın
Artık kandırmıyor timsah gözyaşın
Çare yok taşlara vursan da başın
Artık bundan sonra aramıyorum

Hocam

Herşeyin bir başı olduğu gibi
Herşeyin bir sonu gelmez mi hocam
Nisanda açılan yeşil yapraklar
Kasımlar gelince solmaz mı hocam

Çalışmak kutsaldır ayrılmaksa hak
Otuz yıl hizmetin onuruna bak
Hedefin sonunda yüzünüz apak
Bu ayrılık şeref olmaz mı hocam

Et tırnaktan ayrılması zor imiş
Yıllar akıp gitmiş zaman dar imiş
Şükür arkamızdan gelen var imiş
Dünya gençten gence kalmaz mı hocam

Yıllarca sınıfta mum gibi yandın
Işıksız bıraktın dibini kendin
Nurlar saçtın ama kendin tükendin
Yavrun kadir kıymet bilmez mi hocam

Gayrı hürmet ile öpülür elin
Sevgidir peteği yaptığın balın
Bundan sonra artık siz mutlu kalın
Bunca emek değer bulmaz mı hocam

Melahat Acar'la Seviye Yanaz
Şevkle çalıştılar etmediler naz
Ali Bey naklini istemiş bu yaz
Ayrılan gönüller gülmez mi hocam

Veda yemeğinde ayrılık kokar
Gözler melûl mahzun hüznü bakır
Bugün bu yollardan emekli akar
Gönlümüz hicranla dolmaz mı hocam

Kimler geldi geçti kutsal çatıdan
Az mı ekmek yedik biz bu kapıdan
Vakit geldi zahir uçtuk yapıdan
Bakan emekliye salmaz mı hocam

Vatan minnettardır sizlere ezel
Ettiniz millete hizmet çok güzel
Emekli oldunuz düşmeden gazel
Çelik size kalem çalmaz mı hocam

Ne Demek

Bu ne biçim izan nasıl anlayış
Tavernada ceket yakmak ne demek
Viskiye boğulmuş alem içinde
Uluorta kibrit çakmak ne demek

Yüzlerce porselen tabağı kırmak
Şampanya akıyor sanırsın ırmak
Değirmenin suyun isterim sormak
Sutyenlere dolar takmak ne demek

Dansözün üstünde pasta yalamak
Baldır bacağına viski bulamak
Eğlence olamaz bu kadar salak
Külotuna marklar sokmak ne demek

Akıl nazar almaz zevklerse garip
Bu zümre çıldırmış neden muzdarip
Yerlere milyonla mark dolar serip
Dönüp bu pisliğe bakmak ne demek

Şişeler kırılmış kadehler yerde
Örtüler leş gibi ıslanmış perde
Ne tür ilaç gerek bu çeşit derde
Yapmıyorsun bari yıkmak ne demek

Banka mı belledin esrar mı sattın
Mafyaya çeteye bala mı battın
Bu kadar milyarı sen nasıl yuttun
Merdivensiz arşa çıkmak ne demek

Ucuz ekmek kuyruğunda insanlar
Bekleyen garibi bunlar ne anlar
Çadırdaki titreyen aç susuz canlar
Bunların ruhunu sıkmak ne demek

Küfür eder gibi bunca işsize
Nasıl bakarsınız ekmek aşsıza
Adabınca eğlen ne derim size
Çelik'i derinden yakmak ne demek

Neyleyim

Ev dediğin ne ki dört tane duvar
Sen olmasan dört duvarı neyleyim
Kendi yuvan olur kendine zindan
Tek başıma o yuvayı neyleyim

İkimiz bir isek sıcaktır yuvam
İkimiz var isek kucaktır yuvam
Yavrular da varsa ocaktır yuvam
Sönmüş kovan gibi evi neyleyim

İçinde söyleyen gülen olmazsa
Şakayı şenliği bilen olmazsa
Halimi anlayan bilen olmazsa
Günüm kara ise ayı neyleyim

Yüzün soğuk ise sıcak çorbanı
Kaşık sokmam lezzet olsa her yanı
Güler yüzdür mutlu eden insanı
Göz gülmezse kaşı yayı neyleyim

Yalnızlık ki bir Allaha yakışır
Yer gök durmaz birbirine bakışırı
Dereler su diye göle akışır
Sensiz yudumlanan çayı neyleyim

Paylaşan yok ise mutlu gününü
Zor gününde üzmüyorsa canını
Eğer korumazsa şeref şanını
Baldan ayırdığı payı neyleyim

Çelik'e uymasa huy ile suyu
Güdük gelir bana dal gibi boyu
Eğer bozuk ise meşrebi soyu
Kristal bardakta suyu neyleyim

Olur mu

İsyân edin sevgililer bugüne
Sevginin bir küçük günü olur mu
Yayın gitsin uzun uzun yıllara
Sevginin bugünü dünü olur mu

Otuz beş yıl bir yastığa baş koyan
Ömür boyu sofrasına aş koyan
Birgün ayrılıkta gözün yaş koyan
Sevgi ölümsüzdür fani olur mu

Kara günde hastalıkta sağlıkta
Tarlada çayırda yayla dağlıkta
Kazma sallar iken bahçe bağlıkta
Sevginin boş geçen anı olur mu

Yuvamın neşesi gönlümün yarı
Yavrumun anası ömrümün varı
Seven asla geçmez esmer ve sarı
Sevgiye çerçeve tanı olur mu

Günlük birliktelik sevgi değildir
Medyanın özünde övgü değildir
Bugün gülüm yarın sövgü değildir
Sahte sevgilerin canı olur mu

Pırlanta yüzükler rengarenk güller
Kürkler arabalar giysiler şallar
Kalbi yansıtmayan o tatlı diller
Hakiki sevgiye kani olur mu

Sevgi yüksektedir özlerin söyler
Bakışın duruşun gözlerin söyler
Hey'candan titreyen dizlerin söyler
Sözle anlatılan yanı olur mu

Çelik on dört Şubat sana az gelir
Sanki koca çölden zerre toz gelir
Hakiki aşığa arştan saz gelir
Ben gibi aşığın ünü olur mu

1936-1997. Ardanuç'un Kılarcet (şimdiki adı Bereket) köyünde doğdu. Asıl adı *Dilaver Dede*'dir. Küçük yaşlarda şiire ilgi duymaya ve aşıklık geleneğini öğrenmeye başladı.

İlkokulu köyünde okudu. *Erciş Öğretmen Okulunu* bitirdikten sonra uzun yıllar öğretmen olarak çalıştı ve emekli oldu.

Değişik konuları işleyen *Dedenoğlu*'nun şiirleri çeşitli gazete, dergi ve araştırmalarda aktarıldı.

Görev yaptığı yerlerde özellikle Kuzeydoğu Anadolu aşıklarından birçoğuyla tanışıp aşıklığa ilişkin bilgi alışverişinde bulundu. Aynı zamanda da geleneğe ilişkin bilgisini pekiştirdi.

İsterim

Duydum mertler divanını
Aranızda yer isterim
Delek göğün tavanını
Arşı kürsü bir isterim

Ben bu işin a'sın bilmem
Sen deme ki nesin bilmem
El ne derse desin bilmem
Mangal yürek kor isterim

İnsan yolcu dünya hanı
İy' olanın kalır şanı
Yapacağın imtihanı
Kolay değil zor isterim

Gül bülbülle atışılmaz
Rasgelenle itişilmez
Zamansızca ötüşülmez
Bana destur ver isterim

Pek genç değil yarı çağlı
Vücut dolgun çene yağlı
Bilinmezse *Dedenoğlu*
Gel de bir kez gör isterim

* * *

Maşallah

Çıkıp da meydana aslan misali
Centilmence duruşuna maşallah
Deneyip sarmayı ve kafakolu
El enseyi vuruşuna maşallah

Koca Yusuf Aliçolar piridir
Bu meydan yiğitler mertler yeridir
Tek dalışı fentlerinin biridir
Tersten sarma sarışına maşallah

Dedenoğlu esirgemez duadan
Yiğitler yetişir yurttan yuvadan
Tayyare oyunu salta havadan
Düşüp köprü kuruşuna maşallah

Aşık Dervişan

1930 yılında Artvin'in Sakalar köyünde doğdu. Asıl adı *Hasan Hüseyin Yazıcı*'dır. Küçük yaşlardan itibaren şiirle ve aşıklık geleneğiyle ilgilendi. 12 yaşından beri şiir yazmaktadır. Ancak ilk yazdığı şiirler kayboldu.

Yaklaşık 15 yaşlarında birkaç kez üstüste gördüğü rüyadan sonra daha yoğun olarak şiir yazmaya yöneldi. Mahlasını da aynı pirden aldı.

17 yaşında bağlama çalmaya başladı. Bu konuda *Aşık Efkarî*'nin yardımını gördü.

Şiirde özellikle Yusufelili *Azmi* mahlasıyla şiir yazan araştırmacı *Adil Özder*'den etkilendi.

1957 yılında Artvin'de yapılan bir aşıklar şenliğinde gösterdiği başarından sonra adı duyulmaya başladı. Bağlı olarak da yöredeki birçok başka şenliğe katıldı.

Şiirlerinde güzellemeden dine dek hemen her konuyu işleyen *Aşık Dervişan*'ın birçok eseri çeşitli dergi ve araştırmalarda yer aldı.

Yörede anlatılan birçok halk hikayesini de bilen *Aşık Dervişan*, aynı zamanda birçok aşıkla karşılaşp dostluk kurdu.

Aşık Dervişan'ın bu araştırmada yeralan tüm şiirleri ilk kez yayımlanmaktadır.

Baharda

Tabiat canlanır varlık uyanır
Rengarenk çiçekler açar baharda
Al güzel yeşillik kendin beğenir
Her varlık kısmetin biçer baharda

Filizler yeşerir yaprak dal için
Bülbüller ah eder açan gül için
Arılar uçuşur yavru bal için
Mavi kelebekler uçar baharda

Uykuya yatanlar o günü bekler
Her yerde tarıma vardır emekler
Yediden yetmişe tüm mahsulatlar
Alır da suyunu içer baharda

Dervişan şiire yeniden başlar
Mahsulün gösterir bütün ağaçlar
Al yeşil giyinir dağ ile taşlar
Alem yaylasına göçer baharda

* * *

Bilir Bizi

Cisminden yarattı ol ulu süphan
Nuruna aşığım yaz bilir bizi
Ruhlardan evvela cemale bakan
Terinden hak olan yüz bilir bizi

Adem'den Havva'ya nakloldu şita
Yüz yirmi dört binde kırk sekiz ata
Ebedi aşığım hak Muhammet'e
Aşkından uyumaz göz bilir bizi

Evliya enbiya ol pervanesi
Yüz elli üçüncü ayet manası
Haber verir o Bakara suresi
O hesap gününde haz bilir bizi

Dervişan biliyor yaren dostunu
Bildirmez yad ele rağbet kastını
Onun için giyer abdal postunu
Ebedi lütfeden düz bilir bizi

Bizim

Ben aşka düştüm düşeli
Kınıyor yoremiz bizi
Çaresiz bu aşkın hali
Kül olur töremiz bizim

Gözyaşı dökülür darda
Gam gelir bize ardarda
Ey olmaz düşen bu derde
Kanıyor yaramız bizim

Ben yoruldum geze geze
Kaderim gülmüyor bize
Yar kendini çeker naza
Sönüktür çıramız bizim

Dervişan'ım yar görmeden
Hal hatrını ben sormadan
Yarin koynuna girmeden
Al olmaz karamız bizim

* * *

Bizim Olsa

Melek gördüm on beşinde
Yavrucuklar bizim olsa
Şems ü kamer var kaşında
Sarıcıklar bizim olsa

B'ya baksan selvi dalı
Huri gılman herbir hali
Ağ gerdanı cennet yolu
Tomurcuklar bizim olsa

Bülbül olsam ben gülüne
Arı olsam her balına
Kuşak olsam yar beline
Sevicikler bezim olsa

Dervişan'ın bu avazı
Hoş olur güzelin nazı
Sevdiğim koyun ben kuzu
Emicikler bizim olsa

Bizimdir

Emir haktan geldi secde ruhlara
Tasdik-i ikrarda vaat bizimdir
Gönülden inandık her buyruklara
Cüz-i irademiz irat bizimdir

Nazarla bakarım devr-i nakile
Hikmeti yeterli mantık akile
Biz imtihan için geldik okula
Ölçüsü mevladan kerrat bizimdir

Birinci nöbetim bitince burda
Bir zaman tehirim vardır kabirde
Emreder Zül Celal ikinci surda
Ol sancak altında erat bizimdir

Dervişan hayatı getirdi dile
Muhammet Mustafa şefaati kıla
Cemali müştaktır sevdiği kula
Didar aşıkları murat bizimdir

* * *

Dediler

Bu dar-ı fenada girdim yarışa
Aşıklar hep ağlar gülmez dediler
Usandım bu gamdan gittim barışa
Dolmadı çileniz olmaz dediler

Tabipler derdime bulmadı çare
Döktüm allarımı giyindim kare
Bu arzuhalimi götürün yare
Emir yok efendim almaz dediler

Hergünüm her anım ah u zar idi
Bağlarım virane bahçem kurudu
Aktı gözyaşlarım didem çürüdü
Götürsem o yare silmez dediler

Her zaman ağlayan ben *Dervişan*'ım
Tükendi kalmadı artık güvenim
Tenim tenessürde gelsin cananım
Duyamaz haberi bilmez dediler

Dünyanın

Bu yalan dünyayı benimdir sanma
Bülbüle kalmadı gülü dünyanın
Hep senin olsa da zerre güvenme
Kimseye mülk olmaz malı dünyanın

Nazarla bakarsan zalim zengine
Yanılmış dünyanın türlü rengine
Kapılmış gurura inmez engine
Atar tünden tünefeli dünyanın

Aslanım demişken cenabi bari
Eline vermişti her iktidarı
Yıkıp viran etti nice Hayber'i
Düşmedi kibrine Ali dünyanın

Hakkın sevgilisi olmuşken emin
Dönende semaya titrerdi zemin
Her arzı mevladan olurdu temin
Tatmadı zevkini Veli dünyanın

Dervişan derdini getirdi dile
Desem de karetmez sözüm cahile
Şah olup dünyada yaşasak bile
Dar u bekayadır yolu dünyanın

* * *

Gönül

Biter mi dünyanın gam kasaveti
Siper et bağrını taş eyle gönül
Kadere çatamaz insan kuvveti
Her başa geleni hoş eyle gönül

Şükrünü yetirek çektikçe çile
Gururu getirme kalbinde dile
Sen dünyaya hakim olsan da bile
Herkesi kendinden baş eyle gönül

Mevlam sen lütfeyle *Dervişan*'ına
Belki erebilsen şeref şanına
Muradım didarım her imkanına
Mihrac-ı nebinin beş eyle gönül

Fuzuli

Bir nimet olarak insan türüne
Beş asır önceden gelen Fuzuli
Geçmedi geçemez kimse yerine
Yaşadı yaşıyor halen Fuzuli

Mevsimde mahsulü gelmiş hayata
Zaferle ulaşmış herbir cihada
Eseri malolmuş edebiyata
Asırdan asıra kalan Fuzuli

Okundukça aruz her divanların
İlhama yeterli şeref şanların
Sevgisin kazanmış tüm insanların
Gönülden gönüle dalan Fuzuli

Doğumun kutlarınız gelen tarihte
Kıymetin büyüktür biçilmez paha
Her zaman ruhuna okur fatiha
Dervişan kıymetin bilen Fuzuli

* * *

Güzel

Ben bir güzel gördüm devr-i alemde
Şekli şemasında halleri güzel
Lebleri bal gibi herbir kelimada
Doyulmaz sohbetten dilleri güzel

Sevip sevilecek güzel çağında
Gülleri açmıştır bahçe bağında
Marifet hüneri on parmağında
Teline dokunan elleri güzel

Dedim gelin edem düğün toyuma
Güzel kurban olam gel gir koynuma
Doyasıya sarıl hemen boynuma
Bilezik takınan kolları güzel

Dervişan güzelin methini eyler
Bir melek simadır aslını söyler
Yakışmış vücuda ne güzel boylar
Sarmakla doyulmaz belleri güzel

Hasretim

Tomurcuk açar mı geçerse eyyam
Her gelen baharda güle hasretim
Sevgiden saygıya olmalı kıyam
Maşuksan aşığa dile hasretim

Her bahar olmuştur mahsul annesi
Atamız tûraptan insan binası
O ki biz olmuştuz hicran danesi
Bir elek misali ele hasretim

Kastetme cananım gönül savaştta
Kıvılcım düşmüştür yanar ateşte
Umutla bekliyor yine bu yaşta
Bakarım yollara gele hasretim

Dervişan olmuştur şimdi yad arı
Kuruyan bağlarda arama barı
Görüşmek müşküldür şimdiden geri
Ebedi gözünde kala hasretim

* * *

İlimdir

Emretti Zül Celal önce ikramız
Cibille nebiye gelen ilimdir
Her zaman yaradı şükür tertemiz
Bizlere armağan olan ilimdir

Gerçekleri görüp her an bildiren
Gönüllere aşkı sevgi dolduran
Tüm cehaleti de vurup öldüren
Huzur adaleti kılan ilimdir

Bağdaşıp yaşatan tüm insanları
Tarihe yazılı bunca şanları
Şerefle anılan Süleymanları
Zafer şan şöhrele salan ilimdir

İlim aşığıdır *Dervişan* zati
Onunla bulmuştur huzur hayatı
Sorarsan efendim büyük serveti
Aslından nesline kalan ilimdir

Mektubum

Yine uyanıyor hasret bağları
Sevgimi götür canana mektubum
Gam ile geçirdim güzel çağları
Saygımı götür Kenan'a mektubum

Lügat kullanamam ana lisanım
Öz hatıra olsun budur nişanım
Var ise sizlerde şerefim şanım
Söyle bizlere inana mektubum

Or'jinal yaratmış cenabı hüda
Hakiki bağbanım atmasın yada
Uğruna canımı eylerim feda
Erken yetirsin yanana mektubum

Dervişan aşkına olmuştur nöker
Ben bir bezirganım sermayesiz kar
Gizli sırlarımı etme aşikar
Vurma dalına konana mektubum

* * *

Sevdiğim

Ha bu nazdan gördüm nur cemalini
Güzeller güzeli peri sevdiğim
Nazarla seyrettim herbir hali
Düşürdün içime koru sevdiğim

Bir melek simadır cism-i cemali
Lebinden akıyor şekeri balı
O sekiz cennetin bağının gülü
Gel yeter ağlatma huri sevdiğim

Var ise engeller beraber aşak
Dargınlık var ise hemen barışak
Sevip sevmeye biz de bulaşak
Bağrında beklerim yeri sevdiğim

Hoyratlık düşmeden tıfıl çağına
Kış boran çökmeden yüce dağına
Yad bağban girmeden gonca bağına
İstiyor *Dervişan* barı sevdiğim

Meydanınıdır

Hulus-i kalp ile çıkak yarışa
Darılmak olmasın er meydanıdır
Paniğe kapılıp düşme telaşa
Maharet pazarı sur meydanıdır

Var ise servetin gel eyle feda
Sarrafı gerekli satılmaz yada
Her ehl-i kamiller işte burada
Lütfeyle efendim kur meydanıdır

Boş girilemez ki bu hasbıhale
Kaynağı gerekli yerinde ola
Vadetti yetişir sıkışan kula
Unutma mekanı pir meydanıdır

İmtihan dönemi sanılmaz rüya
Hakikat babında olamaz riya
Rozeti olmayan giremez oya
Gün gelir utanır ar meydanıdır

Yok benliğim beni eylesin gafil
Hakir görmüyorum olayım zelil
Hak ile yeksanım olsam da ben fil
Edna *Dervişan*'ın gön meydanıdır

* * *

Sevilmek

Her türlü hedefe varmak istersen
Tatlılar tatlısı sevip sevilmek
Yaşamda mutluluk görmek istersen
Mutlular mutlusu sevip sevilmek

Nefretten gelişir herbir melanet
Her yerde geçerli sabır merhamet
Sayıp sayılmaksa ne büyük nimet
Mertliler mertlisi sevip sevilmek

Ben edna *Dervişan* bütün telaşım
Nefreti yoketmek budur savaşım
Sütliman içinde kaynasa aşım
Sütlüler sütlüsü sevip sevilmek

Sevinsin

Bir melek simadır geçti buradan
Doyunca seyrine yeten sevinsin
Övmüş de yaratmış yüce yaradan
Her kadem bastıkça vatan sevinsin

Zehra'yı andırır hüsn-i cemali
Dilinden akıyor şekeri balı
Sarmaya doyulmaz güçlüdür beli
Soyunup koynunda yatan sevinsin

Doyulmaz lezzeti her oynağında
Sayısız benleri al yanağında
Bir tomurcuk güldür bahçe bağında
Her zaman dalında öten sevinsin

Yarimle hasreti züh etti cana
Canana doymadım ben kana kana
Dervişan'ı itip atarlar yana
Dost ile murada yeten sevinsin

* * *

Yarim Sevilirken

Yarim sevilirken sevenden kaçtın
Bakarsın yollara gözle de gözle
Ben senden geçmedim sen benden geçtin
Yad oldu bülbülün özle de özle

Oraya yetişmez bu feryadımız
Yürümüyor atım vursam da mahmuz
Karaya dönüştü her muradımız
Kuş elden uçmuştur sızla da sızla

Akar gözüm yaşı durulamıyor
Seven sevdiğine darılamıyor
Nasipsiz oraya varılamıyor
Bin aşkın atına gazla da gazla

Horlandı *Dervişan* ihtiyar oldu
Ah çekti daima sararıp soldu
Yar ile sevişmek mahşere kaldı
Şimdiden geriye nazla da nazla

1885 - 1955. Yusufeli'nin Zor (şimdiki adı Esenyaka) köyünde doğdu. Asıl adı *Mustafa*'dır. Ölüm tarihi bazı kaynaklarda 1940 olarak geçmektedir.

Aşıklık geleneğini küçük yaşlarda öğrenmeye başladı.

Döneminin ustalarından *Huzuri*'nin babası *Aşık Keşfi*'nin yardımını gördü. *Huzuri*'nin çağdaşı olan *Aşık Derya* yöredeki birçok aşıkla tanışıp karşılaşmalarda bulundu.

Dönemindeki öteki aşıklardan *Huzuri* ve *Zuhuri* kadar şiirleri günümüze ulaşamadı.

Taht-ı adalete sahip şeriat
Bühtandır bizlere inan efendi
Tecelli taktirde vardır bir hikmet
Vefa vermez asla insan efendi

Perişan hal ile düştüm yollara
Nazar eyle gözden akan sellere
Rahmet kıl bu ben teki kullara
Arz edüben geldim ihsan efendi

Hakimler hakimi sen icra eyle
Tevekkül babına girip sabreyle
Ey pir-i müganım beni setreyle
Dayandım affına aman efendi

Derya bu iş için çekmez merağı
Şeriat babının sönmez çırağı
Nahak yere kursa kişi tuzağı
Olur ahir işi yaman efendi

1926 - 17 Kasım 1987. Sonradan Şavşat'ın bir mahallesi olan Armutlu köyünde doğdu. Asıl adı *Dursun Ali Erdoğan*'dır. Aşıklık geleneğini küçük yaşlarda öğrendi. Yöresine gelip giden birçok aşığı dinleyerek şiire, bağlamaya yakınlaştı. Ancak ustası olarak kabul ettiği *Aşık Huzur*'nin etkisi öteki aşıklardan farklıdır.

17 yaşında gördüğü rüyada, gökyüzünden gelen bir ışık kümesi içine girdiğinde bade içip aşık olduktan sonra şiir yazmaya başlayan *Aşık Deryami*, yaklaşık 20 yaşlarında bağlama çalmayı öğrendi. *Deryami* mahlası *Aşık Huzuri* tarafından verildi.

1950 yılında Erzurum'da yapılan bir yarışmada birincilik almasından sonra yörede tanınmaya başladı. Uzun yıllar seyyar satıcılıkla aşıklığı birarada yürüten *Deryami Baba*, Adapazarı'na göçerek taşımacılıkla uğraşmaya başladı.

1977 yılında karısına kızıp evini yakması nedeniyle bir süre hapiste yattı.

Hemen her konuda şiir yazmasına karşın özellikle hicivdeki başarısıyla adını duyuran *Aşık Deryami*, *Konya Aşıklar Bayramı*nda da birçok kez birincilik kazandı. Türkiye'nin çeşitli yörelerinde katıldığı yarışma ve şenliklerde de değişik ödüller alan *Aşık Deryami*, İstanbul'da öldü.

Birçok dergi, gazete ve araştırmada da yeralan *Deryami*'nin şiirleri ve yaşamına ilişkin *Halil Açıkgöz* tarafından hazırlanan «Aşık Deryami, Hayatı ve Eserleri» (1987) ve *HAGEM* tarafından hazırlanan «Gülme Zarı» (1990) adlı kitaplar yayımlandı.

Acırım

Bana yaramayan yaramazlara
Ben kendimi yaktığıma acırım
Çok değer verirdim o kurnazlara
Yüzlerine baktığıma acırım

Akıllılar delileri seçtiler
Düşünmeden köprüleri geçtiler
Biliyorum bizi nasıl içtiler
Pınar olup aktığıma acırım

İsmi yazarken adını bozdum
Teline vurmadan udunu bozdum
Hayatın en güzel tadını bozdum
Hala limon sıkıldığıma acırım

Küçük balık büyüğünü yutmazdı
Yutsa bile boğazından gitmezdi
Ateş tarlasında ekin bitmezdi
Ben aklımı taktığıma acırım

Hey *Aşık Deryami* neyine kandın
Boşuna inandın boşuna yandın
Ömür boyu koca dağa tırmandın
Tepesine çıktığıma acırım

* * *

Arama

Geçen günde niçin beni sormuşsun
Ay bacayı geldi geçti arama
Gençliğimi varlığımı almışsın
Bülbül yuvasından uçtu arama

Çiçekli dağları duman bürüdü
Hayat kuşu son yuvaya yürüdü
Muhabbet bağının gülü kurudu
Çimenleri kader biçti arama

Deryami der iyi günü unuttun
İhtiyar çağımda bana umuttun
Otuz dört yıl evvel bir ceylan tuttun
Kafesini kırdı kaçtı arama

Ayırmamış Birbirinden

Ayırmamış birbirinden birini
Kainatın saçlarını taramış
Koca Yunus bilir onun sırrını
Kendisini kendisinde aramış

Aşkın en bulanık çayına girmiş
Hiç de çekinmemiş boyuna girmiş
Pamuğu atarken yayına girmiş
Ondan sonra yorganını sıramış

Bahçıvanı görmüş bağı gizletmiş
Orda olan varı yoğu gizletmiş
Mağaraya vurmuş ağı gizletmiş
Saniyede kapısını ör demiş

Deryami şaşa gel böyle demekten
Neler yapmış dut yaprağı yemekten
Rengi beyaz koza örmüş ipekten
İçinde gizlenmiş ayak diremiş

* * *

Ben

Nefsim ile eğer cenge girersem
Kırar hücumunu post ederim ben
Bir mürşit bağından güller derersem
Yari yarenine dost ederim ben

Her olur olmazın peşine gitmem
Bana çatmayana ebedi çatmam
Şehveti ilhamdan asla üst tutmam
Daima çalışıp ast ederim ben

Melek-ül mevt tutmuş derler peşini
Takip etmek gerek altı beşini
Ümit bahçesinde ümit kuşunu
Az göz iliştirsem dest ederim ben

Deryami'yem bu yaramı saramam
Mürşitsiz bir yere asla varamam
Büyüğüm büyüktür göğüs geremem
Tanır ona karşı pest ederim ben

Çiçeklerim

Dururken bahçede üç beş arkadaş
Etrafımı sardı dal çiçeklerim
İsra-yi alemde oturur iken
Yeşil kırmızılı gül çiçeklerim

Bir poyraz geliyor Ağrı Dağında
Felek pençesinde gönül ağında
İğdir ilçesinde halkın bağında
Bülbülle konuşur dil çiçeklerim

Ne güzel alemdir ne güzel haldir
Birisi şekerdir birisi baldır
Kimisin beyazdır kimisin aldır
Hoş gelir neşeler hal çiçeklerim

Deryami der yetirene fedayım
Bu hayata getirene fedayım
Bir çiçekten bitirene fedayım
Gösterir matluba yol çiçeklerim

* * *

Dediler

Çok okumuş cahillere rastladım
Göze kirpik kirpiğe kaş dediler
Onlar ile gidemedim bir adım
Başa ayak ayağa baş dediler

İlim sahasında yarışlara bak
Bala zehir katan barışlara bak
Şu adamlardaki görüşlere bak
Taşa odun oduna taş dediler

Birkaç yılan hakim olmuş dünyaya
Zehir atıyorlar yıldıza aya
Yanıp kavrulursun girme araya
Savaşa sulh sulha savaş dediler

Alem aya gitti gelin yatmayın
Allah izan vermiş inat etmeyin
Deryami der hep geriye gitmeyin
Önce yavaş sonra savaş dediler

Deli Gönöl

Ne dedim sözümü asla tutmadın
Aklın fikrin yoktur vay deli gönöl
Günden güne beni taşlara çaldın
İnkisar mı edim hay deli gönöl

Hakka teslim etsem kendi özümü
Yumacağım birgün gören gözümü
Nasihatte olan güzel sözümü
Bir kere işitip duy deli gönöl

Pişman oldum amma pişmen değilim
Bu bağın içinde gülşen değilim
Bana kalsa sana düşman değilim
Sözüm kulağına koy deli gönöl

Deryami dünyada kimler gülmüştür
Kimler temel tutup kimler kalmıştır
Vaden teknil olup günün dolmuştur
Getir esvabını soy deli gönöl

* * *

Giderim

Hele gelin bana sorun
Eli bıraktım giderim
Gönöl bahçesinde açan
Gülü bıraktım giderim

Yar görür mü hayalinde
Beni bu dertli halimde
Sevdiğimin cemalinde
Halı bıraktım giderim

Bozdum bahçemi bağımı
Seyret Arsiyan dağını
Ana baba ocağını
Dolu bıraktım giderim

Deryami bin aşkın atı
Çoktur bu aşkın sürati
Kazandığım saltanatı
Malı bıraktım giderim

Hürriyet Aşığı

Hürriyet aşığı yaralı bülbül
Bin dönüm yer kafes olsa yatamaz
Vatanı çalılık neşeli bülbül
Gül kokusu olmayınca ötemez

Altın kafes gel gel diye seslesen
Her yanına ipek çekip süslesen
Keklik vurup eti ile beslesen
Hürriyet delisi lokma yutamaz

Yardım eyle velilerin velisi
Sahabeye ikram illa Alisi
Deryami olsaydı aşkın delisi
Deliğin ağzını kimse tutamaz

* * *

Minnet Edecem

Damarında kan şüpheli
Kana mı minnet edecem
Veren odur alan odur
Ona mı minnet edecem

İsteddiği yere çeksin
Fakirin belini büksün
Mezarıma diken diksin
Sana mı minnet edecem

Bu bir varlığın gücüdür
Bilmez her taraf suçudur
Yazık sana hukukçudur
Sine mi minnet edecem

Bu rüzgar ki böyle esti
Seni gam kasavet bastı
Kılıç ki sinemi kesti
Kına mı minnet edecem

Deryami'yi aşk yediyse
Geçer böyle çok hadise
Peygamber benim dediye
Dine mi minnet edecem

İsterdim

Muhabbet şehrinde gönül senginde
Ab-ı sızıntıyı bölmek isterdim
Hicran yaylasında gam deryasında
Sizin sefineyi bulmak isterdim

İlm-i ledün haktan kula verilir
Men aref şehrine o an girilir
Karışma işine çok zor erilir
Mana bilip aşna olmaz isterdim

Mutu kablel ente mutum ne güzel
Ha hayattan hakka giden hu güzel
Erenlerin deryasında su güzel
Deryami çalışıp çalmak isterdim

* * *

Var mı

Açayım sinemin kapılarını
Bilmem ki gönlümün boş yeri var mı
İstersen vereyim tapularını
Senen beğendiğin hoş yeri var mı

Yaşım sona geldi ihtiyar oldum
Rüyalar içinde bahtiyar oldum
Gönlüm kocalmadı ilkbahar oldum
Aşk ile sevginin kış yeri var mı

Gönül Leylasını görse isterdi
Ateşi içinde varsa isterdi
Tutuşmuş sahadan arsa isterdi
Orda dikilecek taş yeri var mı

Seven sevdiğine divane olur
Oturduğu saray virane olur
İçinde misafir bir tane olur
Ona ondan başma aş yeri var mı

Gelenler karşıya geçmek istiyor
Sofrasını orda açmak istiyor
Rahat rahat yiyip içmek istiyor
Deryami soruyor keş yeri var mı

1923 yılında Ardanuç'un Sogara (şimdiki adı Soğanlı) köyünde doğdu. Asıl adı *Hamza Özçelik*'tir. Yaklaşık 7 kuşaktan beri aşıklık geleneğinin sürdürdüğü bir aileden gelmektedir. *Aşık Şöbreti* büyük dedesidir. Şiiri ve aşıklık geleneğini küçük yaşlardan itibaren öğrenmeye başladı.

Devami mahlası kendisine *Adil Özder* tarafından verildi. Şiirlerinde tasavvuftan sevdaya birçok konuyu işlemektedir.

Kuzeydoğu Anadolu aşıklarının birçoğuyla karşılaşan, onlarla dostluk kuran *Aşık Devami*, bu aşıkların bazılarıyla da değişik zamanlarda değişmelerde bulundu.

Aşık Devami'nin değişik konuları işleyen şiirleri çeşitli gazete, dergi ve araştırmada yer aldı.

Cuğolu aşıkların yedincisi olarak bilinen *Aşık Devami*, şiirlerinin bir bölümünü «Halk Destanı» (1964) ve «Aşık Devami ve Ataları» (1979) adlı kitaplarda topladı.

Benim Nasihatim

Benim nasihatim sizlere olsun
Olur olmaz ile oturmayasın
Kendini bilmezsin sözüne bakıp
Kurulu yuvanı batırmayasın

İnsanlar ak ile karayı seçer
Gittiği yerlere iyilik saçar
Durmadan çalışan kalır mı naçar
Dikkat et şerefin yitirmeyesin

Diyorum kıssadan hisse alana
Kulak verme olur olmaz yalana
Kendi kendini de verip talana
Evi uçuruma götürmeyesin

Devami de der ki irade sizin
Basamak temeli ailenizin
Sizlere emeği ecdadınızın
Yediğin ağzından getirmeyesin

* * *

Beyim

Dert tespih misali tükenmez oldu
Çek çektikçe bizde bitmiyor beyim
Gayret eyledim ki yetişsin diye
Bu bizim bostanda bitmiyor beyim

Emr-i ilahiden vazife aldım
Çıkması güç imiş derine daldım
Cehdeyledim amma geride kaldım
Bir kimse sözümü tutmuyor beyim

Her şahsın sitemi cana kar eder
Evirir çevirir senden kar eder
Sonunda da sana ah u zar eder
Bir pahaya alıp satmıyor beyim

Çok düşünüp boşa yorulmak olmaz
Faydasız bir yere darılmaz olmaz
Devami der haktan ayrılmak olmaz
Lakin bu hislerden tatmıyor beyim

Gider

Mihnetli dünyaya hitap eylesek
Yarene ahababa dokunur gider
Karanlık yerleri mehtap eylesek
Devamlı künyemiz okunur gider

Et kemik iskelet ayakta gezer
Kendine bakıp da eylemez nazar
Haram helal demez buldukça azar
Dolu sofraları dökünür gider

Aleme bakıp da ibret almazsın
Konuştuğun lafı dahi bilmezsin
Ne güç gelir sana namaz kılmazsın
Sonunda da boynun bükünür gider

Devami fazlaca derine dalma
Bir marifet göster çaresiz kalma
Yaptığın işleri bilinmez sanma
Gün gelir peyine takınır gider

* * *

Kalmışım

Perişan eyleme beni yaradan
Ulaştır Hızır darda kalmışım
Sönmeyen alevi bana yetiştir
Kasıp kavurucu narda kalmışım

Derdimi yansam da bilenimiz yok
Ağlarım gözyaşım silenimiz yok
Gözlerim yanıma gelenimiz yok
Akıl erdirilmez barda kalmışım

Alem gezer elde top ve tüfekte
Asırda yaşamaz temiz yürekle
Her ne bekler isen kendinden bekle
Dibi temel tutmaz yarda kalmışım

Yaş ile kurular bir yanar közde
Haklı ile haksız seçilir sözde
Devami der kısmet talihimizde
Üstü mahsul vermez kırdan kalmışım

Gidiyor

Garipte bir handa misafir idik
Hancıya hesabın veren gidiyor
Hepimiz bir taraf cevlan ederdik
Hal erkan bu mudur soran gidiyor

Niceleri sürmüş dünyada sefa
Kimi de çekmekte her zaman cefa
Gözünü açıp da bakmaz etrafa
Elini dizine vuran gidiyor

Nice pehlivanlar hem nice beyler
Vakti erişince menzili boylar
Dünya çilesidir hep böyle şeyler
Devami der nice yaran gidiyor

* * *

Yetişmez

Öyle bir ahvale giriftar' oldum
Korkarım ki gönül tada yetişmez
Doğma sağır gözü açık körlere
Ne kadar bağırırsan seda yetişmez

İster karşısında eğil ha eğil
Hakikat babından haberdar değil
Söylesen ki behey uykudan ayıl
İyi kabul eden ada yetişmez

Çıktığı kabuğu tanımayanlar
Haram helal demez bulup yiyenler
Babasına ne yaptın ki diyenler
Hoşnut olup bir murada yetişmez

Yapılan işleri göremez olan
Nerden olmuş diye aramaz olan
Verdiği vadinde duramaz olan
Kalbi kırılmıştır şada yetişmez

Haktır hakikatin önünde gelir
Fehmi aydınların yönünde gelir
Devami yaptığın sonunda gelir
Dururken kimseye kada yetişmez

Şavşat'ın Merya (şimdiki adı Veliköy) köyünde yaşadığı varsayılmaktadır. Bazı kaynaklarda 1810-12 yılları arasında doğmuş olabileceği aktarılmaktadır.

Asıl adı ve yaşamına ilişkin somut bilgi bulunmamaktadır. Şiirlerinden yola çıkılarak 19. yüzyılda yaşadığı düşünülebilir. Bir şiirde, 1829'da aşıklığa başladığı ve badeli aşık olduğunu vurgulamaktadır.

Osmanlı-Rus Savaşı (1877-1878) sonucu yaşadığı yerlerin işgal edilmesini işlediği şiirleri olduğuna göre bu dönemde daha sağ olduğu anlaşılmaktadır. Ancak ölümü ve mezarına ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır.

Şiirlerinde genellikle tasavvuf konularını işleyen *Aşık Didari*'nin birkaç tane de destanı saptanabilmiştir.

Dayandı

Yiğit olan kalksın kuşansın silah
Urus geldi yaylalara dayandı
Bundan sonra yoktur bizlere felah
Kanlı hançer sinemize dayandı

Haneler söyündü ocaklar tütmez
Viran yuvalarda bülbüller ötmez
Bu derde bin lokman gelse kar etmez
Nice şirin can ateşe yandı

Şavşat dağların da çiçekler açmaz
Kanadı kırılmış turnalar uçmaz
Osmanlı ahdetmiş sözünden geçmez
Dağlar taşlar kızıl kana boyandı

Der *Didari* kaldı kuru can kafes
Ne kimsede can var ne zerre nefes
Kan ağlar analar gelinler herkes
Ah u figan asumana dayandı

* * *

Falankesin

Açılmış hüsnün bağında gülleri falankesin
Şekerden hasıl olmadır dilleri falankesin
İptida kalemden damla yüzünün noktaları
Herbiri bir hazne değer halleri falankesin

Ayvansaray odalarda Selanikler döşenir
Cevahir kemer bağlamış Kirman şalı kuşanır
Beş bin deve katar etmiş Hint kumaşı taşınır
Bağlamıştır bezirganı yolları falankesin

Der *Didari* mail oldum güzeller övmesine
Bu bir Selanik parçası benzemez değmesine
Sarrafklar kıymet veremez göğsünün düğmesine
El pençe dursa gerektir kulları falankesin

Geldim

Dokuz ay eğleştim ana rahminde
Emroldu hüdadan cihana geldim
Bin iki yüz kırk beşinde bihuştum
Aşkım dalgalanıp fezana geldim

Bizlere mülk olmaz ahir burası
Muhammet'ten ümmetinin çaresi
Ölüm haktır beyan değil arası
Her saat gözledim gümana geldim

Herşeye kadirdir cenabı bari
Yaklaştı İsrafil çalmaya sürü
Dünya tamam oldu çıkar Mansur'u
Der *Didari* ahir zamana geldim

* * *

Yetiştî*

Yarabbi hidayet yetir hocama
Aldı ateş şirin cana yetiştî
Ezel böyle imiş yazı beratı
Şad gönlümüz gamlı güne yetiştî

Talipleri bile sağ ve solunda
Meğer agah oldu dağlar çölünde
Eyvah hocam kaldı Urus elinde
Bu haberler herbir yana yetiştî

Beşaret olundu kafir krala
Hayıf bir gül düştü Uruset ele
Bu haberler gitti ta İstanbul'a
Vardı Bab-ı Hümayuna yetiştî

Yarabbi sanadır şikayetimiz
Yoktur gayrilere hiç minnetimiz
Kaldı böyle garip memleketimiz
Azdı fitne çok isyana yetiştî

* Aynı dönemlerde yaşamış olan *Hodlu Ervabi*'nin de aynı konuyu işleyen, (bazı vurguları oldukça benzer ancak daha uzun ve başka uyaklı) destanı *Ervabi* bölümünde aktarıldı.

Tibel'de kurmuştuk mekanımızı
İlimle besledik bu canımızı
Varıp viran koyma dershanemizi
Bu feryadım asumana yetişti

Bundan sonra bana haramdır Merya
Arzuhaller İstanbul'a yürüye
Verin hazineden alın geriye
Yoksa dünya zevaline yetişti

Gezmiş olduk nice çok gurbetleri
Kimbilirdi böyle felaketleri
Burda yetim kaldı hep şairleri
Şimdi halim pek yamana yetişti

Etmiş idi Beytullahı ziyaret
Onun hürmetine ola hidayet
Yetişe kırklardan belki keramet
Şayi olup Al'Osman'a yetişti

Aslı gam yemezdim bu cihan için
Yaşamazdım hocam böyle gün için
Bugün ahir zaman oldu ben için
Dertli *Didar* bu tufana yetişti

* * *

Var

Ol nedir ki kendi yok seda verir
Akıbet dünyaya çok ziyarı var
O nasıl kervandır devesiz yürür
Konar göçer onun yüz bin hanı var

Nasıl değirmendir densiz dönüyor
Aleti topraktır kervan iniyor
O nedir ki ağaç atın biniyor
Kendi ruhsuz dört bacağın canı var

Der *Didari* gönlüm çok müşküldedir
Gece gündüz daim kalmakaldadır
O nedir ki gezer başı eldedir
O nedir ki canı yoktur kanı var

Artvin'in Yukarı Hod (şimdiki adı Yukarı Maden) köyünde yaşadı. Yaşamına ilişkin ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır. Bazı deyişlerden yola çıkılarak *Şamili*'nin gençlik dönemlerinde *Dildari*'nin yaşlı bir saz şairi olduğu kabul edilmektedir. Buna göre 19. yüzyılın ilk yarısında yaşadığı anlaşılmaktadır.

Kevork Pamukciyan'ın Ermeni harflerle yazılmış Türkçe cönkten yaptığı derlemelerde de *Dildari*'ye ilişkin bilgi ve birkaç şiir örneği bulunmaktadır.

Ayrıca 1884 yılında Artvin'in Hamamlı köyünde doğan ve 1. *Dünya Savaşı* (1914-1918) döneminde Zile'ye göçen ve orada öldüğü sanılan bir *Dildari* daha bulunmaktadır.

Bu Gece

Ela gözlüm vatanını terketmiş
Bahah neye varır halım bu gece
Bülbül idim dost bağına bakardım
El kopardı gonca gülüm bu gece

Dertlilikte beter oldum Kerem'den
Ah çekerim duman çıkmaz serimden
Ayırdılar beni güzel yarimden
Yetsin muradına alem bu gece

Der *Dildari* yanem ölene kadar
Böyle imiş bize nasip mukadder
Arzuhalim birer birer vafeder
Viran oldu bülbül dilim bu gece

* * *

Üzre

Ben bugün bir güzel gördüm
Hemen düşer kucan üzre
Sinesin sineme sürdüm
Can getirir bu can üzre

Bir koynunda misk ü amber
Bir koynunda hem sim ü zar
Cevahir cüher-i hançer
Hubyan aşmış miyan üzre

Bilirim sağ eder sağı
İkrarına koymaz ahı
Gelmemiştir gelmez dahi
Böyle civan cihan üzre

Dildari der evan olmuş
Ne yahşi ne civan olmuş
Siyah perçem revan olmuş
Dökmüştür ak gerdan üzre

Karışmış

Girdim dostun bahçesine gül güle karışmış
Nergis ireyhan lale ü sümbüle karışmış

Akşam vaktinde dinmedim yar salınır
Dudu kumrular avazı bülbüle karışmış

Dostum bahçeye girmiş nazlı nazlı salınır
Sandım selviler içinde dal dala karışmış

Dildari der dökmüş gerdan zülfü siyahi
Sırma sime sim sırmaya tel tele karışmış

* * *

Perçemin

Ey civanı misaldir ebru siyaha perçemin
Perdelenir baz bazı ruy-i maha perçemin
Ter baran dur gerdana gül bitirir ha perçemin
Sad hezaran çiçeklere verir reyha perçemin
Sermayedir yedi iklim padişaha perçemin

Gelmemiş devr-i Ademden beri misli cihane
Ya huridir ya gilmandır bundan sonra daha ne
Kıymet biçem derim amma bilmenem ki paha ne
Ser dağında tuhfe bitmiş şahanedir şahane
Görenler teşbih eyledi tul u şaha perçemin

Frengistan'ı Macar'ı Nemçe'yi İspanyol'u
Tunus Trabelus Bender Bursa'yı İstanbul'u
Umman eli Buğdan eli Urumeli Anadolu
Bağdat ile Şam'ı Mısır hazinesiyle dolu
Cümle kıymet biçtim amma daha değer perçemin

Göz görende coş eyle reşk-i muhabbet selleri
Çok aşıklar bi-can eyler o perçemin telleri
Cennet-ül mevladan değmiş onun kalbi yelleri
Arabistan Habeşistan İryan Türyan elleri
Çin ü Maçin'i Yemen'i ister daha perçemin

Aşk Dildari'yem çoktur böyle destanım
Methin senin perçemin içindir benim bunca gayretim
Sad hezaran şeftalidir ancak benim akaretim
Bari bir şeftali ver ki olsun hizmetim
Zere ben metheyledim ki oldu seza perçemin

Olsa

Kadir mevlam verse bana bir devlet
Yedi hazne altın bana pay olsa
Yüz on bin yiğide giydirsem hilat
Hepisi de keleş kabaday' olsa

Yüz on bin yiğide beni etse baş
Dayanmazdı bana ülke-i Habeş
Kırk bin yiğit hergün etseler savaş
Her gece düşmana haya hay olsa

Yüz bin merdim olsun balta bıçaklı
Doksan bin yiğidim kılıç nacaklı
Seksen bin yiğidim çıkma çıraklı
Yetmiş bin yiğide elde yay olsa

Yüz bin dedem gelse yükleri hep un
Kırk bin katır olsa yükleri sabun
Tez elden düşmanı eylesem zebun
Onların işi hergün vay vay olsa

Gürcistan'dan salsam hükmt-i tafrayı
Arpalık eylesem şehir-i Bafra'yı
Her öğünde sersem beş yüz sofrayı
Herbirinden bir fakire say olsa

Günde yüz bin koyun eylesem külbast
Fakirler düşürse kelle ciğer post
Yedirip içirip kazansam çok dost
Dostum çoğalıp düşmanım zay olsa

Kadir mevlam verse bir kuvvet-i Zal
Çok düşman yıldırıp alsak biraz mal
Nemçe ellerine etsek lal-i mal
Moskof elleri de bize ray olsa

Askerimiz örkeleri bürüse
Kırk bin itim düşman leşi sürüse
Kırk bin kalyon ile gemim yürüse
Kapıdan paşalık bize hay olsa

Kırk bin atım olsa gümüş nalınlı
Kırk bin seyip atı nalsız yalın
Kırk bin kısarak olsa yanı kulunlu
Elli bin de iki yaşar tay olsa

Kırk bin yağız olsa kırk bin de doru
Kırk bin de peteğim dopdolu arı
Kırk bin gelinim olsa bin de karı
Yeni doğan çocuklara tay olsa

Kırk bin koyun olsa kırk bin de kuzu
Kırk bin koçum olsa kırk bin de yozu
Yayılmaya gerek bir ulu yazı
Bir yanı yoncalık bir yan çay olsa

Yastıklarım olsa kumaş-ı Hindi
Döşeklerim olsa kuş tüyü bendi
Sekiz bahçem olsa cennet menendi
Her birinde bir sırça saray olsa

Sağ yanımda olsa civan iki yüz
Sol yanımda olsa beş yüz tane kız
Hizmetim etseler gece ve gündüz
Herbirinin yüzü bedir ay olsa

Kırk bin bezirganım Hint'e salınsa
Seksen bin yükümün baçı alınsa
Mecliste otuz iki saz çalınsa
Kimi cura kimi kaba ney olsa

Bin sarbanım olsa deve yedici
Bin çobanım olsa koyun güdücü
Bin etbayım olsa methim edici
Adımız da elden ele say olsa

Dildari der hakka hamd u senalar
Düşmanın ömrüne varsın fenalar
Padişahımıza yüz bin dualar
Huzur-ı küşade bahtı bay olsa

1931 yılında Ardanuç'un Çidil (şimdiki adı Bağlıca) köyünde doğdu. Asıl adı *Osman Demirci*'dir. Küçük yaşlarda aşıklık geleneği ve şiirle ilgilenmeye başladı.

Köyüne gelip giden aşıklar ve bazı yaşlı kişilerin etkisiyle şiiri öğrendi. Önceleri usta malı deyişler ve şiirler ezberleyen *Dumani*, daha sonra kendi yazmaya başladı.

Murgul'da bir işletmeden emekli olduktan sonra yerleştiği Bursa'da kendini tümüyle şiire verdi.

Yaşamı boyunca karşılaştığı birçok aşıkla/şairle dostluk kurdu. Bu yolla hem bilgisini pekiştirdi hem de giderek değişik çevrelerde duyulmaya başladı.

Hemen her konuda yüzlerce şiiri bulunan *Dumani*'nin eserleri çeşitli araştırmalarda aktarıldı.

Kul Dumani'nin bu araştırmada yeralan tüm şiirleri ilk kez yayımlanmaktadır.

Artvin'in

Artvin'in ilini seyran eyledim
Arasan bulunmaz çölü Artvin'in
Havası doğaya okutur ferman
Dört dağ arasında ili Artvin'in

Kıvrım kıvrım giden yoluna bakın
Sarı çamın kokan dalına bakın
Bahçede açılan gülüne bakın
Cihanda bulunmaz gülü Artvin'in

Bin bir çiçek açar yeşerir yazı
Al yeşil giyinir gelini kızı
Ne külhanbey olur ne hilebazı
Daima böyledir hali Artvin'in

Der *Dumani* yaylası var köyü var
İnsanları olgun temiz huyu var
Sahil boyu fındığı var çayı var
Olayım içinde kulu Artvin'in

* * *

Aşık Oldum

Aşık oldum güzel sana
Aşk nicedir bilir misin
Tenhalardan el sallasam
Benim ile gelir misin

Elim açtım nice dilek
Sevdaya dayanmaz yürek
Siyah kaşla beyaz bilek
Güzel benim olur musun

Benden ırak gittin niçin
Her bir tavrın başka için
Arzu etsem bir tel saçın
Koparıp da verir misin

Dumani daim yaradır
Bahtı doğuştan karadır
Görüşmedik bir süredir
Azcık gelsen ölür müsün

Bulamadım

Çıktım yücesine seyran eyledim
Mutluluk payından pay bulamadım
Ellerim koynumda döndüm dolaştım
Aradım kendime day' bulamadım

Şu genç yaşlarımda boy boy dolaştım
Gezdim car kaseyi soy soy dolaştım
Çok şehir kasaba çok köy dolaştım
Beni mutlu eden köy bulamadım

Niceleri kötü dedi ey dedim
Çokları da canım yaktı vay dedim
Nicesine ağa dedim bey dedim
Halimden anlayan bey bulamadım

Dumanî'yim derd ü gamım artırdım
Kendim harap ettim işim bitirdim
Derdim nice tabiplere götürdüm
Kendimde bir kötü huy bulamadım

• • •

Bulamazsın

Ağaç dalı yere inmiş karlardan
Yeşillik payından iz bulamazsın
Arabalar zor geçiyor yollardan
Bahar gelmeyince yaz bulamazsın

Geçimler zorlaştı aman yarabbi
Açtık ellerimiz mevlaya tabi
Eğer sorulursa ahret hesabı
Bir cevap vermeye söz bulamazsın

Tövbe eden her gûnahtan kurtulur
Hakka isyan etme seni batırır
Herkes ateşini burdan götürür
Cehennem yerinde köz bulamazsın

Kul Dumanî gariplerden biridir
Kahr sizi günden güne eritir
Orası bir sorgu sual yeridir
Orada kemanla saz bulamazsın

Gayrı

Elveda sevdiğim ben gidiyorum
Aramazsan beni arama gayrı
Bitmedi sinemin ahı hicranı
Bir merhem olmadın yarama gayrı

Karardı kaderin ak bulutları
Bıraktın mı bende hiç umutları
Nasıl terkeyleyim yeşil yurtları
Bir ağ eklemedin karama gayrı

Ben nankör değilim inan vallahi
Atamam kalbimden hicranı ahı
Ol nefsime vekil ettim Allahı
Uzatmam elimi harama gayrı

Kahr etme beni gülemez oldum
Kabahatim nedir bilemez oldum
Bu kötü kaderi yenemez oldum
Düşürme *Dumani* vereme gayrı

* * *

Gelir

Yine karlar yağdı kapandı yollar
Açık pencereden kar bize gelir
Daim gam içinde bu bizim sağlar
Eller şad olmuştur zor bize gelir

Ümitler karıştı herbir esrara
Neyleyim dünyada şu bahtım kara
Bütün çalıştığım gitti zarara
Sanmayın bir yandan kar bize gelir

Karayla yazılmış şu levh-i kalem
Ellerim koynumda koydu bu alem
İsterdim dünyada bir de ben gülem
Yine hıçkırıkla zar bize gelir

Dumani'yim emeklerim hep zayda
Yazan yazmış uğraşmamız ne fayda
Şu ömrüm çabada gönlüm hayhayda
Nar-ı cehennemde nar bize gelir

Gerek

Eğer arzun güzel ise
Hafiften gülmesi gerek
Boyu uzun beli ince
Kaş süzme olması gerek

Giyinip kuşansın alla
Teni beyaz olsun illa
Kiloludan kendin kolla
Salınıp gezmesi gerek

Dediğim nasihat kafi
Sakın ol ağlatma zafı
Atarsan güzele lafı
Gülerek kızması gerek

Dumani der nasihatın
Güzellik alınmaz satın
Eğer asarsa suratın
Kul onu çözmesi gerek

* * *

Kan Ağlar

Sis sarmış yolumu benim
Dağlar kan ağlar kan ağlar
Ah ile bitiyor günüm
Çağlar kan ağlar kan ağlar

Bu gariplik ezel oldu
Yalnız bana özel oldu
Civan ömrüm gazel oldu
Bağlar kan ağlar kan ağlar

Gülsün kara bahtım gülsün
Hakka doğru yolun olsun
Ölülere rahmet olsun
Sağlar kan ağlar kan ağlar

Dumani der çözüm yoktur
Kul malında gözüm yoktur
Siyahlara sözüm yoktur
Ağlar kan ağlar kan ağlar

Ne Anlar

Hava-ı nefsine uyan kişiler
Utançtan korkudan şoktan ne anlar
Hergün kul hakkını yiyen kişiler
Vicdandan namustan haktan ne anlar

Has kul isen ırak etme yakını
İndirme mideye yetim hakkını
Karayla yükleyen gaflet yükünü
Yeşilden sarıdan aktan ne anlar

Kendisin dünyada büyük görenler
Akıbeti uçuruma varanlar
O dünyaya kul hakkıyla gelenler
Sırtına aldığı yükten ne anlar

Kul Dumani bu dünyada gam yiyen
Affedilir kul hakkını yemeyen
Cennet cehennemi hatırlamayan
Dünyada yer ile gökten ne anlar

* * *

Nedendir

Yine bahar oldu açıyor güller
Yazık benim gülüm açmaz nedendir
Gül dibinde baygın yatar bülbüller
Kırılmış kanadı uçmaz nedendir

Hiç birgün dinmedi gönlümün zarı
Cem etti kalbime herbir esrarı
Sardı şu gönlümü gam rüzgarları
Dert gayrı ellere göçmez nedendir

Kimler ah eyler ki berbat halime
Cem olup kahreder cism ü canıma
Dertler bölük bölük doldu sineme
Bizden başka yana kaçmaz nedendir

Kul Dumani ağlar hani doğru yol
Gözler dolu dolu olmuştur göl göl
Mutluluk meleği geziyor kol kol
Bize mutluluktan saçmaz nedendir

Oldum

Ne tedbir kurduysam olmadı gitti
Taktirden ileri geçemez oldum
Kahpe felek beni perişan etti
Kırıldı kanadım uçamaz oldum

Felek beni peşkeş çekti darlığa
Küçükken alıştım herbir zorluğa
Mevlam beni itti gören körlüğe
Kaderin elinden kaçamaz oldum

Küçükken terkettim bahçe bağımı
Rızkım nerde kaldı nerde otağımı
Bir fidandım gazel oldu yaprağım
Bir dostun bağında açamaz oldum

Dumanı'yim civan ömrüm çürüdü
Dağlarımı kara duman bürüdü
Mahsulüm bağımda iken kurudu
Zamanı gelip de biçemez oldum

• • •

Vardır 1

Gele gele geldik ölüm çağına
Hala demeyin ki zamanı vardır
O kimdir ki kazık çaksın dünyaya
Kimin Azrailden gümanı vardır

Yaradan yaratmış dünya nidecek
Burya gelen elbet birgün gidecek
Kullar ol mahşerde feryat edecek
Kimin yaradandan fermanı vardı

Bilmem neler çekeceğiz ukbada
Vücudum hay hayda gönül kavgada
Kimisinin başı daim havada
Sanki ovalarda kervanı vardır

Kimisi gözüne çekmiş sürmeyi
Kimi giymiş çeşit çeşit formayı
Eğer isterseniz örnek vermeyi
Bir bakın zavallı *Dumani* vardır

Kahpe felek sana ben neylemiştim
Bana böyle fazla kastın mı vardır
Açıp dertlerimi dökeyim dedim
Derdimi dökmeye dostun mu vardır

Felek beni böyle donduramazsın
Boş boşuna böyle kandıramazsın
Yandım ateşimi söndüremezsın
Elinde acele testin mi vardır

Felek nettim beni böyle boğdurdun
Aldın aklım inek gibi sağdırdın
Sanki üzerime ateş yağdırdın
Acep senin hava ustan mı vardır

Der *Dumani* lal eyledin dilimi
Açılmadan gazel etin gülümü
Çok uğraştım doğrultamam belimi
Sanki bu elimde baston mu vardır

* * *

Yaklaştı

Soldu yine benim sarı çiçeğim
Mevsimler dolaşp güze yaklaştı
Feleğin elinden ben nideceğim
Yine gam meşakkat bize yaklaştı

Nedendir ki kesilmedi ah u zar
Kahr bizim için eylemiş karar
Böyle bir ıstırap kime ne yarar
Yürek alevlendi köze yaklaştı

Mendilimi gam suyuyla yumuşum
Yuyup yuyup bir kenara koymuşum
Dertlerimi tane tane saymışım
Yazdım ıstırabım yüze yaklaştı

Der ki *Kul Dumani* yok mu çareler
Daha günü günden arttı yareler
Tabip yok ki benim yaram saralar
Bu dert bedenimden öze yaklaştı

1881 - 1946. Ardanuç'un Sogara (şimdiki adı Soğanlı) köyünde doğdu. Asıl adı *Abdullah Yüksel*'dir. Küçük yaşlarda medrese eğitimi almaya başladı.

Aşıklık geleneğini bağlama çalmayı amcasının oğlu ve ustası *Aşık Cesimi*'den öğrendi. Uzun yıllar *Cesimi*'yle birlikte hem Anadolu hem de Kırım, Rusya, Azerbaycan, İran gibi yerleri yaklaşık 16 yıl boyunca dolaştı. Böylelikle geleneklere ve aşıklığa ilişkin bilgisini pekiştirdi.

20. yüzyıl ilk yarısında bilinmesine ve *Efkari* gibi son dönem aşıklarından birine ustalık etmiş olmasına karşın kaynaklara aktarılabilmiş eseri azdır.

Cuğolu aşıkların altıncısı olarak bilinir.

Key'fsizdir

Beni kınamayın eşler yarenler
Bugün duydum o cananım key'fsizdir
Hiç yardım etmedi aşkı verenler
Bana hasret o sultanım key'fsizdir

Bu aşka düşeli yandım kavruldum
Geçti sinnim harman gibi savruldum
Çağım tamam gönül dağın devrildim
Canan için serde canım key'fsizdir

Dur Abdal söylerim yarin ismini
Mah-ı mihri nakşettiler resmini
Gönül bulamadı geçti hasmını
Aşkına düştüğüm hanım key'fsizdir

4 Nisan 1944'de Şavşat'ın Mamanelis (şimdiki adı Yavuzköy) köyünde doğdu. Küçük yaşlarda şiire ve edebiyata ilgi duymaya başladı. Köyüne gelip giden aşıkların etkisiyle şiire yöneldi. Ortaokul yıllarında ise şiir yazmaya ve yine aynı yıllarda bağlama çalmaya başladı. Özellikle yörede anlatılan *Köroğlu*, *Ferhat ile Şirin* gibi halk hikayelerini okuduktan sonra şiirle daha da yoğunlaştı.

Sanat enstitüsünü bitirdikten sonra emniyet müdürlüğü bünyesinde polis olarak görev alan Durmuş, başkomiser olarak emekli olduğu döneme dek Türkiye'nin birçok yerinde çalıştı. Her gittiği yerde karşılaştığı sorunları kendine özgü bir duyarlılıkla dile getirdi.

Şiirleri çeşitli gazete ve araştırmalarda yeralan *Durmuş*, şiirlerinde zaman zaman adını mahlas olarak kullanmaktadır.

Cemal Durmuş'un bu araştırmada yeralan tüm şiirleri ilk kez yayımlanmaktadır.

Ağladı

Çıktık köyümüzden hep ayrı ayrı
Gelip geçtiğimiz yollar ağladı
Mekan tuttuk Ankara'yı Bursa'yı
Sahipsiz koyulan eller ağladı

Güzeldi her yanı seyre daldık
Sürüleri yaylalara salardık
Davul zurna bağlama da çaldık
Sazında pas tutan teller ağladı

Geçim derdi deyip dağıldık yurda
Şimdi görev bitti işim ne burda
Çocukken oynayıp gezdiğim kırdı
Uzak yol bekleyen kullar ağladı

Kimi haber bekler gelmiyor posta
Hasret kaldık yurda ahaba dosta
Her ruhlar kararmış gönüller hasta
Mektuba yapışan pullar ağladı

Zaman mı değişti bizlere n'oldu
Kardeş bacı ana baba terk oldu
Her andıkça didelerim yaş oldu
Gözlerden boşalan sellere ağladı

Dağı taşı her yanını özledim
Hasretimi yüreğimde gizledim
İçin için yandım candan sızladım
Özümden savrulan küller ağladı

Cemal ne söylesen sözün geçmiyor
Gönül kuşum kanatlanıp uçmuyor
Çoğu kişi sılasından göçmüyor
Mecnun'a yurt olan çöller ağladı

Bana Yeter

Derdimin dermanı gönülde şahım
Senede bir olsun gel bana yeter
Görebilmem için o yüzü mahım
Biraz da yanımda kal bana yeter

Uçurdum dönmüyor gönül kuşumu
Sevdan yakar yüreğimin başını
Hasretinle akan gözüm yaşını
Çıkar yağlığınla sil bana yeter

Bir tatlı bakışın can katar cana
Gönül neden düştü senin sevdana
Altın tabaklarda neyleyim bala
Dilinden dökülen bal bana yeter

Gönlüm arar doğruyu ve gerçeği
Ömür çilesinde bağla bahçeyi
Neyleyeyim demet demet çiçeği
Sevginle verdiğin gül bana yeter

* * *

Bu Sene

Allah ömür verdi geldik bugüne
Şükür ramazana erdik bu sene
Nice ömür geçmiş bakarsan düne
Hakkın divanına durduk bu sene

Kaderimiz sevincimiz birlikte
Bereket var insandaki dirlikte
Yaradan var gördüğün her varlıkta
Şükür yaramızı sardık bu sene

Canım feda yüce hakkın yoluna
Rahmet eyle cümle naçar kuluna
Kaldık bu dünyanın kalmakalına
Oruca rahmetle girdik bu sene

Hazinenden bol rızıklar indirdin
Kimimizi aşk oduna yandırdın
Kevser ırmağından içip kandırdın
Rahmet deryasına kardık bu sene

Benziyor

Deli gönül akıp akıp duruldu
Şimdi engindeki göle benziyor
Bir güzelin sevdasıyla yoruldu
Şimdi ıssız kalmış çöle benziyor

Bir zaman fidandı çiçek açardı
Etrafına güzel koku saçardı
Goncasına bülbül konar uçardı
Şimdi bir kurumuş dala benziyor

Artık geçti dünya yoktur gözümde
Bir görseler neler saklı özümde
Riya yoktur kamillerin sözünde
Şimdi dili susmuş lala benziyor

* * *

Buldum

Ruhumun aynası gönlümün tacı
Seni seherdeki yellerde buldum
Deryada aradım engine daldım
İçimde kaynayan göllerde buldum

Seni her andıkça karşıma çıktın
Sevda seli gibi gönlüme aktın
Aşkın ateşiyle kavurup yaktın
Savrulup dökülen küllerde buldum

Bülbül gibi gülşenimde şakıdın
Aşkın kitabını bana okudun
Sevgimizi iplik iplik dokudun
Seni düğümlerde tellerde buldum

Bir ceylan misali oldun şikarım
Her dem artmaktadır efkarım narım
Taşı olsam su içtiğin pınarın
Seni suda değil sellerde buldum

Yüzünde benlerin danelerinde
Göllerde ötüşen sunalarında
Bütün şarkıların namelerinde
Seni sazımdaki tellerde buldum

Dokunma

Sevgili üstadım muhterem beyim
Aldanıp da zülfikara dokunma
Zaten bir köz düşmüş yanar özüme
Elini uzatıp nara dokunma

Feleğin elinden sinem yaralı
Kalbimi bir görsen dertler sıralı
Olmuşum yabanın bir Şahmaranı
Ölçülü git zehr-i mara dokunma

Özümü deryada saldım engine
Davul vurur derler dengi dengine
Dünyanın sefası daim zengine
Yok dururken sakın vara dokunma

Cemal der bilene sözün kisası
Uzaktan hoş gelir davulun sesi
Dalında güzeldir gülün goncası
Kırmaya çalışıp hara dokunma

* * *

Geçti

Bugün bir güzele kalbimi verdim
Zalim bir kerecik baktı da geçti
Gönül sarayıma geç otur dedim
Omuz silkip beni yıktı da geçti

Gel otur yanıma derdimi açam
Susadım cananım bir su ver içem
Ne mümkün sevdiğim ben senden geçem
Zalim yar kalbimi yaktı da geçti

Gerdanında sıra sıra al beni
Gözlerin diyor ki gel de al beni
Yavru ceylan gibi kaçırdım seni
Zülfünü bir yana döktü de geçti

Şu gönlüme açtın derin bir yara
Sende bulunmaz mı derdime çare
Umutsuz bıraktın beni biçare
Kalbimi yerinden söktü de geçti

Dur Güzel

Dur güzel kız vasfedeyim
Senin güzel hallerini
Kemer gibi sarmak gerek
Senin ince bellerini

Mah cemalin yüzün güzel
Gök mavisi gözün güzel
Konuşurken sözün güzel
Bülbül vermiş dillerini

Çiçek açsın sevgi bağın
Neşe dolsun gençlik çağın
Goncaya benzer dudağın
Dermek lazım güllerini

Sevgi yüce dağa benzer
Koynu irem bağa benzer
Deryada balığa benzer
Öpüp koksam pullarını

Derya deniz asumansın
Çiçek açmış bir fidansın
Seni seven nasıl kansın
Sal boynuma kollarını

* * *

Gideriz

Gözden ırak olduk gönülden cüda
Hasret kervanını çeker gideriz
Seveni hoş tutsun ol bari hüda
Gözden kanlı yaşı döker gideriz

Ayrılık çok yaman çekenler bilir
Meşhur bir misaldir inleyen olur
Talip kuşu birgün bize de güler
Aşılmaz dağları aşar gideriz

Gönül hasret dolu gözüm yaş döker
Zalim gurbet yaman belimi bükür
Cemal der ki yad ellerde ne çeker
Kadere boynumuz bükür gideriz

Gel

Hasretim yüzüne nice zamandır
Daha fazla belim bükülmeden gel
Ah çekince tüm bedenim sızlıyor
Gözden kanlı yaşım dökülmeden gel

Göklere dayandı figanım ahım
Bekletme yolları zülfü siyahım
Görebilmem için o yüzü mahım
Gözlerime perde çekilmeden gel

Gözyaşım dindirir seherin yeli
Bana armağandır perçemin teli
Ak düştü saçıma gittin gideli
Damarımda kanım çekilmeden gel

Aşkına düşeli ben derbederim
Hasretinle birgün ölüp giderim
Esen yeller ile al da haberim
Mezarıma taşı dikilmeden gel

* * *

Götür Beni

Sevdiğim düştüğün aşk girdabına
Yalınız bırakma al götür beni
İstersen kapıda kölen olmaya
Ben çoktan razıyım gel götür beni

Bu sevda serime saplandı gitmez
Sevenlerin aşkı nedendir bitmez
Aşık bir cevherdir asla pas tutmaz
Eğer pas tutmuşsam sil götür beni

Boş çevirme bak uzattım elimi
Öyle tut ki doğrultayım belimi
İster bağla ayağımı kolumu
Aşkın kılıcıyla böl götür beni

Götür de bir zaman yanında sakla
Bir gonca gül gibi hem sev hem kokla
Ne olur yanında biraz kalmakla
Koyma yad ellerde al götür beni

Kardeş

Dumanlı dağların soğuk suyunu
İçmenin zevkine doyulmaz kardeş
Yüceltip de bulutlara beraber
Uçmanın zevkine doyulmaz kardeş

Durma güzel suyu doldur testine
Gel otur yanımda abdal postuna
Od görmemiş balı yağın üstüne
Açmanın zevkine doyulmaz kardeş

Bize nasip etsin yüce yaradan
Diliyorum dağlar kalksın aradan
Geceyle gündüzü akı karadan
Seçmenin zevkine doyulmaz kardeş

Dolaş köşe bucak kırı bayırı
Öyle iş tut işleyesin hayırı
Dağın eteğinde sulu çayırı
Biçmenin zevkine doyulmaz kardeş

* * *

Olmadı

Şu yalan dünyaya geldiğim günde
Ağladım olmadı güldüm olmadı
Bu fani alemde olduğum anda
Gül gibi açılıp soldum olmadı

Gözüm yaşı bazen aktı sel gibi
Bazen en yakınım oldu el gibi
Bazen talih kaçtı benden yel gibi
Bazen birkaç bilet aldım olmadı

Bakarım kimisi sarar yumağı
Kiminin hesapsız bahçesi bağı
Kimisi bir gölde doldurur ağı
Ben ise deryaya daldım olmadı

Mevla bize böyle çalmış kalemi
Ne insanlar vardır seyret alemi
Söyleyin dostlara benden selamı
Ferhat gibi dağı deldim olmadı

Öyle Git

Seherde şakıyan bülbüller gibi
Gel benim dalımda öt de öyle git
Gülşende açılan mor güler gibi
Şu garip gönlümde bit de öyle git

Mahmur bakışların kasteder cana
Bu kadar zulümün reva mı bana
Aşkın hançeriyle döktüğün kana
Beni boğdun sen de bat da öyle git

Artık hasret bitsin özledim seni
Uzayan yollarda gözledim seni
Mevlayı seversen bekletme beni
Bir kere elimi tut da öyle git

Genç iken sevdiğim giyinme kara
Bize göz mü değdi geldik nazara
Eğer beğenmezsen götür pazara
Değere değmeze sat da öyle git

* * *

Verir

Bir tohum toprağa düştüğü zaman
Kök salıp da yavaş yavaş dal verir
Büyüyüp serpilip fidan olunca
Gonca açar tane tane gül verir

Baharda ağaçlar çiçekle dolar
Yeşeren otlarla toprak can bulur
Tabiat uyanır güzellik olur
Arı kovanında tatlı bal verir

Yağmur yağar kuru toprak ıslanır
Dereler su toplar nehir beslenir
Kiraz meyve yapar dallar süslenir
Yüce dağda kar çözülür yol verir

Buluttan çıkınca dağların başı
Ardında bırakır koca bir kışı
Çiftçiyi sarınca yazın telaşı
İnsan aşka gelir başka hal verir

28 Haziran 1900 - 15 Mayıs 1980. Ardanuç'un Basa (şimdiki adı Yö-
lüstü) köyünde doğdu. Asıl adı *Adem Şentürk*'tür. Dedesi, Osmanlı dö-
neminde Suriye'nin Kamışlı kasabasından Ardanuç'a göçtü. 10 yaşla-
rında, Merzifon'a yerleşmiş olan büyük kardeşleri ve amcalarının ya-
nında yatılı okula gitti.

1. *Dünya Savaşı* (1914-1918) sırasında askere alındı. Kısa bir süre
sonra da Almanya'ya yollandı. Berlin'de müzik eğitimi gören *Aşık Ef-
karî* oradan önce Romanya'ya, daha sonra Tiflis'e gitti. Savaş süresin-
ce İran ve tüm Kafkasya'yı dolaştı. Savaşın sonunda ise Kars üzerinden
Artvin'e döndü.

Aşık Efkarî, aşıklık geleneğine küçük yaşlarda ilgi duymaya başladı.
1922 yılında askerden döndükten bade içerek aşık oldu. Bu olayı izle-
yen günlerde komşu köylerden Abdullah Hoca olarak da bilinen *Aşık
Dur Abdal* aracılığıyla kendini geliştirdi ve geleneğe ilişkin bilgisini
pekiştirdi.

1966 yılında *Konya Aşıklar Bayramı*nda birincilik ve katıldığı çeşitli
yarışma ve şenliklerde çeşitli ödüller alan *Aşık Efkarî*, sonraki yıllarda
aynı şenlikte seçiciler kurulunda görev üstlendi.

Aşık Efkarî, 1945 yılından sonra aşıklığın yanında arzuhalcilik yaparak
geçimini sağlamaya çalıştı.

11 değişik halk hikayesi *Efkarî* tarafından *Ardanuç Rivayeti* olarak an-
latılıp belgelendi. Bunlar *Avcı Ahmet'in Oğlu Mehmet Bey*, *Susamoğlu
Şah Yusuf*, *Köroğlu-Çoruh Kolu*, *Ferhat ile Şirin-Ardanuç Rivayeti*, *Ba-
büür Şah*, *Türk Mehmetoğlu* ve *Papaz Kızı*, *Kaftan Beyin oğlu Şahin
Bey*, *Ali Koçal* ve *Mihriban Hanım*, *Adalı Hasan ile Giritli Mustafa* ve
Serdaroğlu Selim Han adlı hikayelerdir.

Uzun bir süre Türkiye'nin en yaşlı aşığı olma özelliğini elinde bulun-
duran *Aşık Efkarî* Bursa'da öldü ve orada toprağa verildi.

Ayrıca Cuğolu aşıkların beşincisi olarak bilinen ve 1915 yılında Bay-
burt'ta ölen *Nebi Efkarî* ve Çankırı'da yaşadığı bilinen *Efkarî* adlı bir
aşık daha bulunmaktadır.

Aşık Efkarî'nin şiirleri ve düşünceleri "Efkarî Divanı", "Çoruh Yaylaları",
"Efkarî Tefsirleri", "Destanlar", "Folklor Derlemesi", "Efkarî Seyahatna-
mesi", "Ardanuçlu Efkarî'nin Öğrencilere Seslenişi" adlı kitaplarda; kar-
şılaşmaları ise "Aşık Efkarî-Huzurî", "Sefili-Efkarî", "Ate Sultan ve Efka-
rî" adlı kitaplarda toplandı.

Ağlatırsın

Güzel etme bu dertiere
Salma beni ağlatırsın
Benden uzak olan yere
Kalma beni ağlatırsın

Eski hallerin sayıp da
Canan canıma kıyıp da
Aşığım yandı deyip de
Gülme beni ağlatırsın

El uzattım badesine
Dayanılmaz edasına
Sen de aşkın sevdasına
Solma beni ağlatırsın

Yanıyor aşığın *Efkar*
Alınmıyor senden şikar
Sevdiğim bana intizar
Kılma beni ağlatırsın

* * *

Ağlıyor

Yarab bu ne ölüm bu nasıl zulüm
Sığmaz yüreklere içler ağlıyor
Çiçeği burnunda giden bu gülüm
Toprağa karışan saçlar ağlıyor

Hiçbir can dayanmaz böyle bir zara
Mahşere kalmıştır bendeki yara
Hey mezarıcı kazma vurma toprağa
Sen görmezsin toprak taşlar ağlıyor

Ötme bülbül ötme bağlar yaslıdır
Bugün Ardanuç'ta dağlar yaslıdır
Kalan bir Kerem'dir giden Aslı'dır
Ovalar yaylalar göçler ağlıyor

Efkari sen gamsız kalmazsın birgün
Ortada bir tabut bu nasıl düğün
Her kimin yüzüne baktımsa bugün
Çekilir yürekler içler ağlıyor

Akıl Seni

Çok eskidin ham değilsin
Göremiyom akıl seni
Niçin bende tam değilsin
Deremiyom akıl seni

Hep senin emrine gittim
Bugün yarını unuttum
Ben de sana hayret ettim
Soramıyom akıl seni

Aşk ile beni coşturdun
Bazen tersine biçtirdin
Olur olmaza koşturdun
Yeremiyom akıl seni

Bazen dünya verdin bana
Gah gösterdin kana kana
Efkari minnette sana
Aramıyom akıl seni

* * *

Aldanma

Nazmıma vesile olan suretin
Melektir bakışın desem aldanma
Bence çetin bilmek yar memleketin
Gönlüme akışın desem aldanma

Arasam bulunmaz geçer nice yıl
Şarsam konuşmazsın ey canı senkil
Sanki taze açmış yedi veren gül
Bu misal kokuşun desem aldanma

Sen akmışsın üç aşığın içine
Seni bulmak için gitmeli Çin'e
Şahin gibi canım alıp pençene
Bu misal takışın desem aldanma

Efkari'yem canım sade mihnette
Hiç güzel görmedim böyle surette
Bir tek eşin gördüm bağ-ı cennette
O Sündüs'tür eşin desem aldanma

Aşk Benimle

Aşk benimle ben aşkımla gezerim
Gönlümü sevdadan döndüremedim
Pervane misali yandım yakıldım
Aşkın şemasını söndüremedim

Yatarken erenler yettiler bana
Aşkın aynasını tuttular bana
Yari bir muamma ettiler bana
Çalıştım çözdüm de indiremedim

Kendimi Şirin'e Ferhat eyledim
Çıktım dağbaşına çok dad eyledim
Girip dost bağında feryat eyledim
Ben bülbülü güle konduramadım

Efkari ne vefa bekler dünyadan
Bundan sonra halim görsün yaradan
Dedim gönül vazgeç aşk-ı sevdadan
Ne kadar dedimse kandıramadım

* * *

Beni

Agah ol halimden Abdullah Hoca
Aşığım ol yare gönderin beni
Ne günüm gündüzdür ne gecem gece
Düştüm ah u zare gönderin beni

Bade ben alanda o yar elinden
Korkarım sevdanın kalmakalından
Peri gitti ben de varım dalımdan
Herhangi diyara gönderin beni

Aşık meclisine irfan yanına
Ehl-i kamillerin varam şanına
Nasip olsun gidem yar diyarına
Pervaneyim nara gönderin beni

Efkari'nin derdi hayalet değil
Sözleri irfanca cehalet değil
Asla düşeceğim hacalet değil
Kalmam yüzü kara gönderin beni

Belli

Öyle bir zamana geldik yetiştik
Ne bilmeyen belli ne bilen belli
Herşeyi dinledik şaştık da kaldık
Ne eğri ne doğru ne yalan belli

Sözü geçer oldu önde ayağın
Sonra çıkar kırmızısı boyanın
Çeperi bozuldu bu zıkkım bağın
Ne giren ne çıkan ne talan beli

Herkes kalkmış arabasın yüklüyor
Az olanlar üzerine ekliyor
Efkari bu millet yolun bekliyor
Ne gelen ne giden ne kalan belli

* * *

Beni Ağlatırsın

Güzelim aşkın derdine
Salma beni ağlatırsın
Ben gibi bitmeyen derde
Kalma beni ağlatırsın

Eski hallerim sayıp da
Beni kenara koyup da
Yarım kocaldı deyip de
Gülme beni ağlatırsın

Aşk ateşi kaynar canda
Ben gülmedim bu cihanda
Sakın benim gibi sen de
Solma beni ağlatırsın

Dayanılmaz edasına
El uzattım badesine
Sen bu aşkın sevdasına
Dalma beni ağlatırsın

Neylesin *Aşık Efkari*
Senden almadı şikarı
Sakın bana intizarı
Kılma beni ağlatırsın

Derdimi Yazmadan

Derdimi yazmadan usandı kalem
Nakledip kağıda yazamıyorum
Hergün bir muamma gösterir alem
Açıyorum ama çözemiyorum

Kim beğenir acep bu gidişleri
Hatırlarım olup biten işleri
Aksidir zamanın bu teşvişleri
Doldurmaya cetvel çizemiyorum

Evde minnet yatmak zaten canıma
Coşa gelir dinletirim hanıma
Hanım gelmez kimi alem yanıma
Yalınız sokakta gezemiyorum

Büyüktür muamma değil ufacık
Zaman acayıptır haniya çocuk
Bu alem dediğin bambaşka boncuk
Toplayıp bir tele dizemiyorum

Efkari'yim kaynar kaynar coşarım
Sular gibi her tarafa taşarım
korkarım ki sonu kendim düşerim
Başkasına kuyu kazamıyorum

* * *

Gelmedi

Güzeller toplandı geldi bahçeye
Benim sevdiceğim yine gelmedi
İsmi değişmem yüz bir akçeye
Ateş aldı tatlı cana gelmedi

Erenler bezminde bir cam doldurdu
Beni aşkın deryasına saldırdı
Ne ağlattı ne gönlümü güldürdü
Beni koydu yana yana gelmedi

Aşık Efkari'yem tanırım yarı
Güzeller içinde yoktur ayarı
Benim için hayatımdır değeri
Bade verdi kana kana gelmedi

Garibim

Bana şadlık nerdedir
Kara yazım garibim
Gönlüm ah u zardadır
Gülmez yüzüm garibim

Her sözüm bir tat olur
Dinleyen şad olur
Birgün benden yad olur
Oğlum kızım garibim

Perişanım san çağa
Yazık kar düştü dağa
Evdeki ağ uşağa
Geçmez sözüm garibim

Efkari'yim iş buldum
Bu dünyayı boş buldum
Kendime yoldaş buldum
Bir tek sazım garibim

* * *

İlime Olduk

İlime olduk perverde
Kanatlandık uçamadık
Halen kaldığımız yerde
Yol aradık seçemedik

Biz irfan atına bindik
Gah yorulduk gahi dindik
Irmak kenarında indik
Köprü bulup geçemedik

Aldık saf yol havasını
Bitirmedik davasını
Bulduk aşkın yuvasını
Kapısını açamadık

Efkari sazın telinden
Bak neler söyler dilinden
Aşk badesi yar elinden
Çok istedik içemedik

Nazlanı Nazlanı

Sevdiğim bana ıraktan
Bakar nazlanı nazlanı
Beni derd-i firakına
Yakar nazlanı nazlanı

Al giyinir al üstüne
Beyaz yaşmak hal üstüne
İnce kemer bel üstüne
Sıkar nazlanı nazlanı

Mailim tatlı dillere
Bülbülün gonca güllere
Altın bilezik kollara
Takar nazlanı nazlanı

Aşkı verdi genç yaşıma
Sevdayı sardı başıma
Efkari'yim yar karşıma
Çıkar nazlanı nazlanı

* * *

Ne Olur

Saltanat elinden yurt kayıp oldu
Ağlasak ne olur gülsek ne olur
Dinleyen yok dava dert kayıp oldu
Yaşasak ne olur ölsek ne olur

Dahi kıymet almaz bir güle döndük
Eli dili bağlı bir kula döndük
Her yelken işleyen bir göle döndük
Boşalsak ne olur dolsak ne olur

Aferin o yüzü ağlarımıza
Koydu yad avcıyı bağlarımıza
Dahi güneş çalmaz dağlarımıza
Sararsak ne olur solsak ne olur

Kurtlar zaptolur mu bir bağ içinde
Kırılır oynayan parmak içinde
Efkari canımız bir ağ içinde
Eğlensek ne olur kalsak ne olur

Sevdiğim

Güzellerde benlik hiç eksik olmaz
Gençliğine kurulursun sevdiğim
Geçer bu güzellik sana da kalmaz
Hayatına darılırsın sevdiğim

Bu gelen günlerin bazısı kıştır
Zevk ile sefası hayaldir düştür
Hayat yaylasının yolu yokuştur
Yürüdükçe yorulursun sevdiğim

Arar her çiçekte bal bulamazsın
Uçar da konacak dal bulamazsın
Derlemek istesen gül bulamazsın
Bir dikene sarılırsın sevdiğim

*Aşık Efkari'*ye sen olma asi
Beni söyletiyor aşkın hülyası
Sende olsa bu aşkımın zerresi
Benim gibi kırılırsın sevdiğim

* * *

Yalan Söyler

İrfan olan gönül yıkmaz
Yıkar diyen yalan söyler
Suya düşen kuru çıkmaz
Çıkar diyen yalan söyler

Elbet kuzu türer koçtan
Aşık olan söyler içten
Kim demiş ki balık kıçtan
Kokar diyen yalan söyler

Değmesin feleğin taşı
Değerse arıtır başı
Ağlamamış gözün yaşı
Akar diyen yalan söyler

Aşık Efkari nereye
Gittin dönmezsin geriye
Çoban ücretsiz sürüye
Bakar diyen yalan söyler

1866-1915. Ardanuç'un Sogara (şimdiki adı Soğanlı) köyünde doğdu. Asıl adı *Nebi*'dir. 1860'lı yılların ikinci yarısında doğduğu, 1900'lü yılların başında öldüğü varsayılmaktadır. Kendisinden küçük kardeşi *Aşık Eyüp*'ün 1920-22 yılları arasında öldüğünden yola çıkılarak bu tarih üzerinde durulmaktadır.

Aşık Şöbreti'nin torunlarından olan *Nebi Efkarî*'nin günümüze ulaşabilmiş fazlaca eseri bulunmamaktadır. Ancak »Kerem ile Aslı«, »Emrah ile Selvi«, »Aşık Garip« gibi geleneksel halk hikayelerini anlatması ve iyi bağlama çalmasıyla bilinmektedir.

Cuğolu aşıkların beşincisi olarak bilinen *Nebi Efkarî*'nin ölümüne ilişkin, değişik bilgiler bulunmaktadır. İlki, Yusufeli'nin Narlık köyünde tifoya yakalanıp öldüğü ve orada toprağa verildiği, öteki ise 1915 yılında Bayburt'ta öldüğü ve orada toprağa verildiğidir.

Ayrıca önceki sayfalarda aktardığım *Aşık Efkarî* ve Çankırlılı bir *Aşık Efkarî* daha yaşamıştır.

Gördüz mü

Garip bülbül vatanından yad oldu
Varıp gayrı dala kondu gördüz mü
Bir dem idi elalem de şad oldu
Şimdiyse günlümüz söndü gördüz mü

Hepimiz benzerdik bes'li boğaya
Tenezzül etmezdik beye ağaya
Geçin karşısına bakın Cuğ'o'ya
Kalmadı bir hane yandı gördüz mü

Cümlemiz mevlaya olmuşuz asi
Yürekten silinmez gam ile yası
Şimdi oğ'l uşağın her idaresi .
Efkari sırtına bindi gördüz mü

* * *

Sen Ettin Karı*

Ben köçürdüm namusunun arınan
Vermiyordum verdirdiler zorunan
Şükrü gelsin aramaya beninen
Allahtan bulasın sen ettin karı

Yunus dedi makarınız neyedir
Gitmeyesiz her işiniz zayadır
Geri döndü atlısıdır yayadır
Allahtan bulasın sen ettin karı

Katip kızı bir zaman da gezdirdi
Babasını öz canından bezdirdi
Medet Dayı arzuhalı yazdırdı
Allahtan bulasın sen ettin karı

İsmet Dayı ne'dek diye şaşırdı
Katip kızı Ançkora'ya aşırıldı
Mahlelere ulu şivan düşürdü
Allahtan bulasın sen ettin karı

O dünyada nasıl verem hesabı
Kadı'nın müftünün boşmuş kitabı
Destanı bitirdi burada *Nebi*
Allahtan bulasın sen ettin karı

* Artvinli şairlerin geleneksel yapısı içinde bakıldığında şiirin/destanın ilk dörtlüğü ya da dörtlükleri eksik gibi görünüyor.

1875-1922. Artvin'in Berta bucağında doğdu. Asıl adı *Süleyman*'dır. Küçük yaşlarda gördüğü bir rüyada Yozgatlı bir kıza aşık oldu. Babasının izin vermemesinden dolayı Yozgat'a gidip sevdiğini arayamadı. Ancak sevdiği kız da Elfazi'ye aşık olduğundan bazı ilişkileri kullanarak *Elfazi*'yle haberleşme olanağı sağladı.

Aşık Elfazi, Nihani, Niyazi gibi dönemindeki yörenin birçok bilinen aşığıyla karşılaştı. 1. *Dünya Savaşı* (1914-1918) dönemdeki göçte Konya'ya giderek bir süre orada yaşadı. Daha sonra yeniden köyüne döndü.

Aynı dönemlerde yaşamış birçok öteki aşık gibi *Elfazi* de Ermenilere ilişkin sorunlar öncesinde onlarla olan dostluğunu ve ilişkisini şiirlerinde dile getirdi.

Ayrıca aynı yörede 19. yüzyılda yaşamış Bir *Elfazi* ile *Kevork Pamukciyan*'ın Ermeni harfleriyle yazılmış Türkçe bir cönkten aktardığı, Kayseri'de yaşadığı bilinen Elfazi adlı Ermeni kökenli bir aşık daha bulunmaktadır.

Ahçikler

Efkarınız neydi arzu ettiniz
Kırk naz ile burya geldiz ahçikler
Güzel ahbaplıktan haz edersiniz
Arayıp ehl-i dil bulduz ahçikler

Al yanağa siyah muylar dizersiz
Çok kırmayın ince eli üzersiz
Filiz boylu ne yordamlı gezersiz
Aklımı başımdan aldız ahçikler

Dizilmiş gidersiz siz kiliseye
Hiç yakın varmazsınız bahşiş keseye
Elfazi kaildir bir çift buseye
Cilve aşinalı güldüz ahçikler

* * *

Bir

Göklerde melekler yerde periler
Sevdiğim doğmuşsun hilkatimiz bir
Sen yangına düştün ben bu sevdaya
Gece gündüz artar firkatimiz bir

Kırklar divanında bire yetiştim
Yandı bağrım aşk oduna katıştım
Bunca yıldır sana yandım tutuştum
Gel güzel konuşak ülfetimiz bir

Artık yüz çevirdim hakikat raha
Temenna eyledim ulu dergaha
Gel niyaz kılalım Şah Beytullaha
Der *Elfaz* hulustan niyetimiz bir

Geldim

Sükut arzuhalim garip serime
Zarur kaldım böyle ihsana geldim
Rus içinde esir kaldı malımız
Geçtim emlakimden bu yana geldim

Merhamet etmez mi halimi duyan
Akar çeşmim yaşı gözlerim giryan
Sabiler kan ağlar kaldılar üryan
Zarurettten yana gümana geldim

Bu *Sefil Elfazi* bir garip geldim
Vali vilayete temenna kıldım
Muammer Beyzade paşa efendim
Mürüvvet sendedir ben sana geldim

* * *

Güzeller

Gelin geçin böyle anam bacılar
İstemem sizlerden karı güzeller
Hakikat yolunda gidişe bakın
Atmayın elizden arı güzeller

Ar ile gidersiz gönlüz hoş olur
Hoş lisanla öten bülbül kuş olur
Bazı aşıklarda kaynar coş olur
Aşıkların birdir yarı güzeller

Kalmakala düştü bizim işimiz
Fikr-i hayal oldu gaflet düşümüz
Günden güne artar gam ateşimiz
Yüreğimde yanar narı güzeller

Çar yakışır öyle uygun gidersiz
Ben kasvet içinde sizler nidersiz
Yaylanır ince bel yordam edersiz
Yay kaşları hilalkarı güzeller

Hilaldir kaşları gözler sürmeli
Billur bulağ ile zülûf burmalı
Hulus ile kıblegaha durmalı
Elfazi'nin itibarı güzeller

Ardanuç'un Basa (şimdiki adı Yolüstü) köyünde doğdu. Asıl adı *Emrullah*'tır. Yaşamına ilişkin ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır. Şiirlerinden yolaçıkılarak 19. yüzyılın 2. yarısında doğduğu 1914 yılında öldüğü bilinmektedir.

Birçok başka aşık gibi *Emrah*'ın yaşamına ilişkin ipuçlarını şiirlerinden elde etme dışında başka bilgiye ulaşmak olanaklı değildir.

Bazı şiirlerinde sözünü ettiği *Osmanlı-Rus Savaşı (1877-1878)* sonrası işgal edilen köyünden ayrılmadığı anlaşılmaktadır.

Doğaçlama söylemedeki başarısı bilenen *Aşık Emrah*'ın genellikle sevdâ ve içinde yaşadığı tarihi gelişmeler üzerine söylediği şiirleri günümüze kadar ulaşabilmiştir.

Aslını yitirmez dünyada insan
Bakidir değişmez ülfet bu köyde
Dini gayrı bir devlete kalsa da
Devam eder hem ibadet bu köyde

Osmanlı sancağı gitti asılmaz
Gidip gelmesinden umut kesilmez
Devlet-i Ali'den zaten küsülmez
İslam yaşar bu cemaat bu köyde

İşler bir kovanda arı değişmez
Aşık sevdiceği yarı değişmez
Çoban değişir de sürü değişmez
Milli kalır daim millet bu köyde

Karga bülbül olup güle düşemez
Geç yola çıkanlar dağı aşamaz
Dini gayrı gelip burda yaşamaz
Çünkü vardır Ahmet Mehmet bu köyde

Emrah der ki ikram izzet ederler
Misafire gayet hürmet ederler
Düşmüşlere çok merhamet ederler
Vardır yitmez çok merhamet bu köyde

* * *

Ermeni Kızı

Bugün kiliseden çıkmış geliyor
Yanlıştır işlerin Ermeni kızı
Bazen konuşuyor bazen gülüyor
İncidir dişlerin Ermeni kızı

Uzak uzak geçip bizi dinleme
Çalarım elimde sazı dinleme
İncilden okuyup yüzü dinleme
Duyar keşişlerin Ermeni kızı

Mansure Meryem'in torunu musun
Yoksa Mis İsa'nın yareni misin
*Aşığ*ı *Emrah*'ın meramı mısın
Başka bakışların Ermeni kızı

Matemliyiz gözyaşlıyız kınama
Değişmiştir eski devlet bu köyde
Dili bilmezlere kul olacağız
Eksilir mi hiç kabahat bu köyde

Koca Arap kumandanı kestiler
Barutlu topları o gün sustular
Ay yıldız yerine haçı astılar
Beklenir mi şimdi rahat bu köyde

Artık Osmanlı'dan ümidi kestik
Okunmaz ezanlar lal gibi sustuk
Barutlar tükendi tüfeği astık
Çetin oldu hem ibadet bu köyde

Aşık Emrah ağlar gözü yaş ile
Görüşemez oldu öz kardeş ile
Mevsim kayıp oldu yazı kış ile
Çetin oldu her hareket bu köyde

* * *

Olur

Güzeller toplanır bir ülfet için
Ekip tarlasını biçen de olur
Aşıklar da yar der ona yanarlar
Aşık olup bade içen de olur

Güzel olan beş yaşında övülür
On yaşında göze girer sevilir
On beşinde falan kız var deyilir
On sekiz yaşında köçen de olur

Bazı güzel var ki sever yarini
Bazı güzel sever dünya varını
Bazı güzel vardır saklar sırrını
Bazısı saklamaz açan da olur

Emrah der güzelin ikbali artar
İkbal her ayıbın üstünü örter
Bazı güzel var ki al duvak atar
Bazısı eş bulup kaçan da olur

1944 yılında Ardanuç'un Tanzot (şimdiki adı Aydın) köyünde doğdu. Asıl adı *Yaşar Köksal*'dır. Halk şiirine küçük yaşlarda ilgi duymaya başladı. Yaklaşık 12 yaşında gördüğü rüyada yaşlı 2 insan, kendisine zeytin sunarak *Engüni* mahlasını verdi. Şiir yazmaya ve türkü söylemeye ise bu rüyadan sonra başladı.

Okula gitme olanağı bulamayan *Engüni*, sonraki yıllarda dışarıdan ilkokul diploması aldı. Bağlama çalmayı da kendi kendine öğrendi. Daha sonra yöredeki aşıklarla karşılıklı deyişmelerde bulundu ve kendini geliştirdi.

Yöredeki bazı şenliklere katılan *Aşık Engüni*'nin şiirleri çeşitli gazete, dergi ve araştırmalarda aktarıldı.

Geleneksel halk hikayelerini anlatmasıyla da bilinen *Aşık Engüni*, şiirlerinde hemen her konuyu işlemektedir.

Aşık Engüni'nin bu araştırmada yeralan tüm şiirleri ilk kez yayımlanmaktadır.

Ağladı

Artvin ilinde de baraj sesi var
Bu sesi duyunca dağlar ağladı
Çiçekler nem tuttu gözüm yaşardı
Bahçeler yaslıdır bağlar ağladı

Matemli gözlerden yaşlar döküldü
Temeller atıldı setler çekildi
Sefil köylülerin beli büküldü
Yoksullar kederli sağlar ağladı

Bağdat'ın ayarı üzüm bağları
Yemeyle bitmezdi sebze tığları
Damağa tat veren zeytinyağları
Mis gibi kokulu yağlar ağladı

Ozan Engünlü yem sözlerim bitti
Zenginler göçünü yükledi gitti
Bu ıstırap bize çok zuhur etti
Azı sabır etti çoklar ağladı

* * *

Arkadaş

Kışın şehirdeyim yazın köydeyim
Gezer göçmen kuşa döndüm arkadaş
Haziran temmuzda Ağrı Dağında
Yatar kalkmaz kışa döndüm arkadaş

Bir zamanda koku saçtım gül gibi
Şimdi gözden düştüm eski çul gibi
Yağmur yağmış gün görmemiş yol gibi
Aynen öyle yaşa döndüm arkadaş

Bazı haram dedik bazı da helal
Bazı Cemal dedik bazı da Celal
Yıprana yıprana oldum bir hilal
Kırpik üstü kaşa döndüm arkadaş

Engünlü yim ateş sardı bacayı
Çok yalvardım kabul etmez ricayı
Karıştırdım gündüz ile geceyi
İçmeden sarhoşa döndüm arkadaş

Belli

Ne biçim ortama kaldık efendim
Ne yaşayan belli ne ölen belli
Günden güne dert üstüne dert gelir
Ne ağlayan belli ne gülen belli

Herkesi bir telaş aldı yürüdü
Çekildi damarda kanlar kurudu
Biraz önce cüzdanımda var idi
Ne yitiren belli ne bulan belli

Zaruri ihtiyaç üstü üstüne
Mektup yazamıyor dostu dostuna
Böyle mi düşölür insan kastına
Ne gizleyen belli ne çalan belli

Şair Engüni'yim aciz haneden
Usandım aylardan bıktım seneden
Onlar kötü biz iyiyiz vadeden
Ne gerçeği belli ne yalan belli

* * *

Bilirsen

İster tosun olsun isterse inek
Dikkat edip gütmesini bilirsen
Sermaye istersen al bir değenek
Eğer ki sen tutmasını bilirsen

Önceden tedbir al zalim nazara
İnanmazsan koyar seni mezara
Sakla malın götür büyük pazara
Zarar etmez satmasını bilirsen

Sır saklarsın düşmanların duyamaz
Kırk harami bir çıplağı soyamaz
Cebel dağlar sana karşı koyamaz
Fen kullanıp itmesini bilirsen

Sam yelleri eser bahçe bağına
Hep kuşlar çevrili solu sağına
Engün varmak ister Aksu Dağına
Terlemezsin gitmesini bilirsen

Bu Gelişim

Bu gelişim son geliştire yaylalar
Hasret kaldım toprağına taşına
Bu bedenim sitem ile vuruldu
Sevdalıyım kargasına kuşuna

Her tümsek altında bir kuş yuvası
Vardır sizde erenlerin duası
Hoş olur dağların açık havası
Güneş vurur tepelerin başına

Haziranda ağustosta yaz olur
Yanar tüter kara bağrım köz olur
Karakışta donar dağlar buz olur
Ben karışmam zemherinin işine

Bağırırsam cebel dağlar seslenir
Çapkın idi deli gönül uslanır
Yağmur yağar dolu düşer ıslanır
Çok yan yattım kurusuna yaşına

Engüni de der ki elveda dağlar
Sürsün sefasını yaşayan sağlar
Bize mesken oldu bahçeler bağlar
Çağ dolandı geldi altmış yaşına

* * *

Dert Beni

Ciğerimden girdi ağrı
Öldürecek bu dert beni
Kara toprak eder çağrı
Öldürecek bu dert beni

Kaçtı dizlerimin canı
Çekildi damarın kanı
Biliyorum dünya fani
Öldürecek bu dert beni

Sanmayın ki bir düş idi
Yazarken mevsim kış idi
Evde ayağım üşüdü
Öldürecek bu dert beni

Dert bir değil sıra sıra
Açacak sinemde yara
Tenim karışır toprağa
Öldürecek bu dert beni

Kim bilecek kıymetimi
Paylaşır lar servetimi
Gelin alın nöbetimi
Öldürecek bu dert beni

Yıllar artık indi aya
Gelen gider bu dünyaya
Derler *Engüni* hani ya
Öldürecek bu dert beni

* * *

Gelesin

Altı aydır yollarını beklerim
Ben öldükten sonra niye gelesin
Ecel döşeğinde hasta yatarım
Bileti cebine koya gelesin

Dolandı devranım çağımız geçti
Yandı ciğerlerim kaydadı pişti
Sakın demeyesin araba kaçtı
Vesayet yok ise yaya gelesin

Ne zaman ey olur senin bu yaran
Kesildi imkanın kalmadı çaren
Eğer ki cebinde yok ise paran
Hemen göndereyim saya gelesin

Verdiğin günlerin hepsi bitti
Ak kaldı ki zalim bizi terketti
Belki benim adresimi unuttu
Şehirde değilim köye gelesin

Çok fazla geciktin acaba niye
Düşesin yolara yar diye diye
Senin ile konuşmuştuk haftaya
Haftaya gelmezsen aya gelesin

Engüni'yi uğrattılar nazara
Kavlimiz değildi böyle pazara
Senden ayrı koyarsalar mezara
Kara haberimi duya gelesin

Geliyor

Bu dünyada ne gördümse
Hepsi bana boş geliyor
Gerçek bir hayal kurmuştum
Uykudayım düş geliyor

Aslı oldum Kerem oldum
Çok düşündüm verem oldum
Dostun ile yaren oldum
Bir baktım ki taş geliyor

Çiçekler süslenmiş dağlar
Meyve yetiştirir bağlar
Geçti bizden civan çağlar
Başımıza iş geliyor

Engüni kendi haline
Kervan yürümez yoluna
Uğramış aşkın seline
Üstü başı yaş geliyor

* * *

Gibiyim

Bugün elim nazlı yarden uz aldı
Ateşsiz dumansız yanar gibiyim
Kara günler sıra sıra yazıldı
Ölüm şerbetinden kanar gibiyim

Gidersin sevdiğim dönmez yollara
Nasıl kıydın beni hain ellere
Bir tayfun misali esen yellere
Yel estikçe sana döner gibiyim

Yaradandan alamadım fermanı
Gitti dizlerimin yoktur dermanı
Dedim ki ya resul durdur kervanı
Ben de o kervana biner gibiyim

Mevlam düşürmesin kulunu derde
Bu dünya bir rüya ara ha ara
Engüni benziyor gazsız fenere
İşte aynen öyle söner gibiyim

Kalacak

Gün gelince can cesetten çekilip
Bir kuru kemikle deri kalacak
Gözlerinden hasret yaşı dökülüp
Kurduğun hayaller yarı kalacak

Bağırsan boğazdan çıkmıyor sesin
Günden güne artar efkarın yasın
Atadan dededen gelen mirasın
Seni de terkedip geri kalacak

Yılları sarfedip kurduğun yuva
Mirasçılar gelip açacak dava
Anasız yavruyu çıkarmaz kova'
Balları tükenip arı kalacak

Mevlayı bir bilip ona taparsan
Bir fakire insanlığın yaparsan
Aslan olup zincirleri koparsan
İkisi kırılıp biri kalacak

Çok şeyler değişti bu yeni çağda
Baykuşlar ötüyor virane bağda
Dünya bir değirmen kullarsa buğda'
Taşları yıpranıp peri kalacak

Engüni der Sırat inceden ince
Kazanlar kaynıyor ateş yanınca
Bütün ruhlar bedenine dönünce
İşafil elinde suru kalacak

* * *

Sordum

Altı aydır sevdiğimi yitirdim
Gelenden gidenden yollara sordum
Yollar bana doğru cevap vermedi
Sahraya ovaya çöllere sordum

Bu yılda günlerim hep kötü geçti
Bu nasıl kuş idi ne yana uçtu
Yağmura tutulup suya mı düştü
Çoruh'a Fırat'a Nillere sordum

Dolandı devranım geçti ya çağım
O benim umudum o yüce dağım
O bir bahçe idi ben bahçıvanım
Bahçeye bağbana güllere sordum

Sözüm yalan değil hakikat gerçek
Bu yolda başıma neler gelecek
Dalların üstünde açılır çiçek
Arı kovanında ballara sordum

Turist olup Antalya'ya gitti mi
Ordan Ankara'ya el uzattı mı
Acaba İzmit'i mesken etti mi
Nefes alıp veren kullara sordum

Ozan Engün kendi gönlün eğlesin
Çimenli çiçekli yeşil yaylasın
Görenler var ise n'olur söylesin
Çeneye dudağa dillere sordum

* * *

Turnalar

İki bin yılında Ekim yirmi dört
Cebel dağdan kanat açar turnalar
Gece uyuyorum saat üç buçuk
Ses verip üstümden geçer turnalar

Görseydiniz turnaların halini
Onlar da arıyor yavrularını
Doğrulttu gidiyor Badat yolunu
Oradan Bağdat'a uçar turnalar

Gidin turnam gidin uğurlar ola
Dilerim başı'za gelmesin bela
Konmadan geçmeyin şu bizim ele
Eğlenip de bir su için turnalar

Ozan olan anlar sizin hali'zden
Uzat kanadını tutam teli'zden
Siz cıgırışın ben anlarım dili'zden
*Engüni'*ye sırrı açın turnalar

1927 yılında şavşat'ın Mamanelis (şimdiki adı Yavuzköy) köyünde doğdu. Küçük yaşlarda şiire ve edebiyata ilgi duymaya başladı. İlkokul 3. sınıftan beri şiir yazmaktadır. İlkokulu şavşat'ta tamamladıktan sonra 1941 yılında girdiği *Cılavuz Köy Enstitüsünü* 1947 yılında bitirdi.

İlk şiirlerinin bir bölümü kayb oldu. Ancak 1945'ten sonra yazdıkları- nın büyük çoğunluğunu defterlere aktardı. 1946 yılından itibaren Sey- fi mahlasını kullanmaya başladı.

Yaklaşık 17 yaşındayken mandolin ve keman çalmayı öğrendi.

Uzun yıllar öğretmenlik ve Halk Eğitim Müdürlüğü görevlerinde bulun- du. Özellikle bu dönemlerde çeşitli derleme ve araştırmalar yaptı. 1967-72 yılları arasında ise çıkardığı bir dergide bunları yayımladı.

Ermişoğlu bugüne dek birçok yarışma şenliğe katıldı ve içlerinde bi- rincilik de olma üzere çeşitli ödüller aldı.

Yöresinden birçok aşığın duyulması ve kaynaklara aktarılmasına yar- dımcı olan *Seyfettin Ermişoğlu*, şiirlerinin bir bölümünü yayına hazır- lamaktadır.

Seyfettin Ermişoğlu'nun bu araştırmada yeralan tüm şiirleri ilk kez ya- yımlanmaktadır.

Aldanma

Herkesi dost olur sanma
Düşersin gönül aldanma
Beyhude ateşe yanma
Pişersin gönül aldanma

Güvenme dünyada vara
Düşmeyesin ah u zara
Atılırsın bir kenara
Şaşarsın gönül aldanma

Vefasızlar yorar seni
Bu gam yıpratır bedeni
Neşelendir güldür beni
Yaşarsın gönül aldanma

Seyfi'yi yakma dert ile
Sırrını söyleme ele
Engelleri güle güle
Aşarsın gönül aldanma

* * *

Bilir

Sevgi ruhun gıdasıdır
Can gözüyle gören bilir
Şairlerin sedasıdır
Aşka gönül veren bilir

Gövde misal bir kafese
Sevgi hayattır nefese
Bana değil sor herkese
Yar bağrına giren bilir

Yunus gibi hakka eren
İnsanlığa gönül veren
Sevenlere yol gösteren
Sevgi ağı ören bilir

Ne savaş olur ne ölüm
Sevenlerde olmaz zulüm
Sevgiyle yeşerir gülüm
Seyfi onu deren bilir

Bazı Bazı

Aşkın ateşiyle yandım tutuştum
Gel söndür narımı yar bazı bazı
Yaz bahar demeden yıllarca koştum
Yağıyor başıma kar bazı bazı

Hayatın yolları uzayıp gider
Bazen neşe verir bazen de keder
Seven sevileni bahtiyar eder
Elini elime ver bazı bazı

Aşığınım sende kaldı nazarım
Zaman zaman dertlerimi yazarım
Mecnun gibi gurbet elde gezerim
Hasret çemberini kır bazı bazı

Bir vefa aradım yarende yârda
Zorlu yollar aştım tipide karda
Aşık maşukunu koyar mı darda
Bu dertli halimi sor bazı bazı

Seyfi yar bağında açılır güller
Gülün aşkı ile öter bülbüller
Yarden ayrı düşen dertli gönüller
Saklı sırlarını der bazı bazı

* * *

Gitti

Gönül bahçesinde bir güzel gördüm
Dönüp selamımı almadan gitti
Yanına varınca derdini sordum
Yüzüme bir bakıp gülmeden gitti

Alışmışız gizli akan göz yaşı
Bu naz bu edayla çıkılmaz başa
Dertler deva ister gönüller neşe
Sevgi deryasına dalmadan gitti

Hayatta ağlamak gülmek de vardır
Esef etme kışın sonu bahardır
Seyfi gönül bağı saklı bir sırdır
Bu sırra tercüman olmadan gitti

Dünya İlerliyor

Dünya ilerliyor biz neden geri
Gaflet uykusundan ayılmalıyız
Birlikte aşarız tüm engelleri
Bilim sahasına yayılmalıyız

Akliselim olan fırsatı kollar
Açılsın kapılar işlesin yollar
İş sahası bulsun bütün yoksullar
Uygar uluslardan sayılmalıyız

Hayat aranıyor fezada ayda
Yabancılar bulsa bize ne fayda
Alınacak ders var türlü olayda
Yurt sorunlarına eğilmeliyiz

Seyfi vatan aşkı doludur içim
Bu yolda ağardı başımda saçım
Çalışmakla olur rahat bir geçim
Varlık dünyasından duyulmalıyız

* * *

Eritir

Bu bir hırka giyer isen sırtına
İnsanı yas demiri pas eritir
Bir dönem var eser başta fırtına
Gençliği aşk ruhu heves eritir

Baharda düşünmez gelecek kışı
Daim havadadır eğilmez başı
Bazen sevgi olur gönül yoldaşı
Aşığı maşuka kıyas eritir

Kimseyi hor görme sen seni bil de
Bir aslan yatıyor herbir gönülde
İyilik kötülük ararsan dilde
Tüm dostluğu acı bir söz eritir

Dileriz kalmasın başımız darda
Ne kışta ne yazda ne de baharda
Gönül bağı yoksa yarende yarda
Aşığı naz *Seyfi*'yi yas eritir

Gayrı

Canım feda olsun mert oğlu merde
Namert köprüsünde geçemem gayrı
Gönülden sevgiyi bulduğum yerde
Yabana sırrımı açamam gayrı

Cahilin cehlinden tatsız huyundan
Hilebazın oynadığı oyundan
Uyku şerbetinin gaflet suyundan
İlaç olsa dahi içemem gayrı

İncedir kırılır gönlümün teli
Koparır namerdin vefasız eli
Arzu dolu ümit yüklü emeli
Ektiğim miktarda biçemem gayrı

Açılır *Seyfi*'nin bağrında yara
Çıkamazsam eğer gamdan kenara
Hayal sarayından geçip bir ara
Hakikat şehrine göçemem gayrı

* * *

Gönül

Her güzelde vefa olmaz
Çıkamazsın başa gönül
İnsan var ki sevgi bilmez
Söz işlemez taş a gönül

Fazla yükseklerden uçma
Her pınardan sular içme
Her dilbere kucak açma
Ağı katar aş a gönül

İzinsiz bağa girilmez
Yolsuz menzile erilmez
Her güzele gül verilmez
Düşersin telaşa gönül

Seyfi mutsuz olmayasın
Gam gölüne dalmayasın
Aşktan uzak kalmayasın
Sevilerek yaş a gönül

Gönül Bağımıdaki

Gönül bağımıdaki güller soluyor
Hergün biraz daha yaşlanıyorum
İçime dert ile hicran doluyor
Sanmayın halimden hoşlanıyorum

Olmadım dünyada kimseye tabi
Kaybetmek istemem hüsn-i edebi
Ellerde dolaşan bir mendil gibi
Aşkın nakışıyla işleniyorum

Yürümek zor bana yollarım diken
Açılmadan soldum bir gonca iken
Sonbahar gelmeden yaprağı döken
Zamansız mevsimsiz kışlanıyorum

Seyfi düştü yine ateşe nara
Boşuna kapıldı gönül ağyara
Yol bulup çıkayım derken kenara
İleriye gitsem taşlanıyorum

* * *

Gözleri

.

Bir güzel seyrettim kaşı karadır
Uçar daldan dala bakar gözleri
Bitmeyen aşkıyla yürek yaradır
İçimi kor gibi yakar gözleri

Başına dokunsa bir seher yeli
Titretir ruhumu saçının teli
Derdime dermandır o nazik eli
Anlar her halimden çakar gözleri

Hayalimde yaşar hatırı başta
Açılan bir güldür baharda kışta
Derdine teselli bulur göz yaşta
Aşkın deryasına akar gözleri

Seyfi gül o bülbül konar dalına
Aşık maşukuna gelir salına
Can feda eylesem yarin yoluna
Korkarım gönlümü yıkar gözleri

Hergünde Bir Yaprak

Hergünde bir yaprak daldan
Düşüyor dostlar düşüyor
Hayat belirsiz bir yoldan
Koşuyor dostlar koşuyor

Geldi geçti nice yıllar
Aldı götürdü bu yollar
İçimizdeki hayaller
Yaşıyor dostlar yaşıyor

Hayal meyal geçti yine
Güzel yıllar döne döne
İnsanlığı meçhul yöne
Taşıyor dostlar taşıyor

Bugün neyiz dün ne idik
Ne dinledik neler dedik
Zaman bizi didik didik
Kaşılıyor dostlar kaşılıyor

Seyfi ister gönül bağı
İnsanca örülen ağı
İşini beceren dağı
Aşıyor dostlar aşıyor

* * *

Yetmedi

Bir gömlek giyindim deseni sarı
Dar geldi bedene çektim yetmedi
Başa çıkamadı her işim yarı
Nice yıl gözyaşı döktüm yetmedi

Hayır söylemektir zekatı dilin
Yıkılmasın asla sevgi temelin
Derdi çekilmiyor her namert elin
Yıllarca boynumu büktüm yetmedi

Bitmedi *Seyfi*'nin çektiği çile
Her zaman her fırsat geçmiyor ele
Yolun açık artık git güle güle
Aşkı bedenimden söktüm yetmedi

Seneler Geçiyor

Seneler geçiyor ne yazık ki ben
Gönül boşluğunu dolduramadım
Kader böyle ise ne gelir elden
Aranan huzuru bulduramadım

Ümitler besledim sürmedi başa
Tatlı hayallerim hep gitti boşa
Takatim kalmadı artık savaşa
İçindeki derdi aldıramadım

Yaman bu hayatın akışı yaman
Elinde olmadan geçiyor zaman
Zalim felek asla vermiyor aman
Ağlayan kalbimi güldüremedim

Kader çizgileri değişmedi hiç
Dolmadı izime bir tatlı sevinç
Bana derler *Seyfi* ektiğini biç
Hazan oldu biçip kaldıramadım

* * *

Seni Seviyorum

Seni seviyorum diyen dilbere
Ne karşılık verip ne demeliydim
Alsaydım içimde ayrılan yere
Öpseydim sevseydim koklamalıydim

Aşığın maşuka verdiği bade
Çıkar mı hatırdan ilk söz ilk seda
Ermek nasip olsa birgün murada
Sevgi bağlarını yoklamalıydim

Zamana ayarlı bir bomba gibi
Ruhu aydınlatan her lamba gibi
Hamaylı sarılmış muşamba gibi
Alıp da koynumda saklamalıydim

Olsa *Seyfi* gibi sözünün eri
Her zaman bulunur gönülde yeri
Aşkı sevda ile gelince beri
Durup yollarını beklemeliydim

Yanarım

Dosta dost elimi uzatam derken
Fitne girdi bu araya yanarım
Umduğum ümitler kayboldu erken
Tezden sönen o çıraya yanarım

Ezelden görmedim dostlardan vefa
İnsanlığa dostça baktım her defa
Şu garip gönülle sürmedim sefa
Bahtımdaki bu karaya yanarım

Yalan dolan ile çıkılmaz başa
Riyakar insandan uzak ol yaşı
Bir dost ki bir dostu tutarsa taş
Hem oraya hem buraya yanarım

Yazılsın anılar kalmasın saklı
Bilinmeli haksız kimdir kim haklı
Seyfi kurdu bir binayı firaklı
Gönlümdeki o saraya yanarım

* * *

Yavaşça

Sevgiyle dolan gönüller
Uçar yavaşça yavaşça
Tatlı günler acı günler
Geçer yavaşça yavaşça

Hayat yolları dolaşık
Sevene olurum aşık
Sevgi gönüllere ışık
Saçar yavaşça yavaşça

Kış gidince gelir bahar
Dağlardan göç edince kar
Etrafta türlü çiçekler
Açar yavaşça yavaşça

İbret al bahardan yazdan
Hayat geçecek birazdan
Seyfi sevmeyenler bizden
Kaçar yavaşça yavaşça

1941 yılında Ardanuç'un Samshar (şimdiki adı Aşağı Irmaklar) köyünde doğdu. Küçük yaşlarda şiire ve edebiyata ilgi duymaya başladı. İlk ve ortaöğrenimi Ardanuç'ta tamamladıktan sonra *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi*ni bitirdi.

Yöresindeki halk şiiri geleneği olduğu gibi birçok öteki şairden de etkilendi. Özellikle üniversite öğrenciliği döneminde şiir ve edebiyatla yoğunlaştı. *Aşık Efkarî*'den *Nazım Hikmet*'e dek birçok kişiden etkilenen *Ertürk*'ün şiirleri Türkiye'nin değişik yerlerinde yayımlanan dergi ve gazetelerde yer aldı.

Hemen her konuyu dile getiren *Hüsnü Ertürk*, şiirlerin bir bölümünü "Aklın Kavgası" (1974) adlı kitapta topladı.

Geldin

Ümit yaşam dolu gür nefesinle
Kara gözlü kızım sen de mi geldin
Karanlığı yırtan gümüş sesinle
Kara gözlü kızım sen de mi geldin

Gerçek insanların boynu buruktur
Sessizdir mutsuzdur benzi soluktur
Yoksulluk yudumda oluk oluktur
Kara gözlü kızım sen de mi geldin

Kattın yaşantını bahar seline
Hem sevindim hem acıdım haline
Evren dedikleri ateş gölüne
Kara gözlü kızım sen de mi geldin

* * *

Anılar Yürekte*

Anılar yürekte kan izi saklar
Sorguda soruda paslanmadın mı
Gece gündüz her yanında kitaplar
İzinsiz okursun uslanmadın mı

Güvensizlik dağ dağ içinde ağı
Kaç kez vurdu çiçekleri kırağı
Darbeler sırtında bir Ağrı Dağı
Yaşamın tünelde yaşanmadın mı

Kapalı gözlerin bu mudur uğru
Suların başında yılanla uğru
Eğri büğrü geldin elliye doğru
Daha otuzunda taşlanmadın mı

Kemirdi ömrünce gündüzü gece
Tiksinti içinde iğrenç bilmece
Emeğe bilince kırk yıl işkence
Bu güzel yaşamdan hoşlanmadın mı

Düşünene karşı oyun ne çirkin
Güzel sevilere karıştı bu kin
Göverirken bilinç içinde ilkin
Ey *Ertürk* acıyla ıslanmadın mı

* İlk kez yayımlanıyor.

Bu Gece

Annenin yavruya bakışı gibi
Bana sıcak sıcak baktın bu gece
Rakseden dalganın akışı gibi
Oynadın oynadın aktın bu gece

Huzurunda kalışımız az oldu
Edan eda oldu nazın naz oldu
Gölüşünle bahar oldu yaz oldu
Gönlümün tahtına çıktın bu gece

Kıvrılan belini ben sarar gibi
Yüzün elma gibi taze nar gibi
Kah coşan sel gibi kah pınar gibi
Daim koldan kola aktın bu gece

Fıkır fıkır sallanışın güzeldi
Çaça ahengiyle saçlar elendi
Tatlı bakışların bağrımı deldi
Şimşektin beynimde çaktın bu gece

* * *

Gidiyor*

Darbelerden geçen ak saçlarıyla
Nice acılarla izle gidiyor
Onurlu yaşamı ve dik başıyla
Işıkla aydınlık yüzle gidiyor

Bilincin direncin özgürlüğünde
Emeğin acılı terli selinde
Yetmiş üçlük dağın serin yelinde
İnsan sığağında özle gidiyor

Ateşi sönmeyen bir devin gizi
Sustu mu ulusun coşkun denizi
Vurdu ortaçağın karalık izi
Karanlığı delen gözle gidiyor

Bu türban tarikat yobaz çağında
Bilimin volkandır yüce dağında
Işıklar içinde yat mezarında
Aklın kavgasında gizle gidiyor

* İlk kez yayımlanıyor.

Düşmüşüz*

Acının ıgıltısı buruk ve kara kara
Gün gibi doruk doruk doğmaya mı düşmüşüz
Küf kokan kafalarla geldik bu sarmallara
Buğulu gözlerimi ovmaya mı düşmüşüz

Bir ölüm rüzgarıyla bağlanmıştı gözlerim
Çözölmüştü dizlerim ayaklarım ellerim
Çalkantılar içinde sağırlaşmıştı beynim
Bilinçle karanlığı kovmaya mı düşmüşüz

Çürümüş kafalardan kokuşmuşluktu akan
Düzenin pisliğiydi ıglığıydı bu akan
Ölüm yolculuğunda göröndü hasret zindan
Varolan gerçekleri görmeye mi düşmüşüz

Ey kıyıçla çatlayıp yarılan o insanlar
Elleri şerham şerham sarılan o insanlar
Ölüm dansında terleyip yorulan insanlar
Bir hıncın ağısını duymaya mı düşmüşüz

Ben değildim o esen anarşi serserisi
Gelirdi kimisinin acılı iniltisi
Tuz yiyen insanların elektrikli sesi
Alevli anıları yazmaya mı düşmüşüz

Bir maymun gibi tam iki saat oynadım
Tüm insanlık benimle oynadı adım adım
Boş yerlerde işkence boş yere sorgulandım
Bilenen karanlığı boğmaya mı düşmüşüz

Ortaçağ kaçkınları sürüttü durdu beni
Görmedim kıyıçcının budala gözlerini
Leş yığını insanlar ezik ve çürük teni
Acılı anıları sarmaya mı düşmüşüz

* İlk kez yayımlanıyor.

Nedir

Tüm gerçekler çirkin ise
Söylemekte suçum nedir
Güçlülerden yana yasa
Bu oynanan seçim nedir

Gevşemeli ayak bağım
Tanıyıyım ben bu çağın
Ey başı dumanlı dağım
Alev alev içim nedir

Gerçekler bize el verir
Geçitsiz sular yol verir
Taşı sıksan su koy'verir
Bu çekilmez geçim nedir

Gözler görmez kulak sağır
Bilen bilmez sırtta yağır
Bağır bağır yine bağır
Bağır da gör gücüm nedir

* * *

Geçti*

Yaşam ısıltısı tabu yanyana
Mutluluk tohumu arayan geçti
Morluklar dönerken çıban yaraya
Ölüm gergefinde kanayan geçti

Yürekte okunan acının rengi
Omuzda yük Ağrı Dağının dengi
Anladık her gizin var bir çelengi
Fokur bataklıkta kaynayan geçti

Aldatmaz insanı bu azgın rüzgar
Rüzgarın içinde kin var ölüm var
Onursuz alçaklar kuyruğun salları
Kuyruğunu güzel sallayan geçti

* İlk kez yayımlanıyor.

Utana Utana

Kaymağı vardı tasında
Geldi utana utana
Beni dallar arasında
Buldu utana utana

Başında karın tozağı
Kolları aşkın tuzağı
Elimden altın yüzüğü
Aldı utana utana

Tük maviydi elbisesi
Kesik kesik çıktı sesi
Dedim bir hicran busesi
Güldü utana utana

Seyreyledim ya kaşını
Soğuk ağrıttı başını
Kara gözünün yaşını
Sildi utana utana

* * *

Kafada Kin*

.)

Kafada kin omuzda yük
Bu çağ acılar çağıdır
Dertlerimiz köpük köpük
İçim sevgi yatağıdır

Kokuşmuşların kokusu
Çürür faşizmin dokusu
Gürül gürül ufukta su
Akan insanın kanıdır

İçim yara dışım yara
Geldik yine sarmallara
Varacağız o pınara
Önümüz ışık dağıdır

* İlk kez yayımlanıyor.

Artvin'in Aşağı Hod (şimdiki adı Aşağı Maden) köyünde doğdu. 19. yüzyılda yaşadığı bilinmesine karşın tam tarih verilememektedir. Yaşamına ilişkin en somut kesitin, *Osmanlı-Rus Savaşı (1877-1878)* döneminde Malatya'ya göçtüğü olmasıdır.

Mehmet Koç'un «Hodlu Halk Ozanları ve Kalem Şueraları» ve *Asım Bezirci*'nin «Halkımızın Diliyle Barış» adlı araştırmalarında yer alan şiirin dışında başka eseri bilinmemektedir.

Düştü

Ahir şerdir zahir oldu alamet
Alametten beyan oldu kıyamet
Çekildi şeriat din ü diyanet
Müslümanlık gitti damana düştü

Tarih doksan üçte Rusiye geldi
Kahırla her yanı zaptına aldı
Otuz altı kaza muhacir oldu
Dağıldı herbiri bir yana düştü

Ağlıyor analar ne gelir elden
Ah çeker muhacir derun-i dilden
Hak bizi kurtarsın bu kalmakaldan
Bin yıllık mülkümüz düşmana düştü

Yargılandı cümle ülke uyandı
Ağlaşuben kanlı yaşı boyandı
Ah u figan çıktı arşı dayandı
Nice canlar yandı hicrana düştü

Kafir Urus geldi her yanı aldı
İslamın yerine Kazaklar doldu
Yalancı dünyanın ahiri geldi
Ümmet-i Muhammet yamana düştü

Dünyanın tutarı gitti kalmadı
İslam olanların yüzü gülmedi
Çok kimseler muradını almadı
Yanıp ol ateş-i-i suzana düştü

Dağıldı perişan cümle-i millet
Kalmadı saltanat gitti adalet
Bıraktı ateşe o nar-ı hicret
Aktı gözyaşları ummana düştü

Muhacir hakkında ferman yazıldı
İşiten ademin bağı ezildi
Ahir zaman oldu devran bozuldu
Muhacirlik cümle cihana düştü

İki yol açıldı sol ile sağ
Ümmet-i Muhammet ciğeri dağı
Sanırsın bent olmuş kolları bağı
Küffarın elinden amana düştü

Bakıp da sılama murada erem
Yüzüm toprağına taşına sürem
Aba vü ceddimin mezarın görem
Kabirde mevtalar şivana düştü

İslam olanlardan gitmedi merak
Çektiğimiz daim ah ile firak
Cümle fakirlerin yolları ırak
Her yandan fikr ile efgana düştü

Yüklendi göçleri gitti çekildi
Fukaralar düz ovaya döküldü
Terketti sılasın boynu büküldü
Bilinmez bu yollar ne yana düştü

Unutturdu sıra kavim kardeşi
Dökerler gözünden kan ile yaşı
Ağlıyor vatanın toprağı taşı
Esir kaldı o da zindana düştü

Yedi düvel meşvereti kurdular
Cümlesi birlikte karşı durdular
Anadol' Balkanı yada verdiler
Sultan Hamit sade bir tane düştü

Yazıldı destana bakın yaraya
Arzuhaller İstanbul'a yürüye
Versin hazineden alsın geriye
Millet olan yaman tufana düştü

Dilerim Tanrıdan kem ola bahtı
Devrile başına Urusun tahtı
Zülmedip ülkede ne varsa yıktı
Şen yer kalmadı hep virane düştü

Eksik olmaz çıkar bir sahip kıran
Livane'de kurar bir yeni divan
Hiç kimse bulunmaz önüne duran
Bize imdat gani süphana düştü

Seyreyle *Ervahi* cümle cihanı
Çıkarma yürekten ah u figanı
Yakın bilmez iken ahir zamanı
Şimdiki çağ ahir zamana düştü

Ardanuç'un Ançkora (şimdiki adı Anaçlı) köyünde doğdu. Asıl adı *Osman*'dır. Yaşamına ilişkin ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır. Şiirlerinden yolaçıkılarak 19. yüzyılın 2. yarısında doğduğu, en azından dini bir eğitim aldığı varsayılmaktadır.

Osmanlı-Rus Savaşı (1877-1878) sırasında önce Kayseri'ye daha sonra İstanbul'a göçtüğü bilinen *Aşık Esrari*'nin birkaç şiiri dışında kaynaklara aktarılmış eseri yoktur.

Bazı kaynaklarda *Hodlu Hıfzı*'ya da ustalık ettiği yeralmaktadır. *Hıfzı*'nın 1860 yılında doğduğu ve ilk gençliğinde genellikle babasının hocalık yaptığı Şenkaya'da yaşadığı ve *Aşık Esrari*'nin ise 1877-78 yıllarında Artvin'den ayrıldığı düşünüldüğünde bu usta-çırak ilişkisinin olamayacağı varsayılabilir.

Dinlesinler

Dinlesinler ehl-i kamil olanlar
Kıyamet gömleği biçenlerdeniz
Bizde yoktur şu dinlerin gayrisi
Terkedip küffarı kaçanlardanız

Nideyim eriştim bu ahir zaman
Fitne ile fesat türedî hemen
Altı bin altı yüz ayeti tamam
Okuyup biz onu seçenlerdeniz

Bu fani dünyada hep benim deme
Fakirin malını kapıp da yeme
Üç yüz altmış beş gün kırk sekiz cuma
Vird edip biz onu geçenlerdeniz

Belli olur anda iyi kötüsü
Kurulmuş terazi Sırat Köprüsü
Cennet-i alanın sekiz kapısı
Bizler o kapıyı açanlardanız

Bir zaman sen yaşa *Garip Esrari*
Çekersin daima gamı efkarı
Huriler elinden Ab-ı Kevseri
Alıp kana kana içenlerdeniz

* * *

Geldim

Dinleyin ağalar tarif edeyim
Nice cebelerden aştım da geldim
Elden ele kaptan kaba süzüldüm
Un olup haddeden geçtim de geldim

Bendi boz bulanık şu dağlar gibi
Yemişi mahvolan şen bağlar gibi
Yarini yitiren bir ağlar gibi
Abdal tek yollara düştüm de geldim

Kul Esrar'a demen beyler serseri
Var mı yar elinden içen Kevseri
Dolandım cihanı Rum'u Kayseri
Derdime bin defter açtım da geldim

Ardanuç'un Sogara (şimdiki adı Soğanlı) köyünde doğdu. Yaşamına ilişkin ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır. *Aşık Şöbreti*'nin torunlarından-
dır. Aşığın doğduğu yerin, aşıklık geleneği itibariyle önemli bir merkez
olduğundan dolayı Cuğolu aşıklardan etkilendiği varsayılmaktadır.

Gerçek adının mı yoksa mahlasının mı *Eyüp* olduğuna ilişkin de her-
hangi somut bir veri bulunmamaktadır.

1. Dünya Savaşı (1914-1918) sırasında Bursa'ya göçüp yaşamını ora-
da sürdürdü.

Hem göç hem de kayıtlara geçmemesi nedeniyle günümüze ulaşabilen
şiir sayısı çok sınırlıdır. *Aşık Eyüp*'ün şiirlerini, bunların hemen tümü-
nü ezbere bilen kızkardeşi *Adişe*'nin yaklaşık 100 yaşındayken (1953)
ölmesi üzerine kayıtlara geçmeden yokoldu.

1920 ya da 1922 yılında öldü.

Ayrıldık

Evvel beğenmezdik mesti pabucu
Şimdi bulamayız eski çarığı
Molla Fazlı aç başından sarığı
Her haçan ki biz vatandan ayrıldık

Evvel benzer idik bes'li boğaya
Selam vermez idik beye ağaya
Dönün komşularım bakın Cuğ'o'ya
Cennet gibi bir mekandan ayrıldık

Eyüp söyler komşular da sakarlar
Düşmanlar da aramaya çıkarlar
Ateş verip evlerimiz yakarlar
Gözü yaşlı bir canandan ayrıldık

1900 - 6 Ağustos 1975. Yusufeli'nin Zor (şimdiki adı Esenyaka) köyünde doğdu. Asıl adı *Ali Fabri*'dir. Aşıklık geleneğinin güçlü olduğu köyünde küçük yaşlarda şiire ve türküye ilgi duydu.

Kendi köyünün ve yörenin ünlü aşıklarının sürekli olarak Zor'da buluşup karşılaşmalarını izleyen Aşık Fahri, gençlik yıllarında yörede duyulmaya başladı. Geleneğe ve şiire ilişkin bilgisini ustası *Aşık Huzuri*'nin yardımıyla geliştirdi.

Yaşamının büyük bölümü başka yerlerde geçen *Aşık Fabri*'nin şiirlerinde de bu durum izlenir.

Huzuri, İzbari, Reyhani, Nihani, Efkarı gibi döneminin bilinen birçok aşığıyla karşılaştı.

Yaşamı, şiirleri ve karşılaşmalarına ilişkin *M. Adil Özder* tarafından hazırlanan çalışma, basılma olanağı bulamadı.

Aşık Fabri, Bursa'da geçirdiği bir trafik kazası sonucu öldü ve köyünde toprağa verildi.

Aradım Yok

İnsanlar bozuldu lisanlar kaba
Nezaketli şirin dil aradım yok
Evliya da olsa gözlüyor çaba
Doğru gitmek için yol aradım yok

Sular şaşırmıştır tersine akar
Güller bozulmuştur sarımsak kokar
Rüşveti gördü mü tarikten çıkar
Öpülecek temiz el aradım yok

Fabri der ki enginlerden yol gelir
Su olmayan derelerden sel gelir
Dağbaşından bahçelere gül gelir
Vaktinde kokacak gül aradım yok

~ * * *

Artvin Destanı

Çok vilayet gezdim görmedim dengin
Dolansan bulunmaz eşî Artvin'in
Her sebze mebzuldür lezzetli şeker
Altındır toprağı taşı Artvin'in

Hergün bayram gibi davulu sazı
Neşe ile geçer baharı yazı
Çalkanır göllerde ördeği kazı
Bülbül gibi öter kuşu Artvin'in

Saklayan bulunmaz yüzde on malı
Ormana bakıyor sağ ile solu
Ağaç meyve verir arılar balı
Senede bir aydır kışı Artvin'in

Binaları kiremitle örtüldü
Arazisi altın ile tartıldı
Cihan harbi sefaletten kurtuldu
Daha çok genç kaldı yaşı Artvin'in

Der *Fabri* doğru çalışan çoktur
Yerleri dar amma gözleri toktur
Esnafı çalışman hasutluk yoktur
Pek az bulunur kalleşi Artvin'in

Ateşlenir

Baksam cemaline vücudum yanar
Konuşmak istesem dil ateşlenir
Bakınca yüzüne cismim hep söner
Kaldırsam elimi kol ateşlenir

Aslına bakarsan şahların şahı
Kendine bakarsan güzeller mahı
Bir suya eylerse eğri nigahı
Deryalar köz olur kül ateşlenir

Satılmayan mala pazarlar kurma
Yüz bin yaram vardır bir de sen vurma
Ey *Fabri* şaşırp gülşene girme
Çiçekler yas tutar gül ateşlenir

* * *

Geri Al

Ey felek seninle bir pazarım var
İkrarımda duramazsam geri al
Bana bol para ver yiyem yedirem
Fakirleri göremezsem geri al

Tüccar olam her tarafa satmaya
Bülbül olam bahçelerde ötmeye
Yigirmi Ahmet'e otuz Fatma'ya
Yüzde eli veremezsem geri al

İmzayı atalım elimde kalem
Çıplak olanlara elbise alem
Sokak sokak gezip fakiri bulem
Aç mıdırlar soramazsam geri al

Der *Fabri* yaş ile yanar kurular
Yad sinek içeri almaz arılar
Emret cennetini açsın huriler
İçeriye giremezsem geri al

Gitti

Cenabı mevlaya arzuhalim var
Tükendi bu ömrüm yel oldu gitti
Vesait götürmez berbat yolum var
Aktı gözüm yaşı sel oldu gitti

Bu dünyada kimse baki kalmıyor
Yolumuz çok fena kimse bilmiyor
Giderken canımız geri gelmiyor
Nice kabristanlar yol oldu gitti

Ey *Fabri* dost ile düşmanın tanı
Acep neye varır dünyanın sonu
N'oldu padişahlar sultanlar hani
Karıştı toprağa kül oldu gitti

* * *

Güzel

Ne gidişin belli ne de duruşun
Her saat karşıma çıkarsın güzel
Ne öpüşün vardır ne de gülüşün
Mahzun bir bakışla bakarsın güzel

Dudak sende lisan sende dür sende
Kiraz sende ayva sende nar sende
Cennet kürsüsünden nişan var sende
Bir reyhan misali kokarsın güzel

Güzellikte rengin yoktur birinci
Beyaz hem ahmeri hem de narenci
Dudağın Kevserdir dişlerin inci
Ocaksız ateşsin yakarsın güzel

Der *Fabri* al beni olayım Bilal
Döksen bu kanımı ederim helal
Leb sükker dil ümran dehanın zülal
Yanan arı gibi sokarsın güzel

Güzeller

Yine tazelediz serde yaremi
Vurduz bu sineme dağı güzeller
Sürün bu dünyanın zevk ü sefasın
Geçirmeyin civan çağı güzeller

Ben seçerim yahşi ile yamanı
Bazı saz çalmışım bazı kemanı
Haçan ki geliyor vakti zamanı
Sulayın bahçeyi bağı güzeller

Size eylediğim edadır nazdır
Sinemde yananlar ateştir közdür
Kimisi gelindir kimisi kızdır
Bütün aldı solu sağı güzeller

Fabri'yem düşmüşüm şöhrat ü şana
Dideler boyandı al kızıl kana
Rıcam budur izin veriniz bana
Akşamdır aşamam dağı güzeller

* * *

Yok Yok

Dedim sevda nedir dedi zulümdür
Dedim seçer misin söyledi yok yok
Dedim şeker nedir dedi dilimdir
Dedim saçar mısın söyledi yok yok

Dedim sevda çekmek dedi sünnettir
Dedim töhmet yapmak dedi mihnettir
Dedim koynun içi dedi cennettir
Dedim açar mısın söyledi yok yok

Dedim servi nedir dedi boyumdur
Dedim cilve nedir dedi huyumdur
Dedim Esenyaka dedi köyümdür
Dedim göçer misin söyledi yok yok

Aşık Fabri der ki aslın Araptır
Dedim sonun nedir dedi türaptır
Dedim bade nedir dedi şaraptır
Dedim içer misin söyledi yok yok

Aşık Feryadi

1933 yılında Ardanuç'un Ahıza (şimdiki adı Ferhatlı) köyünde doğdu. Asıl adı *Fuat Gündüz*'dür. Küçük yaşlarda aşıklık geleneğini ve şiiri öğrendi.

1951 yılında rüyasında bir kız kendisine bade verdi. Elindeki badeyi içemedi ancak o günden sonra kendisinde bazı değişiklikler hissetmeye başladı. Daha sonra *Aşık Efkarî*'nin yanına giderek bu durumu anlattı. Aynı zamanda aşıklık geleneğine ilişkin bilisinin pekişmesine de katkıda bulunan *Aşık Efkarî*, 1951 yılında aşığa *Feryadi* mahlasını verdi.

Babasının istememesine karşın, önce Gümüşhane köyünden *Yusuf Yalçın*'dan bir bağlama satınalıp gizlice öğrenmeye başladı.

Şiirlerinde hemen her konuyu işleyen *Aşık Feryadi*, yöre aşıklarının dışında *Aşık Mahzunî*'den de etkilendi.

Özellikle *Şavşatlı Aşık İskender* ve *Kuçenli Hafız*'dan yörede anlatılan birçok halk hikayesini öğrendi. Başta *Efkari* olmak üzere değişik aşıklarla karşılaşmalar yaptı.

Uzun yıllar Artvin'de bir devlet dairesinde çalışıp emekli olduktan sonra köyünde yaşamaya başladı.

Aşık Feryadi'nin bu araştırmada yeralan «Geçti» adlı şiirin dışındaki tüm şiirleri ilk kez yayımlanmaktadır.

Ceylanım

Seyreyledim perişandır her yanın
Söyle dere hani benim ceylanım
Günbegün artmakta ah u figanım
Söyle dere hani benim ceylanım

Dertlerimin hangi birin sayayım
Daha bu yerlerde kalmadı payım
O ceylana çoban olmuştum daim
Söyle dere hani benim ceylanım

Nasıl kıydın o civanı sen nettin
Bilerek mi yoksa sehven kaybettin
Elleri güldürdün beni mahvettin
Söyle dere hani benim ceylanım

Feryadi'yi nara attın ağlıyor
Bülbül oldu hara attın ağlıyor
Mansur gibi dara attın ağlıyor
Söyle dere hani benim ceylanım

* * *

Derdi

Nasıl yas çekmesin bu garip gönül
Geçim derdi gönül derdi dil derdi
Bülbül oldum boş dikenli bağlara
Gonca derdi sümbül derdi gül derdi

Görmedim al yeşil giymişim kare
Ciğerlerim oldu hep pare pare
Kırıldı ayağım gidemem yare
Alçı derdi yakı derdi kil derdi

Deli gönül sırrın vermez yadlara
Aşık oldum sende olan arlara
Serim yanar çünkü düştü odlara
Ateş derdi alev derdi kül derdi

Feryadi söylenir bütün dillerde
Çok gariplik çektim gurbet ellerde
Bir zaman dolaştım ilçe illerde
Garip derdi hasret derdi el derdi

Feryadi

Ne oldu sana ki gülmüyor yüzün
İşe güce gitmez elin Feryadi
Ruz u şeb ağlarsın hep hüzün hüzün
Acep nedir kalmakalın Feryadi

Güzel görüp kendi kendin peylerdin
Sazın çalıp biraz gönül eylerdin
Herdem meclislerde çalar söylerdin
Şimdi de lal olmuş dilin Feryadi

Yanarım diyorsun tütünün tütmez
Gideyim diyorsun ayağın gitmez
Perişan bülbülün neden hiç ötmez
Bağda melül melül gülün Feryadi

Bülbül oldun konamadın gülüne
Lal mı oldun hasret kaldık diline
Senin böyle pemperişan haline
Kızlar ah der ağlar gelin *Feryadi*

* * *

Neyledin

Dilerim tersine dönesin yayla
Yayla benim sevdiğimi neyledin
Ben Mecnun'a layık değilim Leyla
Yayla benim sevdiğimi neyledin

Ellerin bağında gonca gül olsun
Sana baykuş onlara bülbül olsun
Tutuşsun her yanın yansın kül olsun
Yayla benim sevdiğimi neyledin

Benim gibi oddan ateş alsın
Zalim yayla pemperişan kalasın
Viran şehir gibi harap olasın
Yayla benim sevdiğimi neyledin

Der *Feryadi* gider gelir yoklarım
Bulsam onu gül yerine koklarım
Demıştin ki on yıl geçse beklerim
Yayla benim sevdiğimi neyledin

Geçti

Hoşgeldin yanıma ey kaşı keman
Fakat artık gönlüm teftiştten geçti
Gönül ah çekerdi kaç yıldır sana
Bana bir sorsana ne baştan geçti

Mahşere dek ah çek of diye diye
İlk bir buse kaldı bana hediye
Ta ezelden kaçıp gelmedin niye
Başan bunca dertler bak hiçten geçti

Feryadi siyahı giydi al diye
Leblerinden eme idim bal diye
Şimdi yalvarırsın beni al diye
Ne çare sevdiğim iş işten geçti

• • •

Nerdedir

Erenler yatağı Ferhatlı Köyü
Aşığa münasip yerin nerdedir
Aşıklarla beraberdir erenler
O mürşid-i kamil pirin nerdedir

Vücudum şehrinde yanar bir ateş
Her aşık bulamaz kendine öz eş
Yazın ay vurmuyor kışın da güneş
Böyle havadar köy serin nerdedir

Köyüm sende başa bak neler geldi
Günden güne serde hicran yükseldi
Ferhat Şirin için kayalar deldi
İşte Ferhat benim Şirin nerdedir

Çok ocak sönmüştür sanma ki tüter
Bülbüller göç etmiş kargalar öter
Papağan kaybolmuş saksagan yeter
Var mı köyüm bir hünerin nerdedir

Hakim Tekin Köksal Bursa'ya gitti
Mecit Aksu gidip menzile yetti
Bu dertli *Feryadi* seni terketti
Ey sahipsiz köyüm erin nerdedir

Felek

Ey olmuştu yine azdı yaralar
Eski yaralarım elledin felek
Uçan kuştan imdat bekler iken ben
Sen üvey göz ile kolladın felek

Derin bakışların aksetti bize
Kalbi yumuşanıp yaş döker yüze
Eski dostla yine geldik gözgöze
Yarı bizim köye yolladın felek

Titredi vücudum döndü sıtmaya
Ayağım varmadı ordan gitmeye
Yüzüm tutmaz davet edem yatmaya
Niye bizi tezden dilledin felek

Doyamadım o cananın dilinden
Koklamadım taze açan gülünden
Derde düşüp abı aşkın elinden
Döktürdün saçımı kelledin felek

Aşkın ateşiyle kalbim dağlattın
Bize her dem karaları bağlattın
Gün vermedin gece gündüz ağlattın
Gözyaşlarımızı selledin felek

Feryadi der dağ taş dinler sözümü
Yarin ateşine yaktın özümü
Güya aldanıp da benim gözümü
Üç aylık sefayla külledin felek

* * *

Oğul

Her zaman ben sana oku demiştim
Okuyup bilgini yaymadın oğul
Uydu veletlere gezdin dolaştın
Benim sözlerime uymadın oğul

Okuyup baş olsan rahat ederdin
Askerde hiçbir gün olmazdı derdin
Ben oku diyende çekip giderdin
Baba nasihatın saymadın oğul

Söylemekten yaprak kesildi dilim
Seni adam etmek benim emelim
Dedim yavrum lazım insana bilim
Sen kendi fikrinden caymadın oğul

Ben oku demiştim askerlik için
O kadar söyledim saymadın niçin
Ben kızdım sen güldün hep için için
Yanlıştan doğruya kaymadın oğul

Okumadın şoför olayım deyi
İki yıl kalıp da aldın belgeyi
Üzdün *Feryadi*'yi garip anneyi
Söyledim söyledim duymadın oğul

* * *

Yoksulluk

Bir zaman da beni yaktın kavurdun
Çekilmeyen çile ettin yoksulluk
Ele altın bana kuruş saydırdın
Düşmanlara köle ettin yoksulluk

Köle olduk nice fitne kullara
Kırıldık budandık yazık kollara
Aç susuz yal'nayak düştük yollara
Zenginleri bela ettin yoksulluk

Zenginler bizleri ezdikçe ezdi
Acından çil çocuk canından bezdi
Çok fakir ceketsiz gömleksiz gezdi
Terk-i diyar ele ettin yoksulluk

Sılayı terkedip düştük gurbete
Zenginlerin evi benzer cennete
Yokluktan esnedik düştük zulmete
Niye bize hile ettin yoksulluk

Feryadi der bu çileyi uzattın
Bazıların işlerini düzelttin
Günden güne rızığımızı azalttın
Üçü bir tek file ettin yoksulluk

Artvin'in Hezor (şimdiki adı Hızarlı) köyünde yaşadı. 19. yüzyıl şairlerinden olduğu bilinen *Figani*'nin doğum ve ölüm tarihlerine ilişkin bilgi bulunmamaktadır.

Kendi köylüsü olan *Aşık Kabri*'yi yetiştiren *Figani*'nin birkaç tanesi dışında kaynaklara aktarılmış eseri yoktur.

Özellikle şiirlerinin bulunmaması, zaten sınırlı olan yaşamına ilişkin bilgileri daha da bilinmez kılan *Figani*'nin, yaklaşık 1810 yılında doğduğu ve 1850 öncesi bir tarihte öldüğü varsayılan *Hodlu Saidi*'ye yaptığı bir benzekten yola çıkılarak 1800'lerin ilk yarısında yaşamış olabileceği düşünülebilir.

Nazar Kıldım

Gündüz hasret gece fikr ü hayalde
Gördüm o cananı düş nazar kıldım
Görmeseydi keşke gözlerim onu
Kaldırıp nikabın hoş nazar kıldım

Sevdiğim seyrana indi salındı
Al yanak üstüne yahşi hal indi
Bir of çektim kara bağrım delindi
Yoksul bağlarına yaş nazar kıldım

Kime arzedeyim yaman halimi
Felek kırdı kanadımı kolumu
Der *Figani* deremedim gülümü
Dostun bağlarına boş nazar kıldım

* * *

Gel Yarım*

Beni abdal eden sen değil misin
Kırıldı gönlümde zarım gel yarım
Her dem yalvarmaktan diller usandı
Sana kurban olsun serim gel yarım

Biçare Figani hem eza gelir
Sineyi yakmaya nar ceza gelir
Garip bülbul için gül naza gelir
Bugün akşam oldu yarın gel yarım

* Artvinli saz şairlerinin şiir/türkü yapısı gözönünde bulundurulduğunda büyük bir olasılıkla yalnızca bir dörtlük eksik.

1854-1939. Şavşat'ın Cvarep (şimdiki adı Şalcı) köyünde doğdu. Asıl adı *Abdullah*'tır. Ahaldaba'da (şimdiki adı Tepeköy) medrese eğitimi gördü. Aynı dönemlerde aşıklık geleneğini öğrenmeye başladı.

1. *Dünya Savaşı* (1914-1918) sırasında Alaca'nın Beşiktepe köyüne göçtü. 1927 yılına dek orada yaşadıktan sonra yeniden Tepeköy'e döndü.

Döneminin birçok aşığıyla karşılaşan *Aşık Firaki* şiirlerinde genellikle tasavvuf konularını işledi.

Zaman zaman ise *Sümmani*, *Şenlik* gibi dönemin bilenen aşıklarıyla ise karşılıklı deyişmelerde bulundu

Aşık Firaki Alaca'dan döndükten sonra yaklaşık 12 yıl daha yaşadığı Tepeköy'de öldü. Bazı kaynaklarda ise Beşiktepe'de öldüğü aktarılmaktadır.

Geliptir

Beyhude çekeriz cevır ile cefa
İptida yazılan başa geliptir
Cahil gelip birşey bilmeden giden
Onlar bu cihana boşa geliptir

Kimseden bulmadım derde şifalar
Bu cihanda göremedim sefalar
Dünyada çektiğim cevır ü cefalar
Mecmuu hayale düşe geliptir

Gam kasavet ile devranım geçer
Kapıyı bağlayan bir günde açar
Deli poyraz yeli başımdan uçar
Geçen yaz baharım kışa geliptir

Ezelden verilmiş gamın beratı
Çekerim dert ile gamı firkatı
İhtiyar eyledim diyar gurbeti
Yine bu *Firaki* coşa geliptir

* * *

Gördüm

Sene üç yüz otuz birin devrinde
Vasfeyledim size ben neler gördüm
Bi-gafilden millet oldu tarumar
Sanırsın mahşerdir fenalar gördüm

Ferman olup harp alayı açıldı
Cümle asakiye libas biçildi
Sılasından vatanından geçildi
Baykuş öten viran haneler gördüm

Nevcivan olanlar yekun kartlanmış
Yüklenip gam yükün gider atlanmış
Nicelerin kapıları kitlenmiş
Ağlayıp sızlaşan analar gördüm

Der *Firaki* geldi ahir zamanlar
Çıktı alametler geçti gümanlar
Yarından ayrılan tazı cıvanlar
Ah u feryat eden sunalar gördüm

Kaldı

Bu can murgi teki öter kafeste
Derun-ı mihnente kapandı kaldı
Ab u danem bu cihana yayılmış
Diyar-ı gurbette kapandı kaldı

İhfa edip özüm girdim zindana
Bu aşk-ı razımız çıktı meydana
Arzuhal eyledim gani yezdana
Divan-ı devlette kapandı kaldı

Ehl-i kamil nasa ihtilat etmez
Tohumsuz tarlada hububat bitmez
Firaki beyhude metain satmaz
Köşe-i vahdette kapandı kaldı

* * *

Tapşırdım

Dolandım dünyayı gezdim cihanı
Hep işlerim adil hana tapşırdım
Kalmadı bu tende sabr u kararım
Her cefayı şirin cana tapşırdım

Gelmişim dünyaya çekerim mihnet
Günbegün artmakta derd ü meşakkat
Bir nan için kime eylesem minnet
Rezzakımdır ol süphana tapşırdım

Firaki yakmakta bu nar-ı firkat
Görmedim rahımda ehl-i hakikat
Mevcuttur kalbimde aşk-ı marifet
Her sözümü ol irfana tapşırdım

1931 yılında Ardanuç'un Mükker (şimdiki adı Tepedüzü) köyünde doğdu. İlkokulu köyünde, orta öğrenimini Trabzon'da, yüksek öğrenimini Ankara'da tamamladı.

Aşıklık geleneği ve şiirle küçük yaşlarda ilgilenmeye başladı. Özellikle babası *Nevzat Genç*'in katkısı oldu. İlk gençliğinden itibaren şiir yazan *Fikri Genç* öğretmenlik, trafik teknisyenliği gibi çeşitli görevlerde bulunduktan sonra *Ankara Hukuk Fakültesi*ni bitirip avukatlığa başladı.

Çeşitli konuları isleyen *Fikri Genç*'in şiirleri değişik gazete, dergi ve araştırmalarda yayımlandı.

Fikri Genç'in bu araştırmada yer alan tüm şiirleri ilk kez yayımlanmaktadır.

Güzel

Yıllar yılları erteler
Sen yine çok hoşsun güzel
Başta ağarsa da teller
Sen yine çok hoşsun güzel

Dosta uzanan elinle
Güler yüz tatlı dilinle
İnandım ki her halinle
Sen yine çok hoşsun güzel

Güzelsin usul boyunla
Meleksin essiz huyunla
Seni sevdim her şeyinle
Sen yine çok hoşsun güzel

* * *

Güzün

Güzelim bu elden gittin gideli
Kuru dallar gazel dökmüyor güzün
Gam yükünü bana yoldaş edeli
Dertlerim hiç benden bıkmıyor güzün

Pınar sustu su akıyor oluktan
Gönül bizar oldu bu ayrılıktan
Telli turna göç eyledi soğuktan
Allı kızlar halay çekmiyor güzün

Leylek uçtu damda yuva boş kaldı
İçte hasret gözlerimde yaş kaldı
Bizim yaylalarda kara kış kaldı
Arı kovanından çıkmıyor güzün

Ay oldu yıl oldu sensiz bu anlar
Gemi kalkmaz ıssız kaldı limanlar
Başımızda kara kara dumanlar
Güneş bile tatlı yakmıyor güzün

Çimen çöle döndü kurudu göller
Artık düzen tutmaz sazımda teller
İze hasret size hasret bu yollar
Gönül başkasına bakmıyor güzün

Karadeniz

En eski tarihi çağlardan beri
Mübarek isminiz var Karadeniz
Bin bir nimetlerin saklı koynunda
Hakiki dostuna ver Karadeniz

Bazen sarhoş olur kıyı sellerin
Çok zaman sakindir yeşil göllerin
Bu güzel yurdumu sarmış kolların
Bizimle baş başa dur Karadeniz

Sakın yad ellerin tutma elini
Düşmanların sarmak ister belini
Gelen dostlarıma göster yolunu
Kötüye eyle sen sır Karadeniz

Bazen seyahat et şu Akdeniz'e
Gülersin her zaman dost olan yüze
Tuna gözyaşları döküyor size
Derdini kimlere der Karadeniz

Önünde ufuklar daim kalacak
Suların rengini gökten alacak
Çok yakında sana Çoruh gelecek
Ondan Ardanuç'u sor Karadeniz

* * *

Sen

Yıllar nasıl geçti sen bilemezsin
Anladım güzelim göremezsin sen
Öyle gurur var ki af dilemezsin
Gönlünü kimseye veremezsin sen

Sen bendesin içimdesin bilirsen
İçim huzur dolar canım gülersen
Bir gecelik sen yanımda kalırsan
Artık başka yerde duramazsın sen

Kopamazsın gülistanda dalından
Verseydin sen ağzındaki balından
Bilirdin dönseydin birgün yolundan
Kolda zincirini kıramazsın sen

1940-1994. Ardanuç'un İşkinar (şimdiki adı Ekşinar) köyünde doğdu. Küçük yaşlarda şiire ilgi duymaya başladı. İlkokulu köyünde okudu.

Aşıklık geleneği ve şiiri köylerine gelip giden aşıklardan öğrenerek bilgisini pekiştirdi. Yöresindeki birçok aşıkla/şairle tanışıp dostluk kurdu.

Bir süre terzilik yaptıktan sonra bir devlet kurumunda çalıştı ve oradan emekli oldu.

Reşat Genç'in şiirleri, ölümünden sonra "Yalan Dünya" (1997) adıyla yayımlandı.

Gözlerin

Dinle sözlerimi ahu bakışlım
Karpuzu bıçaksız keser gözlerin
Üstü işlemeli sedef nakışlım
Bir kasırğa gibi eser gözlerin

Kalbimde aşk izi var diyemedim
Aç kolların beni sar diyemedim
Sana doğru dürüst yar diyemedim
Onun için benden küser gözlerin

Mecnunum Leylama bakamıyorum
Gerdanına güller takamıyorum
Düşmüşüm altından çıkamıyorum
Bağrıma taş gibi basar gözlerin

Hükümdar olduğun belli tacından
Kanlar akar yüreğimin ucundan
Reşat der ki beni darağacından
Artık yavaş yavaş asar gözlerin

* * *

Karıştı

Öyle hızlandı ki haftalar aylar
Yıllar bile birbirine karıştı
Barajlar çoğaldı yön verdi çaylar
Göller bile birbirine karıştı

Mezarından kalksa çıldırır baban
Gençler çalışmıyor paslandı saban
Altgeçit üstgeçit bir de otoban
Yollar bile birbirine karıştı

Evine eli boş gelemiyorsun
Stres ağır bastı gülemiyorsun
Kimle toka ettin bilemiyorsun
Eller bile birbirine karıştı

Devlet bir yabancı görse tutardı
Onu casus diye hapse atardı
Reşat der her yanı turistler sardı
Kullar bile birbirine karıştı

Mahrumum

Dostun bahçesinde yeşerdi otlar
Ben ise çiçekten gülden mahrumum
Dağları kapladı kara bulutlar
Ben ise bir serin yelden mahrumum

Ben de Mecnun gibi düştüm çöllere
Bülbül konmaz oldu artık güllere
Felek beni attı gurbet ellere
Al atıp tutacak daldan mahrumum

Bütün boşa gitti bunca emekler
Sürüyle bezendi kırlar yamaçlar
Çiçek açtı meyve verdi ağaçlar
Ben ise bir Çamlıbel'den mahrumum

Pek zengin değilim fakirim ama
Reşat der bülbülüm yakarım ama
Şairim yazarım okurum ama
Ne çare ki biraz dilden mahrumum

* * *

Reşat

Neden böyle mahzun mahzun durursun
Bir tayfun misali essene Reşat
Sen bu gamı felekten mi alırsın
Artık bu feleğe küssene Reşat

Ne oldu da hayallere dalmışsın
Onun için sararıp da solmuşsun
Anlıyorum biraz cahil kalmışsın
İzmir İstanbul'u gezsene Reşat

Program verecek metotların yok
Şairim diyorsun kitapların yok
Aleme topluma hitapların yok
Kalemin var iken yazsana Reşat

Durmadan oku da ilmi yüce ol
Bazen gündüz bazen ise gece ol
İçme rakı baban gibi hoca ol
Tespinihini ipe dizesene *Reşat*

1939 yılında Ardanuç'un M ker ( imdiki adı Tepedüzü) köyünde doğdu. İlkokulu köyünde, orta öğrenimini Artvin'de, yüksek öğrenimini Ankara'da tamamladı.

A ıklık geleneği ve  iirle küçük yaşlarda ilgilenmeye ba ladı.  iir' konusunda kendisini geliştirmesine, özellikle babası *Nevzat Genç*'in katkısı oldu. Lise yıllarından itibaren şiir yazan *Genç*, Türkiye'nin çeşitli yerlerinde öğretmenlik yaptıktan sonra emekliye ayrıldı.

Eserlerinde değişik konuları işleyen *Genç*'in  iirleri çeşitli gazete, dergi ve araştırmalarda yayımlandı.

Zeki Genç'in bu araştırmada yeralan tüm  iirleri ilk kez yayımlanmaktadır.

Gelirim

Bilbilan Yaylası ne güzel yayla
Kader kısmet sende olsa gelirim
Gideceğin zaman bir haber eyle
İki elim kanda olsa gelirim

Göçebeler göç göç olur göçende
Tomurcuklar yaprak çiçek açanda
Bu özlemle uykularım kaçanda
İstediğin anda olsa gelirim

Kar kış geçip etraf sıcaklaşınca
Çimenler ormanla kucaklaşınca
Nisan Mayıs gelip yaz yaklaşınca
Beklenmedik günde olsa gelirim

Zeki Genç'im ince eler süzerim
Efkarlanıp bazen şiir yazarım
Fırsat olsa karış karış gezerim
Tam irade bende olsa gelirim

* * *

Görür

Damla damla yaşlar akar gözünden
Dertlerini herbir derde baş görür
Dinlemişim Efkarî'nin sazından
Seven insan her çileyi hoş görür

Gezip dolaşırız insan içinde
Mutluluk görürüz kaçta kaçında
Bir aşıkça bir güzelin saçında
Hayal görür meyal görür düş görür

Kimi insan güzel şeyler üretir
Kimileri yoktan bir şey yaratır
Gelenler var gidenleri aratır
İnsan olan karşılıksız iş görür

Zeki Genç'im tuzum tadım kalmadı
Orda unutuldum adım kalmadı
Sermaye tükendi yedim kalmadı
Hesapsız insanlar biri beş görür

İçinde

Orda soğuk serin berrak pınarlar
Akar yosun tutmuş taşlar içinde
Ladinler köknarlar çamlar çınarlar
Bulutlu dumanlı başlar içinde

Arılar çiçekler kuşlar böcekler
Hepsi de dört gözle baharı bekler.
Bahar doğurgandır derde dert ekler
Ne gözler görmüştüm yaşlar içinde

Güzel köyüm gün geçtikçe soluyor
Hergün biraz daha ıssız kalıyor
Bilmiyorum orda neler oluyor
İşler vardır gibi işler içinde

İşte benim köyüm Tepedüzü'dür
Hep çocukluk yıllarımın özüdür
Özlemlerim içimdeki sızıdır
Eşine rastlanmaz eşler içinde

* * *

Zor Olur

Yokuşa karşılık düzler olmasa
Adım atılacak yol ki zor olur.
Akli baştan alan gözler olmasa
Sevgisiz yaşamak bil ki zor olur

Yağmuru yağdıran bulut olmasa
İnsanın içinde umut olmasa
Herşey açık seçik somut olmasa
Kuşkulu yaşamak belki zor olur

Denizler hep sıcak serin olmasa
Biraz yüzün biraz derin olmasa
Toplumun içinde yerin olmasa
Tek başa yaşamak bil ki zor olur

Uçmak isteyende kanat olmasa
Yediğin nesnede bir tat olmasa
Senden de bir eser bir ad olmasa
Dünyada bir izi bul ki olur

1914-1987. Artvin'in Yukarı Hod (şimdiki adı Yukarı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *Şamili Işıkdemir*'dir. Aşıklık geleneğini babasından öğrendi. Henüz birkaç aylıkken 1. Dünya Savaşı (1914-1918) dönemindeki seferberlik sırasında ailesi Beyşehir'e göçtü. Savaş sonunda da yeniden geri döndüler.

Aşık Geyrani, şiirlerinde zaman zaman adını kullandığından dolayı *Hodlu Şamili*'yle karıştırılmaması için *Küçük Şamili* olarak da anıldı. Ömrünün önemli bir kısmı gurbette geçti. Bundan dolayı hem ayrılık hem de gördüğü yerlere ilişkin düşüncelerini dile getirdi. Babası *Aşık Heyrani* ile olduğu gibi, küçük kardeşi *Geylani* mahlaslı *Ali* ile de değişmelerde bulundu.

Şiirlerinde sevgiden tasavvufa dek çeşitli konuları işleyen *Küçük Şamili*, köyünde öldü ve orada toprağa verildi.

Eserlerinin birçoğu yitip giden *Geyrani*'ye ilişkin *Mehmet Koç*'un «Hodlu Halk Ozanları ve Kalem Şueraları» adlı kitabıyla *Osman İlker*'in Aşığı ve Yukarı Maden köylerine ilişkin yaptığı araştırmalarında ayrıntılı bilgi bulunmaktadır.

Beni

Bir saç ı Leyla'nın ar belas ıdır
Neyleyim ki saldı yollara beni
Dün bugün sinemi bürüdü duman
Kul eyler diyardan diyara beni

Bürüdü sinemi duman karardı
Yarelerim göz göz oldu sarardı
Aşkın hançerini sineme vurdu
Aleme gösterir al kana beni

Şamili der yaman oldu halimiz
Bağlı mıdır ayağımız elimiz
Divriği'de taş a geldi yolumuz
Yaradan göndersin sılaya beni

* * *

Bir Vefasız Yarden

Bir vefasız yarden kalktı muhabbet
Gönül şimdi seyahatte geziptir
Bazen al giyinir yeşil kuşanır
Gerdanın üstüne güler düzüptür

Seni arzetmezse sen yakın gitme
Ana atasıyla muhabbet etme
Vefasız dilbere hiç gönül katma
Yakar yüreğini bağrın eziptir

Bu gönül rahında kafadar olmaz
Her olur olmazdan vefadar olmaz
Şeytandan şefa at şifadar olmaz
Hiç güvenme olmuş işin bozuptur

Gönül her adama açma sırrını
Çok güllerin doğramalı harını
Ok u bu nameyi al haberini
Geyran bu destanı sana yazıptır

Olur

Ezel bahar yaz ayları gelende
Evvel bizim bağın gülü hoş olur
Aşık maşukundan ayrı kalanda
Korkarım ki dertten derde düş olur

Dert elinden derde kalan çöllerde
Dediler bahardır bizim yerlerde
Ben sılada yarım gurbet ellerde
Gözlerimden akan kanlı yaş olur

Telli turnam nazlı yari bulasın
Şamîl'in ahvalin haber veresin
Geri dönüp bizim ele gelesin
Gider ezel bahar yine kış olur

* * *

Tazelenir

Gönül ne beklersin sen bu yerlerde
Ezel bahar diye dal tazelenir
Lale sümbül mor menekşe zamanı
Yine dost bağında gül tazelenir

Ezel bahar gelir açılır güller
Bin türlü naz ile gezer güzeller
Kalma bu yerlerde sana ne derler
Geçen bu ayların yıl tazelenir

İlgın ılgın eser baharın yeli
Yüzüne dökülmüş zülfünün teli
Sakın dost eyleme dilber yad eli
Solar mah yüzünde hal tazelenir

Şamîli mevlaya yalvardım baştan
Özüme bir hırka giydim ateşten
Bir haber gelmedi ahbaptan eşten
Ağlasam gözümde sel tazelenir

1930 yılında Yusufeli'nin Okar (şimdiki adı Havuzlu) köyünde doğdu. Aşıklık geleneği ve şiiri küçük yaşlardan itibaren babası *Sefili (Mevlüt Gökarp)* ve yöredeki öteki aşıklardan öğrenmeye başladı.

İlköğrenimini köyünde, ortaöğrenimi *Cilavuz Köy Enstitüsünde* tamamladı. Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra hukuk fakültesini bitirdi. Uzun yıllar savcı olarak çalıştıktan sonra emekli oldu.

Cilavuz yıllarından beri şiir yazmakta olan *Mehmet Gökarp*, *Mehmedi* ve *Hitabi* mahlaslarını kullanmaktadır.

Mehmet Gökarp'in, özellikle Kuzeydoğu Anadolu'nun birçok aşığı hakkında araştırması bulunmaktadır. Hemen her dönemde çeşitli gazete ve dergilerde yazıları çıkan *Gökarp*'in şiirleri de çeşitli gazete, dergi ve araştırmalarda yayımlandı.

Bugüne dek, «Şafaklar Dolusu», «Kılıçların Gölgesi», «Prof. Dr. Başgil», «Aşık Nihani», «Mahiri ile Mahitaban», «Kahramanlık Şiirleri», «Artvin Saz Şairleri», «Geldi Geçti Seneler», «Trafik Davaları», «Yunus Emre ve İslam» adlı kitapları yayımlandı.

Benzersin

Ne kadar güzelsin bu akşam üstü
Bahçemizde açan güle benzersin
Gönlüm havalandı sahile düştü
Coşkun coşkun akan Nil'e benzersin

Hiç bitmiyor ayrılığın zamanı
Başımdan eksilmez sevda dumanı
Dalgalandı coştı gönül ummanı
Dağlardan akışan sele benzersin

Mehmedi'y eyledin memnun bahtiyar
Geziliyor sevginle hep diyar diyar
Sevenin sevgisi olmaz ihtiyar
Rüzgarda titreyen dala benzersin

* * *

Hasretinden Yandım

Hasretinden yandım yandım kül oldum
Bir türlü yanına varamıyorum
Bir kaptan boşaldım birine doldum
Yerimde bir türlü duramıyorum

Al al olmuş pembe yüzün güzelim
İndinde yok mudur benim bedelim
Sarmak istiyorum nazik bedenini
Dolanıp belini saramıyorum

Yaz geçti güz geçti geldi karakış
Yüreğimi yaktı o içli bakış
Şeytan diyor git de beline yapış
Kendimde cesaret göremiyorum

Gençlik geldi geçti tasası kaldı
Sermayem tükendi kasası kaldı
Aşkım taşı enginlere boşaldı
Ben hala murada eremiyorum

Mehmedi söylüyor gönül sazından
Usanmaz sultanın cilve nazından
Bir kere öpeydim ela gözünden
Bu yüzden sefamı süremiyorum

Çevirdin

Sitem etmez miyim sana sultanım
Bağımı bahçemi çöle çevirdin
Ben de bilmem hangi derdime yanım
Akan göz yaşımı sele çevirdin

Nice aylar geçti çekerim hasret
Yanyana oturmak olmadı kısmet
Sormadın ne halde şu garip Mehmet
Değersiz geçersiz pula çevirdin

Ömür tükeniyor beşe beş kala
Merhametin yok mu gelmezsin yola
Birgün tutuşup da girsek kolkola
Derler mi ateşi küle çevirdin

Mehmedi yanıyor hasret narına
Belki sağ çıkamaz olur yarına
Gönülden bağlıdır nazlı yarına
Sanırım ağuyu bala çevirdin

* * *

Göründü

Can bağrıma kadar geldi dayandı
Yetiş şeyhim yetiş yaman günümdür
Bedenim eridi ciğerim yandı
Dağların başında duman göründü

Dünya meşgalesi çileli hayat
Bende bırakmadı huzur ve rahat
Dünyadan ukbaya var bir seyahat
Azraille kabre revan göründü

Toplanın kızlarım ve damatlarım
Ağlamayın n'olur siz evlatlarım
Derdimin üstüne dertler katlarım
Kıyamet mi koptu şivan göründü

İşte veda ediyoruz cihana
Servet şöhret hepsi olmuş bahane
Mehmedi gidiyor rahman rahmana
Ağlayın dostlarım figan göründü

Neylesin

Senden uzak gurbet ellerinde ben
Ben zaten garibim eller neylesin
Meçhul ufuklara açmışım yelken
Fısıf fısıf esen yeller neylesin

Doldur Kevser ile aşkın tasını
Gözlerin nakışlar kalbe süsünü
Duymadıktan sonra billur sesini
Bülbülü şah yapan diller neylesin

Sensiz gölgesizim kuru bir nebat
Bütün renkleriyle karanlık hayat
Alev dudaklarda varken o hoş tat
Peteklerde saklı ballar neylesin

* * *

Okar

Haşmetle kurulmuş dağ yamacına
Sanırsın dünyada cennet şu Okar
Hak erenlerini yollar dört yana
Gözümde görünen heybet şu Okar

Çıkmalıyım Pusagara sırtına
Orda esiyor yaman fırtına
Bahçeleri neşe katar her cana
Etrafa serpiyor servet şu Okar

Şahin olup yaylasına uçaydım
Tekkürünün çeşmesinden içeydim
İstanbul'dan Artivin'e göçeydim
Adıma çıkarır davet şu Okar

İnsanları gitmiş Eskişehir'e
Bağlar kalmış ihtiyara fakire
İltifat ederler söze şiire
Gönüllere verir lezzet şu Okar

Sessiz kalmış Aşık Pervan' gidince
Çoruh'un nağmesi ruha girince
Aklımdan çıkmıyor gündüz ve gece
Gönlümde taht kurdu hayret şu Okar

1947 yılında Artvin'in Berta bucâğında doğdu. Asıl adı *Kasım Okal*'dir.

Küçük yaşlarda şiire ilgiye duymaya başladı. Yaklaşık 13 yaşlarındayken rüyasında 3 yaşlı adam gördü. Kendisinin aşık olduğunu, adının bundan böyle Gülhani olduğunu ve aynı rüyayı sevdiğinin de görmekte olduğunu söylediler. Yaşlı adamlar *Gülhani*'ye bade uzatıp, sevdiğinin adının baş harfinin «G» olduğunu ve kimseye sözetmesi durumundaysa onu bir daha göremeyeceğini söylediler. Gülhani sunulan badeyi alıp ağzına götürdüğünde içmeden yere döktü.

1975 yılında sevdiğinin başkasıyla evlendirilmesi üzerine Artvin'den ayrılarak dolaşmaya başladı. Daha sonra yeniden Artvin'e dönen *Gülhani* bir devlet dairesinde çalışmaktadır.

Yaşadığı bu ayrılığın yanında hemen her konuyu işleyen *Aşık Gülhani*'nin şiirleri değişik gazete, dergi ve araştırmalarda aktarıldı.

Ayrıca *İsa Kayacan* tarafından hazırlanan «Artvinli Aşık Gülhani ve Şiirleri» (1990) adlı bir kitap yayımlandı.

Aşık Gülhani'nin bu araştırmada yeralan tüm şiirleri ilk kez yayımlanıyor.

Benzersin

Nasıl methedeyim cananım seni
Cennette huri gılmana benzersin
Her dakika özler bu canım seni
Ecel koymaz bir dermana benzersin

Fidandın boyun da saçların sırma
Ben seni severim kusurum görme
Kalem kaş üstüne çekersin sürme
Vasfedilmez asumana benzersin

Bahar çiçeğisin gönül dağında
Beslenmişsin turunç sulu bağında
Büyümüşsün melekler kucağında
Çünkü gönül şadumana benzersin

Gül tomurcuk açılmışsın baharda
Benzemişsin hale leyl ü neharda
Seni atlat derler sinemde derde
Yaram saran o Lokmana benzersin

Dudakların meste ballar süzülür
Yanakların Kuran ayet yazılır
Gözlerin ceylandır kirpik naz olur
Hiç doyulmaz bir civana benzersin

O gerdan üstüne kaymaktan baldan
Seni gören yiğit hem geçer halden
O mor bileklerden ver tutam elden
Sürülecek hoş devrana benzersin

Gökten mi indin de geldin cihana
Benzeteyim seni hangi ceylana
Her halinde vardır yüz bin mahana
O süre-i ol rahmana benzersin

Yerin çiçeğidir göğün yıldızı
Hatırdan çıkarıp unutma bizi
Bıraktın içime ey olmaz sızı
Aşıktaki her figana benzersin

O kamış parmaklar kınalı eller
Şeker mi şerbet mi bal mıdır diller
Boyun set çekmiş de incedir beller
Al topukta o ceylana benzersin

Cevher değil misin sen böyle böyle
Tek seni yaratmış hazreti mevla
İstersen kapına kul kle eyle
Hkm mührü Süleyman'a benzersin

Her zaman çiçekler andırır seni
Gl baharda açar yandırır seni
Her emrine teslim eylerim canı
Can hapseden bir divana benzersin

Boyun selvi olmuş dallar içinde
Yeşil başlı ördek gller içinde
Seherde açar gl gller içinde
Her halinle *Kul Gülhan*'a benzersin

* * *

Çoruh*

Çoruh bu intizar bil ki sanadır
Dilerim gözüme grnmeyesin
Gözüm kan ağlıyor iim yaradır
Yerler yutsun seni dirilmeyesin

Devranın kaybolsun demin kaybolsun
Bii damla kalmasın tamın kaybolsun
Dilerim ey zalim şanın kaybolsun
Sen daha karşımda kurulmayasın

Hışmetsin yaradan seni kurutsun
Buhar olup seni bulutlar yutsun
Adını şanını mevla kaybetsin
Sen daha yerlere serilmeyesin

Yuvam yıktın hayatımı bitirdin
Bilemem ki nerelere batırdın
Torunum Emrah'ı aldın yitirdin
Deryaya batasın arılmayasın

Yıkılsın temelin bendin kurusun
Yedi kat yer yutsun indin kurusun
Feryadın kurusun feşdin kurusun
Suç sendedir oruh darılmayasın

* *Glhanı*'nin torunu *Emrah*'ın oruh'ta boğulması zerine.

Mecbur dertlerimi döktüm sütüme
Kırdın beni darbe vurdun setime
Artvin toprağını attın Batum'a
Silsinler tarihten sorulmayasın

Dertli Gülbanî'yi neden yakarsın
İşin odur yuvamızı yıkarsın
Ömür boyu sen bulanık akasın
Dilerim mevladan durulmayasın

• • •

Kocaldım

Genç ömrüm çürüdü boşu boşuna
Bu kafamı yora yora kocaldım
Beni kınayanın gelsin başına
Hayatımı yora yora kocaldım

Yine duman kalkmaz gönül dağında
Baykuş bile ötmez viran bağında
Hergünüm her anım Ağrı Dağında
Ufukları sara sara kocaldım

Genç ömrüm çürüdü kuru hülyada
Kavuşmak haramdır bize dünyada
Her akşam görürüm on rüyada
Zülûflerin öre öre kocaldım

Kader darbesine gücüm yetmedi
Yaram derin yara ilaç tutmadı
Hayat bitti ama savaş bitmedi
Bu göğsümü gere gere kocaldım

Bu sene gençliğim ömrüm bitirdi
Dert üstüne yüz bin kahr oturdu
Çoruh Nehri Emrahımı götürdü
Batum'a dek sora sora kocaldım

Yanlış olmaz ozanların emeli
Gönlüme kurulmuş sevda temeli
Hapiste geçirdim nice zamanı
Çok risklere gire gire kocaldım

Gönül dostu Avrupa'dan arıyor
Teşekkür ederim halim soruyor
Dertli aşık Artvin'de de eriyor
Hülyaları dere dere kocaldım

Adalet isterim görmesi çetin
Gönül binasını kurması çetin
Sevgi kalesine girmesi çetin
Elde değil göre göre kocaldım

Ben ozanım her elekte elendim
Kamile diz çöktüm himmet dilendim
Edirne'den Ardahan'a dolandım
Gözyaşımı sere sere kocaldım

Kaçkar'da gördüğüm piri yitirdim
Himmet tükenmiştir nuru yitirdim
Ömrümün sultanı yari yitirdim
Düşünürüm kara kara kocaldım

Bana pir söyledi oğul babanım
Gönül dağı buzdur tutmaz tabanım
Sevda patron ben dağlarda çobanım
Sürüleri süre süre kocaldım

Elimde değildir yüzüm gülmedi
Vcdansız dost kadir kıymet bilmedi
Arada düşmanlar çare olmadı
Tatlı canı vere vere kocaldım

Gülhani'yim yanlış olmaz sözlerim
Ehli dostu az görüyor gözlerim
Arada dağlar var tutmaz dizlerim
Yokuşlarda dura dura kocaldım

* * *

Kudret Balçığı

Kudret balçığı karıştı
Ta ezelden çamuruma
Yaradanım nazar kıldı
Yoğrulan bu hamuruma

Hamurun mayası tuttu
Çile rüzgarı kuruttu
Azrail çok şerler attı
Secde etmez emirine

Kuruyup ceset bulacak
Bütün ağza takılacak
Yüce kudret can verecek
Emir verdi memuruna

Bilen mevlay' unutmadı
Yüz bin anlatsam bitmedi
Azrail secde etmedi
Karşı geldi amirine

Ol yaradan neler etti
Can verip bizi yürüttü
Çelik bilekler yarattı
Güç yeter mi demirine

İnsanın ayarı yoktur
Yoktan var eyleyen haktır
Düşünmeyenler ahmaktır
Başladılar sömürüme

Gülhani kavruldu pişti
Ruhum nereler dolaştı
Fuzuli beyhude geçti
Yazık oldu ömürüme

* * *

Sağolsun

Dünya düşman olsa mühim değildir
Yeter ki birtanem canın sağolsun
Senin sağlığını duysam mutluyum
Senin şeref ile şanın sağolsun

Bugün duygulandım şiir yazarım
Senden sebep düşman oldu köylerim
Kahrılı geçiyor yıllar aylarım
Sen mutlu ol canım günün sağolsun

Aramızı bozan gücü bilirim
Sana düşman olan piçi bilirim
Emreyle sen her ilacı bulurum
Senin yöntem ile günün sağolsun

Sevdalıyım bir köşede oturam
Sana kara haberini getirem
Emreyle düşmanı hemen bitirem
Senin damarında kanın sağolsun

Sensin

Seni görür görmez hemen şaşırdım
Aklımı başımdan sildiren sensin
Elde değil aşk kazanı taşırdım
Göz yaşla deryayı dolduran sensin

Dilim dönmez telefonu açayım
Gönlüm bağlanmıştı nasıl geçeyim
Kırıktır kanadım nasıl uçayım
Yolumu batağa saldıran sensin

Yıkıldı bağlarım hep oldu talan
Sana gelen lafların hepsi yalan
Çevrem düşman oldu tümü de yılan
Elleri başıma güldüren sensin

Yalan yoktur zerre benim sözümde
Senin sevgin ayılmıştır özümde
Yar küstürdüm uyku yoktur gözümde
Uykusuz geceler böldüren sensin

Tesellim bu hergün şiir yazarım
Sana sebep doktorlarda gezerim
Sevda hastasıyım candan bezerim
Sen mutlu ol beni öldüren sensin

Senin sevdan yatırmıyor yatağa
Yıkılmışım bülbül konmaz o dağa
Dermansız dertteyim düştüm batağa
Bir sözün bin Lokman kaldıran sensin

Ben hazırlamışım kefen bezimi
Bir tatlı konuş da güldür yüzümü
Yalan sözler mermi yaktı özümü
Yaralı bağırimi deldiren sensin

Zannettim yıldırım düştü burada
Sana geçmiş olsun derdim orada
Çok üzüldüm gördüm hastahane
Bakışların mermi saldıran sensin

Sevda Beni

Ta ezelden zar u büryan eyledi sevda beni
Aklımı etti perişan eyledi sevda beni

Yapmıştım aşk ile herdem daima mur olmadan
Geldi yaktı yıktı viran eyledi sevda beni

Kaçkar Dağlarında gördüm on üç yaşta bir rüya
Doğduğuma vallah pişman eyledi sevda beni

Mürşide vardım alemde aşk imiş mürşit bana
Köşe-i vahdette pünhan eyledi sevda beni

Hak ise eller keser yılda kurban bir olur
Kul da o zalime kurban eyledi sevda beni

Kime bir dert anlatayım gelen bir taş vuruyor
Dostlarıma dahi düşman eyledi sevda beni

Yalan dünya gelmeseydim senin üstüne ben de
Doğduğuma vallah pişman eyledi sevda beni

* * *

Yar

Ateşlerde eritirsen
Yine iki gözümsün yar
Zindanlarda çürütürsen
Yine iki gözümsün yar

Sana feda ettim canı
Gönülden severim seni
Parça parça ettin beni
Yine iki gözümsün yar

Atıp mermi beni vursan
Kanımı yere serdirsen
Kendi elinle öldürsen
Yine iki gözümsün yar

Sensiz güllerim açmıyor
Sevdan gönlümden geçmiyor
Kanatsız bülbül uçmuyor
Yine iki gözümsün yar

Turnalar*

Diyarbakır çölündesiz
Durun turnalar turnalar
Artvin'i bir name yazem
Verin turnalar turnalar

Düştük gurbet kahırına
Kara sevda zehirine
Yeşil Artvin şehirine
Girin turnalar turnalar

Felekle düşmüşüm inat
Almadım dünyadan murat
Sılamın üstünde kanat
Gerin turnalar turnalar

Düştük gurbet kapısına
Selam sıla hepisine
Kaçkar Dağı tepesine
Varın turnalar turnalar

Gurbet elde oldum deli
Nasıl anlatayım hali
Yarin saçlarından teli
Derin turnalar turnalar

Sırrımı o yare açın
Ah 'Çoruh Nehrinde uçun
Akpınar'da bir su için
Serin turnalar turnalar

Gülhani der havanıza
Varın müşkül davanıza
Sağ selamet yuvanıza
Erin turnalar turnalar

* *Aşık Yanguni*'nin de turnalar üzerine benzer uyaklı bir şiiri/türküsi bulunmaktadır.

1926-1993. Şavşat'ın Merya (şimdiki adı Veliköy) köyünde doğdu. Asıl adı *Gülpaşa Dursun*'dur. Küçük yaşlarda aşıklık geleneğinde şiir yazmaya başladı. Yöresindeki aşıklardan olduğu kadar başka yöre aşıklarından da etkilendi.

Hem kendi yöresinde hem başka yörelerde birçok aşıkla tanışıp dostluk kurdu ve deyişmelerde bulundu. Aynı zamanda aşıklık geleneğine ilişkin de bilgisini pekiştirdi.

Yaşadığı sorunları, gördüklerini dile getiren *Aşık Gülpaşa*'nın şiirlerinin bir bölümü yöre gazeteleri ve değişik araştırmalarda yayımlandı.

Ciğerimi

Ciğerimi kara duman kapladı
Derdimi kimseye diyemiyorum
Melek-ül mevt yakamızı topladı
Canımı vermeye kıyamıyorum

Ey Allahım ömür ver ki yaşıyem
Emanetin biraz daha taşıyem
Biraz ekmek yiyem biraz aş yiyem
Bu yalan dünyaya doyamıyorum

Yaşım geldi elli beşe dayandı
Ağrı sızı her yanımda uyandı
Bütün yaralarım kana boyandı
Yetmiş iki dert var sayamıyorum

Bu *Gülpaşa* ezelinden gülmedi
Tabiplere gitti çare olmadı
Midem çalışmıyor iştah gelmedi
Her ne getirseler yiyemiyorum

* * *

Usandım

Gezdim gurbet eli bunca diyarı
Üzüldü bu tenim candan usandım
Lokman Hekim gelse çare bulamaz
Paralandı vücut kandan usandım

Asırlarca hizmet ettim gülüme
Şahin pençesinde düştüm zulüme
Aşka düştüm kimse bakmaz halime
Doldum taşım hicran gamdan usandım

Ulu derya gibi coşar çağlarım
Rakipler elinden kara bağlarım
Sahralarda Mecnun gibi ağlarım
Uzun sürdü yedi yıldan usandım

Ne yaman *Gülpaşa* çekmişim cefa
Dünyada sürmedim zevki ile sefa
Pederim var idi adı Mustafa
Felek aldı kara günden usandım

Kafkasör

Doğanın en güzel turistik yeri
Kıvrım kıvrım gider yolun Kafkasör
Doğu Kırkpınarı eskiden beri
Asla bükülmüyor kolun Kafkasör

Akıl almaz eğlenceler oluyor
Güreşçiler yerlerini alıyor
Gelinler giyiyor kızlar geliyor
Solmaz yeşillerin alın Kafkasör

Boğa güreşleri vuran vurana
Sanki harp sahası kıran kırana
Yediden yetmişe gelmiş törene
Görölmeye değer halin Kafkasör

Yükselmiş göklere eğilmez başın
Yakuttur zümrüttür toprağın taşın
Hoştur bahar yazın kar yağar kışın
Eksilmez meranda malın Kafkasör

Dünya folklorunda belli yerin var
Sporlarda başarılı erin var
Ey Artvinli bir de Atabarın var
Halay başı çeker elin Kafkasör

Gölpaşa ayrılmaz vâsf-ı halinden.
Haziran ayında festivalinden
Soğuk sularından esen yelinden
Bayburt'tan geliyor selin Kafkasör

* * *

Pirpize'nin Değirmeni

Ağır ağır gelir deni
Pirpize'nin değirmeni
Verem eder öğüteni
Pirpize'nin değirmeni

Çak çak atıyor havaya
Den geliyor saya saya
Sende yoktur edep haya
Pirpize'nin değirmeni

Oluk bozuk su dolmuyor
Çarka kuvvetli vurmuyor
Ondandır hızlı dönmüyor
Pirpize'nin değirmeni

Buğday' ortadan kırıyor
Bir dolanıp bir duruyor
Nöbetçiyi kızdırıyor
Pirpize'nin değirmeni

Gülpaşa öğüt ununu
Nişasta yapar sonunu
Tarlalar kesmiş önünü
Pirpize'nin değirmeni

* * *

Şavşat'ın

Etrafında gonca güller açılır
Demet eder toplar eli Şavşat'ın
Güzelleri şeyrangaha seçilir
Solmaz yeşilleri alı Şavşat'ın

Yükselmiş şerefi söylenir şanı
Milletinde vardır asil Türk kanı
Velat Arsiyan'ın bitmez devranı
Cin Dağında otlar malı Şavşat'ın

Posof Ardahan'a yoktur minneti
Güzelliği andırıyor cenneti
Tarihlere yazılmıştır ziyneti
Yeşil Artvin derler ili Şavşat'ın

Kaçkar'ın dağları yüzüne bakar
Hoştur manzarası canları yakar
Her derde dermandır suları akar
Gürül gürül çağlar seli Şavşat'ın

İlkbaharda çıkar bin türlü işi
Lezzetli ekmeği tatlıdır aşısı
Mayıs haziranda çıkar yemişi
Meyveyle yüklenir dalı Şavşat'ın

Göllerinde öter ördeği kazı
Cümbüşü kemanı çalarlar sazı
Bir de *Gülpaşa* var bitirmez sözü
Öz Türkçe konuşur dili Şavşat'ın

Değilim

Lügat okumadım felsefe bilmem
Boş yere palavra atan değilim
Aydın fikirliyim gerici olmam
Yobazlar sözünü tutan değilim

Nice şair geldi geçti dünya boş
Kimi sert konuştu kimisi de hoş
Ben bir gemi olsam kaptanım sarhoş
Yürürüm denizde batan değilim

Hızını alırsa devlet düzeni
Kaynamaya başlar çorba kazanı
Gülpaşa'ya derler bir hak ozanı
Türkçeye başka dil katan değilim

* * *

Turnalar

Nil vadilerinden çıkın yollara
Bölük bölük olun gelin turnalar
Koca Arsiyan'da derin göllere
Ürkmeden korkmadan dalın turnalar

Toparlanın yaylalara fırlayın
Lale nergis mor menekşe derleyin
Bir de ormanlarda ötüp parlayın
Doğanın tadını alın turnalar

Ardanuç'ta dertli dertli ötmeyin
Yusufeli'de de matem tutmayın
Artvin bağlarında takla atmayın
Borçka kazasına dolun turnalar

Murgul Maradit'in suyundan için
Amansız Çoruh'u bir anda geçin
Hopa'nın üstünden sahile göçün
Arhavi'de kanat çalın turnalar

Doğu Anadolu seyran eyleyin
Erzurum'da Hasankale'y boylayın
Ağrı Eleşkirt'te şarkı söyleyin
Çekmeyin gam keder gülün turnalar

Yolunuz uğrarsa Malazgirt Muş'a
Kaçın bulutlardan tutulman kışa
Kartallarla girişmeyin savaşa
Onlar size düşman bilin turnalar

Mekke Medine'yi dolaşın görün
Hakkın rızasına oradan erin
Mine Dağında da selama durun
Beytullah'a kurban olun turnalar

Bağırıp çağırman avcılar duyar
Görün yaylaları ne güzel diyar
Şavşat çok güzeldir Bağdat'a ayar
Efkar Tepesinde kalın turnalar

Mısır ellerinden haber getirin
Dertli gönüllere deva yetirin
Merya'da da mekan kurun oturun
Orda *Gülpaşa'yı* bulun turnalar

* * *

Yunus Diyor

Tasavvufta gerçek ozan
Diller Yunus Yunus diyor
Hakkın denizinde yüzen
Göller Yunus Yunus diyor

İlmin kapısını açtı
Her tarafa ışık saçtı
Çok ozanlar gelip geçti
Yıllar Yunus Yunus diyor

Ehli keramete eren
Cehalete göğüs geren
Bin bir çeşit meyve veren
Dallar Yunus Yunus diyor

Kerem'in geçtiği yollar
Mecnun'un kaldığı çöller
Seherde öten bülbüller
Güller Yunus Yunus diyor

Ovalar yaylalar düzler
Gülpaşa da sizi özler
Cümbüşler kemanlar sazlar
Teller Yunus Yunus diyor

1941 yılında Artvin'in Aşağı Hod (şimdiki adı Aşağı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *Halil Halit* Yıldırım'dır. Küçük yaşlardan itibaren halk şiiri ve aşıklık geleneğiyle ilgi duymaya başladı. Köyüne gelip giden ve yörede yaşayan birçok aşığın etkisi ve katkısıyla kendini geliştirdi.

Şamili, *Mahcubi* gibi kendi köylüleri dışında *Sümmani*, *Şenlik* gibi Kuzeydoğu Anadolu aşıklıklarının türkülerini öğrendi.

Bir süre köyünde muhtarlık da yapan *Aşık Halil*, hem bu dönemde karşılaştığı sorunları hem de başka birçok konuyu şiirlerinde dile getirdi.

Aşık Halil'in bu araştırmada yeralan tüm şiirleri ilk kez yayımlanmaktadır.

Beni

Geldim bu dünyaya yaşamak için
Eşlerim dostlarım ararlar beni
Bu fani dünyanın alametleri
Bulur sırasıyla yorarlar beni

Gün olur ki yüce dağlar aşarsın
Kan gövdeye sığmaz oynar coşarsın
Birgün hasta yatağına düşersin
Dünya libasından soyarlar beni

Bu faniden kismetlerim kesilir
Azrail gelir yakama asılır
Kurulur kazanlar suyum ısınır
Üç beş kişi alır yuyarlar beni

Yoktur bu fanide ebedi duran
Toplanır hafızlar okurlar Kuran
Soyarlar vücudum ederler üryan
Yakasız gömleğe sararlar beni

Ol resulullah'a ümmet olana
Kılmaz için namazımı gelene
İyi kötü hallerimi bilene
Hazır cemaate sorarlar beni

Yüzüme bākmaya doyamayanlar
Bensiz bir lokmayı yiyemeyenler
Birgün ayrılığa kıyamayanlar
O kara toprağa verirler beni

Halil'im yüzüme gülmeyenlerim
Şimdi kıymetimi bilmeyenlerim
Ölürken yanıma gelmeyenlerim
Huzur-i mahşerde görürler beni

Dağların

Geç kaldık komşular uyanamadık
Yeni yapıyor yolu dağların
Nece insanlara yataklık yapmış
Olsa da konuşsa dili dağların

Baharı görmeden sanki güz olmuş
Yaylalar yıkılmış şaşort azalmış
Herbir taraf insan ile güzelmış
İnsan ile açar gülü dağların

Issız kalmış melül mahzun bakıyor
O berrak suları boşa akıyor
Ne çoban tutulur ne mal çıkıyor
Terkedilmiş gibi hali dağların

Geç Soğukpınar'dan çık Ziyaret'e
Arkadaşlar dalmayalım gaflete
Dağlar bile dayanmamış hasrete
Sanki bükülmüştür beli dağların

Açmış çiçekleri ötüşür kuşlar
İnsanı özlemiş o dağlar taşlar
İnsanlar geçici boşa telaşlar
Yaşı belli değil ulu dağların

Kalmamıştır Beberet'in neşesi
Açmış mı Petnos'un mor menekşesi
O Saniyavo'nun gündüz gecesi
Durmadan esiyor yeli dağların

Suları var soğukluktan içilmez
Güzelim yerlerden hiç vazgeçilmez
Çok değerli yerler paha biçilmez
Ödenmez parası pulu dağların

Değerlendirelim baharı yazı
Toplasın pancarı gelini kızı
Festival yapalım biz bazı bazı
Şenlikle açılsın gülü dağların

Duman gelir tepesine dalaşır
Engininde koyun kuzu meleşir
Arı gelir çiçek çiçek dolaşır
Her derde devadır balı dağların

Bu dünyayı birbirine bağıyor
Sular oralarından çıkıp çağlıyor
Dağlar bile insan için ağlıyor
Her zaman gözleri sulu dağların

Siyanürü asla mal etmeyelim
Yakıp ormanları kül etmeyelim
Güzelim yerleri çöl etmeyelim
Bizi götürmesin seli dağların

Ömer Güney için hatıra yazdım
Yaylalarda durdum dağları gezdim
Kimse diyemez ki bu sırrı çözdüm
Çünkü açılmamış falı dağların

Güneş erken vurur dağın başına
Dünyayı dolaştım boşu boşuna
Güvenilmez bu feleğin işine
Aşık Halil olsun kulu dağların

- * * *

Efendim

İnsanlar dünyada eşit yaşamaz
Kimi uçar kimi gezer efendim
Bu kahpe dünyaya güven olmuyor
Herkesin oy'nunu bozar efendim

Gülersin oynarsın iyi gününde
Fark gördün mü bugününde dününde
Ne kadar ey olsan işin sonunda
Acımaz insanı üzer efendim

Ağa ile paşa zengin ve fakir
Herkes servetini burda bırakır
Hiç fark gözetmeden bak takır takır
Mezarlık sıraya dizer efendim

Cami cemaati bilmeyen insan
Geçmişinden ibret almayan insan
Akıbeti hayır olmayan insan
Alınışından sonra azar efendim

Bu saraylar köşkler burda kalacak
Düşündün mü akıbetin n'olacak
Sonsuza dek bize mekan olacak
Boyumuza göre mezar efendim

Gün gelir ki doldurursun makberin
Artık sana yol göstermez rehberin
Seninle ilgili amel defterin
Azrail altını çizer efendim

İnsanlar geçici bu dünya fani
Senden evvel gelen nerede hani
Sana mülk olacak yerini tanı
On metre bez ile bezer efendim

Düşün ki bu mülkün sahibi hani
Kim yaratmıştır ki bütün cihanı
Göndermiş götürmüş bunca insanı
Düşünen bu sırrı çözer efendim

Şaşıyorum bu dünyanın haline
Bir bak kimin ne geçmiştir eline
Bir kervanınız ahiretin yoluna
Herkes bu dünyadan bezer efendim

Birgün bu ömrümüz bulur hitamı
Çok düşündüm ecdadımı atamı
Okuyun defterde birkaç kıtamı
Aşık Halil böyle yazar efendim

* * *

Korkarım

Yelken açar deryalarda yüzerim
Dibi görülmeyen gölden korkarım
Coşkun ırmaklardan yüzer geçerim
Akar boz bulanık selden korkarım

İş yapmayıp cadde sokak dolaşan
Genç yaşında haylazlığa alışan
Düşünmeden vara yoğa konuşan
Terbiye görmemiş dilden korkarım

Gerçeği konuşur bu dilim susmaz
Namert rüzgar olsa kapımda esmez
Mert bir delikanlı yiğidi kesmez
Aslı bozuk olan kuldan korkarım

Ben *Halil*'im tatlı canım üzerim
Gece gündüz daim okur yazarım
Yıllar vardır dolaşırım gezerim
Dönüşü olmayan yoldan korkarım

Oğdar Destanı

Etrafını dağlar sırtlar kuşatmış
Güzeldir yamacı beli Oğdar'ın
Bilmiyorum sana kim temel atmış
Bilinmez kuruluş yılı Oğdar'ın

Karşı yamacında vardır meşesi
Ötüşüyor kuşlar boldur neşesi
Bir cennet misali herbir köşesi
Yemyeşildir sağı solu Oğdar'ın

Bir zaman çok köyler oldu harabe
O mübarek adam gösterdi çaba
Korudu bu köyü o Hasan Baba
Vardır bu yetiştin kulu Oğdar'ın

Böyle taksim etmiş ulu yaradan
Büyük zatlar yetişmiştir buradan
Unutulmaz yıllar geçse aradan
Hoşsohbettir tatlı dili Oğdar'ın

Hodlu Halil böyle beyan eylemiş
Bu köyün hürmeti geriye kalmış
Ta elli ikide yol emri gelmiş
Yetmiş beşte çıkmış yolu Oğdar'ın

* * *

Rast Gelir

Parselleyip paylaşsalar dünyayı
Bana düşecek yer taşa rast gelir
Dikeyim bir fidan yeşersin desem
İlkbahar yaz geçer kışa rast gelir

Güçlü olsa yüce dağı devirse
İflah etmez yar yüzünü çevirse
Felek bu dünyaya bir taş savursa
Yarinden ayrılmış başa rast gelir

Halil der ki canım çıktı dizime
Hasta düştüm o yar gelmez sözüme
Bu dünyada kim bakarsa yüzüme
Gözlerimden akarı yaşa rast gelir

1890-1958. Artvin'in Yukarı Hod (şimdiki adı Yukarı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *Muhammet Işıkdemir*'dir. Bazı kaynaklarda doğum tarihi 1898 olarak aktarılmaktadır. Ancak kesin bir bilgi bulunmamasına karşın 1. Dünya Savaşı (1914-1918) dönemindeki seferberlik dolayısıyla Beyşehir'e göçtüklerinde yaklaşık 20 yaşlarında olduğuna göre doğum yılı 1880'lerin sonları doğru olmalı.

Aşıklık geleneğini küçük yaşlardan itibaren öğrendi. Bağlama çalmasını bilmemesine karşın, yörede sesinin güzelliği ile tanındı.

Döneminde birçok aşıkla tanışıp dostluk kurdu ve onlarla deyişmelerde bulundu. Ancak bu örnekler yazıya geçirilmeden zamanla yitip gitti. Ayrıca oğullarıyla da deyişmeleri oldu.

Asıl mesleği demircilik olan *Sefil Heyrani*, deyişlerini genellikle doğaçlama söyledi. Kendi türküleri dışında *Hodlu Şamili*'den *Aşık Sümmanni*'ye dek birçok aşığın türkülerini de söyledi ve sonraki kuşaklara taşınmasına yardımcı oldu.

Ağlıyor

Düşün gönül devr-i dünya işini
Yastık elden gitti başım ağlıyor
Nazar kıl dünyanın car köşesine
Akar gözlerimden yaşım ağlıyor

Dolaşır sinnimiz bellidir yeri
Dahi arz edemem devleti varı
Çalışmaz cesedim kalmıştır geri
Dolaşır peşime işim ağlıyor

Giden gün ömürden gitti bilemem
Her gidip gelenden haber alamam
Yediğim taamdan lezzet bulamam
Bozuldu damağım dişim ağlıyor

Sefil Heyran kendin hayale daldın
Sarardı gül benzin bak nice soldun
Arayıp pırlığı nerede buldun
Gece hayalimde düşüm ağlıyor

* * *

Bana Gönder*

Garip gurbet elde gezen birader
Dilinden bir name düz bana gönder
Oku bu beytimi al selamımı
Kondur bir imlayı yaz bana gönder

Ne zorun var kaldın gurbet ellerde
Gözümüzü koydun tozlu yollarda
Arz eyle sılayı gezme çöllerde
Yaktın yüreğimi köz bana gönder

Kalıp gurbet elde kurdun bir divan
Yad elde sürülmez dem ile devran
Sanki Mısır ellerinde Yusuf-i Kenan
Ağlar Yakup deyi göz bana gönder

Pederim söyledi ben yazdım bunu
Validem gözünden döker al kanı
Eğletme gurbette o sefil canı
Heyran'ım muteber tez bana gönder

* Yine aynı köylü *Aşık Rahmani* ile Ardanuş'un Sagara (şimdiki adı Sakarya) köyünden *Aşık Yaralı*'nın benzer şiirlerini ilgili bölümlerde aktardım.

Bilal'in*

Hey ağalar size tarif eyleyim
Aksine dönüyor carı Bilal'in
Kader böyle imiş yoktur çaresi
Kesildi dizinden feri Bilal'in

Tabancasın koymuş idi beline
Tulumunu almış idi eline
Güzeller yığılmış sağı soluna
Doludur etrafı beri Bilal'in

Sabahleyin kalktı evden verildi
Gitti sevinmeyle gayet yoruldu
Vardı Boğut bellerinde vuruldu
Orada bellidir yeri Bilal'in

Her haçan vuruldu arttı figanı
İşitenler geldi doldu dört yanı
Meğer yara almış incinir canı
Taşlara serildi seri Bilal'in

Sanki mail idi bir avuç ota
Onu da getirip çorbaya kata
Gitti ayağıyla bindi tabuta
Atlamaz ayağı geri Bilal'in

O vuruldu n'oldu diye durdular
Açtılar gömleğin yaran gördüler
Tez iken mah'leye haber verdiler
Orada yokladı piri Bilal'in

Rus doktoru baktı hal çaresine
İlaç yapamadı can yarasına
Heyrani der sözü al sırasına
Yazık gitti elden varı Bilal'in

* *Aşık Heyrani*'nin, pancar toplamaya giden *Bilal* adlı gencin bir kaza sonucu vurulması üzerine yaktığı ağıt.

Bir Aşk-ı Şevkiyle

Bir aşk-ı şevkiyle bakın dağlara
Sarıp yaprağı solmada mıdır
Devrolmuş devranı çevrilmiş çağı
Eceli yetmiştir ölmede midir

Dağlar ıssızlaştı yurdu boş kaldı
Aktı gözlerimden kanlı yaş geldi
Dinle arkadaşım vademiz doldu
Ayrılık zamanı gelmede midir

Sinsisinden seda verip uyanmaz
Şenliğiyle mal davarı yayılmaz
Kışın dağlar ömrü günden sayılmaz
Tipi eder rüzgar boğmada mıdır

Yüksek cebellerin zamanı geçti
Soğuk geldi burdan yaylalar göçtü
Sefil Heyran bize ayrılık düştü
Nam eyle bir haber almada mıdır

* * *

Değil mi 1

Ezelden cesedim gam türabiyle
Böylece yapılmış beden değil mi
Kaftan kafa hüküm verse faydasız
Bu dünyaya gelip giden değil mi

El kaldırıp divanında durayım
Aşkın hançerini cana vurayım
Ol yazılmış evrakımı göreyim
Okuyamı harfini vadem değil mi

Ezelden ademin temelin bilen
Kader böyle imiş yerini bulan
Kurulu cennetten dünyaya gelen
Onlar da Havva'yla Adem değil mi

Sefil Heyran can içinden can olur
Temelden kurulan kızıl kan olur
Cefa zulmetinden gelene n'olur
Aşk ile hu çekip nidan değil mi

Düşün gönül cihan bendigahını
Bir yandan alışıp yanan değil mi
Türaptan halkolmuş ol ben-i Adem
Bu çark-ı dünyaya konan değil mi

Lain şeytan ilmi binadan almış
Kendin kibirlenmiş kenara kalmış
Cennetten el çekip dünyaya gelmiş
Yolundan ayrılıp kanan değil mi

Kibirle Ademe secde etmedi
Hakkın buyurduğu yolda gitmedi
Cenabı mevlanın emrin tutmadı
yoldan ayrı düşüp kalan değil mi

Heyran bu sözünde nihayet verdi
Tavus kuşu anda nur ile durdu
Yılanın ağzına o şeytan girdi
Cennete getiren yılan değil mi

* * *

Kardeşler

Bir name yazayım Şar diyarına
Yazıp da gönderdim selam kardeşler
Eğer bu halimden soran olursa
Dilimle gönderdim kelam kardeşler

Bendile kondurdum ahvalatımı
Kavim kardeş bütün tahlükatımı
Birgün yapabilirsem ziyaretimi
Hüdam yetiştirsin ilham kardeşler

Bütün dost yarenim akla gelende
Bu virane gönlüm kalmış talanda
Azrail göğsümde canım alanda
Kimse yetiştirmez melhem kardeşler

Bu *Sefil Heyran*'ın aklı durulmuş
Cevap konuşamaz zihin yorulmuş
Bu ayrılık bize haktan verilmiş
Gelip sizi nerde bulam kardeşler

Merhaba

İlme mihman olan o muallimler
Selam alın muhabbete merhaba
İlme aşna olup hoca oldunuz
Çektiğiniz o firkate merhaba

Okuyun bu ilmi tutun yolunu
Cenabı hak darda kaymaz kulunu
Hoş eyleyin sübyanların halini
Cihan içre o zinnete merhaba

Yusuf Efendidir önüze duran
Mehmet Efendidir sınıflar soran
Cenabı mevladır taksimler veren
Cesetler hünerli ele merhaba

Sefil Heyran bu arada kalmıştır
Bilginiz bizlere mihman olmuştur
Cenabı hak böyle taksim kılmıştır
Sohbeti hoş şirin dile merhaba

* * *

Var Benim

Nekn u kasemnada taksim verilmiş
Sübyan iken ol kısmetim var benim
Mücevher madeni zemmile almış
Cana uygun o ziynetim var benim

Ceddin figanına name yazılmış
Gönlüm irşad olup cevap dizilmiş
Kaşlar mihrap kirpiklerin süzölmüş
Yüze uygun o zinnetim var benim

Sübyanım geldiğim yolumu bilmem
Bu dünya deminden bir demim almam
Bin yaşasam ahir burada kalmam
Burdan göçen bir kervanım var benim

Sefil Heyran dil şehrinde kurulmuş
Ademe her fırsat haktan verilmiş
Sinnim dolmuş ceset canda yorulmuş
Bu dem ile bir divanım var benim

1860-1915. Artvin'in Yukarı Hod (şimdiki adı Yukarı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *Mehmet*'tir. Aşıklık geleneğini küçük yaşlarda öğrenmeye başladı.

Şenkaya'da hocalık yapan babasının yanında medrese eğitimiyle birlikte Kur'anı da ezberleyerek hem hafız hem de hoca oldu.

Hıfzı Baba ve yan odada yatan amcasının kızı *Emine* aynı gece karşılıklı bade içerek birbirlerine aşık oldular.

Sabah olunca yataktan kalkmayan Hıfzı'nın hasta olduğunu düşünen annesi komşularının yardımını istedi. Bunun üzerine gelen komşulardan bilge bir adam, korkulacak birşey olmadığını, *Hıfzı*'nın hak aşığı olduğunu söyledi.

O günden sonra sürececek olan amansız bir sevdanın ilk ifadesi ise *Hıfzı* ve *Emine*'nin karşılıklı türkü söylemeye başlamalarıyla oldu.

Oğlunun aşık olduğunu duyan babası, yeğeni *Emine*'yi Hod'a geri gönderdi. Bunun üzerine *Hıfzı* da Şenkaya'yı terkederek sevdiğinin peşine düştü.

Bir süre Erzurum'da kalan *Hıfzı*, dönemin ünlü aşıklarından *Çıldırılı Şenlik* ve *Narmanlı Sümmanî*'yi de evinde konuk etti ve onlarla karşılaşmalar yaptı.

Uzun yıllar Kuzeydoğu Anadolu'da hocalık yaptığından *Hafız Mehmet* olarak da bilinir. Hem şiirleri hem de yaşamı bölgede yaşamış başka aşıklarla karıştırılır. Şiirleri daha çok, asıl adı *Recep* olan *Kağızmanlı Hıfzı* (1893-1918) ve yörede yaşamış aynı adlı öteki aşıklarınkiyle karışmıştır.

Acaba

Acaba ol şahın nazik boyunu
Alı rakip üzre sarar mı ola
Siyah zülüfleri sırma muyunu
Oturmuş tenhada tarar mı ola

Bülbül ötüşür mü zarı olmasa
Gül gazel döker mi harı olmasa
Her kişinin bir efkarı olmasa
Kendi vatanından firar mı ola

Deryalar söndürmez kaldım firakta
Dostum ağlar düşmanlarım zevrakta
Haçan *Hıfzı* arzumanın ırakta
Dahi bu yerlerde karar mı ola

* * *

Baba İlhami

Sevdiği kul ile ol bari hüda
Eğer ahz u ita Baba İlhami
Gam ile gelmiştir bu gam haneye
Evvel Adem ata Baba İlhami

Mahdumun işittik yandık ziyade
Sen sağol bir zaman fani dünyada
Halikin elinde külli irade
Kul yetmez hikmete Baba İlhami

Hoş bildin ol iblis çıktı redane
Dedi kulum Eyyüp dedi abdane
Buyurdu Eyyüp'e inîa vecdane
Yetiştî rifata Baba İlhami

Gam çekme dünyada mail ol maha
Öğüt ver validem düşmesin aha
Aşkın bağla şahlar şahı Allaha
Erersin vuslata Baba İlhami

Ervahında vardır aşkın eseri
Akıbet içersin ab-ı Kevseri
Hıfzı'yım aşk ile oldum serseri
Varırsın cennete Baba İlhami

Göründü

Şükür olsun yaradana çok şükür
Gözümüze hub bir mekan göründü
Şeyda bülbül gibi gurbet ellerde
Nevreste goncalı gülşen göründü

Hayıf bize mesken oldu yad eller
Üstümüze güldü sahralar çöller
Peder mader mesken tuttuğu yerler
Ahibba-i sadık yaren göründü

Aşkın deryasına bir yelken açtım
Ab u danem çekti gurbete düştüm
Nasip oldu yüce dağlardan aştım
Dil şehriyle hubbel vatan göründü

Hıfzı der ki sergeristan elimiz
Ayrılık firkati büktü belimiz
Nasip memlekete döndü yolumuz
Cenneti okşayan her yan göründü

* * *

Bir Niyazım Var*

Niyazım var hak süphana
Keremden ihsanım ola
İhsan ede hak zül celal
Derd ü gam noksanım ola

Noksan ola der ü keder
Cenabi hak kıla kader
Kırk bin olan desin peder
Yetmiş bin hubanım ola

Hubanların enverine
Boyu selvi gerdanına
Her hubanla yetmiş sene
Salınıp devranım ola

* Aşık edebiyatında •Münacat• olarak adlandırılan bu şiirle, *Aşık İzni* bölümünde aktardığım aynı içerikli ve bazı dördlükleri benzer ancak *Hıfzı*'nın şiirinden 7 dördlük kısa olan bir şiir daha bulunmaktadır.

Devranıma yok ihtiyaç
Tabiplerim kılar ilaç
Yedi düvel versin haraç
Bir azim fermanım ola

Fermanımla edem sefa
Hiç çekmeyim cevır ü cefa
Hükmedeyim Kaftan Kafa
Mührü Süleyman'ım ola

Süleyman olayım sanı
Konuşayım her lisani
Mutidayım cin insanı
Aklı çok ızanım ola

İzanımda Allah nuru
İsrafil vuranda suru
Bir nefere yüz bin sürü
Bir ordu çobanım ola

Çobanım çün eder oyun
Mandam ola yüz bin boyun
Sağın ola herbir koyun
Tuna Çay lebanem ola

Lebne oldu Tuna Çayı
Var eyle onda hesabı
Yoğurt için yoktur kabı
Akdeniz ayranım ola

Ayrandan çıkarem yağı
Doldurem sol ile sağı
Herbir tartı Ağrı Dağı
Günde bin evzanem ola

Evzaneme yok ilave
Yağ yakıp dökem pilava
Kırk bin put da bakır tava
Ol kadar kazanım ola

Kazanıma pirinç dökem
Dinle pirinçliğim övem
Yetmiş bin kez harman dövem
Rumeli harmanım ola

Harmanıma yok bahane
Erz'rum Erzincan lahana
Muş ile Samsun duhana
Bir ülke bostanım ola

Bostanım var boy boyunca
Gelen giden var boyunca
Bir kod darı sayısınca
Kagirden dükkânın ola

Dükkanım var çekmem gamı
Buluptur hergünüm demi
Her denizde yüz bin gemi
Yetmiş bin yelkenim ola

Yelkenim var sıra sıra
Denizden çıkmazlar kara'
Çin Maçın Belhi Buhara
Karadan kervanım ola

Kervan oldu külli hebek
Yüz bin öküz yüz bin inek
Arap atı rahvan binek
Yüz bin küheylanım ola

Küheylanla eden sefa
Hiç çekmeyim cevır ü cefa
Dünya malda yoktur vefa
Bir akşamlık nanım ola

Ekledim nan u nimeti
İşleyim farzı sünneti
İstemem mülk ü devleti
Cesette sağ canım ola

Canım Azrail alanda
Vücudum halı kalanda
Ol münkir nekir gelende
Sualden asanım ola

Asanla duren sohbet
Düşmeden derd ü mihnete
Cem olanda Arasat'a
Yardımcı zişanım ola

Hıfzı aşk'ol sevdiğin ara
Her dem yalvar ol gaffara
Ol günde koymasın dara
Cennette mekanım ola

Bilir

Bir acayip nesne gördüm gören insanlar bilir
Marifet insandadır sorma ne madenler bilir
Üç başı var dört ayağı dört kulaktan maada
Yirmi dört azası var herbir irfanlar bilir

Yedi azadır binası cevahirden halidir
Yedi iklimde muteber gonca gülün dalıdır
Kıymetiyle yedi düvel çar köşenin malıdır
Çok kimse alıp satamaz baş bezirganlar bilir

İki yüz altmış dört bin ayağı başı var altmış durur
Köhne değil bir civandır tazedden yetmiş durur
Seyyahı vardır cihanda çok yere gitmiş durur
Üç yüz dokuz sahibi var okuyan canlar bilir

Bir firkat alır içerden ağzından ateş döker
Gah olur dağlar misali gözlerinden yaş döker
Minnet-i meclis olanda kadeh kırar baş döker
Muhabbet yeğ olduğunda nice merdanlar bilir

Yavrusu çok bir kuş vardır gider başına konar
Yavruları etrafında acep pervane döner
Der ki *Hıfzı* bilmeyenler sözümü hilaf sanar
Ferasetten bu rumuza yeten insanlar bilir

* * *

Eğlendirir

Düştüm yar derdine tıfıl çağımda
Sevda vücudumu dad eğlendirir
Feleğin elinden aman el aman
Aldılar sevdiğim yad eğlendirir

Nedir bilmem bu derdime çareler
Açtı yüreğime odlar yareler
Kimin al giymiş kimin kareler
Yiğidin sinesin od eğlendirir

Bu aşkın ucundan zarar edemem
Özge vatanımdan firar edemem
Verseler cihanı karar edemem
Hıfzı'yı Livane Hod eğlendirir

Devretmiş

Tefekkür kıl gideceksin dünyadan
Fani dünya çok insanı devretmiş
Evvel gelen önce gider dünyadan
Gelen giden çok bir canı devretmiş

Mihnet-i dünyadır çekeriz cefa
Köhnezan karıdır onulmaz vefa
Hükmedin nic'oldu ol kaftan kafa
Davut oğlu Süleyman'ı devretmiş

Çok merd-i merdanın kırılmış beli
Hani Hamza hani Hazreti Ali
Zor kuvvet sahibi Rüstem Zaloğlu
Nice yiğit pehlivanı devretmiş

Hani nur sahibi verirdi ziya
Hani haktan kudret bulan evliya
Çok ulema veraset ül enbiya
İlmi uzma bahr ummanı devretmiş

Nice nergis hublar gezerdi süste
Nazik beden beslenirdi kafeste
Ölüm yatağında hastayım hasta
Derler birgün bu *Hıfzı'yı* devretmiş

* * *

Nidem

Ne yaman sevdaya duçar olmuşum
Asla hiçbir yanda olamam nidem
Şeyda gibi daldan dala konmuşum
Goncaya bir zafer kılamam nidem

Beyler alay kurmuş eylerler düğün
Muradını alsam olur mu o gün
Efendim teşrif et bizlere birgün
Ben sizin ellere gelemem nidem

Yaman haldir kul başına gelmesin
Layık mıdır kimse derdim bilmesin
Yandırdın *Hıfzı'yı* sana kalmasın
Geçti civan çağlar gülemem nidem

Yanakların

Güzeller sultanı benim efendim
Açılmış nevreşte gül yanakların
Elmadan kırmızı şekerden beyaz
Lezzeti ziyade bal yanakların

Görenler mestolur aşığa cefa
Dertlere devadır hastaya şifa
Gözlere zarardır canlara sefa
Bulunmaz pahası hal yanakların

Hıfzı müpteladır aklın yitirir
Herbir köşesinde bir han oturur
Bedirlenmiş kıymetini artırır
Cevahir yeridir al yanakların

* * *

Zalim Derya

Zalim derya hiç insafın yok mudur
Merhamet kıl benim müşkül halime
Yar yoluna çok belalar çekmişim
Ben bülbülüm hasret koyma gülüme

Nagehândan çıktım girdap bahrine
Eyüp mihnetine Yunus kahrına
Kurtar beni resulullah aşkına
Her taraftan hisar çekme yoluma

Hıfzı'yım ağlarım derya yüzümde
Diller susmuş düzen yoktur sazımda
Tufan olmuş hilaf yoktur sözümde
Tanrım acı cümle edna kuluna

Ardanuç'un Ançkoṛā (şimdiki adı Anaçlı) köyünde doğdu. Yaşamına ve eserlerine ilişkin ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır. Özellikle doğumuna ilişkin birçok kaynakta 1855-60 arası bir tarih verilirken ölüm tarihi ve yeri konusunda bir bilgi aktarılmamaktadır.

Kendi köyünde bir kıza aşık oldu. Bilinmeyen bir nedenden ötürü *Hicrani*'yi bu sevdadan vazgeçirmek için babası Bursa'ya götürdü. Ancak *Hicrani* kaçarak yeniden Ardanuç'a döndü. Anlatılara göre bu olay 7 kez yineleni. Sonuçta Ardanuç'ta kalan *Hicrani*, *Osmanlı-Rus Savaşı*ndan (1877-1878) sonra Ardanuç'un işgal edilmesiyle Ruslar tarafından tutuklandı.

Hicrani'ye ilişkin bilinen en son verinin bu tutuklanma olduğu da bir şiirinden yola çıkılarak varsayılmaktadır.

Ayrıca asıl adı *Hacı Taştan* (1908-1970) olan Bayburtlu bir *Hicrani* daha bulunmaktadır.

Geriye Dönsen

Geriye dönsen a zaptiye başı
Sevdiğim balkonda paşalanıptır
Eğmiş kametini bükmüş belini
O beyaz gerdanı şişeleniptir

Bencileyin sevda çekmiş bükülmüş
O gül sinesine şeker ekilmiş
Zülüfleri mah yüzüne dökülmüş
Kaşının önünde köşeleniptir

Hicrâni seninle kafadar idi
Senin meylin evvel bende var idi
Sandım sevdiceğim bana yar idi
Meğer yadlar ile aşnalanıptır

* * *

Hasrettir

Vücudum şehrinde bir talan var ki
Meğer deli gönül yare hasrettir
Gezerim derdimi soran olmadı
Garip bülbül gonca güle hasrettir

Bu çektiğim dertler bana yetiyor
Aşna gönül ne göllere batıyor
Kaşı gözü hayalimde tütüyor
Zülfündeki bir tek tele hasrettir

Hicrâni odlara piştım yanarım
Sevda yordu beni şaştım yanarım
Ben sıladan ayrı düştüm yanarım
Eyvah gönül vatan ele hasrettir

21 Nisan 1886 - 23 Eylül 1951. Yusufeli'nin Zor (şimdiki adı Esenyaka) köyünde doğdu. Asıl adı *Ali Coşkun*'dur. Aşıklık geleneğini babası Aşık Keşfi'den öğrendi.

Şiirlerinde hemen her konuyu işleyen *Aşık Huzuri*, 20 yaşına dek medrese eğitimi gördü. Bu eğitimden sonra Kafkasya'dan geçerek Kırım'a gitti. Doğaçlamada iyi bir usta olan *Aşık Huzuri* heceli, koşma, destan gibi çeşitli eserler verdi. Özellikle bağlama eşliğinde yaptığı ve 175 dörtlüğü bulan karşılaşması ve «Para Destanı» adlı uzun şiiri çok meşhurdur.

Köyünde iyi bir medrese eğitimi gören *Aşık Huzuri*, yaşıtı ve akranı *Aşık Zuburi* ile aynı dönmede şiir yazmaya başladı. Sonraki yıllarda da *Aşık Zuburi* ile birlikte Kuzeydoğu Anadolu, Gürcistan, Kırım, Ahıska gibi birçok yeri dolaştı.

Aşık edebiyatının her türünde önemli eserler veren *Aşık Huzuri*, bir süre Şavşat ve Yusufeli'de tapu ve nüfus memuru olarak çalıştıktan sonra 1930 yılında bu görevinden ayrılarak çiftçilik ve imamlık yaptı. Daha sonra, 1930'lu yılların ortalarından itibaren de aşıklık geleneğine uyarak Türkiye'nin birçok yöresini dolaştı. Gençliğinde *Aşık Sümmani* olmak üzere, *Efkari*, *Müdamî*, *Kemali* gibi döneminin birçok aşığıyla karşılaştı.

Şiirlerinin birçoğu çeşitli dergi ve araştırmalarda yeralan *Aşık Huzuri*'ye ilişkin *Hikmet Dizdaroğlu* tarafından «Yusufelili Huzuri, Hayatı-Şahsiyeti-Şiirleri» (1949) adlı bir kitap yayımlandı.

Ağlar

Ağlar zanneyleme kendini ancak
İns ü cin zemin ü asuman ağlar
Şad gördüğün senden dertlidir mutlak
Herkes bir taraftan perişan ağlar

Bu ne mutlak muammadır ilahi
Hallinden acizdir binlerce dahi
Dağları inletir bülbülün ahı
Gonca düşmüş zağ elinden kan ağlar

Neşat u neşeden dem vurma zinhar
Sonunda nedamet edersin izhar
Hazan elçisidir mevsim-i bahar
Çiçekler yas tutar bağiban ağlar

Dünya değil imiş gülmenin yeri
İster git ileri ister kal geri
Elhasıl anadan doğduktan beri
Huzuri her saat her zaman ağlar

* * *

Besmelesiz Doğan

Besmelesiz doğan yaramaz oğul
Babasının adın ağzına tıkar
Alçak tatlı sözle yapmaz bir gönül
Ancak acı sözle bin gönül yıkar

Anlatmak olur mu güneşi köre
Bırak inatlıyı kendini yora
Kan almak gerektir damara göre
Söylemek bilmeyen kuru can sıkır

Gül arama hasutların bağında
Tat bulunmaz tamahkarın yağında
Ahiri hayrolan koca çağında
Namazdan usanır oruçtan bıkar

Huzuri bilmedim kızmışsın neden
Pekçok olur gurbet elde laf eden
Bilmedik adamı kovup kapıdan
Bildiğine hürmet etsen ne çıkar

Beyçare

Hani nerde kaldı laf u güzafın
Laf ile meydana gelen beyçare
Şimdi bir köşede melül oturur
Evvel benden sazı alan beyçare

Çekemedim edasını nazını
Tez elden kesiptir itirazını
Ne pek tezden verdi kendi sazını
Başımda sarığı bölen beyçare

Felek desteledi giribanını
Gözlerinden dökmek ister kanını
Anladın mı Livane'nin şanını
Evvelce üstüme gülen beyçare

Huzuri yad eyler daim pirini
Yar yoluna vermek ister serini
Bilemedin bur balığın sırrını
Söz ve sohbetinde yalan beyçare

* * *

Bu Gece

Saki başın için bir kadeh doldur
Arttı yine ah u zarım bu gece
Ya bu dertten kurtar ya beni öldür
Sönmekte su ile narım bu gece

Hicran yarasına ne yapar tabip
Çalışmak boş imiş olmazsa nasip
Kör olsun gözlerin ey zalim rakip
Kaldı melül mahzun yarım bu gece

Eyvah emelimiz döndü eleme
Yabancılar doldu Beyt-ül Harama
Felek dememizi çevir de gama
Huzuri yok başka karım bu gece

Etmez

Tab-ı ruhsarına aldanma canım
Keman ebruysa da yüz para etmez
Sakın deme vardır nazm-ı beyanım
Yüz beyan yüz gazel yüz para etmez

Verd-i teririni tutmaz her çiçek
Surette ne kadar olsa da gökçek
Çeşme cila verir tutiya gerçek
Tutiya olmayan toz para etmez

Parasız cennete eyleme güzer
Hiç kimse yüzüne eylemez nazar
Neval-i rütbeyle ister sim ü zer
Değerli değersiz söz para etmez

Eski dehre olmaz yeni adetler
Yüz gösterdi şimdi çok saadetler
Huzuri yetişir bu bürudetler
Şiddet-i şitada buz yara etmez

* * *

Gibi

Gezdir kuvvetini hasmına göre
Er olanlar savaş eyler er gibi
İster isen arkan gelmesin yere
Saldırma herkese şir-i ner gibi

İlm-i irfan gerek nedir kal ü kil
Doğru söyle doğru öğren doğru bil
Düşer mi kıymetten geçmekte bin yıl
Söz olur ki halis ayar zer gibi

Sarrafi görünce lal ü gevher saç
Dinleyen olursa kitabını aç
Cahillere öğret ahmaklardan kaç
İnadına muhkem olma har gibi

Huzuri'yim hülyalara dalmışam
Az çok her ne ise dersim almışam
İki umman arasında kalmışam
Metanete sedd-i İskender gibi

Geldim

Nan u nimetini yediğim Şavşat
On altı yılda bir görmeye geldim
Tanıyıp bildiğim yaran ahababın
Hal ve hatırını sormaya geldim

Çok bahar geçirdim ilhamın aldım
Gah zevke gah oldu kedere daldım
Yarı vatanımdır yedi yıl kaldım
Birkaç güç misafir durmaya geldim

Seyahat değil de celb-i mal için
Neşr'i şeref için kil ü kal için
Halk şairleriyle hasbıhal için
Olursa bir dernek kurmaya geldim

Bunca yıl dolandım çok yeri gezdim
Gitti civan çağlar canımdan bezdim
Usandım herşeyden elimi üzdüm
Benlik zincirini kırmaya geldim

Huzuri eş'ara mailleri var
Ebade meraklı kamilleri var
Alim şair az çok fazılları var
Halka-i irşada girmeye geldim

* * *

Gitti

Bize biz diyecek bir hal kalmadı
Yandı vücudumuz kül oldu gitti
Her kime verdikse attı almadı
Lütuf gevherimiz pul oldu gitti

Feleğin elinden dedik elaman
Boş harman ne buğday kaldı ne saman
Bir yandan hocalık bir yandan zaman
Atlasımız eski çul oldu gitti

Huzuri aynanın yüzün tuttu toz
Ağızlar kapalı gözler eski göz
Gün gece lastikli can sıkır her söz
Bilen bilmeyene kul oldu gitti

Gönül

Sefayı ararken düştün cefaya
Görünmez ok ile vuruldun gönül
Minnet eylemezken yoksula baya
Vardın çok kapıdan sürüldün gönül

Cahil ile otururdun kalkardın
Yapmadığın gönülleri yıkardın
Coşkun çaylar gibi durmaz akardın
Şimdi dalgalanıp duruldun gönül

Huzuri sözüne inanmaz idin
Ayılıp gafletten uyanmaz idin
Heva u hevesten usanmaz idin
Çok dolaştın ahir yoruldu gönül

* * *

Kaşların

Azeri yavrusu Tiflis balası
Çekilmiş yay gibi kara kaşların
Göklerin meleği yerin sunası
Saldı beni ah u zara kaşların

Bir bakışın değer bütün cihana
Halın Baku Gence Kaşabağ hanı
Kırpiğin öldürür günde bin canı
Kanlar döker verir yara kaşların

Dudağın Kevserdir içebilmezem
Ağ göğsün cennetten seçebilmezem
Candan geçer senden geçebilmezem
Etse beni pare pare kaşların

Turunç memelerin bulunmaz şeyler
Sen varken *Huzuri* devleti neyler
İster ise zehri panzehir eyler
Yetirir dertlere çare kaşların

Kurban Olduğum 1

Sarı saç üstüne sarışın yazma
Yakışır başına kurban olduğum
Çıldırma aklımı karşımda gezme
Gözüne kaşına kurban olduğum

Kirpiklerin susamıştır kanıma
Dök kanımı keşke otur yanıma
Sana gelen her dert gelsin canıma
Nevreste yaşına kurban olduğum

Garibim insaf et gönlüm şad eyle
Eyliğin söylensin yahşi ad ile
Huzuri'yi öldür ya azat eyle
Eşiği taşına kurban olduğum

* * *

Kurban Olduğum 2

Naz u eda ile gezme
Boyuna kurban olduğum
Gezdikçe bağrımı ezme
Soyuna kurban olduğum

Yüzüm sürsem ayağına
Baş koysam göğsün ağına
Eşiğine otağına
Köyüne kurban olduğum

Huzuri derde bırakmış
Kirpiği canına takmış
Ak ellere kına yakmış
Toyuna kurban olduğum

Lale Sümbül Açtı

Lale sümbül açtı geldi nevbahar
Yemyeşil görünür çimenli dağlar
Herkesin gönlünde taze sevinç var
Goncasın gösterir bülbüle bağlar

İyş ü işret eder eshab-ı merak
Her sebzeyi yüze çıkardı toprak
Kuşlar yuva yapar ağaçlar yaprak
Irmaklar ses verir çalkanır çağlar

Bir ilaç yetiştir aman ey tabip
Kalmışım biçare kimsesiz garip
Bilmem bize yok mu sefadan nasip
Huzuri gurbette ah çeker ağlar

* * *

O Yare

Rahmetmedi el göğüste yüz yerde
Kan ağladım boyun burdum o yare
Eyvah uslanmadım belki yüz yerde
Ayak çaldım başım vurdum o yare

Hasta gönül baştan başa yarasın
Kocalıkta ne sorarsın yare sin
Kays bana gösterdi ciğer yaresin
Benzemiyor buna gördüm o yare

Huzuri dertlidir sadık yarine
Dertsizlerin ağyarı ne yari ne
Yar vadetti gelmesini yarına
Yara yarem karşı durdum o yare

Satılır

Şimdi tersinedir dünyanın işi
Yahşi satılmazdan yaman satılır
Altın sarfedemez doğru bir kişi
Eğri tunç gezdirse hemen satılır

Değerli adamlar kalmıştır yalnız
Değersizler elde gezer tertemiz
Alan kör satan kör kantar ayarsız
Buğdaydan fiyatlı saman satılır

Birgün başa gelir gelmeyen akla
Herkes dil altına koymuş bir bakla
Huzuri sabreyle metain sakla
Er geç gelir öyle zaman satılır

* * *

Seni

Cemalin şaşkınlık verir güllere
Kusursuz yaratmış yaradan seni
Düşmüş sarı saçlar sağ u solundan
Görenler çağırır elaman seni

Cennetten mi geldin sen bu diyara
Aslın huri midir ey ciğerpare
Boy uzun bel ince kaşların kara
Şekerle beslemiş bağuban seni

Sıralı kirpikler göze uygundur
Elma yanakların yüze uygundur
Kırmızı dudaklar söze uygundur
Bir tek yetiştirmiş bu zaman seni

Huzuri methini etti ihtisar
Affeyle kusuru çoktur aşikar
Belli yüreğimde derd ü gamın var
Kör olsun kim etti perişan seni

Sor Bize

Kızardık bozardık yandık yakıldık
Uzun boylu harareti sor bize
Mateme tutulduk yasa takıldık
Unutulmaz sefaleti sor bize

Çün dest-i sakiden nuş ettik Kevser
Cennetle cehennem bir oldu her yer
Atladık Sıratı kopardık mahşer
Gittik geldik kıyameti sor bize

Huzuri yok yere zihnimiz yorduk
Bilen yok diyen yok kime ne sorduk
Hatıra gelmeyen belalar gördük
Karma karış felaketi sor bize

* * *

Yok

Düştüm İstanbul'a garip ü bikes
Kimsin diye halimizden soran yok
Sazımız paslandı kırıldı heves
Sivrisinek kadar kimse gören yok

Doğrular saklanmış hilebaz kalmış
Sol hudut harici ince saz kalmış
Şi'ri şair temyiz eden az kalmış
Aruza heceye zihin yoran yok

Huzuri felekten yedik bir dayak
Ekmeğimiz atlı olmuş biz yayak
Entari istemem sokmaz çün ayak
Ham iplikten sade çorap ören yok

1877-1967. Artvin'in Aşağı Hod (şimdiki adı Aşağı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *Kasım Ocak*'tır. Yörede *Kasım Hafız* ya da *Kasım Hoca* olarak bilinir.

Küçük yaşlardan itibaren iyi bir medrese eğitimi gördü. Arapça ve Farsça öğrendi.

Aşıklık 'gelenegini de küçük yaşlardan itibaren öğrenmeye başladı. Hem hece hem de aruz ölçülerine göre şiirler yazan *İğzari*, döneminde birçok ünlü aşıkla karşılaştı, dostluk kurdu ve deyişmelerde bulundu. Bazı kaynaklarda *Yusufelili Muhibbi*'nin bir muammasını cevapladığı yeralmaktadır. Ancak *İğzari*, *Muhibbi*'nin (1823-1868) ölümünden yaklaşık 10 yıl sonra doğduğuna göre, böylesi «sanal» bir karşılaşma sonradan *İğzari* tarafından yazılmış olabilir.

Artvin dışında Kars'ın değişik ilçelerinde hocalık, imamlık ve müftülük yaptı. En son Selim müftülüğünden emekli oldu.

Şiirleri dışında bir de Mevlit yazan *İğzari*, genellikle dini ve felsefi konuları ağırlıkla işledi.

Yaşamının son dönemlerini Selim'e yerleşen çocuklarının yanında geçiren *İğzari*, bir öğrencisini ziyaret etmek için yola çıktığında dağda tıpiye yakalandı. Küçük bir kovuğa sığınmasına karşın soğuk ve tipiden kurtulamayarak yaşamını yitirdi. Sonraki günlerde onu arayanlar elinde Kuran, donup kalmış olarak buldular.

Zaman ahir cihan mülk ü kadim olmaz fenadır bil
Kimseye itibar olmaz işi gören rüşvet riyadır bil
Aranmaz namus ile ar geri kalan ehl-i hayadır bil
Bozuldu insan ahlakı yapılan hep riyadır bil
Sakın yar olma ağyara bu bir dar-ı beladır bil
Vücudun payidar olmaz kadim olan rızadır bil

Hakkın fermanına bağlan olam dersin selamette
Sakın bir canı incitme tehi olmaz rekamette
Her insan hakkını alır yarın ruz-i kıyamette
Zalimler ah u zar eyler cehim için felakette
Sakın yar olma ağyara bu bir dar-ı beladır bil
Vücudun payidar olmaz kadim olan rızadır bil

Dolan da müddet-i ömrün tükenir dane-i kısmet
Gelir sana peşimanlık en çare el de yok fırsat
Gözün baka baka kalır sevip kazandığın devlet
Aldanma fani dünyaya getirme aklına cinnet
Sakın yar olma ağyara bu bir dar-ı beladır bil
Vücudun payidar olmaz kadim olan rızadır bil

Nekn ü kasemnayı düşün beyhude ah u zar etme
Tark-ı müstekimde ol delalet rahına gitme
Kanaat kenzine eriş tamah deryasına batma
Gel *İğzari* muheyya ol varacak yerin unutma
Sakın yar olma ağyara bu bir dar-ı beladır bil
Vücudun payidar olmaz kadim olan rızadır bil

* * *

Eğletir

Talibi cifiedir kerkeşi kellat
Mermer-i ankayı bedle eğletir
Aşığı bend etmez zinciri polat
Ve lakin aşk ile sevda eğletir

Kemaldir guş eden sohbeti sazi
İrfan bilir bu rumuzu bu razı
Bekliyor bulağı mevladır arzı
Sanmayın Mecnun'dur Leyla eğletir

Ademde buldu mu ademi ara
Mey için mest olur bakmaz engura
Çekiyor kalyonu nehr ile tura
Katredir *İğzari* derya eğletir

Ezel Taksimi

Ezel taksimi haktandır gelen başına her kulun
Hüdadır muğti ve manı bir anı bil tevekkülde bulun
Bağı vahdet sarayında seraser öten bülbüller
Gül-i gülşenini nevrete hemise sağ ile solun
Ciban kabırına sabreyle beybude somasın gülün
Ayrılma hak rızasından kenara sapmasın yolun

Kemal ehli olanların sözünde çok kemalet var
Nefsin havasına uyma sabrın sonunda selamet var
Her işte eyleme tecil teenni kıl nedamet var
Hidayet haktan olursa bil insanda keramet var
Ciban kabırına sabreyle beybude somasın gülün
Ayrılma hak rızasından kenara sapmasın yolun

Şeriat babını icra kılan teyyar u tarikatta
Olur bir arif-i esrar gezer rah-ı hakikatte
Bulur vahdeti kesrete karar kılar marifette
Kanaat kenzini esrar oturur taht-ı vilaşette
Ciban kabırına sabreyle beybude somasın gülün
Ayrılma hak rızasından kenara sapmasın yolun

İğzari bilmedin nefsin sana ağdayı bedkardır
Uyanlar nefs havasına ahir varacağı nardır
Sırrını deme namerde işin sonu ah u zardır
Muhannete muhtaç olma rızkın bir veren vardır
Ciban kabırına sabreyle beybude somasın gülün
Ayrılma hak rızasından kenara sapmasın yolun

* * *

Gel Yarım

Selvidir kametin tubaya dönmüş
Güneş ziya vermiş ruyun gel yarım
Mest ü hayran oldu cismiyle canım
Misk ü amberidir buyun gel yarım

Gel beri cananım şah-ı hubanım
Afet-i devranın mah-ı tabanım
Gözleri mestandır kaşı kemanım
Cezbeyle canım muyun gel yarım

İğzari aşk ile sevdaya saldı
Cemalin gördü de halvete kaldı
Cananı gelince muradın aldı
Şehr-i Medine'dir köyün gel yarım

Geçmişim

Yüz çevirdim masivadan çekmezem kayguları
İstemem saz u sohbeti kil ü kaldan geçmişim

Kenzilayet layef nayı buldum kanaat kenzindeyim
Aramam varı cihanı hem hayalden geçmişim

Nuş ettim aşkın şarabın bilmezem hevl ü rica
Bakmazam ağu karaya her kemalden geçmişim

Mustafa'nın aşığımı aşkıyla mestaneyim
Eylerim seyr ü seyahat perr u baldan geçmişim

Seksen bin hicaptan geçtim eyledim beyti taaf
Bilmezem devr-i zamanım sinn ü saldan geçmişim

İğzari geldim cihana görmedim zevk ü sefa
Arzu kılmam müstakbele mazi halden geçmişim

* * *

Gelir

Aşığa aşkın eseri feyz-i rahmandan gelir
Cuş eder Ceyhun olur bahr-i ummandan gelir

Devreder kevn ü mekanı alemleri ervahı ol
Sekiz cennet yedi damu arş u seyrandan gelir

Kevkeb-i dürr-i melahat pertev-i nur-i ziya
Tulu-i bedrel budur veçhi canandan gelir

Dem vurur dem saz olur enelhak esrar ile
Nem eref dersini okur sırr-ı süphandan gelir

Huş eder aşk şarabını mest olur eşar okur
Farkeder durrel meanı hükmü Kurandan gelir

İğzari söyler sözünü akıl yok izanı yok
Vakıa eyler tekellüm sırr-ı pünhandan gelir

Gizlidir

Arifin kalbi içinde nice sultan gizlidir
Seyreder devr-i alemi kevn u mekan gizlidir

Bir amik deryadır kahrına hadd u payan
Cuş eder dalgalanır bahr-i umman gizlidir

Sırr-ı vahdet kenzinin ol fettahıdır
Alemlahuta inmiş sırr-ı pünhan gizlidir

Masiva vushetinde bir noktayı mevhum gibi
Nezergahi ilahidir arş u rahman gizlidir

Zahid-i hodbin olanlar anlamaz esrar nedir
İğzari hak kelamı fehm eden irfan gizlidir

* * *

Şaban Babanın

Mücevher kenzidir kan-i hakikat
Açılmış gülşeni Şaban Babanın
Aşk hakikattir cemalullaha
Okunmuş Kuranı Şaban Babanın

Kadr u şerefini bilmiyor ağyar
Vilayet makamı mezher-i esrar
Şefaatin muhtar himmetin Haydar
Okunmuş kitabı Şaban Babanın

İbrahim Pehlivan salıktır raha
Veçhi münevveri benziyor maha
Aşk hakikattir cemalullaha
Okunmuş fermanı Şaban Babanın

Seyyit Muhammet'ten himmetin almış
Pervaz-ı aşk ile devletin bulmuş
Seyyit meşayığın himmetin görmüş
Batından seyranı Şaban Babanın

Dervişleri vardır kani irfanı
Masivadan geçmiş baba furkanı
Arif Baba dervişlerin sultanı
Çoktur pehlivanı Şaban Babanın

Sarı Derviş derler himmetin bağla
Ne mümkün emsali cihana gele
İğzari manzumem yadigar kala
Tükenmiş dermanı Şaban Babanın

* * *

Yatmaz

Seher vaktinde ey aşık
Muradın isteyen yatmaz
Eder tövbe kılar zarı
Dinini besleyen yatmaz

Uyan gafletten ey naim
Selat-ı süphana kaim
Cihanı arzedenden daim
Ezanı dinleyen yatmaz

Seherde güller açılır
Mümine rahmet saçılır
Eğnine hülle biçilir
Cihanı bekleyen yatmaz

Gaflet uykusuna dalma
Cemaatten geri kalma
Namaz ehlinden ayrılma
Ölümü ağlayan yatmaz

İğzari aşkın esiri
Arzedenden alır Kevseri
Gezmez dünyada serseri
Derunun dağlayan yatmaz

1844-1904. Yusufeli'nin Okar (şimdiki adı Havuzlu) köyünde doğdu. Asıl adı *Mehmet*'tir. Küçük yaşlarda şiire ilgi duymaya başladı.

Geçimini topladığı meyveleri Erzurum ve çevresinde satarak yaşamını sürdürmeye çalışan İkrari, aynı zamanda gittiği yerlerde çeşitli konularda destan, koşma ya da taşlamalar söyleyerek tanındı.

Döneminin aşıklarından birçoğuyla karşılaşan İkrari, özellikle *Aşık Sümmani*'yle karşılaşip tanışmak istemesine karşın bunu gerçekleştiremedi. Torunu *Aşık Pervani*'nin aktardığı bir anlatıya göre, *İkrari*, *Sümmani*'yle karşılaşmak için Narman'a gitmek üzere yola çıktığında, *Sümmani* de aynı düşünceyle *İkrari*'nin yanına gitmek üzere Narman'dan ayrıldı. Yolda birbirleriyle karşılaşıp selamlaşan aşıkların herbirinin içinden, karşılaştığı kişinin görüşmek istediği kişi olduğu düşüncesi geçti. Gerçekten de biri Narman'a öteki ise Yusufeli'ne vardığında içinden geçenlerin doğru olduğunu anladılar.

Aşık İkrari, şiirlerinde dinden sevdaya dek değişik konuları işledi. Ancak özellikle güzellemeleri ile tanındı ve kendisinden sonraki birçok aşığa da ilham kaynağı oldu.

Beni

Ey felek hüzn ile gamhun eyledin büryan beni
Akibet sevda-i aşka saldırdın giryan beni
Bunca ukubatı mazhar-ı giriftar eyledin
Ne sebeptir bilmem ancak soyunan üryan beni

Nice yıldır gurbetin kahrı giribanım tutar
Bır virane münasip gör o ilde baykuş öter
Hâl-ı aşkı dırasiyle olam Mecnun'dan beter
Bula dostu sadıkınam eleme seyran beni

İkrari ahvaline gam çekme şükrü daim ol
Eda eyle farz u sünnet emri hakka kaim ol
İmdi fermana mutisin eyle zikri saim ol
Ola birgün dost yolunda edeler kurban beni

* * *

Gözler Giderim*

Mürşid-i kamile eyledik hizmet
Ol ism-i dergahı gözler giderim
Erenlerden aldık feyz ü icazet
Nur-i Beytullahı gözler giderim

Cemaline müştak oldu bu canım
Şefaât eylesin şah-ı sultanım
Cebrail hocamdır furkan Kuranım
Okur bismillahı gözler giderim

İkrari'yem çektim ah ile zarı
Erenlerden içtik biz bu esrarı
Kün deyip halk eden yedi kat yeri
Ol güzel Allahı gözler giderim

* *Taner Artvinli*'nin *İkrari*'nin torunu *Aşık Pervan*'den aktardığı yukarıdaki şiirin dışında, *Mehmet Gökalp*'in *«Artvin Saz Şairleri»* adlı araştırmasında ise aşağıdaki biçimde yer almaktadır.

*Tarikat babından olalı irşad
Ol ismi dergahı gözler giderim
Dolandı sabrayı buldu mürşidi
Ol veliyullahı gözler giderim.*

*Semaya dayanır ah u figanım
Şefaât eylesin şah u sultanım
Cebrail hocamdır furkan Kuranım
Okur bismillahı gözler giderim*

*İkrari dünyada çeker azabı
Hakikat babında nur u hicabı
Ön sekiz bin alemlerin sababı
Yaradan Allahı gözler giderim*

Kızlar

Türkmen güzelleri seyrana çıkmış
Hiç gelmez yanıma naz eder kızlar
Sarılısam beline kınalar yakmış
Bu deli gönlümü şaz eder kızlar

Ehl-i irfan olan insan seçerler
Gonca güller sümbül gibi açarlar
Önce yaklaşırlar sonra kaçarlar
Kaçıp daldalardan göz eder kızlar

İkrari der gurbet elde kalırsam
Arayıp da derde derman bulursam
Vadem yetip eğer birgün ölürsem
Benim öldüğüme haz eder kızlar

* * *

Ola ki Biz

Ola ki biz bu sevdaya tutulduk
Ah edip sevdıyla çürüyelim mi
Herkes şahinini almış koluna
Biz de yarimize yürüyelim mi

Aşıklar zikreder doğru yolunu
Neylemeli ağam dünya malını
Ak alnın üstüne zülfün telini
Tarak vurup zülfün tarayalım mı

Kesildi imdadım yoktur dermanım
Bu dünyada çoktur ah u efganım
Cesette kalmadı süzüldü kanım
Bir gonca gül gibi kuruyalım mı

Nazlı dilber sen kendini översin
Yağmur olur semalarda yağarsın
Allahın emriyle beni seversin
Sevmesen sevdadan farıyalım mı

İkrari'yim erimişim tuz gibi
Ela gözler sürmelenmiş saz gibi
Ağustos ayında karla buz gibi
Seni her gördükçe eriyelim mi

Oldum

Gözlerimin nuru Molla Mustafa
Say etme işime ben gider oldum
Yakar derunumu bu aşk-ı sevda
Çaresiz bir derde giriftar oldum

Ha bu nazda pirlar divan kurdular
Dediler İkrari ismim koydular
Bir güzel aşkına bade verdiler
Gördüm cemalini sevdakar oldum

Erenler cem oldu verdiler dersi
Hala kulağımda pirlarin sesi
Aşık olanların yanar sinesi
Feryad u figanla derbeder oldum

Bir od düştü *İkrari*'nin özüne
Kulak verin lisanına sözüne
Maki Kalesinde bir bey kızana
Yandım sevdasına tarumar oldum

* * *

Sevdiğim

O ki cemaline müştak olmuşum
Artırırsın ah u zarı sevdiğim
O güzel kokuşun o sallanışın
Satınalır bu diyarı sevdiğim

Boynuma takmışım hasret kemendin
Ben senin elinden yandım tükendim
Arzeylerim seni göreyim rengin
Ahrette kavuşak bari sevdiğim

İkrari der sen de başıma taçsın
Sen de benim bu derdime ilaçsın
dost bağında biten güzel ağaçsın
Yetiştirdin ayva narı sevdiğim

Güş verin sözüme sadık dostlarım
Aslım tûrap iken tene düşüptür
Böyle yazılmıştır takdir kaderim
Dağılıp da dört bir yana düşüptür

Bir katre menidir anın binası
Süzülür damardan gelir gıdası
Dokuz ayda tamam olur a'zası
Zuhur edip bu cihana düşüptür

Cihanda görünce kameri mahı
Ona keşf olunur keşfi ilahi
Anda edep alıp doldurur rahı
Edep alıp yol erkana düşüptür

Bu dünya fanidir aldanma gafil
Bütün emeklerin olacak zail
Ruhunu almaya gelir Azrail
Almak için kast-ı cana düşüptür

Ömür gelir geçer kapanır gözü
Artık bu dünyadan çevirir yüzü
İman-ı kamilden ayırma bizi
Derler: Yolun kabristana düşüptür

Varıp kabristanda kılar namazı
Yarenler ahbaplar defneder bizi
Toprakla örterler ve üstümüzü
Orda halim pek yamana düşüptür

İmanın yok ise karanlık kabir
Orada bell'olur zengin ve fakir
Sual melekleri Münkir ve Nekir
Orda sual her insana düşüptür

Halin yaman olur, çekersin azap
Eğer sualine verirsen cevap
Cevap verenlere yetişir hitap
Ziya verir ol gülşene düşüptür

Mümin olanların cennettir yeri
Bir mümine verir yetmiş bir huri
Fanide çok ağlar sefil *İkrari*
Elbet gönlüm ol gılmana düşüptür.

1921 yılında Ardanuç'un Ançkora (şimdiki adı Anaçlı) köyünde doğdu. Asıl adı *Ali Osman Şimşek*'tir. Küçük yaşlarda aşıklık geleneğini öğrenmeye başladı.

Ardanuçlu Esrari'nin torunu olan *Aşık İrfani*, uzun yıllar Ardanuç'ta ticaretle uğraştıktan sonra Bursa'ya yerleşti.

Daha önce söylediği şiirleri, yazılmadığından ve İrfani'nin kendisinin de hatırlayacak durumda olmamasından dolayı unutulup gitti.

Ayrıca 18. yüzyılda, Çıldır'ın Kunduzhev köyünde yaşamış olan, doğum ve ölüm tarihleri tam bilinmeyen bir *İrfani* daha bulunmaktadır.

Ayrı

Dostun bahçesinde bağban olayım
Susam ayrı sümbül ayrı gül ayrı

Dostun imarından bir dal alayım
Mesken ayrı divan ayrı yol ayrı

Dostun kovanından ballar alayım
Kovan ayrı tabak ayrı bal ayrı

Öz yaraya nasıl merhem çalayım
Yara ayrı dikiş ayrı tel ayrı

Dedim öz hocamdan dersim alayım
Yazı ayrı kalem ayrı el ayrı

İrfanî'yim başka dalda kalamam
Ağaç ayrı yaprak ayrı gül ayrı

Her dosta ben asla meyil veremem
Hamur ayrı maya ayrı dil ayrı

* * *

Ayrılık

Sizler ile doyamadım
Ağlatır bizi ayrılık
Bir haberin duyamadım
Koymadı hazzı ayrılık

Baharımız kışa döndü
Umudumuz boşa döndüm
Bu bağrımız taş a döndü
Yitirdi yazı ayrılık

Kusuruma bakmayınız
Yapık gönlü yıkmayınız
Bizden eli çekmeyiniz
Çok acı bazı ayrılık

Annen baban yolun gözler
Yavrum deyip bağı sızlar
İrfanî'den bu avazlar
Ağarttı yüzü ayrılık

1860-1938. Artvin'in Vazriya (şimdiki adı Vezirköy) köyünde doğdu. Asıl adı *Mustafa*'dır. Aşıklık geleneğini ve bağlama çalmayı *Ardanuçlu Cesimi*'den öğrendi. Uzun yıllar *Cesimi*'ye çıraklık yapan *İrşadi*, Kuzeydoğu Anadolu yöresinde *Deli İrşadi* diye de bilinir.

Bazı kaynaklarda doğum ve ölüm tarihlerine ilişkin somut bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak *Aşık Dur Abdal*'ın (1881-1946) yaşıtı ve onunla birlikte *Cesimi*'nin çırağı olduğuna göre *Dur Abdal*'la akran olabileceği düşünüldüğünde sözkonusu tarihlerin doğru olduğu varsayılabilir.

Bugüne çok fazla eseri kalmamış olan *Aşık İrşadi*, bir süre Berta'da jandarmalık yaptı.

Ayrıca Erzurum ve Bayburt yörelerinde bilenen, 1800'lü yılların ilk yarısında yaşadığı varsayılan bir *İrşadi* daha bulunmaktadır.

Bağlar

Bu abdal postudur hor bakma sakın
Cihanı terkeden deriyi bağlar
Kubb-i ilahiye vasıl olanlar
Soyunur kemhasın deriyi bağlar

Ayağın tepradır nur olma haktan
Cihanı yaratmış nur ile haktan
Güneş ki döşenir küreyi kaftan
Her zanaat piri deriyi bağlar

Ben bir bezirganım gel al bac'ımdam
Ser verir sır vermem ölsem acımdan
Bu fani dünyanın kahrı ucundan
Bu *Sefil İrşadi* deriyi bağlar

* * *

Gerek

Sevdiğim dilberin gerdanı mina
Buhağında zöhre gibi dal gerek
Seyre çıkıp salınan da sevdiğim
Kadd-i kametine selvi dal gerek

Hubluk kimde ise ondadır beylik
Nice bendesi var yapar ne eylik
İnsana farz değil sade dilberlik
Güzellik cazibe hub kemal gerek

İçerimde vardır nice bin nokta
Nideyim çok arzum kaldı o şuhta
İrşadi der güzel seven aşıkta
Ya sim ü zer gerek ya ikbal gerek

Münasıptır

Alemi yıldırılmış hüsn-i ziyası
O elvan yanağa gül münasıptır
Mahın on beşine benzer cemalin
O billur yanağa hal münasıptır

Seni gören aşık böylece över
Tamam bir busesi bin altın değer
Kırk örgü saçların topuklar döver
O sırma saçlara tel münasıptır

Çok çektirdin bana ah ile zarı
Ne güzel yaratmış cenabi bari
Bin beş yüz altına elmas kemeri
Zernişan kemere bel münasıptır

Ne ararsız bilmem yolcu yolunda
Vala gitti baştan kimler belinde
Hayıf kalmış bir kadirsiz elinde
Sana *İrşad* gibi kul münasıptır

* * *

Olmadı

Yazık ömrüm geçti Vezirköy'ünde
Benim bu halimi bilen olmadı
Gece gündüz kaldım ah u amanda
Derdime bir çare bulan olmadı

Boğuldum efkara çekildim dara
Bu gönül mecnundur bir güzel yara
Bilmem bunun sonu ne yana vara
Sevdiğim yurdundan gelen olmadı

İrşadi söylerim bunu özümden
Dünya zerre gibi çıktı gözümden
Bir vefa görmedim yarin yüzünden
Akar gözüm yaşı silen olmadı

Aşık İsmail

1828-1907. Şavşat'ın Garkilop (şimdiki adı Çoraklı) köyünde doğdu. Asıl adı *İsmail Hakkı*'dır.

Bazı kaynaklarda, *Osmanlı-Rus Savaşında (1877-1878)* subay olarak görev yaptığı yer almaktadır. Bu dönemde yazdığı "Ardahan Destanı" yayımlanmıştır. Elde bulunan şiirleri ve ordudaki görevi itibariyle belli bir eğitim gördüğü anlaşılmaktadır.

Günümüze ulaşan fazla şiiri olmayan *Aşık İsmail*, köyünde öldü ve orada toprağa verildi.

Ardahan Destanı

Hücum edip kafir tabur bağladı
Top sesinden yürekleri dağladı
Bunu gören ehl-i İslam ağladı
Gonca iken soldu gülün Ardahan

Müzeyyen çarşılar virane kaldı
Dil bilmez kimseler içine doldu
Kalmadı şenliği tarumar oldu
Yağma oldu cümle malın Ardahan

Sultan Hamit bizzat gafletten uyan
Ortalıkta kaldı hep sabi sübyan
Satıldı vilayet ayan be ayan
Şikayete yetmez dilin Ardahan

Biz de ol hüdaya çok ettik kusur
Selatin camiler hep kaldı esir
Haber olsun sana İstanbul Mısır
Her yandan kesildi yolun Ardahan

Saat on ikide toplar atıldı
Toz dumanı birbirine katıldı
Ne zaman ki imdat yolun tutuldu
O zaman kırıldı belin Ardahan

Emiroğlu Tabya odlara yandı
Kahraman Kaptan Bey pervane döndü
Seksen bin düşmanla yalnız kendi
Duman sardı sağın solun Ardahan

Ağlayıp İsmail sen kılma zarı
Ezel taktir etmiş cenabi bari
Düşmanın canına cehennem narı
Soldu al yeşilli gülün Ardahan

1914-1983. Yusufeli'nin Zor (şimdiki adı Esenyaka) köyünde doğdu. Asıl adı *Mehmet Ayık*'tır. Henüz bebekken 1. Dünya Savaşı (1914-1918) döneminde ailesiyle birlikte Çorum'a göçtü. Yaklaşık 6 yıl sonra yeniden geriye dönen *İzhari*, aşıklık geleneğini küçük yaşlarda öğrenmeye başladı.

Köylüsü ve ustası *Aşık Huzuri*'nin desteğiyle de kendisini geliştirip bilgisini pekiştirdi. Sonraki yıllarda *Huzuri* ile birlikte dolaşan *Aşık İzhari*, *Ardanuçlu Aşık Efkari*, *Yusufelili Aşık Fabri*, *Azeri Aşık Feride* gibi döneminin birçok aşığıyla karşılaştı.

Aşıklık geleneğini uyarak uzun yıllar çeşitli yerleri dolaşan *İzhari*, 36 yaşında evlendi. Daha sonra geçimini sağlamak üzere Türkiye'nin değişik bölgelerinde çalıştı. Bu dönem içinde de kendisini geliştirerek yaşadıkları ve gördüklerine ilişkin şiir söylemeyi sürdürdü.

Ustası *Huzuri* ile yaptığı ve iki gün iki gece süren karşılaşması nedeniyle de yörede bilinen *İzhari*, yaşamının son yıllarını köyünde geçirdi.

Getirir

Kargadan istesem dünya güzelin
Hemen yavrusunu gider getirir
Nadan olan bilmez işin ezelin
Cahiller gönlüne keder getirir

Kapalı açılmaz yoksulun gözü
Her zaman rahattır zenginin özü
Meşhur bir laf doğar koyundan kuzu
Hayırlı evladı mader getirir

İzbari kimsenin ay'bına gülme
Sen temiz ol elin lekesin silme
Ne gelse başına kimseden bilme
İyi kötüyü kader getirir

* * *

Gelir Bana*

O kahpe felekten istesem sefa
Gönderir cefayı gam gelir bana
Rahmedip halime kılssa da vefa
Yapsa da bir eylik kem gelir bana

Yalvarıp bir yara eğsem deki baş
Artırır sinede bin renc ü telaş
Ah edip dideden döksem kanlı yaş
Bulanır gözyaşım nem gelir bana

Solar gülü bağın girsem ireme
Yitirdim Aslı'yı dönsem Kerem'e
İzbari'yim deva lazım yareme
Zehir gibi merhem em gelir bana

* İlk kez yayımlanıyor.

Kocalık Destanı*

Ceht edip ne kadar kaçtımsa ırak
Bırakmadı peşim geldi kocalık
O ki bir çare yok etsem de merak
Vardımsa ne yana buldu kocalık

Buldu ne çare var çeksem de içim
Çekilmez dert anlatayım ne biçim
Dizde kesti ferim ağarttı saçım
Birer birer tüyüm yoldu kocalık

Yoldu gizulerim saldı figana
Bin türlü işkence eyliyor cana
Uzağı yakını bir etti bana
Aklımı başımdan aldı kocalık

Aldı aklım elden kıldı sinemi
Gitti gençlik yıktı köşk ü binamı
Bilmem herkese mi yoksa bana mı
Ok gibi bağrımı deldi kocalık

Deldi sinem pek yapıştı özüme
Biri iki göstermekte gözüme
İhtiyar mikabın çekti yüzüme
Çaresiz dertlere saldı kocalık

Saldı derde hayıf garip başımı
Kalmadı dihamda çekti dişimi
Tuttu etek bırakmıyor peşimi
Gençlik defterinden sildi kocalık

Sildi defterinden tıfıl çağımı
Su gibi eritti yürek yağımı
Hazana çevirdi gülşen bağımı
Bakıp seyreyledi güldü kocalık

Güldüğünü size eyliyem nakil
Çok tepeden ağır dağlardan sakıl
Ne fikir bıraktı ne serde akıl
Bir uğru misali çaldı kocalık

* İlk kez yayımlanıyor.

Çaldı aklım yine bırakmaz peşim
Yürümeye baston var arkadaşım
O ki ellisini savuştu yaşıım
Benden daha iyi bildi kocalık

Bildi yaşıım kıldı olmaz zulümü
Bilmem kime arzedeyim halimi
Eğdi kametimi büktü belimi
Keman yayı gibi kıldı kocalık

Kıldı keman çeker serimi dara
Olsa da bin tabip sağ olmaz yara
Yaptın yapacağın *Sefil İzhar'a*
Bütün dediklerin oldu kocalık

* * *

Kalmadı*

Kalktı büyük küçük zaman bozuldu
Lezzet-i dünyanın tadı kalmadı
Edep haya düğüm gibi çözüldü
Namahrem yabancı yadı kalmadı

Baldır bacak açık saç oldu bölük
Yar olan yarine eyler kötülük
Dosttan akrabadan bekleme eylik
Kalktı ortalıktan adı kalmadı

Sanki de bir oldu yar ile ağyar
Bilmez bilir gibi söz eyler ikrar
Sen seni öğütütle biçare *İzhar*
Bekleme dünyanın şadı kalmadı

Bin üç yüz otuzda geldim cihana
Koptu seferberlik gözümle gördüm
Oldu muhaceret uydum zamana
Maderim sırtında Çorum'a vardım

Tam kaldım altı yıl etmedim kader
Etti vefat orda sevgili peder
Bize böyle imiş takdir-i kader
Hem fakir hem yetim boynumu burdum

Oradan sılaya tuttuk yolumuz
Evvel Erz'rum şimdi Artvin ilimiz
Memleket hasreti büktü belimiz
Yürüdüm iki ay kendimi yordum

Zengin de yok ekmek fakirde az aş
Geçim için vurduk çok çareye baş
Bir iken bin oldu açlıktan telaş
Bir yana kaçmayı aklıma kurdum

Yarabbi çare kıl nideyim dedim
Doyunca bir lokma yutayım dedim
Diyar-ı gurbete gideyim dedim
Düşündüğüm fikri anneme sordum

Annem izin verdi düştüm yollara
Attı felek bizi çölden çöllere
O ki varıp gittim gurbet ellere
Bir garson olarak kahveye girdim

Eğlendim orada kaldım nice ay
Gecesi uyku yok gündüzü hayhay
Geldi bir müşteri istedi bir çay
Tabağı düşürdüm bardağı kırdım

Usta azarladı çık dedi burdan
Seni öldürürüm geçersin serden
Dedim yarab bir yol kaçayım nerden
Sırtıma almaya yorganı serdim

Diyar-ı gurbette kaldım nice yaz
Perişan halimden ne söylesem az
Az çok para kazanmışım ben biraz
Şükürüm ol hüdaya eyledi yardım

Felekten serime atıldı bir ok
Tükenmez sinemde derd ü gamım çok
Her ne iş yaptımsa baktım sonu yok
Ahir şairlikte kararı verdim

İlçe Yusufeli Çoruh ilimiz
Kem yerde kocalık büktü belimiz
Mihnet-i sevdadır elde malımız
Aşkı ibraz edip sözümde durdum

Feleğin sillesi değdi güşümde
Aksi felek çok dolaştı peşimde
Teveccüh eyledim tam kırk yaşında
Kader böyle imiş murada erdim

Bin üç yüz otuzda cihana geldim
On beşinde aşkın bahrine daldım
Zor köyünde *İzhar* diye ad aldım
Çıkmadım bir yana mitili serdim

* * *

Oturur*

Bağın terk eylemiş divane bülbül
Güllerin dalında çağlar oturur
Boynu buruk durur biçare sümbül
Döker gözyaşların çağlar oturur

Çok kıymetli zerden güveli deri
Tilkinin ağzında aslanın seri
Mertleri namertler geçti ileri
Ciddiler arkada ağlar oturur

Var mı büyük küçük yok oldu hürmet
Doğruya bir kimse etmez emniyet
Var mıdır arada eskiki şefkat
İzhari yüreğin dağlar oturur

* İlk kez yayımlanıyor.

1850 - 5 Eylül 1928. Yusufeli'nin Zor (şimdiki adı Esenyaka) köyünde doğdu. Asıl adı *Mustafa*'dır. Köyündeki *Aziz Efendi*nin yanında hem ilk medrese eğitimini gördü hem de bağlama çalmayı öğrendi.

Bir süre *Aşık Keşfi*'ye çıraklık yapan ve bu dönem içinde aşıklığa ve geleneğe ilişkin bilgisini pekiştiren İzni, zamanla usta bir aşık olarak yörede tanınmaya başladı.

Aşık İzni, *Sümmani*, *Berzi*, ustası *Keşfi*, *Mahiri*, *Cesimi* gibi döneminin birçok usta aşığıyla karşılaştı. Ancak gerçekleştiği bilinen bu karşılaşmalar kaynaklara aktarılamadan yokoldu.

1. *Dünya Savaşı* (1914-1918) öncesi 15 yıl kadar köyünde muhtarlık yapan *Aşık İzni*, bu döneme ilişkin deneyimleri ve yaşadıklarını da bazı zaman şiirlerine yansıttı. «Muhtarlık Destanı», «Çobanlık Destanı» bunlardan bazılarıdır.

1914 yılında Merzifon'un Saraycık köyüne göçen ve yaşamının sonuna dek orada kalan *İzni*, başta oğlu *Aşık Zuburi* olmak üzere birçok aşığın yetişmesine katkıda bulundu.

Bulamayız

Olsun kalanlara vasiyetimiz
Yüz bin ömür sürsek şan bulamayız
Sarardı benzimiz yok kuvvetimiz
Vücutta damarda kan bulamayız

Millet düş olmuştur bir kalmakala
Antika nevidir geri kim kala
Makatlı odayı almazdım ka'le
Şimdi bir fışkılı han bulamayız

Ağlarım ağardı didem karası
İlaç kabul etmez gönlüm yarası
Ölmekten başka yok bunun çaresi
Biz musibete son bulamayız

Bu da bir çiledir Hakkın hikmeti
Hep din ihvan bir nebinin ümmeti
Gören muhaciri acır milleti
Merhametli yüzde on bulamayız

Hacı Ahmet Mehmet namazı kılmaz
Yüzünü yıkasa elini silmez
Eskiler tükendi yeniler bilmez
Daha bundan ala gün bulamayız

Bu darlığın sonu ne yana yürür
Lakin görene dek cesedim çürür
Bu gidişle umum deryalar kurur
Su yerin ararız ten bulamayız

Topraklar kurudu tohum ekmezden
Usanmıştın tatlı baldan pekmezden
Baklava yemezdim şeker serpmezden
Şimdi çorbalığa un bulamayız

Hayatın sonuymuş haberim yokmuş
Muhacirlik başa olmayan işmiş
Cepte bulunurken altmışla yetmiş
Şimdi mangır top yekun bulamayız

Vara vara vardık bildiğin Kelkit
Yol tükenmez yahu durma yürü git
Bu akşam burada yat da rahat et
Buradan ileri can bulamayız

Buradan ileri dediler şeyran
Muhacir haline alemdir heyran
Ramazanlar gitti yok bayram seyran
Biz yemeğin eti kön bulamayız

Bayburt'u dolaşan Hicaz'a uçtu
Çok yaşlı olanlar çukura düştü
Dizde ferî olanlar üstünden aştı
İleri varmaya ön bulamayız

Dert çoğaldı vakıf var mı saymaya
Lüzum yok kadere boyun eğmeye
Kumaş beğenmezdim palto giymeye
Şimdi şalvarlığa yün bulamayız

Nerde gezdin dağlar başı kar iken
Geçti şad gün bugün yarın der iken
Cepte para dolu binler var iken
Bacağa cebi yok don bulamayız

Gitti bizden iyi günü kim göre
Ya bu işin sonu nereye vara
Ezelden giyerdim lezim kundura
Şimdi çarıklığa gön bulamayız

Akşam oldu dedim yıkılın yatın
Çocuklar açtırlar söyledi hatun
Dedim aman suya çabuk un atın
Yesinler uşaklar nan bulamayız

Ben *İzni*'yim civan çağım dolaştı
Geçti hayat yahu gözüm kamaştı
Hayıf yaşıım seksenine ulaştı
Sayısız nefese son bulamayız

Diyorlar

Kahr-ı aşka düşüp sevda çekmeyen
Feragat et bu sevdayı diyorlar
Ben ezel nuş ettim aşk badesini
Asla güç vermedim neyi diyorlar

Ezeli düş oldum bir ah u zara
Tecellimiz aksi bahtımız kara
Eğer aşık isen maşukun ara
Mecnun isen bul Leyla'yı diyorlar

Ben *İzni*'yim şikest oldu canımız
Bilmem nasıl olur serencamımız
Halk içinde söylenirken namımız
Şimdi gören hublar dayı diyorlar

* * *

Dileğim*

Dileğim bar-i hüdadan
Lütf ile ihsanım ola
İhsan ede hak Zül Celal
Kerem'den inamım ola

İnam ede hak Zül Celal
Ziyad' olsun mal u melal
Haram değil olsun helal
Derd ü gam noksanım ola

Noksan ola derd ü keder
Kırk bin oğlan desin peder
Cenabı hak kıla kader
Yetmiş bin hubanım ola

Hubanımın sol sağına
Laleli gülşen bağına
Her hub ile yüz çağına
Sallanıp devranım ola

* Aşık edebiyatında •Münacat• olarak adlandırılan istek, dilek belirten bu şiirle, *Aşık Hıfzı* bölümünde aktardığım aynı içerikli ve bazı dörtlük-leri benzer ancak *İzni*'nin şiirinden 7 dörtlük fazla olan bir şiir daha bulunmaktadır.

Devranıma olan mail
Çırağ edem yüz bin sail
Canım alanda Azrail
Ecelden amanım ola

Amanım hak etsin nasip
Vakit mürur eyler karip
Hatır etsem yüz bin tabip
Her derde dermanım ola

Dermanımla sürem süri
İsrafil çalanda suru
Her çobana yüz bin sürü
Bir ordu çobanım ola

Çobanlarım ede oyun
Manda ola yüz bin boyun
Yüz bin sığır yüz bin koyun
Tuna çay lebanım ola

Leban oldu Tuna Çayı
Var eyle onda hisseyi
Yoğurdu bulmazam sayı
Akdeniz ayranım ola

Ayrandan çıkaram yağı
Doldurem sol ile sağı
Her tartısı Ağrı Dağı
İki bin mizanım ola

Mizanımla yağı çekem
Dinkle pirinçliğim övem
Günde bin kez harman dövem
Rumeli harmanım ola

Harmanımla dövem gemi
Buluptur her işin demi
Her denizde yüz bin gemi
Yüz bin de yelkenim ola

Yelkenden çıkam karaya
Onları dizem sıraya
Çin Maçın Belh Buhara'ya
Karadan kervanım ola

İzni talip isen yara
Sadık ol sevdiğin ara
Yalvar daim gerdirgara
Didar-i zişanım ola

Gözlerin

Ela gözlerine kurban olduğum
Beni yaktı yar sürmeli gözlerin
İşimden gücümde abdal eyledin
Ömrüm yıktı yar sürmeli gözlerin

Yar güller açılmış hüsnün bağında
Bir murat almadım yar kucağında
Öpülmenin koşulmanın çağında
Geçer vakti yar sürmeli gözlerin

İznî'yim çekerim dert ile kahrı
Yar doldursa verse içerim zehri
Nice yüz bin İstanbul gibi şehri
Değer tahtı yar sürmeli gözlerin

* * *

Muhtarlık Destanı

Hey birader helal mala haramı
Katmak ister isen köye muhtar ol
Güzel cesedini nar-ı ceh'neme
Atmak ister isen köye muhtar ol

Aklı başta olan evinde yatar
Sebep olan olsun benden besbeter
Günahın yok ise günde bir kantar
Tartmak ister isen köye muhtar ol

İmanın üstüne yıkıp fesini
Guş eyleme her gidenin sesini
Elde kürek onun bunun tersini
Örtmek ister isen köye muhtar ol

Hor görünme ahaliye meclise
Bir renkte dur hergün girme bir cinse
Baştan ayağa dek murdar necise
Batmak ister isen köye muhtar ol

Vekil harcı olma zabıt neferin
Her rasgelen sana döker zifirin
Benim gibi sol tarafta sıfırın
Bitmek ister isen köye muhtar ol

Her haçan ki oldun köyün emini
Yalan yere saf edersin yemini
Haftada dört çarık beş çift yemeni
Yırtmak ister isen köye muhtar ol

Yakın gitme her kireçli yapıya
Adam gerek hem de kalın sopaya
Gezginci misali herbir kapıya
Gitmek ister isen köye muhtar ol

Nadanlar çoğaldı irfan milleti
Sağlam vücuduna etme illeti
Elde sopa daim sersem milleti
Gütmek ister isen köye muhtar ol

Onunla bununla ne lazım hayhay
Yetişir beyhude eyleme vay vay
Eşek cennetinde senede üç ay
Yatmak ister isen köye muhtar ol

Durursan da tamam durma seneye
Ben darıldım ben söyledim sana ne
Ecel törpüsünü nazik sineye
Sürtmek ister isen köye muhtar ol

İzni bir gededir buna borcu ne
Yeni muhtarların gider gücüne
Annen feracesin köyün burcuna
Satmak ister isen köye muhtar ol

* * *

Sevdiğim

Meramı kan içmek şuh-i didardan
İster bağrım iki yara sevdiğim
Kaçmam nazeninim vur aksın kanım
Çekebilmem iki yara sevdiğim

Nasıl vaz geleyim o sim-i tenden
Gönül olmadıkça vaz gelmez senden
Ya var ol ağyara ya el çek benden
Gönül verme iki yara sevdiğim

Ebruların melek pak-i misali
Düşem damenine haki misali
Ben bir yaradımsa çakı misali
Sen *İzni*'ye iki yara sevdiğim

Artvin'in Hezor (şimdiki adı Hızarlı) köyünde doğdu. 19. yüzyılda yaşadığı saptanabilen aşığın doğum ve ölüm tarihleri tam olarak bilinmemektedir.

Aşık Figani'nin çırağı olan *Aşık Kahri* geleneği ve bağlama çalmayı ustasından öğrendi. Kendi döneminde yaşayan birçok aşıkla karşılaşmalar yaptığı bilinmesine karşın, bu karşılaşmalar kaynaklara aktarılamadığı için yitip gitti.

Günümüze kalan şiir sayısı sınırlı olan *Aşık Kahri*, ağırlıklı sevgi ve dini konuları işledi.

Benim

Cennet-i aladan çıkmış hur-i gılmanım benim
Aklımı aldı başımdan mah-i tabanım benim
Aldı aklımı başımdan etti divane beni
Seyrangahta gezer iken taze fidanım benim

Bülbül-i şeyda misali arttı ah u figanım
Eksik olmaz derunumda bazı derd ü mihnetim
Harc eylesem hayıf yoktur elde var u devletim
Yar yolunda feda olsun cesette canım benim

Yan koynunda şah memeler bir gül ü gülşanedir
Mah yüzünde çifte hallar hubluğa nişanedir
Şimden gerü meskenimiz beygu tek viranedir
Kabri'yi gözünden atmış nazlı cananım benim

* * *

Kaldı

Hey ağalar size tarif edeyim
Bülbül arzumanım güllerde kaldı
Sefinem gark oldu Jerya ummana
Çıkamaz nazlı Sunam göllerde kaldı

Bu derde düşenler bilmem n'eylerler
Aşık olanları her dem söylerler
Nice meclislerde vasfın eylerler
Hayıf olsun aşkım dillerde kaldı

Kabri bu sevdayı hem kar eyledi
Çekti hasretini hem zar eyledi
Ne sebepten bizden firar eyledi
Hayıf olsun ırak ellerde kaldı

1934 yılında Ardanuç'un Haft (şimdiki adı Boyalı) köyünde doğdu. Asıl adı *Süleyman Yılmaz*'dır. Küçük yaşlarda şiire ve aşıklık geleneğine ilgi duydu.

Geleneklere ilişkin bilgisini pekiştirmede *Aşık Efkarî*'nin yardımını gördü. İlk dönemlerde mahlas olarak adını kullanan *Kalemi*'ye, bu mahlası *Aşık Efkarî* tarafından verildi. *Kalemi* mahlasının yanında birçok şiirinde adını ya da soyadını da kullanmaktadır.

Askerlik dönüşünden sonra uzun yıllar Ardanuç'ta yaşayan *Aşık Kalemi*, 1980'de Bursa'ya yerleşti.

Şiirleri çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanan, bazı yarışmalarda ödüller alan *Kalemi*, şiirlerinin bir bölümünü "Bahçe 1" (1973) ve "Bahçe 2" (1976) adlı kitaplarda topladı. Ayrıca basıma hazır birkaç kitabı daha bulunmaktadır.

Çeşitli şiir biçimlerinde örnekler veren *Kalemi*, hemen her konuda yazmaktadır.

Eyleme

Gel azizim dinle benim sözümü
Sakın cahillerle ülfet eyleme
Onlar ile şaka geçeyim deme
Toplayıp başına külfet eyleme

Dinle sözlerimi ol hakka yakın
Nerde düşkün varsa derdine bakın
Komşunla hoş geçin çekişme sakın
Kendini onlara nefret eyleme

İnsanlar içinde çıkarma fesat
Elin fazla açma eyle iktisat
Helal çalış rızkın olmasın kesat
Sakın israf etme işret eyleme

Nefsin seni ele almış gidersin
Kendin hayalete salmış gidersin
Maddiyat aşkına dalmış gidersin
Gel uykudan uyan gaflet eyleme

Yılmaz'ım temiz ol su gibi duru
Azmeyle varmaya dostuna yürü
Varamazsan bile o yolda yürü
Kendini dostuna hasret eyleme

* * *

Ataların Sözü*

Ataların sözü doğrudur elhak
Hayır vermez imiş el gözü beyler
Lisan-ı hal ile konuşur eflak
Gönüller sevgiyi dil sözü söyler

Uzaklaş aşk ile yanmayan közden
Şeklen bakıp hakkı görmeyen gözden
Kimi sözden anlar kimi de özden
Bülbüle maşuktur gül özü neyler

Elden atmayalım biz dürüstlüğü
Mazur görmeyelim asla puştluğu
Kalemi'm hıfz'eyler gerçek dostluğu
Ameller imanı kül közü eyler

* İlk kez yayımlanıyor.

Gelsin

Bu bağ hakikat bağıdır
Hakikatten bilen gelsin
Temiz yüzlerin ağıdır
Lekesini silen gelsin

Bu hal ile eziliriz
Lime lime çiziliriz
Gönlün derdinden biliriz
Yüreği ezilen gelsin

Hasetçi n'edip n'işlemez
Sanma kapar da dişlemez
Bize zerresi işlemez
İsterse bin hilen gelsin

Sırrane işi izleme
Garibin bağrın bizleme
Kalbindekini gözleme
Düşündüğün dilen gelsin

Her tarafımız derbeder
Yılmaz bu hali dert eder
Kısmetimiz zaten keder
Neşe değil çilen gelsin

* * *

Beni*

Vefasız dilberin çekilmez hali
Günden güne yakar eritir beni
İçime saldığı derdi melali
Mezara girmeden çürütür beni

Yıllardır hasretim mutlu birgüne
Ne kastı var bilmem garip düşküne
İnsafsız gönlümü takmış zülfüne
İp gibi peşinden sürütür beni

Yılmaz'ım hergünüm karakış gibi
Kısmetim zehirli tuzsuz aş gibi
Saadet yolları kaygan yaş gibi
Dikenler üstünde yürütür beni

* İlk kez yayımlanıyor.

Ne Çıkar

Sev seni seveni kim olur olsun
Sevmeyen uğruna ölsen ne çıkar
Kim seni sayarsa sen de say onu
Kadirsizin kadrin bilsen ne çıkar

Sana bir telini kurban etmezse
Senin derdin öz derdine katmazsa
Senin binde bir sözünü tutmazsa
Sen onun sözüne gelsen ne çıkar

Neşeli gününde kara balarsa
Kem günün görünce coşup çağlarsa
Seni her gördüğü zaman ağlarsa
Sen onu görünce gülsen ne çıkar

Yılmaz der ki halin düzlemez ise
Birgün olsun yolun gözlemez ise
Seni arzulayıp özlemez ise
Sen onu arayıp bulsan ne çıkar

* * *

Bizi*

Keder dünyasının gam kaleleri
Sardı çile ile kuşattı bizi
Mazmanlar toplayıp pis yeleleri
Ördü file ile yaşattı bizi

Unuttular eski pirlüğimizi
Cırlak sesler bozdu birliğimizi
Düzenbazın fendi dirliğimizi
Kırdı hile ile tuş etti bizi

Nifak girdi temiz özlerimize
Kulak asan yoktur sözlerimize
Bakıp hakkı gören gözlerimize
Vurdu mile ile şaş etti bizi

Yılmaz der gözyaşın kanlamayanlar
Kem tutumlarından yanlamayanlar
Ölçüden tartıdan anlamayanlar
Vardı kile ile eş etti bizi

* İlk kez yayımlanıyor.

Olmaz

İlim için gece gündüz çalışan
Ömrü hayatında mahzun kul olmaz
İlmin mahiyeti kıldan incedir
Lakin bunu koparacak kol olmaz

İlim için diyar diyar koşmalı
İlim ile engelleri aşmalı
İlim ile coşup coşup taşmalı
İlim gibi derya olmaz sel olmaz

Herkes sever ilme gayret edeni
İlim yollar doğru yola gideni
İlim ile süslemeli bedeni
İlim gibi kumaş olmaz şal olmaz

Nefse uyma sefaleti emreder
İlim hakkı adaleti emreder
Yılmaz nefis rezaleti emreder
İlim gibi erkan olmaz yol olmaz

* * *

Gönül*

Nedir bu feryadın bu inkisarın
Kendini nalana bağlayan gönül
Aşılmaz engel mi vuslat hisarın
Dolana dolana ağlayan gönül

Işıklandır gönlün dost fenarından
Kalpler tahtına kon geç kenarından
Bahar seli gibi aşk pınarından
Taşarsın her yana ağlayan gönül

Bildirme ellere acı ağrını
Ulaştır canlara dostluk çağını
Aşk ile tutuştur yandır bağrını
Düşürüp hicrana dağlayan gönül

Ne buldun ne gördün nefsin yermezsin
Şerre karşı koyup göğsün germezsin
Süleyman Yılmaz'a fırsat vermezsin
Fırsatı canana sağlayan gönül

* İlk kez yayımlanıyor.

Çürümüş Tahtaya

Çürümüş tahtaya ayak basanlar
Kaza der de kaderinden küserler
Elin aleyhine kuyu kazanlar
Gün olur ki kendileri düşerler

Yalandan dost olup düşman kalanlar
Dostun kasasından para çalanlar
Yeni yeni dost arkadaş bulanlar
Eskisinden merhabayı keserler

Yılmaz'ım şüphe et özünden bile
Ettiğin iy'liği getirme dile
Geçirme ömrünü böyle nafil
Çalış da geriye bırak eserler

* * *

Olurum*

Şurda burda aramayın kardeşim
Ben dertli gönülde mihman olurum
Gahi yüz bin türlü dert sarar başım
Gahi bin bir derde derman olurum

Muhabbet isterim sevgi dolsam da
Aşkla yeşeririm dertle solsam da
Şairim yazarım tüccar olsam da
Sevdiğim meslektir sayman olurum

Gel gönül zahire şekile kanma
İnsan bilinmeyen gizli muamma
Kimi kez katreden katreyim amma
Kimi ummanlardan umman olurum

Bilcümle aşıklar duysun nidamı
Efkari Huzuri sevmiş hüdamı
Kimi kez Zülali kimi Müdami
Kimi şenlik kimi Sümman olurum

Server-i enbiya candan habibim
Mevla temiz kılsın kısmet nasibim
Kalemi'yim gahi dertli garibim
Gahi Yılmaz hem Süleyman olurum

* İlk kez yayımlanıyor.

Yok

Neden böyle yanık yanık söylersin
Yarden mi ayrıldın yarenin mi yok
Niçin kendi kendin harap eylersin
Yalınız mı kaldın soranın mı yok

Rahat eyleyecek yok mu bir yerin
Belli ki içerden yaran çok derin
Gönül dostlarınla aran mı serin
Yürek yarasını saranın mı yok

Birazcık katlan gel cefayla naza
Kanaatın yok mu çok ile aza
Ne oldu da düştün sen bu çıkmaza
Tutup elinden bir çaranın mı yok

Kalemi der yanma biçare nara
Derman arar isen mevladan ara
Aşkın çıbanı mı kalpteki yara
Vuslat neşterini vuranın mı yok

• • •

Vardır*

Bir gönülde bin can mihman eyleriz
Çok şükür bitmeyen azımız vardır
Kendi halimizce çalar söyleriz
Elimizde telsiz sazımız vardır

Nice dertler vardır söylenmesi ar
Düşün ki ağyardan besbeter öz yar
Kendi kendimize mihnetimiz var
Sanmayın kimseye nazımız vardır

Nimeti hor görür yerlere serer
Dostu düşman bilir düşmanı över
Avını murt eyler hiç vermez değer
Böyle asilzade tazımız vardır

Eller bizar olur alemimizden
Diller aman diler elememizden
Gönül tesellimiz *Kalemi*'mizden
Çıkmış üç beş satır yazımız vardır

* İlk kez yayımlanıyor.

1954 yılında Şavşat'ın Dabatırul (şimdiki adı Meşeli) köyünde doğdu. *Aşık Kara*'nın oğludur. Aşıklık geleneğini ve halk şiirini küçük yaşlardan itibaren öğrenmeye başladı.

İlkokulu köyünde, ortaokulu Şavşat'ta ve Ticaret Lisesini Artvin'de bitirdi.

İlk bağlama derslerini babası *Aşık Kara*'dan aldı. Ayrıca yöredeki birçok aşık aracılığıyla da geleneğe ilişkin bilgisini pekiştirdi.

İlkokul son sınıfta şiir yazmaya başlayan *Ali Kara*, önce İstanbul'da bir hastanede göreve başladı. Sonraki yıllarda Şavşat'a yerleşen *Ali Kara*, görevini burada sürdürmektedir.

Şiirlerinde çeşitli konuları işleyen *Ali Kara*'nın eserleri değişik gazete ve araştırmalarda yer aldı. Ayrıca yayına hazır yaklaşık 200 şiiri bulunmaktadır.

Doludur

Açma gönül açma eski defteri
Eskiden sevdiğim yarlar doludur
Gözlerin kamaşır okusan onu
Davullar zurnalar barlar doludur

Ben de bülbül gibi gezer öterdim
Kırk kurbanlık büyük toya yeterdim
Eskiden boyumca aşka batardım
Şimdi kumar oldum zarlar doludur

Saçıma ak düştü teller dizildi
Gözlerimden yaşlar aktı süzüldü
Suları kesildi hava bozuldu
Tipi boran eser karlar doludur

Ali Kara bugün varım yarın yok
Yürü yalan dünya hiçbir zorun yok
Yaşasan ne çıkar hiçbir karın yok
Nice kalpler yıkmış yerler doludur

* * *

Kardeşim*

Genç yaşımda kahır bindi sırtıma
Çekilmiyor çekilmiyor kardeşim
Ben kaçtıkça o geldi hep peşime
Çekilmiyor çekilmiyor kardeşim

Sanki gölgem beni takip ediyor
Kaldırıyor yerden yere vuruyor
Kale gibi siper olmuş duruyor
Çekilmiyor çekilmiyor kardeşim

Acı geldi bu yaşamın balı yok
Kaderimdir sağı da yok solu yok
Ali der ki ölüm vardır yolu yok
Çekilmiyor çekilmiyor kardeşim

* İlk kez yayımlanıyor.

Duydun mu

Bizim Meşeli'ye bahar gelmiştir
Bahçendeki güller açtı duydun mu
Cin Dağı üstünde buz erimiştir
Dereler dolup da taştı duydun mu

Mevla kerim yine verir buyruğu
Yakında düzeriz santı boy'ndruğu
Otlatmak yasaktır çayır koruğu
Yaylalarda gevrek pişti duydun mu

Aktı artık bizim dağın gözyaşı
Kimi gübre çeker kimi de taşı
Yeşillendi artık sırtların başı
Ağaçlara sular düştü duydun mu

Koyunlar kuzuya inek danaya
Kimisi çiçeğe kimi kınaya
Kimisi babaya kimi anaya
Akıl erdirmeyip şaştı duydun mu

Ali Kara bu baharı yazarken
İnekler batmışlar kırdan gezerken
Sevincimden ineklerle azarken
Danalar inekten kaçtı duydun mu

* * *

Neden*

Ben baharı bekler iken
Önüm kıya çıktı nedem
Günlerimi sayar iken
Hayat beni yıktı nedem

Bu hayatın taşlı yolu
Ne sağ var ne de solu
Gözlerden yaş dolu dolu
Süzülüp de aktı geçti

Yaşım geçti bel büküldü
Bu yolda ömrüm söküldü
Ecel geldi can çekildi
Ali Kara'y yaktı nedem

* İlk kez yayımlanıyor.

Gel

Eğer beni arar isen nazlı yar
Mezarın başına ağlamadan gel
Et kemikten ayrılıp da düşmeden
Kefenin ağzını bağlamadan gel

Aşk ateşi yüreğimde donmadan
Göz ışığı kararıp da sönmeden
Bülbül gelip gül üstüne konmadan
Buz eriyip sular çağlamadan gel

Kara haber ulaşıp da gitmeden
Bu dünyada nasibimiz bitmeden
Azraile canım teslim etmeden
Ali diye yürek dağlamadan gel

* * *

Gelseydin*

Ö güzel günlerin hatırı için
Ne olur birgün de bana gelseydin
Ateşine ah çekip de yanmadan
Ne olur birgün de bana gelseydin

Şu yalan dünyadan göçüp gitmeden
Emanet canımı teslim etmeden
Gam kasavet vücudumdan atmadan
Ne olur birgün de bana gelseydin

Arzuhalim kaldı duyamaz oldum
Gül gibi döküldüm sararıp soldum
Derya gibi hem boşalıp hem doldum
Ne olur birgün de bana gelseydin

Ali Kara varlığını özledim
Aşkını kalbimde sıkı gizledim
Gelir diye yollarını gözledim
Ne olur birgün de bana gelseydin

* İlk kez yayımlanıyor.

Kırılır

Bir sevgi ki anlatamam anlatsam
Kabarır duygular güller kırılır
Ömrümde bir sefer tadını tatsam
Söyleyemem onu diller kırılır

O duygu ki yücelerden yücedir
Karanlık odalar sanki gecedir
Yürüsem üstünde kıldan incedir
Dayanmaz gücüne yollar kırılır

Gönül bahçesinden uğrayıp geçtim
Acı şerbetinden bir yudum içtim
Sevgi bağlarında kalbimi açtım
Birbirine küsmüş dallar kırılır

Ağır geldi çekemedim yükünü
Atam dedim sökemedim kökünü
Rakamlara vurdum çıkmaz yekunu
Kalemi tutacak eller kırılır

Ali Kara söylese de sözünden
Kıskanırım seni eller gözünden
Edasından cilvesinden nazından
Saz bile dayanmaz teller kırılır

* * *

Gurbet El

Hangi varlık kurmuş temel taşını
Yıkılmıyor yıkılmıyor gurbet el
Mahşere uzanmış dağın başını
Çıkılmıyor çıkılmıyor gurbet el

Bulamadım erkenini tezini
Söndürmedi ateşini közünü
Sabunla yıkasam kirli bezini
Sıkılmıyor sıkılmıyor gurbet el

Usandım ben toprağından taşından
Bıktım artık iki gözüm yaşından
Ali Kara çalar sazın başından
Kalkılmıyor kalkılmıyor gurbet el

Şavşat

Yeşil Şavşat senin methin eyliyem
O yalçın kayalar sellerin Şavşat
Bütün servetini bir bir söylüyem
O güzel ormanın alların Şavşat

Cıvıl cıvıl öten kuşun bülbülün
Eksik olmaz senin çiçek sümbülün
Kırları almıştır kokusu gülün
Ne kadar tatlıdır balların Şavşat

Dağların var koyun kuzu meliyor
Kaz ördek sesleri bağrım deliyor
Akşam sürülerin kırdan geliyor
Ne kadar şirindir ellerin Şavşat

Ali Kara söyler sözün sonunu
Güz gelince kırkar koyun yününü
Hiç kimseler alamaz ki önünü
Ne güzeldir içten bellerin Şavşat

* * *

Ne Olursun*

Ben ağladım canım yandı
Sen ağlama ne olursun
Damarımda kanım dondu
Sen ağlama ne olursun

Yalan dünya sığmaz olduk
Dert belayı burda bulduk
Hem ağladık hem de güldük
Sen ağlama ne olursun

Geçti zaman tükendi gün
Benim için bayram, düğün
Canım teslim ettiğim gün
Sen ağlama ne olursun

Kimse *Ali*'y bilmedi ki
Dost olanlar gelmedi ki
Göz yaşımı silmedi ki
Sen ağlama ne olursun

* İlk kez yayımlanıyor.

1927 yılında Şavşat'ın Dabatzrul (şimdiki adı Meşeli) köyünde doğdu. Asıl adı *İbrahim Kara*'dır. Köyüne gidip gelen aşıklardan etkilenecek aşıklık geleneğini öğrendi.

Yaklaşık 14 yaşında rüyasında bade içtikten sonra şiir söylemeye ve bağlama çalmaya başlayan *Aşık Kara*, önceleri yöresinde öğrendiği *Hodlu Şamili*, *Zülali*, *Sümmani*, *Şenlik* gibi aşıkların eserlerini de söyledi. Zamanla kendi şiirlerini seslendirdi.

Gerçek anlamda ilk bağlama derslerini, askerliği sırasında *Ürgüplü Şükrü Usta*'dan aldı. Askerlik dönüşünde kendini daha da geliştirmiş olarak birçok aşıkla karşılaşp bilgisini pekiştirme olanağı buldu.

Türkiye'nin çeşitli yerlerinde şenliklere katılan *Aşık Kara*, ziraat odaları başkanlığı, bankacılık, ambar memurluğu gibi değişik görevlerde bulundu.

Şiirlerinde ülke sorunları, sevda gibi değişik konuları işleyen *Aşık Kara*'nın birçok yerde aktarılan şiirlerinin bir bölümü ise *HAGEM* tarafından «Nurlar Dökülsün» (1990) adıyla yayımlandı.

Beni

Eğer şikarımdan sual edersen
Gam kasavet yılan olmuş yer beni
Ayrı düştüm vatanımdan ilimden
Kara talih karalısın der beni

Akıl ermez zararına karıma
Dağlar inler hergün ah u zarıma
Selamım var hasretim var yarıma
İnanmazsan rüzgarlara sor beni

Bu hayat değildir zehirden oktur
Bende huzursuzluk denizden çoktur
Ölsem başucumda ağlayan yoktur
Can dayanmaz bu çilede gör beni

Aşık Kara doğru söyler sözümü
Yar üstünde koyup geldim gözümü
Cananın hasreti aldı özümü
Böyle yakar cayır cayır nar beni

* * *

Beni Güzel

Başımızda dönen bu aşkın narı
Ya seni yakacak ya beni güzel
Gözden göze çakan kıvılcımları
Ya seni yakacak ya beni güzel

Endamın gezişin bambaşka halin
Koynundaki güller doyulmaz dilin
Ahu gözlerinle o malı cemalin
Ya seni yakacak ya beni güzel

Sırrımızı sakla kimse duymasın
Aşkın boyasını sular yumasın
Hükümetler aşka yasak koymasın
Ya seni yakacak ya beni güzel

Aşık Kara der ki güneşim ayım
İster isen seni aşık yapayım
Lütfedersen gül dudaktan öpeyim
Ya seni yakacak ya beni güzel

Dostum

Suratını asıp gezmeye değmez
Yalancı dünyada gül benim dostum
Zavallı gönlünü üzmeye değmez
Misafir olduğun bil benim dostum

Ağlatma gözünü sevgili yarin
Seni mutlu etmez devletin varın
Neşeli gezmektir dünyada karın
Hoşgörü içinde ol benim dostum

Ezeli ervahtan bu dünya böyle
Nasıl tutar isen gidiyor öyle
Dostu küstürmüşsen kendin gül söyle
Hakkın buyruğunda kal benim dostum

Artık *Aşık Kara* yandığın yeter
Gülşen bağlarında bülbüller öter
İstemem var devlet güler yüz yeter
Tatlı dil dünyada bal benim dostum

* * *

Geçilir mi

Güzel çiçek aşkı arı
Bal almadan geçilir mi
Yaktı beni aşkın narı
Sel almadan geçilir mi

Tomurcuklar bohça bohça
Teki değer yüz bin akça
Gerdan yayla koynu bahçe
Gül almadan geçilir mi

Siyah saçlar ince bele
Güzelliğin gelmez dile
Melek gibi çıktı yola
Yol almadan geçilir mi

Aşık Kara der yaralım
Kalmadı sabrı karalım
Sultan şahım şahmaralım
Kul almadan geçilir mi

Dağlar

Neden ki gamlısın neden ki puslu
Neden ki dumanın kalkmıyor dağlar
Sen de bencileyin yare küsülü
Neden ki güllerin kokmuyor dağlar

Dumandan görünmez kayalar düzler
Meleşir kuzular koyunlar sızlar
Dışarı çıkamaz gelinler kızlar
Kimsenin yüzüne bakmıyor dağlar

Çekil duman çekil yari göreyim
İster ise bir canım var vereyim
Aşık Kara hallerini sorayım
O zalim dışarı çıkmıyor dağlar

* * *

Güzel

İnsanoğlu bitki gibi olunca
Herbirinde ayrı ayrı hal güzel
Bu varlıktan büyük örnek alınca
Herbirinde ayrı ayrı yol güzel

Çınarın dibinde kayınlar bitmiş
Çamların dalları rüzgarı tutmuş
Diken de köknarın köküne yatmış
Herbirinde ayrı ayrı bol güzel

Hepsi de topraktan rızkını seçmiş
Kimi küçük kalmış kimisi geçmiş
Kimi mavi kimi sarışın açmış
Herbirinde ayrı ayrı gül güzel

Birlik olan tabiata üst olmuş
Kamil olan bu varlığa mest olmuş
Arılar da o güzele dost olmuş
Herbirinde ayrı ayrı bal güzel

Aşık Kara ister sevmek sevilmek
İstemem dünyada ecelsiz ölmek
Okuyup öğrenip herşeyi bilmek
Herbirinde ayrı ayrı dil güzel

İnanamaz

Aşk ateşten bir ırmaktır
Girmeyenler inanamaz
Hakkın sırrına ermektir
Ermeyenler inanamaz

Boş bir vücut binmiş atı
O da yar olmamış zatı
Kendindeki üç hikmeti
Görmeyenler inanamaz

Allah nazar kılmış cana
Bunda vardır büyük mana
Yolu dönmemiş rahmana
Vermeyenler inanamaz

Terketsen köşkü sarayı
Ona sardırsan yarayı
Günahkar *Aşık Kara*'yı
Sormayanlar inanamaz

* * *

Kan Ağlar*

Öyle bir acayip aşka düş oldum
Söylenmez kimseye diller kan ağlar
Terk edem sılama gurbet ellere
Götürmez vesait yollar kan ağlar

Suda balık gibi düştüm ağlara
Derdimi arzuhal yazem dağlara
Garip bülbül gibi insem bağlara
İnciniri menekşe güller kan ağlar

Tutuştum hicrana yandım narınan
Genç ömrüm geçiyor ah u zarınan
Bir devran sürmedim nazlı yarınan
El atsam kemere beller kan ağlar

Aşık Kara der ki bakın sözüme
Bu aşk talan saldı benim özüme
Derdimi söylesem ben bu sazıma
Kırılır tezenem teller kan ağlar

* İlk kez yayımlanıyor.

Kardeşim

Hayat yolu hem karanlık hem ince
Dikkat eyle dűřmeyesin kardeřim
Muammadır yařantıda dűřűnce
İyi dűřűn řařmayasın kardeřim

Kibir edip ele hakirce bakma
Muhannet suyundan çağlayıp akma
Sakın hořğörűyű elden bırakma
Kaynayıp da taşmayasın kardeşim

Kime eylik etsen senin dostundur
Gűler yűze dűnya alem dostundur
İnsanoęlu meleklerden űstűndűr
Sınırından aşmayasın kardeşim

Ařık Kara dűřman seni pařlarsa
Eylik eyle arkan sıra taşlarsa
Bir komşu yarenin hata işlerse
űrt űstűnű eřmeyesin kardeřim

* * *

Yapamaz*

Bakır parlamayla olur mu altın
Sarrafta altının dolu yapamaz
Hayvana hűneri öğretsen bűtűn
Kafası çağışsa eli yapamaz

Namerde dost olma şerefın gider
Her zaman kendine menfaat gűder
Seni her mecliste hayasız eder
Onun yaptığını deli yapamaz

Aşık Kara değil bin alem görse
Fakir fukaraya hep zekat verse .
Kendi zengin ama gönlű fakirse
Kalpten kalbe giden yolu yapamaz

* İlk kez yayımlanıyor.

Neşeli Çalacak

Kendim yorgun olsam bile
Elim neşeli çalacak
Coşacağımı ilden ile
Telim neşeli çalacak

Meşeli köyünden kalktım
Çoruh Nehri ile aktım
Borçka'da onu bıraktım
Selim neşeli çalacak

Hopa'da selam denize
Karaları süze süze
Önümüzde güzel Rize
Yolum neşeli çalacak

Trabzon'u gece geçtim
Ordu'ya kuş gibi uçtum
Şükür Samsun'a kavuştum
Gülüm neşeli çalacak

Aşık Kara Ankara'ya
İlaç orada yaraya
Hep gelince biraraya
Dilim neşeli çalacak

* * *

Yavrum

Unutma sözümü ömür boyunca
Sabreyle ilimin taşına yavrum
Rakiplerin kem sözünü duyunca
Kin atıyla düşme peşine yavrum

Vatanı severek hocanı tanı
Semalarda tutar daima seni
Sevmeyen bulunmaz güzel insanı
Kibirliği takma başına yavrum

Aşık Kara olmuş yaradana kul
Huzur-i divanda eylesin makbul
İlimi irfanı ara ara bul
Ömrünü geçirme boşuna yavrum

1947 yılında Ardanuç'un Göraşet (şimdiki adı Kutlu) köyünde doğdu. Doğum yılı nüfusa 1951 olarak geçmiştir. İlkokulu köyünde okudu. Şiire küçük yaşlarda ilgi duymaya başladı. Şiiri ve aşıklık geleneğini öğrenmesinde özellikle köylüsü *Sancaktar Demir*'in (1917-1989) katkısı oldu.

15 yaşındayken bir arkadaşıyla birlikte, başlık parası biriktirmek için gurbete çıktı. Önce İstanbul'a, sonra da Adana'ya gitti.

19 yaşında 2 kitabı yayımlandı. Sonraki yıllarda ortaokulu ve liseyi bitirdi.

Faruk Nafiz Çamlıbel, Behçet Kemal Çağlar, Cemal Safi, Halil Soyuer gibi birçok tanınmış şairle görüştü. Bazılarından yakın destek gördü.

Edebiyata ilişkin çok geniş bir arşive sahip olan *Osman Kaya*, kendi yöresinin birçok şairinin eserini de bulundurmaktadır.

Bazı şiirleri bestelenen, birçoğu çeşitli gazete, dergi ve araştırmalarda yayımlanan *Osman Kaya*'nın "Okullar Sesleniyor" (1966), "Yeşil Adana'nın Acı Destanları" (1966), "Elleme" (1983), "Yaylalar" (1985), ve "Yaşamımdan Çizgiler" (1986) adlı kitapları yayımlandı.

Osman Kaya'nın bu araştırmada yeralan tüm şiirleri ilk kez yayımlanmaktadır.

Ağladı

Efkar Tepesine geldi hayali
Boğazıma sarıldı da ağladı
Yıkılmış bedeni perişan hali
Öldü öldü dirildi de ağladı

Kızarmadan koparılmış nar gibi
Mayısta kurumuş bir pınar gibi
Yıldırımlar çarpmış dev çınar gibi
Düştü yere serildi de ağladı

Görmesini bilen göz aptallaştı
O nasıl damlaydı o nasıl yaştı
Yanaklarındaki dereler taştı
Göz arkları yarıldı da ağladı

Öyle donup kaldım taş kesildim taş
Açtı kollarını dedi gel yaklaş
Dedim utanırım gelme uzaklaş
Sözlerime darıldı da ağladı

Ne bir selam ne bir mektubun değdi
Gönlün nerelerde ve kiminleydi
Yıllar önce aklın fikrin nerdeydi
Sitemiyle kırıldı da ağladı

Tanıdım karşıdan yürümesini
Okşadım saçını duydum sesini
Aşkın kenetleşmiş kelepçesini
Sıktı sıktı yoruldu da ağladı

Gördüm Efkar Tepesine çıktı da
Seyretti Artvin'e baktı baktı da
Çoruh Nehri gibi aktı aktı da
Karadeniz duruldu da ağladı

Bana Ver

Sen gönül bahçemin sevda çiçeği
Soldurmadan güllerini bana ver
Çıkarmışsan yüzündeki peçeyi
Gözü örten tüllerini bana ver

Hala mı saçların örek örektir
Gönlüm yara iken ilaç gerektir
Tararken düşeni atma biriktir
Kat mektuba tellerini bana ver

Neler geçer senin aklından belki
Üstüne başka yar sevmedim bil ki
Aradaki dağlar engel değil ki
Gece uzat ellerini bana ver

Bakayım İzmir'den Artvin'den görün
Seyredeyim sizi öylece durun
Mavi bulutlardan yağın yağmurun
Dökme yere sellerini bana ver

Osman vereceğin cezalar yetsin
Sanma benim için bir parça etsin
Sen bir vücut değil bir memleketsin
Bölge bölge illerini bana ver

* * *

Bile

Senin iki katlı konak neyine
Evin üstündeki çatma çok bile
Kiraz dudak elma yanak neyine
Uzun kulak Nallı Fatma çok bile

Benim diye biner elin atını
Gider Anç'tan dilenirsin tütünü
Bırak iskaripini bırak potini
Ayağında şal çorabı yok bile

Belki haklısın ya tanık yok tanık
Yüreğin incedir ciğerin yanık
Yaşam savaşına düşersin yenik
Silah değil atamazsın ok bile

Beni

Bağla gece kollarımı
Dağa kaldır Ayla beni
Tahrip et tüm yollarımı
Yaylalarda yayla beni

Kurmay bir subayım desem
Vücudunu denetlesem
Kollarımı kenetlesem
Öyle mutlu eyle beni

Yıllardır olmadı vaktin
Ne konuştun ne bir baktın
Gurbette öksüz bıraktın
Boynu bükük böyle beni

Sokul gel otur dizime
Parmağını sok gözüme
Elin dokunsun yüzüme
Vur azarla payla beni

Ekmek yedim çıkınından
Hançeri çektim kınından
Korkmam hiçbir yakınından
Bildiğine söyle beni

* * *

Dinlenir

Açar ovaları kaplar
Bahar çiçekte dinlenir
Arı bin emekle toplar
Ballar petekte dinlenir

Arzu emek ter katılan
Bin ümitle kuşatılan
Besmele ile atılan
Tohum toprakta dinlenir

Perde kapanır yatılır
Sıkıcı gün unutulur
Ne derse sözü tutulur
Kadın yatakta dinlenir

Benim

Evren denen şu yuvarlak arsada
Mezar bile sığmaz yerim dar benim
İstanbul'da Ankara'da Bursa'da
Vitrinlerde çok dostlarım var benim

Can havliyle tektekçiye konarım
Meze parmağımı tuza banarım
Ağustosta su bulamam yanarım
Karakışta Kaçkarlarda kar benim

Bilim teknik artık beni deremez
İnsanoğlu bir teselli veremez
Peygamberi Allahı da giremez
Ruhumun etrafı yüksek sur benim

Osman Tanrıdan da çekme minneti
Öldün öldün getirmedin cinneti
Kainatı cehennem cenneti
Düz görüyor çifte çifte far benim

* * *

Gerekir

Muhabbeti cennet cehenneminden
Açıp da intihar etmem gerekir
Senin Sırat denen kıllı köpründen
Geçip de intihar etmem gerekir

Çıkarıp üstümden donu çorabı
Sokup tektekçiye Rusu Arapı
İspirtoyu cini rakı şarabı
İçip de intihar etmem gerekir

Gözüm almaz bunca yükü çekmeyi
En süper güçlere vurup tekmeyi
Afrika'da çocuklara ekmeği
Saçıp da intihar etmem gerekir

Eğer gerçek buysa insanlık hali
Ne *Osman* olsaydım ne Dursun Ali
Kuşların özgürü kartal misali
Uçup da intihar etmem gerekir

Dolaşır

İstanbul'da Ardanuçlu biri var
Şair imiş diye bir laf dolaşır
Bulacak bir bilse aradığını
Osman Kaya diye bir saf dolaşır

İşleri ters gider oldum olası
Başında dünyanın türlü belası
Aklına geldikçe köyü sılası
Vay anam vay der de of of dolaşır

Beynindeki hücrelerde yitik var
Kambur değil sırtında bir kütük var
Çaresi yok belinde bir fıtık var
Düşer kalkar tuhaf tuhaf dolaşır

Başka bir alemde bir diyardadır
Emekli aylığı yetmez dardadır
Yine akli fikri kitaplardadır
Beyoğlu'nda sahaf sahaf dolaşır

Kırk yıldır duramaz olduğu yerde
Yazdı kağıt kalem bulduğu yerde
Sarhoşlar elinde meyhanelerde
Şiirleri çarşaf çarşaf dolaşır

* * *

Gözlerin

Yıllarca sakladım hatırasını
Harcadı ömrümü çaldı gözlerin
Çok ağır ödedim faturası
Canımı icrayla aldı gözlerin

Hala pınar gibi akar mı bilmem
Göle deniz gibi bakar mı bilmem
Bir daha karşıma çıkar mı bilmem
Bir rüyaydı bir masaldı gözlerin

Kaşların Fatih'in tuğrası mıydı
Şimdi unutmanın sırası mıydı
Maviyle yeşilin arası mıydı
Söyle sahi kız nasıldı gözlerin

Kara Kız

Gözyaşın olmasa yağmur yağmazdı
Her damlası içermide yara kız
Akan seller yeryüzüne sığmazdı
Üç saniye ağlasaydın kara kız

Al mendilim şu yaşların sil hele
İki yanağında olmuş zelzele
Bitek ova gibi kapılıp sele
Gider yüzündeki deri kara kız

Bak bir avuç toprak oldu yığıldı
Kaya'ları paramparça dağıldı
Yüzündeki barajlarda boğuldu
Öldürdün *Osman*'ı yürü kara kız

* * *

Olsaydı

Aklın almadığı hayalim vardı
Bir bana yetecek düşün olsaydı
Afrika'da aç kalmazdı doyardı
Evrene yetecek aşım olsaydı

Canlının hakkına saygı duyardım
Duymayanın gözlerini oyardım
Değil kul Tanrıya karşı koyardım
Beni bir anlayan eşim olsaydı

Allah şahit dediğimi yapardım
Havadan denizden karadan yardım
Sokak sokak yoksul insan arardım
Dağıtırdım üçüm beşim olsaydı

Değil öyle bolluk var zamanımda
Tükenmiş anımda zor zamanımda
En son nefesimde dar zamanımda
Hatırlayan arkadaşım olsaydı

Geçenden fatiha dilenen değil
Doğa şartlarında silinen değil
Yaşama süreci bilinen değil
Bir ölümsüz mezar taşım olsaydı

Mezarımda

Olur ya ölürsen şu gurbet elde
Bırakma ilk gece kal mezarımda
En seçkin sazları toparla gel de
Bütün şarkıları çal mezarımda

Sabah tarayınca düşen saçını
Akşam toprağıma koy birkaçını
Çiçeğim yok diye çekme içini
İstemem tomurcuk gül mezarımda

Ellerini koy da üstüne taşın
Ne idik ne olduk şöyle bir düşün
Yanağından düşen tek damla yaşın
Yeşil vaha olsun çöl mezarımda

Sakın, bağışlama ben af istemem
Başka kelam başka bir laf istemem
Matem tutma siyah çarşaf istemem
Giy beyaz gelinlik tül mezarımda

* * *

Ozan

Geri kalmış çağlar yürür üstüne
Küfret yüzyıllara sıkılma Ozan
Değil insan dağlar yürür üstüne
Sıkı dur ayakta yıkılma Ozan

Ben yazmadım deme dediklerini
Tanrıya kafa tutu koru kendini
Söndür şu cehennem ateşlerini
Küçük ateşlerde yakılma Ozan

Ezil kendin ezilenler yerine
Kan ol ezenlerin mezelerine
Karşı dur katilin füzelerine
Bir milim geriye çekilme Ozan

Kağıt yoksa yazılacak derin var
Beynin bilgisayar gözlerin radar
Yaz elinden kalem düşene kadar
Kuru ağaç gibi dikilme Ozan

Otuz Milyonun

Otuz milyonun yarısı kızdır
Evlenmeye kalksan azlanıyorlar
Övdükçe onları aydır yıldızdır
Tepemize çıkıp nazlanıyorlar

Birini alıp da kaçamıyorum
Ayşe'yi Fatma'yı seçemiyorum
Yazın sokaklardan geçemiyorum
Bilmem kışın nerde gizleniyorlar

Başımıza gelecekti bu da mı
Karakışta efkar basar adamı
Tipi vurup soğutunca odamı
O zaman daha çok özleniyorlar

* * *

Seni

Tatlı dillin olur yaban arısı
Girer kovanına söndürür seni
Mavi gözlün olur bir karabulut
Keser güneşini dondurur seni

Yaşlanırsın eşin yüzüne bakmaz
Seslenirsin oğlun kapıya çıkmaz
İstanbul'da kızın evine sokmaz
Alır bir otelde kondurur seni

Bilmem ki bu kadar yaşarsın niye
Gelme Ardanuç'ta kal diye diye
Alır biletini gönderir köye
Gece otobüse bindirir seni

Akan gözyaşını götürmez dere
En yakın bildiğin açar bir yara
Bayının üstünden fırlatır yere
Ayak kılığına indirir seni

Seni uçak yapar kendi pist olur
Ah vah çeker yalan yere mest olur
Meyhanede otuz yıllık dost olur
Bir bardak şaraba kandırır seni

Sakat

Büyük vurgun yedi insan yapısı
Toplunun adamı karısı sakat
Sokaklarda üçte biri kör topal
Nerdeyse halkımın yarısı sakat

Büyük kız örtündü kara peçeyi
Tarikata girdi onun küçüğü
Uyuz tuttu kısır kara keçiyi
Kılı para etmez derisi sakat

Hele bir de merhametsiz bakkalsa
Ruhu duymaz çocukların aç kalsa
Atar evsahibi birgün geç kalsa
Oturduğun evin kirası sakat

Ankara'yı teraziye koymazsak
İzmir Bursa İstanbul'u saymazsak
Artvin Hakkari'yi Muş'u duymazsak
Adana Konya'dan gerisi sakat

* * *

Yaylayı

Dağın boğasıyla pazarlık yaptım
Alamadım bir ineksiz yaylayı
En yüksekçe dorukları aradım
Bulamadım bir sineksiz yaylayı

Ne tanyeri belli ne seher gelir
İlkbaharda dağlar böyle mi olur
Çayırırsız çimensiz yala mı olur
Ne yapayım ben çiçeksiz yaylayı

Ne kınalı eller koyunu sağar
Ne bulut dağılır ne güneş doğar
Bir gece yarısı sağanak yağar
Sel götürür dibi köksüz yaylayı

Bu *Osman* uyumaz sular uyur da
Artık boğulurum ben bu çukurda
Gönül sürüsünü kaptırdım kurda
Dolaşırım öksüz öksüz yaylayı

Ardanuç'un Gümüşhane köyünde yaşadı. Asıl adı *Mustafa*'dır. Büyük bir olasılıkla Göle'de doğdu ve bilinmeyen bir nedenden dolayı ailesiyle birlikte Gümüşhane köyüne göçtü. Bazı kaynaklara göre 18. yüzyılın sonlarıyla 19. yüzyılın ilkyarısında yaşadı. Bazı kaynaklarda ise 19. yüzyılın ilkyarısında doğdu ve aynı yüzyılın sonlarına doğru öldü. Ancak öldüğü yer ve mezarına ilişkin herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Anlatılara göre rüyasında gördüğü Servinaz adlı kıza aşık olarak bade içti. *Aşık Kaynari*, yörede ermiş bir kişi olarak görüldü ve sevildi. Bazı anlatılara göre, orta yaşlarda iken birden yok oldu. Bir daha da kimse göremedi. Ermiş olduğundan sır olup uçtuğu inancı yaygındır yörede.

Aşık Kaynari'nin bugüne dek kaynaklara aktarılabilmiş az sayıda şiiri/türküsi bulunmaktadır.

Gözlerin

Salınıp bayramda gezen birtanem
Ey maşallah ne belalı gözlerin
Kudretten sürmesi çekilmiş uygun
Kalem vurmuş o imzalı gözlerin

İmzalar vurulmuş yazılı ismin
Ezberime aldım ay ile bir nun
Billahi rahat yok bir saat birgün
Deli eylemiştir beni gözlerin

Deli gönül derde rakip atmalı
Altı oklu üstü siyah çatmalı
Sarmasar olup da bile yatmalı
Hekim değmez bin tifili gözlerin

Tifillik sana kar batmışsın ala
Kokun güle benzer leblerin bala
Dertli şahin gibi düşmüş müşküle
Oturmuş gözetir yolu gözlerin

Gözetirim yolun çıkmazsın bin yıl
Kafeste beslenir sedalı bülbül
Leyliyi kadirde açılan yeşil
Açan nurdan vinvaveli gözlerin

Vinvaveli işin mübarek nurdan
Ahudan vücudun virane hurdan
Bari ki göreydim ahir ki surdan
Baygın teki zelzeleli gözlerin

Zelzeleyle yıktın Gümüşhane'yi
Seni seven neyler başka sunayı
Güzellikte bastırmışsın sen ayı
Güneş der ki al şelveli gözlerin

Şelven koyar beni türlü emraza
Düşürür hervete uğratır naza
Ne yazık düşmüştür kadir bilmeze
Senin ol dünya güzeli gözlerin

Güzel seni çok severim ki inan
Aslın hurizade bilirim binan
Kaynari Mustafa başına dönen
Yavru olam ben sürmeli gözlerin

Gönül

Ezel bahar yaz ayları
Bir derdi beş olan gönül
Sevdiği yarı yanına
Tazeden düş olan gönül

Canan sarmış odasını
Ben alaydım kadasını
Çark-ı felek badesini
İçip sarhoş olan gönül

Kaynari der ah u zarsız
Fani dünya itibarsız
Derdin eğlenirim yarsız
Dur bağı taşı olan gönül

* * *

Kim Gezdirir

Gel seninle el çekelim bugün fani dünyadan
Hem sekiz cennet cemalin bağı kim gezdirir
İnci zümrütten açılmış türlü olmuş laleler
Bir yüce dağa yazılmış dağını kim gezdirir

Kimler idi ol resulün ipti kesti tüyünü
Kelime-i tevhit dalında kimler bastı mührünü
Değişince dünyasını eylediler suyunu
Suyunun vardığı yerde ağını kim gezdirir

Kaynari Mustafa der ki daldım yere göglere
Hak iman yoldaş edince kim düşecek öglere
Onda el bağlamak yoktur daha Atabeglere
Kuruldu mahşerde divan sağını kim gezdirir

Viran Olsun

Yine bahar oldu yine yaz oldu
Kimler kan ağladı gül viran olsun
İsterse desinler ahir güz oldu
Bağı kim becerir il viran olsun

Virane derdini baykuşlar çeksin
Derdimi bilen yok hüdaya desin
Ben için nafaka yaradan eksin
Çift çubuk kim düzer çöl viran olsun

Güllerin dalında bülbüller oynar
Servinaz yitiren dünyanı neyler
Kaynar'ın bağları elbette söyner
İstemem dünyayı mal viran olsun

* * *

Yarabbi

Medet medet alemleri yaradan
Sevdiğimi bana buldur yarabbi
Sevda çekenlerin çok olur derdi
Gülmemiş kulların güldür yarabbi

Kimse bir aşığın derdini sormaz
Allah için olsun işini bilmez
Bundan sonra bana bu yer elvermez
Kısmetim buradan kaldır yarabbi

Gurbette *Kaynari* yakıp yandırma
Gonca güle yad bülbüller kondurma
Ben ölürken Azraili gönderme
Sevdiğime canım aldır yarabbi

Aşık Kemteri

1923 yılında Şavşat'ın Cvarep (şimdiki adı Şalcı) köyünde doğdu. Asıl adı *Kadem Demir*'dir.

Aşıklık geleneğini ve şiiri küçük yaşlardan itibaren öğrenmeye başladı. Köylerine gelip giden aşıklar aracılığıyla aşıklığa ve şiire ilişkin bilgisini pekiştirdi.

Uzun süre imamlık yaptıktan sonra emekli olan *Aşık Kemteri*, şiirlerini «Şems-ül Vatan» adı altında topladı.

Bana

Ervah-i ezelde levh-i kalemde
Her ne taktır ise verildi bana
Elest-i bezminde sırrı alemde
Ruhlar meyanında soruldu bana

Ezeli saf olup durdum sırada
İkrarı halike verdim orada
İki yoldur bizde cüzi irade
Bü iki yol geçit kuruldu bana

Taktir-i mukadder dünyaya geldim
Yıllarca ağladım ne zaman güldüm
Vademin hitamı akıbet öldüm
Toprakta bir çukur yarıldı bana

Faydası yok gözüm düşse de zara
Elbette düşersin sonunda dara
Girince *Kemteri* o kara yere
Rabbin nebin kimdir soruldu bana

* * *

İncitme

Daima öğüttür sözlerim halka
Ömrüm olduğunca kişi incitme
Aleme hürmet et kırma kalbini
Göklerdeki uçan kuşu incitme

Acı laflar ile halkı dağlama
Bu fani dünyadır gönül bağlama
Vefasız birşeye sakın ağlama
Gözünden dökülen yaşı incitme

Merhamet eyle sen daim herkese
Düşmesin ebedi gam ile yasa
Daima eylik et mahluk-i nasa
Kardeşim bildiğin taşı incitme

Söyle ya *Kemteri* daima söyle
Nasihatın güzel aleme böyle
Herkesle daima ünsiyet eyle
Adem oğlu din kardeşi incitme

1843-1910. Yusufeli'nin Zor (şimdiki adı Esenyaka) köyünde doğdu. Asıl adı *Mustafa*'dır. Aşıklık geleneğinin çok belirgin yaşandığı bir köyde büyüyen *Keşfi* küçük yaşlardan itibaren şiire ve türküye ilgi duymaya başladı.

İlk gençliğinde Erzurum'a giderek *Gaznevi Ahmet Efendi* dergahında bir süre kaldı. Bu dönemde tarikat ilişkileri de gelişen *Keşfi* daha sonra köyüne dönerek çiftçilikle uğraştı.

Özellikle dini konular olmak üzere hemen her dalda şiirleri bulunan *Keşfi*'nin bilinen en önemli eseri ise «Mevlid-i Nevebi» adlı eseridir. Bu mevlit *Aşık Keşfi*'nin köyünde halen *Süleyman Çelebi*'nin mevlidi yeri-ne okunmaktadır.

Aşık Keşfi döneminin bilinen aşıklarından Muhibbi'lye karşılaştı ve onunla arkadaşlık kurdu. Aynı zamanda *Mubibbi*'yi bir usta olarak da kabul eden *Keşfi*, dönemindeki birçok aşığın yanında oğlu *Huzuri*'nin de yetişmesine yardımcı oldu.

Keşfi köyünde dokunan kilim, seccade gibi bazı elışı eşyaları satmak üzere dolaştığı sırada İspir'in Salaçur (şimdiki adı Kekikli) köyünde öldü.

Bugüne dek yayımlanmayan ve bilinmeyen şiirlerinin yer aldığı «*Keşfi Divanı*» *Taner Artvinli* tarafından çevrilip yayına hazırlanmaktadır.

Bilmem

O dost bağında bülbülem
Nice feryat edem bilmem
Gece gündüz döker yaşlar
Niçin ağlar didem bilmem

Akar ırmak gibi yaşım
Sakinur kirpiğim kaşım
Tükendi cümle sırdaşım
Garip kaldım nidem bilmem

*Keşfi'*ya bi-hesap derdim
Hayıf ömrüm yele verdim
Tarikata yeni girdim
Yürümek bir kadem bilmem

* * *

Bulunmaz

Gel gönül sabreyle derd ü belaya
Sabır gibi derde derman bulunmaz
Gece gündüz yalvar gani mevlaya
Anın gibi tertip erkan bulunmaz

Dünya zehir imiş şeker sandığım
İçip aşkın şarabından kandığım
Yazık abes ateşlere yandığım
Hubbi dünya gibi düşman bulunmaz

Ben de bilmem nideceğim şaşırdım
Nedamet dalgasın baştan aşırdım
Yeni bir dilbere meylim düşürdüm
Ağlarım sızlarım imkan bulunmaz

Mürşit illerinde yazıldı adım
Doldu gönüllere aşk-ı irşadım
Allahın sevdiği versin muradım
Abdulkadir gibi irfan bulunmaz

Düştüm el ayaktan beni kaldırın
Dünyada gülmeyen yüzüm güldürün
*Keşfi'*yem niyazım hakka bildirin
Pirlər mahzeninde noksan bulunmaz

Bu Sevda

Hey ağalar size tarif edeyim
Kaldıramam ağır taştır bu sevda
Gece gündüz yaş döktürür ağlatır
El zanneder kolay iştir bu sevda

İlikten damardan kanım üzdürür
Gah can verir gah da candan bezdirir
Bazen sefil geda gibi gezdirir
Bazen sultanlara eştir bu sevda

Keşfi der getirin melek soylumu
Kadd-i sürahimi selvi boylumu
Bir dilbere beyd etmişim meylimi
Herbir dala konmaz kuştur bu sevda

* * *

Güzel Allahım

İhsanın ermiştir bize ezelden
Allahım Allahım güzel Allahım
Güzeldir cemalin cümleden güzel
Allahım Allahım güzel Allahım

Yüzümüz karadır bakma settarım
Cehennem narına yakma gaffarım
Dar günde muinim melceim yarım
Allahım Allahım güzel Allahım

Aşk ile ciğeri giryana geldim
Acayip dertliyim dermana geldim
Visalin gülüyüm kurbana geldim
Allahım Allahım güzel Allahım

Bir kün demek ile cihan eyledin
Bir avuç toprağı insan eyledin
Bir katreye bakıp umman eyledin
Allahım Allahım güzel Allahım

Keşfi kemter yane yane gelmişem
Huzurunda eğlenüben kalmışam
Elest ikrarınla sabit olmuşam
Allahım Allahım güzel Allahım

Okudum

Elest-i bezminde olundum hitap
Kalubela lisanından okudum
Onun çün veririm bu söze cevap
Erenlerin ihsanından okudum

Niceleri vasıl oldu rahmete
Niceleri düştü anda zahmete
Yüz dört kitap nazıl oldu ümmete
Ben inandım furkanından okudum

Keşfi'yim derdimi aldım hocadan
İmla bildim altmış iki heceden
Saadet kazandım gündüz geceden
Pir-i Azam divanından okudum

* * *

Yandı Ha Yandı*

Hey ağalar bu sevdaya düşeli
Kalmadı tutarım yandı ha yandı
Ne mümkündür yedi umman söndüre
Cehlim gibi narım yandı ha yandı

Baş olmadı felek ile çatıştım
Balçık oldum topraklara katıştım
Kerem gibi ikrah oldum tutuştum
İliğim damarım yandı ha yandı

Zalim neden girdin benim kanıma
Halimi arzedem ol süpmanıma
Keşfi der ki bir od düştü kanıma
Aza vü etvarım yandı ha yandı

* *Keşfi*'nin bu şiiri, sonraki sayfalarda aktardığım *Aşık Muhibbi*'nin aynı adlı/uyaklı bir şiirine benzek olarak yazılmıştır.

Yazık Bana*

Dünya gamından geçmesem
Yazık bana yazık bana
Vahdet iline uçmasam
Yazık bana yazık bana

Genç mücevher açmasam
Güli hevedan geçmesem
Hikmet şarabın içmesem
Yazık bana yazık bana

Zahir adres almadım
Alim yanında kalmadım
Mürşidimi tez bulmadım
Yazık bana yazık bana

Viranede paslanmadım
Günden güne haslanmadım
Divaneyim uslanmadım
Yazık bana yazık bana

İns ile insan olmadım
Aşk ile sekran olmadım
Sun'una hayran olmadım
Yazık bana yazık bana

Nimetlerin fikr etmedim
Mukabili şükr etmedim
Daim anı zikr etmedim
Yazık bana yazık bana

Can vermek asan olmasa
Mevtim cennete düşmese
Kabrim nur ile dolmasa
Yazık bana yazık bana

Keşfi ya yari görmesem
Tecellisine ermesem
Enelhak sözün duymasam
Yazık bana yazık bana.

* İlk kez yayımlanıyor.

1920 - 27 Ağustos 1998. Yusufeli'nin Lök (şimdiki adı Morkaya) köyünde doğdu. Asıl adı *Ahmet Tokgöz*'dür. Küçük yaşlarda aşıklık gele-
neğine ve şiire ilgi duymaya başladı.

Kuzeydoğu Anadolu ve özellikle kendi yöresinin usta aşıklarından et-
kilenerek şiire yöneldi.

Yaklaşık 4 yıl süren askerliği dışında bulunduğu çevreden çıkmayan
Aşık Kütahî, doğa, aşk ve dini konular başta olmak üzere değişik ko-
nulara şiir yazdı. Ancak bu şiirlerin büyük bir bölümü yazılmadığıın-
dan dolayı yitip gitti. Toplumsal konulara ilişkin yazdığı şiirleri ise, bi-
linmeyen bir nedenle ölümünden bir süre önce yaktı.

Torunlarından biri tarafından kağıda aktarıldığından *Aşık Kütahî*'nin şi-
irlerinin bir bölümü günümüze ulaşabildi. Son yıllarda *Taner Artvin-
li*'nin araştırmaları aracılığıyla ise yöre dışında da duyulmaya başladı.

Kalan şiirler ise *Aşık Kütahî*'nin oğlu *Kemal Tokgöz*'de bulunmaktadır.

Aşık Kütahî'nin bu araştırmada yeralan tüm şiirleri ilk kez yayımlan-
maktadır.

Ben de bu dünyaya üryan gelmişim
Sonunda soyunur üryan olurum
Bu dünyaya gelen göçmekte daim
Ben de onlar gibi kervan olurum

Bir murdar meni aslında binam
Ol haki tûraptır gevherdir tamam
Dokuz ay dokuz gün rahminde anam'
Yoğrulur yıkanır insan olurum

Müddet biter azalarım düzülür
Ol levh-i mahfuzda yazım yazılır
Ömrüm rızkım çilem tamam olunur
Bu devr-i cihanda bir can olurum

Bir yaşında otlar gibi biterim
İkisinde ne olursa serperim
Üç yaşında bülbül gibi öterim
Dördünde her canla yaran olurum

Beş yaşında yarenlere karıştım
Altısında cümlesiyle birleştim
Yedisinde dilden dile karıştım
Sekizde babama sultan olurum

Dokuzunda gayet hızlı gezerim
On yaşında kalem alır yazarım
On birinde balık gibi yüzerim
On ikide' imla düzen olurum

On dördünde bed'r ay olur doğarım
On beşinde ateş olur yanarım
On altıda haram' helal sayarım
On yedide güzel hayran olurum

On sekizde artar gücüm kuvvetim
Yirmisinde vatan bekler hizmetim'
Yirmi'kide dilde gezer şöhetim
Yirmi beşte iy'ce aslan olurum

Otuzunda yaran yoldaş ararım
Otuz beşte hal ve hatır sorarım
Kırk yaşında büyük kadrin tanırım
Kırk beşinde arif irfan olurum

Ellisinde birşey gelmez elimden
Elli birde tatlı kelim dilimden
Elli'kide kimse gitmez yolumdan
Elli beşte suçlarıma pişman olurum

Altmışında daha birşey edemem
Altmış beşte bir tarafa gidemem
Yetmişinde çorba gelse yutamam
Yetmiş beşte dost düşman olurum

Sekseninde gönül kuş olur uçar
Kimse gelmez yanıma uzak kaçır
Lisanım titrer konuşmaz saçmalar
Seksen beşte artık mihman olurum

Doksanında kimseyi görmez gözüm
Tatlı söz konuşsam hoş gelmez sözüm
Yüz çevirir ailem oğlum kızım
Yüzünde cesette niran olurum

Dünya işlerinden elim çekerim
Gözlerimden kanlı yaşlar dökerim
Kimseden fayda yok boynum bükerim
Mezara girer topraktan olurum

Sual melekleri gelir hesaba
Yazılı elinde bakar kitaba
Sokar vücudumu bitmez azaba
Fayda yok gök ile göksan olurum

Kimin haddi var ki sora halimi
Yarabbi lal etme orda dilimi
Yevm-i mahşere döndür sen yolumu
Sorarım resulü tellal olurum

İsyanım fazla defterim dürüldü
Hesap tamam oldu işim görüldü
Cümle alem iki kısma ayrıldı
Bilmem ben hangi kısımdan olurum

O divanda olur benden nişane
Ya Rab Arş gölgesin indir başıma
Yetiş resulullah tez çık karşıma
Yetişmezsen ehl-i nardan olurum

İnayet Allah'tan ola kuluna
Kimse bakmaz hiç kimsenin halına
Gideceksin gönül Hak divanına
Sanma ki dünyada kalan olurum

Kütâbi süphana bağla kendini
Sakın duymayasın nefsin sesini
Cehd eyle atasın şeytan mekrini
Böyle yapmazsam perişan olurum

* * *

Yarabbi

Cümlenin sırrını bilen Allahım
Bir sırr-ı hikmeti bildir yarabbi
Bir aciz kulum gözüm aç gafletten
Sen benim yüzümü güldür yarabbi

Beni isyan ile eyleme berbat
Nefsimi ıslah et evvel akıbet
Mesrur eyle bizi dünya ahiret
Rahmet deryasına daldır yarabbi

Rüsva edip alemlere bildirme
Boynu bükük koyup beni soldurma
İmansız Kuransız sakın öldürme
Ya Allah deyuben kaldır yarabbi

Senin rızan ile kul ihsan bulur
Mağfiret etsen neyin noksan olur
Kainat emrinde amade durur
İman Kuran ile öldür yarabbi

Dergalında kara etme yüzümü
Yalandan gıybetten sakla sözümü
Karanlık kabirde sıkma özümü
Tekbir-i lisanla öldür yarabbi

Kütâbi kulunu kalbinden atma
Gönlümü ruşen et yüzüm kararırma
Yarın kıyamette nuru aratma
Şah-ı enbiyayı buldur yarabbi

İnsanlık Destanı

İnsanın temelin' aslın' yokladım
İnsanoğlu her esrara yakındır
Temelin bendini aldım bu yana
Hak katında çok ihsana yakındır

İnsanı herşeyden üstün eylemiş
Türlü nimet verip seni toylamış
Sana ferishtahlar secde eylemiş
Haddin bilmez kendi neye yakındır

Her tarafta türlü şan verdi sana
Balçıkla halk edip can verdi sana
İlikte damarda kan verdi sana
Cesette mülk olan cana yakındır

Her türlü nimetin tadı var sende
İnsanlık şerefi adı var sende
İçinden seçilmiş nebi var sende
Düşünmez ki bunlar bana yakındır

Her türlü mal ile vara kanarsın
Malım mülküm bana kalır sanırsın
Aslını düşünmez mağrurlanırsın
Böyle giden bil ki nara yakındır

Bu dünyaya gelen göçmek lazımdır
Her canlı farkını seçmek lazımdır
Şeref bilmeyenden kaçmak lazımdır
Düşünen namusa ara yakındır

Namus ar gayreti bilmeyen kişi
Türlü fenalıkla yapar her işi
Asla ki beladan kurtulmaz başı
Görülür ki o şeytana yakındır

Şeytana uyarsan yanarsın nara
Dünyada yaptığın ahrette ara
Verir mükafatın amelen göre
Deftere yazılı neye yakındır

Ey meftun *Kütahî* uyan kabından
Her ne ister isen sor kitabından
Çalış kurtulasın Hak azabından
Geçti çağın ihtiyara yakındır

Oğlum

Dinle sana bir nasihat edeyim
Güş eyle sözlerim gel benim oğlum
Sakın Ademoğluna güvenme sen
Sırlarını söyler el benim oğlum

İnsana güvenip bağlanma sakın
Gittiğin mecliste edebin takın
İnsanlar içinde keşfeyle farkın
Eyleme adını pul benim oğlum

İrfan meclisinden yabana gitme
Cahiller sözünü aldanıp tutma
Sözlerim mirastır sakın unutma
Büyüğe hürmetkar ol benim oğlum

Müptela olma sen her musibete
Bu yüzden düşersin her bir mihnete
Kendini yorma sen karsız zahmete
Riyayı kalbinden sil benim oğlum

Alim meclisini sakın terk etme
Fasitler sözüne güvenlik etme
Aslı belirsizle muhabbet etme
Kaybedersin sağ sol benim oğlum

Zulümkarlık etme mazlum olana
İbret istersen nazar et ölene
Ömrün zayi etme dünya malına
Ahrete hazırlık kıl benim oğlum

Alime hürmet et hizmetin yetir
İlim meclisinde her zaman otur
Kabire hazırlık al bile götür
Sözlerine sadık kal benim oğlum

Ey dinle babanın nihayet sözün'
Adın lekeleyip kirletme yüzün
Her yere gönderme oğlun ve kızın
Kınar namusunu el benim oğlum

İbret al biraz baban *Kütahî*'den
Okuyup ilm et kurtul cahillikten
Evlenmek istersen kız ile evlen
Sakın almayasın dul benim oğlum

Artvin'in Aşağı Hod (şimdiki adı Aşağı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *Mehmet*'tir. Yaşamına ilişkin ayrıntılı bilgi yoktur. Ancak 19. yüzyılın 2. yarısı ya da 20. yüzyılın ilk yıllarında öldüğü sanılmaktadır. *Hıfzı Baba*'nın *Mahcubi*'nin ölümü üzerine yazdığı bir şiirinden yola çıkılarak *Hıfzı*'dan (1860-1915) daha önceki bir dönemde öldüğü varsayılmaktadır.

Bazı kaynaklarda ise 1912 yılındaki Balkan Savaşına katıldığı ve daha sonraki bir dönemde öldüğü aktarılmaktadır.

Göle'nin İncesu köyünde uzun süre imamlık yaptı. Aynı köyde *Aşık Müdami* tarafından bulunan bir cönkte de şiirlerine rastlanan *Aşık Mahcubi*, ağırlıkla dini olmak üzere sevgi, ayrılık gibi konuları işledi. *Aşık Mahcubi*, destanları ve zincirleme şiirleriyle de günümüze önemli örnekler bırakmıştır.

Aldı Muradını

Ela gözlü nazlı dilber
Diyen aldı muradını
Al yanaktan buhağını
Yiyen aldı muradını

Ah çeker derun-i dilden
Noksan gelir yılı yıldan
Güzel seni ince belden
Saran aldı muradını

Mahcubi düşürdün nara
Bülbüldeki ah u zara
Bulamadım birgün ara
Bulan aldı muradını

* * *

Bende Buldum

Zemmetmem kimseyi tövbeler olsun
Cümle ayyıbatı ben bende buldum
Benim etmediğim suçum kalmadı
Olmaz fahşiyatı ben bende buldum

Nekim menhiyatı neyh etmiş mağbut
Endişesiz hakka kılmadım sücut
Yanarsa bi-günah izansız vücut
Eda-i selati ben bende buldum

Yokladım derunum eyledim tetkik
Lisanım kalbimde değil muafik
Mecliste bir kusur misli münafik
Taşrada rahatı ben bende buldum

Alemde kaldım ben cürm-i bi-adet
Hayvan benden güzel ben ondan eşet
Haceptir işlerim her ahvali bet
Herbir şeyyihati ben bende buldum

Mahcubi yoktur elimde bir sıraç
Hakkın elfatına olmuşum muhtaç
Şefaati eylesin şefi-ül miraç
Bana mazereti ben bende buldum

Nasihât dinle ey ihvan miras-ı enbiyadan bil
Umuru hakka teffiz et hasiyet evliyadan bil
Bu yolda buldu bulanlar edep erkan hayadan bil
Tebekkürlük eden kimse şakidir eşkiyadan bil
Sürüldü bab-ı aladan baset kibr-i riyadan bil
Tevazu tac-ı rifattır ecel-i kibriyadan bil

Ezazil aynı ibrettir ezel devlete yetiştî
Meleklerle hoca oldu makam rifate yetiştî
Huşu-i askıyun alim acep zillate yetiştî
Hüda fermanını zıttı edep lanete yetiştî
Sürüldü bab-ı aladan baset kibr-i riyadan bil
Tevazu tac-ı rifattır ecel-i kibriyadan bil

Gönül alçaklığı elsem efendim devlet buldukça
Gerekir rahm ile şevkat ki mansup ali oldukça
Ki vel kazimiyn-el gayz o vahdet kalbe geldikçe
Sakın tehlikeden daim sefine bahre daldıkça
Sürüldü bab-ı aladan baset kibr-i riyadan bil
Tevazu tac-ı rifattır ecel-i kibriyadan bil

Metaim inci cevherdir yekun esnaf olan gelsin
Sim ü zerim bu mezatta halis sarraf olan gelsin
Bu esrarını *Mahcub*'um kamil arif olan gelsin
Bu remzi bilmez her nadan derunu saf olan gelsin
Sürüldü bab-ı aladan baset kibr-i riyadan bil
Tevazu tac-ı rifattır ecel-i kibriyadan bil

* * *

Deriz

İrfan meclisinde aşk meydanında
İptida ya fettah ya Allah deriz
Herbir iş onunla bulur intiha
Saniyen kelamı bismillah deriz

Ders almışız bizler bezm-i elestten
Bilinmez sırrımız ta ebed mestan
Haşre dek namımız dillere destan
Pirimiz kadiri ya Allah deriz

Mahcubi olmuşum bir yare muhtaç
İnşallah etmez yar ağyara muhtaç
Kanaat serimde sermaye bir taç
Daima errizkutsal Allah deriz

Gel Gel

Gel efendim el çek fani dünyadan
Bu mırđarı sevme bezara gel gel
Çok talip rakibi rüsva eyledi
Yitirdi her birin hezara gel gel

Hezarın çeşmini yurhap eyledi
Nice yiğitleri türap eyledi
Nicenin köşkünü harap eyledi
Encamın fikredip bu zara gel gel

Bu zar ile yaşar isen yüz seksen
Ahir olacaksın hak ile yeksan
Karun u devlete eğer göz diksen
Çeker seni zemin o zırra gel gel

Zırr-i zemin düşün bir kalbi saf ol
İncitme kimseyi kamil arif ol
Bu remzi derc eyle söze sarraf ol
Matahın satın al pazara gel gel

Pazarın yanıldın ahvalin bozuk
Tarikin azdırdın hayıfsın yazık
Ne tertip eyledin neyin var azık
Birgün çağırılar mezara gel gel

Mezardır ahretin evvel ki babı
Orda yardım etsin ol hak cenabı
Rabbin kim Nebin kim olan hitabı
Münkirine cevap ikrara gel gel

İkrarın sadıksa baktırır cana
Kalbi ruşen olur vasfı her yana
Biner burakını gider meydana
İşaret zümresin ibrara gel gel

İbrar zümresinde hak olmuş razı
O divanda bizzat kendidir gazi
Emmeyi sorar ol müştak bir gazi
Günahkara ferman kenara gel gel

Kenarda kalırlar yüzü karalar
Yalvarır hallaka ol biçareler
Haktan olmaz ise affa çareler
Çeker zebaniler finara gel gel

Finarı esharda bulan necati
Sağ yanımdan gelir anım beratı
Kim kıldı resula çok çok selatı
Emrolur Ahmed-i Muhtara gel gel

Ahmed-i Muhtar bize eyle şefaat
Farz-ı eda edip kim kıldı sünnet
Ne güzel makamdır makam-ı cennet
Söyle dilim tevhit ezkara gel gel

Ezkar-ı tevhide olma avare
Vasili hak olur kul vara vara
Mahcub'um umut ol perverdigara
Davet et kulunu didara gel gel

* * *

Gurbet Eldeyim

Beni yardan ayıranın mevladan dönsün yüzü
Körolsun desem hatadır kan ile dolsun gözü
Ara yere engel oldu kafir Moskofun kızı
Öldüğüme gam yemezem yazık gurbet eldeyim

Hasta düştüm gurbet elde döşek silkip, saran yok
Yaralarım göz göz oldu merhem edip saran yok
Her taraftan kervan işler bizim elden gelen yok
Öldüğüme gam yemezem yazık gurbet eldeyim

Hasta düştüm gurbet elde araya serdim serim
Her yürekten ah çekende dökerim ecel terim
Gözlerim kaldı kapıda o yar gelmez içerim
Öldüğüme gam yemezem yazık gurbet eldeyim

Varın söyleyin bülbüle dertli dertli ötmesin
Gülün gülşende koyup sılâsın terketmesin
Mahcubi'nin sevdiceği hiç aklından gitmesin
Öldüğüme gam yemezem yazık gurbet eldeyim

Göle Destanı

Hey ağalar size tarif eyleyim
Geçti leylek geldi güzü Göle'nin
İnşallah kısmet olursa mukadder
Haslısıyla gelir yazı Göle'nin

Yaz gelir de berfi eritir seller
Geçmeye yol vermez insana göller
Baş verir çiçekler öter bülbüller
Hoş olur sefası hazı Göle'nin

Hazzını görenler onlarda tekin
Sırasına düşüp olursa ekin
İnşallah duamız değildir tekin
Şen olsun ekmeği tuzu Göle'nin

Tuz ekmek sahibi sever misafir
Tadını kaçırdı olleğin kafir
Evlenmek istersen sim ü zervafir
Gayet pahalıdır kızı Göle'nin

Kızlarında vardır ala sed hezar
Görüp bilmeyenler bayağı sanar
Hizmette yektadır pervane döner
Her geleni gider razı Göle'nin

Razılı gidenler eyler dualar
Eşref hanedanlar beyler ağalar
Beher köyde leylek yapar yuvalar
Ötüşür devranı kazı Göle'nin

Kaz sedasın duyan ah eder ağlar
İşiten sedayı bağrını dağlar
Yeşil atlas giyer ovalar dağlar
Aynı cennet olur düzü Göle'nin

Mahcubi söyleme gel veresiye
Şimdi hep erenler girdi pusuya
Haçan ki bu Moskof geldi kapıya
Her dem kan ağlıyor yüzü Göle'nin

Kızhanım

Nice bir çekeyim firkati nazı
Kar eyledi şirin cana Kızhanım
Alma bu düşkünün ah u zarını
Nice yalvarayım sana Kızhanım

Batum Livaneli vasfın neylesin
Kars ile Erzurum saçını örsün
Alay Gürcistanlı selamın dursun
Gene azdır ol ilvana Kızhanım

Bülbüller zar eder güllere karşı
Gel beni ağlatma ellere karşı
Gönderme *Mabcubi* çöllere karşı
İnsaf edip gel imana Kızhanım

* * *

Seher Vakti

Eya ihvan sözüm dinle
İrer ilham seher vakti
Gözün aç hab-ı gafletten
Çağır mevlam seher vakti

Uyan gafletten ey sarhoş
Ki vardır akl u fehmin hoş
Hakikat şerbetin et nuş
Hazırdır cem seher vakti

Seherde ikaz et nası
Beher vakit ezan sesi
Oku kaçır o hannası
Bulunma ham seher vakti

Gelüben azdırır kavmi
Sana tatlı eder nevmi
Yele verme bu hoş yevmi
Olup bednam seher vakti

Nice şeyh ile dervişler
Eder feryat kamu kuşlar
Hüdadan yüce bahşişler
Olur inam seher vakti

Değil bu İslama layık
Göz açıp olmaya ayık
Rizayette olan aşık
Bulur meram seher vakti

Gel ey *Mahcub* bu gaflette
Bulunmağıl nedamette
Hak cemalini cennette
Eder ikram seher vakti

* * *

Uyanıktır

Uyan bir kere kıl idrak
Gani süphan uyanıktır
Ezelden kuhni zatından
Veli her an uyanıktır

Sıva endişesin atan
Marifet kenzine batan
Hakikat rahını tutan
Kamu irfan uyanıktır

Hüda haffından ol dağlar
Ruz u şeb her daim ağlar
Gözünde yaşları çağlar
İdar giryan uyanıktır

Semada cümle melekler
Dahi deryada semekler
Dolanır bunca felekler
İder devran uyanıktır

Seherde açılır güller
İdemez vafını diller
Anın meftunu bülbüller
Kılar efgan uyanıktır

Elest-i bezm ayetine
Bakın nur-i sıfatına
Hüdanın şem-i zatına
Olan pervan uyanıktır

Elemi aşkıla meczup
Ki iğndellah ola merğup
Utan ki yattın ey *Mahcup*
Nice hayvan uyanıktır

Yetişti

Sed hezaran şükrü minnet hüdaya
Kereminden lütf ü ihsan yetişti
Taksim-i ezelde elest bezminde
Beli dedik bize iman yetişti

İman-ı devletle hoş oldu amin
Hem eshabi yemin muvahhid mümin
Yok iken bu eşya felekler zemin
Murad-ı ilahi ferman yetişti

Ferman kün emriyle yarattı gevher
Bir kez nazar kıldı su oldu her yer
Kemal sıfatından ecel ü ekber
Halketti bir bahr-i umman yetişti

Ol umman çalkandı küf oldu peyda
Bir duman halketti ol hudavende
Köpükten yerleri yarattı hüda
Ol dumanda seb asuman yetişti

Asuman üstünde şems ile kamer
Hangi şahte vardır böyle bir hüner
Mağripten maşrığa çekmiştir kemer
Bir bütün muallak bu an yetişti

Bu anda her anda şükretti dedem
Getirdi Azrail türab-ı Adem
Andan beri yerler ağlar dem be dem
Gözyaşıdır sular veran yetişti

Su çar anasırdan Adem yarattı
Havva'yı cisminden ana yar etti
İblis hasedinden iğva yarattı
Cennetten atıldı şeytan yetişti

Şeytan şerre sebep çıktı cihana
Taktir böyle imiş oldu bahane
Üç yüz yıl yalvardı gani süphana
Nihayet hitabı süphan yetişti

Süphanın affıyla oldu muteber
Geliptir neslinden nice peygamber
Kıssa dıraz olur yazsam serteser
Ol nebi-i ahir zaman yetişti

Ahir zaman peygamberin zuhuru
Anda karar kıldı nübüvvet nuru
Ref edip mahvetti ehl-i fücürü
Şeriat-i garra Kuran yetiştı

Kuran muciziyle cihan pak oldu
Nice hükümdarın bağı çok oldu
Hamdolsun din İslam ferahnak oldu
Nam-ı Haydar Ali Aslan yetiştı

Huda aslanıdır mübariz gezer
Şereflendi İslam diyar be diyar
Muhammet vefatı emri gerdigar
Biraz müddet İbn-i Mervan yetiştı

Mervan oğlu Yezit canına lanet
Yetmiş yıl zulm ile kıldı hükümet
Çar yar ismin hutbelerde kıraat
Ettirmedi zalim düşman yetiştı

Ol sahip kıranın hoştur haberi
Kudretten düzüldü anın teberi
Aldı Haçlılardan nice diyarı
Ol Abbas nesline devran yetiştı

Devr etti bir zaman ol nesli Abbas
Müçtehit azaldı çoğaldı hannas
Az kaldı tarikten çıka cümle nas
İmam azam Hoca Numan yetiştı

Numan İbni Sait mezhebe sahip
Fütühatta şöhret yap çoğaldı talip
Neşroldu her yerde din İslam galip
Çok cihangir nice sultan yetiştı

Sultanlarda Abdülhamit şaz olsun
Devletler içinde serfinaz olsun
Dostları çok düşmanları az olsun
İlme rağip ol Gazihan yetiştı

Ol Gazihan vardır çok ıslahatı
Sayesinde İslam buldu şöhreti
Mekke Medine'ye vapur hayratı
Bu şerefe ol Alişan yetiştı

Lütfi yezdan ola ahirdir zaman
Hak cümleye versin kamil-ül iman
Mahcubi dilinden düşünmez heman
Yarene yadigar destan yetiştı

1850-1914. Yusufeli'nin İphan (şimdiki adı İnanlı) köyün doğdu. Asıl adı *Osman*'dır. 16 yaşına dek medrese eğitimi gördü. Birçok aşığın tersine çocukluk yıllarında şiir ve türküye oldukça yabancı biriydi. Özellikle bir eğlence sırasında hiçbir türkü söyleyemediğinden dolayı iki kez arkadaşlarına ziyafet vermek zorunda kaldığı anlatıları bulunmaktadır.

Söz konusu böylesi bir olaydan sonra üzüntüyle köyodasında uyuyakaldı. Ertesi gün bir türlü uyanmayan *Mahiri*'nin öldüğüne karar verildi ve kefen bezi almak için komşu köy olan Erkinis'e (şimdiki adı Demirkent) biri yollandı. Burada *Aşık Muhibbi*yle karşılaşan kişi, olayı ve isteğini anlattı. Bunun üzerine *Muhibbi*, İphan'a gelerek *Mahiri*'nin başucunda bir deyiş söyledi. Bu deyişten sonra uyanan *Mahiri* ise buna karşılık olarak ve rüyasında gördüğü Şirvanlı *Mirza Han*'ın kızı *Mahitaban*'dan sözetti.

Daha sonra yaklaşık 2 yıl *Muhibbi*'ye çıraklık yapan *Mahiri*, daha sonra İran'a giderek sevdiğini aramaya koyuldu. Bu süre içinde Erzurum'da *Erbabi*, Kars'ta *Kemali*, Tebriz'de *Filvari* gibi dönemin birçok ünlü aşığıyla karşılaştı.

6 yıl süren bu arayış sonunda sevdiğini bulan ve onunla geri dönen *Mahiri* ve *Mahitaban*'ı yolda yakalayan *Mirza Han*'ın askerleri, *Mahitaban*'ı alarak geri götürdüler.

Dönüşte Oltu'nun Othak (şimdiki adı Cevizli) köyünde sevgilisine ben-zettiği *Münevver* adlı kızla evlendi.

Zaman zaman bazı yerleri dolaşmasının dışında ölümüne dek Othak'ta kalan *Aşık Mahiri*, şiirlerinde genellikle sevda ve dini konuları işledi.

Bazı anlatılara göre ise Mahiri, 42 yaşında rüyasında pirleri gördü. Bada içerek Şam padişahının kızına aşık oldu. Sonraki günlerde de yola düşerek sevdiğini aramaya başladı. Uzun zaman sonra ve yukarıdaki çeşitlemeye benzer biçimde sevdiğini kaçıramayınca yeniden köyüne döndü.

Ahçik 1

Bu fani dünyada devran-ı demde
Her kimi istersen alasın ahçik
Mevlam göstermesin eş acısını
İkiz bir yastıkta kalasın ahçik

İkimizi bir tut söyle müsavı
İşte bu demdedir devanın tavı
Ben bir Muhammedi sen de İsevi
Meriyem Anayı bulasın ahçik

Acaba kim idi gurbete salan
Mabiri gönlüne bırakma talan
Eğer ki sözüne katarsan yalan
Muradın gözünde kalasın ahçik

* * *

Ahçik 2

Sen benim evladım ben sana kurban
Başkasına göster seyranın ahçik
Fermanlı Eflatun değilem Lokman
Ara emsalinden dermanın ahçik

Mutlak leke konar şeref ü şanan
Güzellik hatm olmuş o şirin canan
Ara hasmın girsin senin meydan
Aleni okunsun fermanın ahçik

Misline güzelsin ezel ezeli
Dilberler şahısın şahlar hubanı
Hazret-i İsa'ya bağışla beni
Mabir olsun senin kurbanın ahçik

Bacı

Yeni bir sevdadır düştü özüme
Günbegün düş oldum hallere bacı
Dağılmış cihana dane-i kismet
Attı kahpe felek çöllere bacı

Arzu edip divanına durmalı
Bir ehl-i irfandan aslın sormalı
Tezden varıp yar bağına girmeli
Yad bülbüller konar güllere bacı

Bülbül gibi arzum kaldı güllere
Cahil iken düştüm dilden dillere
Mahiri gidiyor gurbet ellere
Bazı bir getirir dillere bacı

* * *

Derdimi

Şikayet olmasın şahlar şahına
Artırıyor yıldan yıla derdimi
Dağlar aciz kaldı ah u zarımdan
Yüklesem kaldırmaz file derdimi

Ezel durgun idim coştum bulandım
Şevda ile eleklerden elemdim
Büsbütün dünyayı gezdim dolandım
Görmedim bir tabip bile derdimi

Yangın *Mahir* gurbet elde kışladı
Can çekildi süzülmeye başladı
Yaralar üstüne yara aşladı
Verdim götürmedi sele derdimi

Dediler

Uyurken yanıma geldi erenler
Düşersin azizim nara dediler
Aşk elinden hemen kaçınır olma
Açarsın sinende yara dediler

Aradım ezelden ben bir merdane
Var mıdır ben gibi yaman bir tane
Saydım erenleri tamam üç tane
Düştüm sermayesiz kara dediler

Kim ne bilir bu düşkünün özünü
Ateş almış yakar bakın özünü
Şirvan'daki Mirza Hanın kızını
Dolanıp İran'ı ara dediler

Ezel katre idim boşalıp doldum
Aşkın hançerini sineme saldım
Okudum mantığı ezbere bildim
Ezber et bu yazı kara dediler

Gideceğim ben bu aşk-ı tarikte
Aşığım da arifim de farık da
Bin iki yüz seksen iki tarihte
Mahir ismin aşıkara dediler*

* Bu dördlük bazı kaynaklarda şöyle aktarılmaktadır:

*Efsun eyle kendin her bir farikte
Dalga vurma sakın durgun harıkta
Bin iki yüz seksen iki tarihte
Mahir ismin aşıkara dediler*

Ey Gönül

Mecnun gibi bir Leyla'nın ucundan
Gezip sahraları dolan ey gönül
Felek aldı ahir taht u tacını
Muradı gözünden kalan ey gönül

Yok iken alemde misl ü menendin
Yeterdi herkese her zaman fendin
O zalim feleğe kapıldın kendin
Ettin gülşenimi talan ey gönül

Daim şöhret iken daim şan iken
Didelerden akan kızıl kan iken
Birgün bey oğluyken birgün han iken
Şimdi kapı kapı dilen ey gönül

Yolcu olan gider kalmaz yolundan
Bir kadeh nuş ettim pirlar gölünden
Der *Mabiri* bu sevdanın elinden
Ya akrep ver ya da yılan ey gönül

* * *

Göresiz

Bir adamda olsa aşkın dikenini
Sancılıp sineye bata göresiz
Damlasa damağa bir katre nemi
Coşkun dalgalara kata göresiz

Vasfetsem tükenmez dilimde haller
Bazı kara giydim bazı da allar
Canan bahçesinde çifte bülbüller
Ah u figan ede öte göresiz

Deli gönül düşüp nara uğrasa
Hançer alıp sinisini doğrasa
Erenler katında bade ığrasa
Düşüp o gaflete yata göresiz

Ben bilirim hakka niyaz edeni
Mabir birdir bilmelisin hüdanı
Bir adamda olsa aşkın madeni
Dilde gevherini sata göresiz

Görünür

Kadir ü kıymette yoktur noksanın
Baktım güzelliğin ela görünür
Mah-ı şita şavkın vurdu sineme
Yanağın bakışın lale görünür

Nice ki bir kıya baktın yüzüme
Hicran saldın vücuduma özüme
Merhamet kıl lütfet benim sözüme
İhmame ırzıma gale görünür

Çok can var senin söyleyip gülmende
Sen bir mah-i taban ben sana geda
Saat sekizinde burya gelmende
Mabiri'ye büyük bela görünür

* * *

Han Ey

Merhamet perveri nezaketli han
Karşında oturmak zor olur han ey
Osmanlıyı size düşman mı sandın
Düşmanlıklar bizde şer olur han ey

Bağışla kusurum köpürüp taşıtım
Aşkın deryasına yeni ulaştım
Bin kere kaynadım bin kere piştım
Yanar yüreciğim kor olur han ey

Sen bir hansın eyler isen merhamet
Ülkenize gelir haktan selamet
Mabiri'i bağışla eyle merhamet
Mertliğin dünyada kar olur han ey

Hasta Gönül

Hasta gönül düştü gurbet eline
Günbegün aşk ile hasretleniptir
Bülbül gibi kavuşmadan gülüne
Ellerin bağında firkatlanıptır

İnsafın yok mudur ey kanlı felek
Yerde insan ağlar semada melek
Arayıp o yari bulam diyerek
Aşkım vücudumda hiddetleniptir

Mabiri düş oldu aşk ateşine
Çok zamandır gider bir yar peşine
Felek ağı kattı tatlı aşına
Pirler pazarında kıymetleniptir

* * *

Kaldı*

Çoktan düş olmuşam ah ile zare
Bu başa gelmeyen haller mi kaldı
Mecnun gibi dağı taşı dolandım
Acep varmadığım iller mi kaldı

Katip lazım benim derdim yazmaya
Adem odur doğru yoldan azmaya
Everdim ki memleketler gezmeye
Şimdi gezmediğim çöller mi kaldı

Aşk elinden kaynar kaynar taşmanım
Bu aşka düşeli çok çok pişmanım
Bir dostum var ise yüz de düşmanım
Bize taş atmayan kollar mı kaldı

Felek ağı kattı benim aşıma
Ne gelmiştir ne gelecek başıma
Kurban olam Livane'nin taşına
Burda ben çün helal mallar mı kaldı

Gitti elden devran ile demliğim
Kan ile dolmuştur bakın nemliğim
Kime eylik eyler kimi kemliğim
Mabiri zemmetmez diller mi kaldı

* Bazı kaynaklarda bu şiir aynı uyak üzerine kurulu 2 değişik biçimde aktarılmaktadır.

Kiminen

Vatan garip ülke garip yol garip
Ya ben garip bayram edem kiminen
Gelen garip giden garip çöl garip
Ya ben garip bayram edem kiminen

Türlü taamlardan kimler yiyeler
Nezih zerbulardan kimler giyeler
Bugün güne aziz bayram diyeler
Ya ben garip bayram edem kiminen

Garibe her yandan sam yeli eser
Hasretlik kılıcı bağrımı keser
Herkes yavrusunu bağrına basar
Ya ben garip bayram edem kiminen

Ahbap ahbabına yaren dostunda
Cami avlusunda hasır üstünde
Azrail de can almadın kastında
Ya ben garip bayram edem kiminen

Kurumaz garibin gözünde yaşlar
Ona hor görünür yaz ile kışlar
Sılda yarenler ahbap yoldaşlar
Acep derler *Mahir* şimdi kiminen

* * *

Maşallah

Bugün bir güzeli seyran eyledim
Yürüyüşe vâsıf u hale maşallah
Dökülmüş gerdana zülfün telleri
Yanaklara konmuş güle maşallah

Oturup da yollarımı gözetmiş
Kadir mevlam onu övüp yaratmış
İnce bele altın kemer kuşatmış
Kemerle sıkılmış bele maşallah

Mahiri der bakışları yakıyor
Misk ü amberleri güzel kokuyor
Leblerinden sanki kaymak akıyor
Dilinden dökülen bala maşallah

Satılır mı

Kınamayın hey ağalar hey beyler
Namus deryasına ar satılır mı
Yüz bin mihnet ile bir bağ becerdim
Ayvayı terkettim nar satılır mı

Vefa çıkmaz vefasızın karından
Ne lezzet kötünün pür serverinden
Gönül sürurundan can civarından
Değmeyin ağalar yar satılır mı

Dertliyim görmedim dünyada günü
Gönül istemez mi böyle sümbülü
Dahi arzulamam dünü bugünü
Hayvan pazarında yar satılır mı

Dahi ben istemem şerefi şanı
Çekip çıkarmalı bu tatlı canı
Derler *Mabiri*'ye tatlık et bunu
Sultan pazarında yar satılır mı

* * *

Usandım

Hayli demdir terk-i vatan etmişim .
Bu gurbet ellerde candan usandım
El kahrın çekmede ömrüm tükendi
Eridi cesedim tenden usandım

Deli gönül ister dağları aşı
Ne kaldı dünyada gelmemiş başa
Bu benim gam yüküm vursalar taş
Dile gelir der ki senden usandım

Nedir bilmem nedir bunun şıfası
Çektikçe çekilir cevri ü cefası
Şu fani dünyanın yoktur vefası
Vefasız dünyadan dünden usandım

Mabiri gözümde akıttım abım
Ben tekbir bilirim derim habibim
Aradım Lokmanı bulmam tabibim
Oldu yaralarım binden usandım

Yahşidir

İçerimde göz göz oldu yaralar
Bu aşkın elinden halim yahşidir
Mecnun Leyla için çekmişti yası
Bülbül pervaz eyler gülüm yahşidir

Günden güne çıkar taze bir forma
Her olur olmaza kendini yorma
Nice Süleymanlar geldi hani ya
Sanma bu dünyada malım yahşidir

Bu aşkın elinden kaldık amana
Bürüdü şavkımız felek dumana
Der *Mabiri* geldik ahir zamana
Böyle yaşamaktan ölüm yahşidir

* * *

Yar Yar*

İlgın ılgın esen seher yelleri
Gel doğruyu söyle gelir mi yar yar
Yerdeki çiçekler gökte melekler
Ben yangın olduğum bilir mi yar yar

Benim bu sözlerim dillimde fena
Beni aşka saldı bir telli sona
Gün gece yalvarıp aziz Süphana
Benim için niyaz kılar mı yar yar

Mabiri düş oldu ateşe nara
Eğer aşık isen maşukun ara
O da benim gibi bir bahtı kara
Şad olup binde bir güler mi yar yar

* Bu şiir *Hodlu Şamili*'nin (ilgili bölümde aktardığımız) aynı uyaklı bir şiirini çağrıştırmaktadır. *Şamili*'nin daha önceki (1810-1865) bir dönemde yaşamış olması nedeniyle *Mabiri*'nin buna benzek söylediği düşünülebilir.

Ancak bir olasılıkla *Şamili*'nin şiirinin başkaları tarafından herhangi bir bi-çiminde *Mabiri* mahlasıyla söylenmesi/aktarılması da sözkonusu olabilir. Çünkü özellikle şiirin 2. dördüğü'nün 2. dizesindeki (şiirin akışı içinde kü-çük harfle yazdığım) «Sona» sözcüğü'nün *Şamili*'nin sevdiğinin adı olduğu düşünülürse böyle bir karışıklık olasılığı akla yatkın gibi görünmektedir.

1922-1997. Şavşat'ın Mamanelis (şimdiki adı Yavuzköy) köyünde doğdu. Asıl adı *Mazlum Çiftçi*'dir. Küçük yaşlardan itibaren aşıklık geleneği ve şiire ilgi duymaya başladı.

Yaklaşık 7 yaşlarında gördüğü bir rüyadan sonra şiir yazmaya ve türkü söylemeye başlayan *Aşık Mahrumi*, köylerine gelip giden aşıklar aracılığıyla zaman içerisinde geleneğe ve şiire ilişkin bilgisini pekiştirdi.

Zamanla Türkiye'nin birçok yerini dolaşan *Aşık Mahrumi*, gittiği yerlerde değişik aşıklarla karşılaştı. Bunlarla hem deyişmelerde buldu hem de birçoğuyla dostluk kurdu.

Sonraki yıllarda Şavşat'ta bir devlet dairesinde çalışarak emekli oldu. Hemen her konuda yazan Mahrumi'nin şiirleri çeşitli gazete, dergi ve araştırmalarda aktarıldı.

Ayrıca Maraşlı bir *Aşık Mahrumi* daha bulunmaktadır.

Kalmadı

Mecnun gibi Leyla Leyla diyerek
Tükendi gözümün yaşı kalmadı
Çoban idim aşk sürüsün sayarak
Defterde sayfada boşu kalmadı

Yedi yaşta düştüm hicran kahrına
Gavvas olup daldım firkat bahrine
Yediğin bilendi felek zehrine
Dünyanın lezzeti aşısı kalmadı

Mihnet ile geçti bu genç çağlarım
Öz derdime ancak özüm ağlarım
Güz gelmeden gazel oldu bağlarım
Gönlümün şen bülbül kuşu kalmadı

Dünyada ne zaman bahtiyar oldum
Hergün gece gündüz vah diyor oldum
Geçti civan ömrüm ihtiyar oldum
Mabrumi ağzında dişi kalmadı

* * *

Lazım*

Kardeşlik hakkını bulmak isteyen
Adalet yolunu bulması lazım
Ahretini abat kılmak isteyen
Tanrıya ibadet etmesi lazım

Dostun gülşenine varayım dersin
Hoş bir muhabbete ereyim dersin
Tomurcuk gül açar dereyim dersin
Bağda bülbül teki ötmesi lazım

Derdimi kimlere güvenip desem
Günbegün artıyor kederim tasam
Özümü beladan kurtarın desem
Her der ü belanın bitmesi lazım

Mabrumi çekiyor daima firak
Sabreden kulunu hak eder çıkar
Her zaman gönlüme saplanır bir ok
Terkedip o yurdu gitmesi lazım

* İlk kez yayımlanıyor.

Senin İle

Gel gönül hasret bağına girelim senin ile
Umduğumuz şen günlere erelim senin ile
Böyle gafil durmak ile asla iş başa gitmez
Elele verip de dosta varalım senin ile

Aşık olan işlemeli bu aşkın adedini
Varıp mürşid-i kamile yapmalı hizmetini
Destur alıp da binelim biz bu aşkın atını
Kadir bilen dost eline sürelim senin ile

Der *Mabrumi* çekiyorum bin türlü meşakkati
Zerrece yoktur gözümde dünya zevk ü ziyneti
Şüphe yoktur ki sabreden bulacak selameti
Gel gönül daim sabredip duralım senin ile

* * *

Unutma*

Ayrılıktan hazan oldu bağlarım
Bülbülsün gönlümde gülü unutma
Ah ettikçe zari zari ağlarım
Hasret gözden akan seli unutma

Gönül bahçesinin gülü sensin ya
Gençliğin çağlayan seli sensin ya
Eski şah bağımın dalı sensin ya
Filizlendir soyun kolu unutma

Yine ayrılıkla geçti yazımız
İşiten yok sohbetimiz sazımız
Perdesiz düzensiz elde sazımız
Mızrap değmez sazda teli unutma

Bozuldu cihanda elvanım süsüm
Dem vurup artmakta kederim yasım
Hatıra eyleyim topluca resim
Cennet misal vatan eli unutma

Hicranlar gönlümde eyliyor akın
Artıyor hasreti derd ü merakın
Gönlünüzden yada atmayın sakın
Köleniz *Mabrumi* kulu unutma

* İlk kez yayımlanıyor.

1925 yılında Artvin'in Tolgum (şimdiki adı Salkımlı) köyünde doğdu. Asıl adı, *Yusuf Biber*'dir. Küçük yaşlarda şiire ilgi duymaya ve aşıklık geleneğini öğrenmeye başladı. İlk şiirini 20 yaşlarında yazdı.

Babası akordeon, annesi ise akordeon ve santur çaldığından müziğe yatkın bir ailede büyüdü. Kendisi de zamanla akordeon çalmayı öğrendi.

İlk dönemde *Yusuf Coşkuni* gibi mahlasları kullandı. Yaklaşık 40 yaşlarındayken Artvin Halk Eğitim Müdürlüğü tarafından çıkarılan «Çoruh» adlı dergide gördüğü *Aşık Efkarî*'nin bir şiirine yazdığı benzek şiiri *Efkarî*'ye yolladı. Bir süre sonra *Efkarî*'den gelen mektupta önerilen *Yanari* mahlasını kullandı. Ancak sonraki yıllarda rüyasında gördüğü siyah cüppeli 2 adamın getirdiği bir mektuptan sonra Meraki mahlasını aldı.

Özellikle Kuzeydoğu Anadolu aşıkları olmak üzere birçok aşıkla karşılaştı ve dostluk kurdu.

Şiirlerinde hemen her konuyu işleyen Meraki'nin birçok eseri değişik gazete ve dergilerde yer aldı. Zaman zaman bazı okullardaki edebiyat derslerine de katılıp şiire ilişkin söyleşilerde bulundu.

Bazı yarışma ve şenliklere de katılan Meraki, değişik ödüller aldı.

Meraki, şiirlerinin bir bölümünü «Her Telden Bir Ses» (1963), «Kalpten Kaleme» (1966) ve «Gönülaçar» (1988) adlı kitaplarda topladı.

Ararım

Ararım aşığı gözlerim yaşlı
Aşık terkeder mi meslektaşını
Vücudu sıhhatin acep ne halde
Sildin mi gözünden kanlı yaşını

Gelip geçenlere sorarım seni
İrşat et gönlümü ağlatma beni
Artırır efkarım yaradan gani
Kurtardın mı bilmem gamdan başını

Meraki dostunuz ah u zardadır
Yetiş imdadına gönül dardadır
Ta ezelden beri meylim yardadır
Bilirim tatmışsın aşkın aşını

* * *

Çiçekleri

Hakkın kudretiyle bitmiş büyümüş
İsmine koymuşlar yel çiçekleri
Mis kokusu çevre yanı bürümüş
Demet demet yapar el çiçekleri

Öldür lanet aşkı aradan kaldır
Aşık oldukların aslına yardır
Her mevsimin labit güzeli vardır
Bilakis baharın bol çiçekleri

Kır bayır ormanı dağı süsledi
Hayvanat haşarat herşey besledi
Güvendi cihana arka yasladı
Sana kim dedi ki yol çiçekleri

Gönül arzuluyor şu ilkbaharı
Günleri saymada kovanda arı
Zamansız derilmez bağların barı
Ne vakit açacak dal çiçekleri

Sana kıyan eller dipten kırılsın
İster küssün ister kızsın darılsın
Meraki yarinden nasıl ayrılsın
Ara bir benzeri bul çiçekleri

Bana

Çekerim hasretlik gönül yasıdır
Koskoca şu dünya dar oldu bana
İşlemez dizlerim gayrı paslıdır
Her geçen günlerim zar oldu bana

Bir lanet halkası geçti boynuma
Çok çalıştım yar gelmedi oy'numa
Ellerin sevdiği girdi koynuma
Kıydılar nikahı yar oldu bana

Koca Şavşat sende kaldı arzumuz
Gurbet eller oldu şimdi yurdumuz
Yüküm ağır kimse vermiyor omuz
Kesildi takatim zor oldu bana

Yadıma düşmüştür Şavşat ağlarım
Yol vermiyor gelem karlı dağlarım
Bülbülü ötmeyen viran bağlarım
Lalesi sümbülü har oldu bana

Meraki yetişir artık ağlama
Rıcam budur beni burda bağlama
Güldür yüzüm şu sinemi dağlama
Yar ile muhabbet ar oldu bana

* * *

Bulani

Üç yüz kırk tarihte geldim dünyaya
Her geçen günlerim sırdır Bulani
Sıtkımı bağladım ulu mevlaya
Ölüm haktır Tanrı birdir Bulani

Sefa geldin her derdimin dermanı
Elbet gelir son dakkamın zamanı
Koca Ardanuç'un yeni ozanı
Çalıp söyleyecek yerdir Bulani

Meraki gözüm yok dünya malında
Ecel ayağımda kefen kolumda
Yollar ayrı herkes kendi yolunda
Bilmem hayır yoksa şerdir Bulani

Geldim

Aşkın ile şahım gayet hastayım
Lütf ü kereminden dermana geldim
Giydim karaları bugün yastayım
Salavat getirip imana geldim

Bilirim cürmümü çoktur kusurum
Enelhak lafzını diyen Mansurum
Senden başka inan yar sevmiyorum
Hasılı sözüne gümana geldim

Serime koymuşum yarım yoluna
Çokça eza etme aciz kuluna
El bağlanıp divan durem soluna
Çok şükür böyle bir zamana geldim

Meraki içinde ne var bilmedin
Ömür boyunca inim inim inledim
Gülenlerle birgün olsun gülmedim
Yar senin dilinden amana geldim

* * *

Geldiniz

Çoktan beri arzuldım hakiki bir aşığı
Ferhat gibi kayaları yara yara geldiniz
Takatsiz dizimin peri hem gözümün ışığı
İşitip şöret-i şanımlı sora sora geldiniz

Çok küçük yaşında düştün bu aşkın yollarına
Hak teala aşkı verir sevdiği kullarına
İsterse yaradan atar yarının kollarına
Bu vadide nazik etin yora yora geldiniz

Kendine şikar eyledin şu diyar-ı gurbeti
Dertlilere deva olur aşıkların sohbeti
Ne tatlı şeymiş meğer işbu aşkın şerbeti
Her mecliste hoş divanı kura kura geldiniz

Der *Meraki* ebedi hatıra kalsın bu gece
Sönmesin aşkın ateşi değme yansın bu gece
Ehl-i aşkın dilinde söz dolansın bu gece
Her kademde menziline vara vara geldiniz

Gidiyor

Birgün bir güzele nazar eyledim
Yalınız başını almış gidiyor
Bu ekşilik neden diye söyledim
Duymadı sözümü dalmış gidiyor

Gözü bir noktaya dikmiş bakıyor
Genci ihtiyarı şevki yakıyor
Yürüdükçe sular gibi akıyor
Ne yazık bakire kalmış gidiyor

Konuşurken dili istiyor kira
Bulunmaz emsali dünyayı ara
Kendi güzel amma huyda fukara
Birkaç gönç gönlünü çalmış gidiyor

Davranışı ciddi yüzüne gülmez
Vallahi billahi aşk nedir bilmez
Kafirin balası imana gelmez
Gemiye ummana salmış gidiyor

Meraki ne lazım böyle güzeller
Nedir kusurumuz söyle güzeller
Biraz gönlümüzü egle güzeller
Zevk sefa zamanı gelmiş gidiyor

* * *

Gittik

Efkari gelmişiz ziyaretine
Sazının sesini duymadan gittik
İhtiyar halinde her gayretine
Ne yazık tadına varmadan gittik

Bahçede açılmış sümbülleriniz
Dalında ötüyor bülbülleriniz
Aşk ispat etti delilleriniz
Karalar eynimden soymadan gittik

Meraki sözlerin kalsın hatıra
Kolay sığmaz derdim birkaç satıra
Ulu mevlam aşkımızı artıra
Yar dizine başım koymadan gittik

Kara Bahtım

Bülbül feryat eder gözler kan ağlar
Bastı bağlarımı sel kara bahtım
Çektiğim cefalar sinemi dağlar
Bunu da kaderden bil kara bahtım

Bir tellal misali bağır da bağır
Sen söyle sen dinle çağır da çağır
Kudretten kulaksız sağır da sağır
Terbiye olmadı dil kara bahtım

Bir hiçten dolayı yüze gülmedin
Tek şeye acırımı kadir bilmedin
Aylar geçti yıllar geçti gelmedin
Darılma barışak gel kara bahtım

Meraki vazgeçme sakın yarinden
Sinem püryan oldu gam efkarından
Bekleme sadakat o şikarından
İsterse kınasın el kara bahtım

* * *

Ne Diyem

Eksik olmaz ayvasıyla narları
Bülbül ötən bağlarına ne diyem
Çok meşhurdur deli horon barları
Ölen öldü sağlarına ne diyem

Koyun kuzu yaylara yayılır
Akşam olur tamam mıdır sayılır
Mor koyundan kuzuları ayrılır
Zevk sefalı dağlarına ne diyem

Aşıkların eksik olmaz yaşları
Yaylaların tuzlu olur taşları
Yiyen bilir ne tatlıdır aşları
Kaymak kaymak yağlarına ne dilem

Meraki'nin sinesinde neler var
Tabiatın senesinde neler var
Şu feleğin sillesinde neler var
Geçen ömrün çağlarına ne diyem

Olmayınca

Her güzele a dost güzel diyemem
Güzel neye yarar huy olmayınca
Bundan başka gayrisini bilemem
Güzel avlanamaz toy olmayınca

Ne hoş olur yarı dizde sevmesi
Cana şifa koynundaki meyvesi
Gerdan kilididir ilik düğmesi
Cana yakın olmaz muy olmayınca

Meraki güzelden el aman dedik
Şu güzel sevmeden çok tokat yedik
Mecnun olduk Leyla için üstelik
Düşer sahralara pay olmayınca

* * *

Oldu*

Bir zamanlar gezdim sevda bağında
O günlerim hayal oldu düş oldu
Tipi boran eser gönül dağımda
Dört mevsimim yazı gelmez kış oldu

Yanardağlar gibi durmadan yandım
Ayıp görmem bahar geldi bulandım
Gide gide bir çıkmaza dayandım
Doğru gören gözüm şimdi şaş oldu

Dertsiz olan el derdinden ne anlar
Hani nerde zevk sefalı olanlar
Ah vah ile gelip geçti zamanlar
Onun için iki gözüm yaş oldu

Neler geldi neler geçti başıma
Yeni girdim yetmiş sekiz yaşıma
Dertli yazın mezarıma taşıma
Hayat bana bir zehirli aş oldu

Meraki tükendi sabrım kalmadı
Selam verdim yar selamım almadı
Dostlar bu halime nazar kılmadı
Aşk belası başımıza iş oldu

* İlk kez yayımlanıyor.

Sevgilim

Gönlüm bir limandır sen de bir gemi
Saçının teliyle bağla sevgilim
Birgün de bu halat kopup giderse
O zaman peşimden ağla sevgilim

Perdahlı saçının siyahı neden
Aşığın her zaman bu ahı neden
Aşka düşenlerin günahı neden
Bir dağı da sen vur dağla sevgilim

Gel yanıma saçlarını tarayım
Altın toka şurda burda arayım
Bölük bölük edip saçın öreyim
Salın hoş kokulu yağla sevgilim

Ben ölürsem saçların asar beni
Neden terkeyledi sorun yar beni
Eritip tüketti ah u zar beni
Meraki misali çağla sevgilim

* * *

Söyle

Aşkın girdabına düşeli beri
Çektiğin azabın narından söyle
Yare kurban olup pişeli beri
Hallac-ı Mansur'un darından söyle

Sevdiğin dilberi eyleyin tasvir
Ne zaman aşkını ettiniz zehir
Kim idi üstadın lisanın mahir
Getirin semtine yarından söyle

Biraz kitabetten gelin söz açık
Bir nokta bilirim ilimden ancak
Karınca dev ile gererse bacak
Bir nebze hayvanın zorundan söyle

Ezelden bilgiyi vermişse hüda
Yarının gözünden düşürmez cüda
Meraki pirinden nasihat bi da
Tuttuğun işinin karından söyle

1823-1868. Yusufeli'nin Erkinis (şimdiki adı Demirkent) köyünde doğdu. Asıl adı *Salib*'tir. Küçük yaşlarda aşıklık geleneğini öğrendi. Zamanla güçlü bir delikanlı olunca da köylüleri *Kaya* adını ekledi. Böylelikle adı *Kaya Salib* olarak anılmaya başlandı.

Yaklaşık 16-17 yaşlarındayken, bir suçtan dolayı yatmakta olduğu Oltu Cezaevinde gördüğü rüyada birkaç pir elinden bade içerek aşık oldu. Aynı zamanda pirlerin verdiği kadehi, Esmahan aşkına kaldırmalarıyla *Esmahan* göründü ve sevdiği de belli olmuş oldu. Sonra da kendisine *Muhibbi* mahlasını verdiler.

Bu rüyadan sonra bağlama çalmaya ve türkü söylemeye başlayan *Muhibbi* dönemin en ünlü aşıkları arasında anıldı. Yazdığı ilk şiirini de Oltu'nun sorumlusu paşaya yollatarak affını diledi, kabul edildi.

Muhibbi rüyasında görüp aşık olduğu köylüsü *Esmahan*'la evlendi. Ancak karısı genç yaşta öldü.

Uzun yıllar çeşitli yerleri dolaşarak geleneklere uygun olarak yaşayan *Muhibbi*'nin *Aşık İdraki* ile yaptığı karşılaşma günümüze kalan önemli örneklerden biridir. Ayrıca *Coşkunî*, *Elfazi* gibi döneminin bilinen aşıklarıyla da karşılaştı.

Bazı araştırmalarda Aşık Muhibbi'nin Hodlu Şamili'yle arkadaşlık, ustalık ettiği ve desteklediği yeralır. Bazı kaynaklarda ise *Muhibbi*'nin (1823-1868 ya da 69) daha genç olduğu ve *Şamili*'den daha sonra öldüğü verilmektedir. Bu anlamda usta-çırak ilişkisinden çok arkadaşlık akranlık, belki de tersi bir durum daha uygun bir açıklama olabilir.

Hodlu Şamili'yle uzun yıllar süren arkadaşlığı sırasında birçok yolculuk yaptı. Bunların en ünlüsü vapurla İstanbul'a gitmeleri ve orada karşılaştıkları olaylardır. *Muhibbi*, bir keresinde söylediği hicivlerden dolayı İstanbul'dan köyüne yollandı. Ancak daha sonra birkaç kez daha İstanbul'a gitti.

Ayrıca *İphanlı Mahiri*'ye ustalık eden *Aşık Muhibbi*, hemen her türde şiir örnekleri bıraktı.

Aşık Muhibbi'ye ilişkin *Adil Özder*'in «Yusufelili Muhibbi, Hayatı ve Deyişleri» (1940) ve «Muhibbi ile Esmahan Hikayesi» (1976) adlı araştırmaları bulunmaktadır.

Benimdir

İster layık görsün ister gülsünler
Çare yok sevdiğim o can benimdir
Pirlerin ikrarı haktır bilsinler
Bana bade veren o hun benimdir

Açılmış bağında gonca gülleri
Bülbül gibi söyler şirin dilleri
O da bencileyin bekler yolları
Sevda çeken o nazlı han benimdir

Mubibbi aşığı beklesin yansın
Ne çare gözlerim kana boyansın
İster komşu hakkı kabahat sansın
Neticede şirin canan benimdir

* * *

Birkaç Güzel

Birkaç güzel çıktı geldi
Cami şerifi seyrana
Salındı durdu naz ile
Toplaştılar düz meydana

Sağda durandır cana can
Ben dertliye ola Lokman
Herbirine eder ferman
Kim karışır o sultana

Şirin dili dudusu sesli
Kutnu fistan pabuç mesli
Misk ü amber gül nefesli
Resmi benzer Esmahan'a

Elde türlü nakışı var
Gümüş kemer takışı var
Ceylan gibi bakışı var
Düşlerim döndü ayına

Şenlendi cami meydanı
Göründü canların canı
Şükür gördüm Esmahan'ı
Nail oldum bu zamana

Camide var edaları
Kabul olsun duaları
Mubibbi kıl senaları
Hamdeyle rahim rahmana

* * *

Bu Sevda

Dinleyin ahbaplar tarif edeyim
Yetmiş iki deritten baştır bu sevda
Yandırır odlara pervane gibi
Daim sönmez bir ateştir bu sevda

Felek hisar çekmiş yolum açılmaz
Bir bülbülüm gonca gülüm açılmaz
Felek kırdı kanat kolum açılmaz
Yazı gelmez yaman kıştır bu sevda

Mubibbi'nin elif kaddin dal eyler
Ağlatıben gözyaşımı sel eyler
Hicran haddesinden çeker tel eyler
El sanır ki bir cümbüştür bu sevda

* * *

Efendi

Cahile eylesen dilde nasihat
Guş verip birini tutmaz efendi
Aşık olan söyler hak kelamını
Bir sözüne yalan katmaz efendi

Ezeli çektiğim ah u zar iken
Sinemizi yakan aşk-ı nar iken
Başında pamuklu kavuk var iken
Şeytan kuru sazda yatmaz efendi

Der *Mubibbi* aklın başına döşür
Dinle sözlerimi aklını şaşır
Kış gününde tipi boranda üşür
Terkedip bir yana gitmez efendi

Bir Tane

Cümle melek secde etti lain şeytan bir tane
Emr-i hak sıhhat cinana girdi insan bir tane
Bu dünyada hak cemalin gören haşa olmadı
Gördü ancak hub cemalin nebi sultan bir tane

Hak cemi eşyadan evvel nur yarattı iptida
Ol nuru azam için gevher yarattı iptida
Beyti mamur keyfine Kevser yarattı iptida
Nuh tufanında semaya çekti heman bir tane

Gerdiş eyler şema üzre mah-i taban çiftedir
Asırlılar asumandan anlar her an çiftedir
İns ü cin ü bunca alem halk olan çiftedir
Söyle mekanı ne yerde acep hayvan bir tane

Hefti niran heşti cinan ve hem cihan kendinin
Hatm-ı Kuran nur-i iman ulu divan kendinin
Bahr-ı umman hem asuman arş-ı rahman kendinin
Der *Mubibbi* cümle anın gani süphan bir tane

* * *

Ey Felek*

Ey felek sen ile emr-i şerim var
Şamil kardeşimi nettin ey felek
Arzulayıp sılasına gelirken
Bent ettin ayağın tuttun ey felek

Aşıklar içinde pehlivan idi
Emsali bulunmaz bir irfan idi
Haddi kenarı yok bir umman idi
Kara topraklara kattın ey felek

Mubibbi dünyadan göçtü Şamili
Ecel şerbetini içti Şamili
Ruhu revan olup uçtu Şamili
Netice murada yettin ey felek

* *Hodlu Şamili*'nin ölümü üzerine.

Geçti

Seherde uğradım göl kenarına
Geldi yeşil başlı sunalar geçti
Al yanak üstünde güller dizili
Çekilmiş kameti minalar geçti

Arzum kaldı o cananın özünde
Siyah sürme çekmiş ela gözünde
Sırma zülûf tel tel olmuş yüzünde
Taramak çün altın şaneler geçti

Avcısıyım o cananın göllerde
Gele diye gözetirim yollarda
Biçare *Muhibbi* gurbet illerde
Nice ay dolandı seneler geçti

* * *

Gönül

Hep sendendir çektiklerim
Seni çalam taşa gönül
Kime eyliyem şikayet
Nasıl çıkam başa gönül

Attın beni bu hallara
Kement vurdurdun kollara
Düşürdün ince yollara
Çıkamadım şoşa gönül

Ceht ettim gelmedin yola
Güş vermedin tatlı dile
Cenk ettin çok kuvvet ile
Karşı çıktın paşa gönül

Biraz düşün olma naçar
Kapıyı bağlayan açar
Yaz tükenir güzler geçer
Tutulursun kışa gönül

Muhibbi dilden söylerim
Alemlerim taciz eylerim
O canansız can neylerim
Bekle üç yıl boşa gönül

Hallak-ı Alemsin

Hallak-ı alemsin veren alan sen
Haşa yaptığından sual olunmaz
Yaratır alırsın baki kalan sen
Her ne taktir etsen karşı gelinmez

Biliriz sendedir külli irade
Evvel nasip kıldın erdik murada
Şimdi çifte yavru kaldı arada
Durmaz gözyaşları akar silinmez

Ayşe Elmas bile kılar figanı
Felek zindan etti bize cihanı
Ne kazandı aldı Esmahan canı
Bu zulüme sebep nedir bilinmez

Mubibbi ne gerek cihan dar oldu
Günden gün karımız ahu zar oldu
Ciğer sızlar giden nazlı yar oldu
Giden gitti ölen ile ölünmez

* * *

İstiyor

Kol kol oldu akar gönülde çaylar
Taşıp yar yurduna akmak istiyor
Saydık tükenmedi haftalar aylar
Yeter oldu gönül kalkmak istiyor

Sıal derdi yüreğimde dağ olsun
Mehmet Beyim bin yaşasın sağolsun
Tuttu elimizden yüzü ağ olsun
Bu fakire hergün bakmak istiyor

Paşam azat etti verdi beratı
Aşka tutulanlar gülmemiş zati
Ellerinden gelse yağsız halatı
Rakipler boynuma takmak istiyor

Ayrılık cefası ömrümü söker
Sevdaya düşmüşüm gönül ah çeker
Mubibbi yanmıştır gözyaşı döker
Hasret bir kat daha yakmak istiyor

Kan Ağlar

Öğrensin halimi benden soranlar
Yanıktır sözlerim diller kan ağlar
Derdim deva bilmez çalar söylerim
Demesem sazımda teller kan ağlar

Kolay mı divanda maşuk seçmesi
Elinden badeyi dolu içmesi
Üç sene vadeni gelip geçmesi
Aylar kolay geçmez yıllar kan ağlar

Düşümüzü hayra yoran var mıdır
Acep ikrarında duran var mıdır
Derdimizi bilen soran var mıdır
Akar gözyaşları seller kan ağlar

Efkarı gönülden atmak isterim
Aşığım murada yetmek isterim
Yol bulsam o yare gitmek isterim
Çetindir koy'vermez yollar kan ağlar

Fakir Mubibbi'yim dilden söylerim
Dünyayı verseler yarsız neylerim
Bir bülbül misali figan eylerim
Canan bahçesinde güller kan ağlar

* * *

Kavuştum

Hayli zaman melül kaldım gurbette
Şükür döndüm bu diyara kavuştum
Hasret kaldım dört bir yana bakarım
Sanki vade bitti yare kavuştum

Görünür gözüme yarin ayvanı
Arasam bulamam cümle cihanı
Kendi bir huridir cennet mekanı
Sanki bahçesinde nara kavuştum

Mubibbi unuttu haftayı ayı
Dertten kurtulmanın buydu kolayı
Sırt başından seyrederken sılayı
Yarı hacı oldum nura kavuştum

Nübüvvet Nurudur

Nübüvvet nurudur var olan ezel
Onunla beraber havlette idim
Balçıktan yarattı anları güzel
Adem Havva ile cennette idim

Haçan ki olunduk cihana sürgün
Zar-ı firak ile kalmıştık ol gün
Lütf erişti haktan biz olduk memnun
Mabey'nde gezerdim vahdette idim

Emir tebliğ oldu koptu tufanı
Nuh nebi ki oldu Adem-i Sani
En baş kaptan idim açtım yelkeni
Nebiler yanında hizmette idim

İshak ile bir huzurda oturdum
İbrahim nebiyle ateşe girdim
Musa'y' nice nice Tur'a götürdüm
Fahri alem ile hicrette idim

Bin iki yüz otuz dokuzda geldim
Elli altısında bu bahre daldım
Seksen dört tarihte yadigar kaldım
Mubibbi'yem gör ne devlette idim

* * *

Yandı Ha Yandı

Nazlı yarin hasretinden derdinden
Alıştı ciğerim yandı ha yandı
Ateş düştü onun ruy-i mahından
Titreşti bu canım yandı ha yandı

İnanmam dünyaya beni kandırmaz
Yanan yüreğime ahı kondurmaz
Yedi derya bağlasalar söndürmez
Cesette imkanım yandı ha yandı

Mubibbi çekerim derd-i verem ben
İsterim murada tezden erem ben
Aslı'ya canından yanan Kerem ben
İlik damar kanım yandı ha yandı

1957 yılında Murgul'da doğdu. Aşıklık geleneği ve şiirin belirgin olduğu bir ailede büyüdü. İlk ve ortaöğrenimi Artvin'de, yükseköğrenimini İstanbul'da tamamladı.

Yörenin önemli şairlerinden *Hodlu Noksani*'nin (1922-1964) oğlu olmasına karşın küçük yaşlarda babasının ölmesi yüzünden halk şiirine ilişkin geleneği öğrenmesinde yörenin öteki aşıklarının etkisi oldu.

Yüzlerce sayfayı bulan babasının notlarını ve defterlerini ilk gençliğinde incelemeye başladı. Bu dönemden sonra şiirle daha yakından ilgilenen *Muratoğlu*, aynı zamanda bağlama çalmayı öğrendi.

Şiirlerinde daha çok sevgi ağırlıklı konuları işleyen *Murat Muratoğlu*, bazen mahlas olarak da adını kullanmaktadır.

Murat Muratoğlu'nun bu araştırmada yer alan tüm şiirleri ilk kez yayımlanmaktadır.

Aradım

İnsanlarda asaleti kemali
Kaftanında değil özde aradım
Engin gönül ile nurdan cemali
Ey erenler bilin sizde aradım

Paylaştım soframda ekmeği balı
İstemem olmasın kilimle halı
Dostun bahçesinde yeşili alı
Beyazda karada bozda aradım

Ölsem de namerde edemem minnet
Gönlü alçak olmaz en büyük sünnet
Sormadım softaya nerede cennet
Hakka giden yolu izde aradım

Kamil olmayana derdim açmadım
Ekmediğim yerde kesip biçmedim
Cimrinin elinden ilaç içmedim
Dermanı yaramda tuzda aradım

Güzeli ararım yoktur durağım
Nice yıldır menzilime ırağım
İnsanlık yolunda daha çırağım
*Mura'*ı ateşte közde aradım

* * *

Beni

Bıktırdı bu kadar of ile aman
Durmadan sitemle yorarsın beni
Gün gelir kapını çalmam o zaman
Gelene gidene sorarsın beni

Yetmez mi çektiğim bunca dert kahır
Her sözün çok acı sanki bir zehir
Sen görme gözümden akıyor nehir
Tam kırk dört yerimden kırsın beni

Yeter artık yeter bu kadar çile
Dayanmaz hiç kimse taş olsa bile
Bu tatlı canımı ben Azraile
Veririm de sonra ararsın beni

Gel

Hazan olsa bile yürekte solmaz
Engin bahçemdeki güle kon da gel
Ham gönülden bana asla yar olmaz
Kerem gibi aşk oduna yan da gel

N'olurdu olsaydın bu gönlüme yar
Temmuzda düşmüştür bağrımıza kar
Yetmez mi çektiğim bunca ah u zar
İçten sevdiğime bir inan da gel

Kavrulup dururum kendi yağımda
Solmadan güllerim gönül bağımda
İsterdim olaydın gençlik çağımda
İster ortaçağda ister sonda gel

* * *

Giderim

Bu kısa ömrümün güzel çağında
Bir sevda uğruna yanar giderim
Bülbül oldum gonca gülün bağında
İncecik bir dala konar giderim

Bir zamanlar coşkun idim duruldum
Yollarında bin acıya karıldım
Sensin diye hayaline sarıldım
Kollarım belinde sanar giderim

Ayrı koydun vatanımdan elimden
Alaman gönlümü sevda selimden
Düşürmedim bir an olsun dilimden
Her nefes adını anar giderim

Bunca zaman yollarını gözlerim
Çok uzaksın duyuramam sözlerim
Gün gelir de tutmaz ise dizlerim
Bil ki aşk atına biner giderim

Altın tastan başka şarap içmedim
Mağrur gönlüm kimselere açmadım
Birgün olsun alçaklardan uçmadım
Önünde yerlere iner giderim

Nedir

Çocuk yaşta kaldım babadan yetim
Bu kader bir bana yar mıdır nedir
Herkes hayırlı olmak niyetim
Bu ne talih böyle kör müdür nedir

Çalıştım okudum günle yarıştım
Doğruya inandım dostla karıştım
Sevdim insanları herdem barıştım
Hayat pembe değil mor mudur nedir

Anam gözlerini yollara diker
Kardeşim askerde ona kim bakar
Düştü yüreğime yakar ha yakar
Söndüremem gayrı kor mudur nedir

Bu dünyada hiç *Murat*'ım almadım
Şans gülmedi ben hayale dalmadım
Bayramlarda bile mutlu olmadım
Mutluluk bu kadar zor mudur nedir

* * *

Seninle

Uzaktan gelip başka diyara
Çağır-san peşinden gelsem seninle
Ellerin elimde başın göğsümde
Öylece yıllarca kalsam seninle

Dünyalar bir yana sen de bir yana
Güzelliğin ilham veriyor bana
Vermeden bu şirin canım Allaha
Bir ömürde birgün gülsem seninle

Sensiz sevdaların adı mı olur
Seninle bir yerin yadı mı olur
Sen yokken dünyanın tadı mı olur
Yaşamak ne imiş ölsem seninle

Çıksan gelsen bir yerlerden aniden
Mutluluğa yürüsek biz yeniden
Ömürler uçunca birden faniden
Ahrette de birlik olsam seninle

Oldu

Düſerim meçhule görünmez dibi
Gözlerin gönlüme giden yol oldu
Mağrurdu bu başım yüce dağ gibi
Şimdiyse önünde köle kul oldu

Nice bülbüllere mesken yurt olan
Çağlayıp gönülden gönüle dolan
Sözün doğrusu bu gerisi yalan
Soldurdun bağımı ıssız çöl oldu

Yanıp da kavrulur yasta ciğerim
Sanma ki yalvarır başım eğerim
Senin nazarında benim değerim
Tükenip beş para etmez pul oldu

Yanağın üstünde gül gibi duran
Bu gönlümü yerden yerlere vuran
Edeyim yemini getir de Kuran
Yüzündeki üç beş nokta çil oldu

Bunca eziyeti sineme çektim
Kuruttun bahçemi bir daha ektim
Bir zaman gönlünde ben de bir tektim
Çözemedim sana nasıl hal oldu

* * *

Olmaz mı

Söyle gönül kimden çektin bu kadar
Biraz da sen onu hakla olmaz mı
Toplayıp biçmeden ektin bu kadar
Bir kere hakkını bekle olmaz mı

Ömür geçti hiç karşılık görmedin
Olanı biteni bir kez sormadın
Yüreğinden sırlarını vermedin
Sevda diyarını yokla olmaz mı

Bırak yara ise yansın yüreğin
Mevlam kabul eder elbet dileğin
Asırlar önceydi senin dediğin
Aşkını kendine sakla olmaz mı

Verdim

Kaç güzel sığırdım gönlüme benim
Herbirine sarayımda taht verdim
Hangisi isterse alırdı canım
Herbirine ayrı ayrı aht verdim

Gönlünde var iken bu kadar dilber
Hepsi de kokardı hem misk ü amber
Çekince etrafa başkası çember
Kurtulmaya leyl ü nehar ceht verdim

Geçti ömür geldim orta çağıma
Gazel düştü benim gönül bağıma
Bir güzel soluma bir de sağıma
Aldığım günlerde ne çok baht verdim

* * *

Vurdu Beni

İhaneti yaban elden beklerken
Canımda bildiğim kul vurdu beni
Nice poyrazları bir bir haklarken
Gelip ince eşen yel vurdu beni

Naçar kaldım şimdi sensiz neylerim
Her sözü gönlüme bir gam eylerim
Dertli çalar hem de dertli söylerim
Sazımdaki kırık tel vurdu beni

Ölüm olsa ben yolumdan dönmezdim
Binip aşk atına sürüp inmezdim
Kor ateşe düşsem yine yanmazdım
Sönmeye yüz tutmuş kül vurdu beni

Ederinden fazla değeri verdim
Açtım bu gönlümü önüne serdim
Zararı yok olsun ben affederdim
Bir haddini bilmez dil vurdu beni

*Muraş*sız kalmışım hep çile çeken
Aşkın bahçesini biçmeden eken
Etrafımı sarmış iken bin diken
Bir vefasız gonca gül vurdu beni

1904-1985. Ardanuç'un Mükerr (şimdiki adı Tepedüzü) köyünde doğdu. Asıl adı *Nevzat Genç*'tir. Küçük yaşlarda halk şiirini ve aşıklık geleneğini öğrenmeye başladı.

Yörede anlatılan birçok halk hikayesini ve aşıkların deyişlerini öğrendi. Bağlama çalmaya da küçük yaşlarda başlayan *Aşık Nevzat*, kızkardeşinin *Aşık Efkarî*'yle evlenmesinden sonra da bir süre *Aşık Efkarî*'yle birlikte dolaştı ve karşılaştığı aşıklarla deyişmelerde bulundu.

Çocukların gelişmeleri ve aşıklık geleneğini öğrenmelerinde de çaba gösteren *Aşık Nevzat*'ın eserleri çeşitli gazete, dergi ve araştırmalarda aktarıldı.

Ayrıldım

Dinleyin efendim tarif eyleyim
Bu geniş dünyada vardan ayrıldım
Erzurum'u Kars'ı düz Ardahan'ı
Gezdim bu yerleri kardan ayrıldım

İsterdim ki bağban olam bir güle
Yandı bu vücudum dönmüştür küle
El uzattım alam bir gonca güle
Bağlar viran olmuş bardan ayrıldım

Nevezat'a yardımcı olmadı kader
Günbegün artıyor eksilmez keder
Evlada hizmetçi olmuştur peder
Gönülden sevdiğim yarden ayrıldım

* * *

Tepedüzü Destanı

Dinleyin ağalar tarif eyleyim
Şosedir yolları Tepedüzü'nün
Birer birer eşkalini söyleyim
Açılır gülleri Tepedüzü'nün

Açılan güllerin hoştur kokusu
Ruhlara zevk verir bülbülün sesi
Soğuktur suları nefis havası
Öter bülbülleri Tepedüzü'nün

Çayırlarda otlar koyunla kuzu
Gayet saltanatlı baharı yazı
Her yerde meşhurdur kavun karpuzu
Boldur yün telleri Tepedüzü'nün

Karasından çoktur beyaz ağları
Mor menekşe çiçek açar bağları
Bol rüzgar gönderir Kaçkar Dağları
Eser hoş yelleri Tepedüzü'nün

Nevezat da söylüyor sözü sohbeti
Biner de gezerdi iy' yorga atı
İşte bu kadardır köyün kıymeti
Yoktur çığ selleri Tepedüzü'nün

19. yüzyılın 2. yarısında Berta'da doğdu. Asıl adı *Mehmet*'tir. Yaşamına ilişkin ayrıntılı bilgi bulunmayan *Aşık Nidasız*'in küçük yaşlarda aşık-
lık geleneğini öğrendiği ve şiir yazmaya başladığı bilinmektedir.

Osmanlı-Rus Savaşı (1877-1878) döneminde Bursa'nın Soğukpınar kö-
yüne göçtüğü, daha sonra ise sevgilisinin geldiği anlatıları ve birkaç şi-
iri dışında başka bilgi yoktur.

Soğukpınar köyünde öldü ve oraya toprağa verildi.

Bir O Yandan

Kaşına kalem yaptırsan
Bir o yandan bir bu yandan
Ne olur biraz öptürsen
Bir o yandan bir bu yandan

Baktıkça derdim çoklanır
Kuşağında koş yuhlanır
Koynunda narlar saklanır
Bir o yandan bir bu yandan

Nidasız kalbim kesili
Sevgilim gezer küsülü
Elmas küpeler asılı
Bir o yandan bir bu yandan

* * *

Sen Sefa Geldin

Bir bakışta gezişinden tanıdım
Merhaba sevdiğim sen sefa geldin
Sevda ateşine yanan ben idim
Merhaba sevdiğim sen sefa geldin

Sen de gördün muhacirlik tarzını
İşledin sünneti hakkın farzını
Nice yıldır çeker idim arzunu
Merhaba sevdiğim sen sefa geldin

Ateşin kar etti bu şirin cana
Hayıf ömrüm geçti hep yana yana
Mektup ile selam yazardım sana
Merhaba sevdiğim sen sefa geldin

Ah edince bu yüreğim eridi
Sel sel olup didem yaşı yürüdü
Alem bilir *Nidasız*'a yar idi
Merhaba sevdiğim sen sefa geldin

Aşık Niyazi

1871-1911. Ardanuç'un Opiçala (şimdiki adı Gökçe) köyünde doğdu. Asıl adı *İsmail*'dir. Deyişleri ve güzel bağlama çalmasıyla bilinen aşık, *Bertalı Niyazi* olarak da tanınır.

Medrese eğitimi aldığı ve köyünde imamlık yaptığı bilen *Aşık Niyazi*, yörede *Molla İsmail* olarak da anılır.

Kendi döneminde yaşayan *Huzuri*, *Zuhuri*, Ermeni kökenli *Cihani* gibi birçok aşıkla karşılaştı ve deyişmelerde bulundu.

Şiirlerinde genellikle sevda konularını işleyen *Aşık Niyazi*, köyünde öldü ve orada toprağa verildi.

Benim

Gönülden isterim yare gitmeyi
Kara duman çöker yoluma benim
Hararettten damarlarım kurudu
Almadım ismini dilime benim

Yad bülbüller gezer bahçe bağında
Mevlam al canımı yar kucağında
Sevilecek kuçulacak çağında
Felek hasret koydu gülüme benim

Niyazi'yi felek kaptı destine
Derviş oldum girdim abdal postuna
On dört ay yatırdın bir yan üstüne
Mevlam merhamet kıl halime benim

* * *

Senin

Kadir mevlam seni nurdan yaratmış
Eser kıblegahtan yellerin senin
Siyah zülfün kudretinden taratmış
Altın sırma gümüş tellerin senin

Beni sen düşürdün feryada yasa
Gönül mail değil şöhrete süse
Bergüzar yolladın bir yağlık kese
Varolsun cihanda ellerin senin

Yaradanım sana kaldı işimiz
Fıkr ü hayal oldu gaflet düşümüz
Otuz altı dedi bu yıl yaşımız
Fikrimden çıkmıyor dilerin senin

Veçhi şems ü kamer nurdur o gonca
Kızıl gül utanır onu görünce
Ezel bahar yaz ayları enince
Açılır bahçede güllerin senin

Niyazi hayfetmez fitne felinden
Seni gören geçer dünya malından
Bir name yaz gönder levh-i dilinden
Geçemem geleyim yolların senin

Sevdiğim

Senin aşkın bu sinemi yandırdı
Alışmıştır herbir aza sevdiğim
Boyun eğip yalvarırım ben sana
Düşesin cilveye naza sevdiğim

Beni okuttular kara heceden
Abdal olup yola çıktım geceden
Çok yalvardım anlamadın ricadan
Nideyim bakmazsın söze sevdiğim

Adım İsmail'dir mahlasın *Niyaz*
Koynun cennet bağı buhağın beyaz
Dilin gül yaprağı dudağın kiraz
Yanakların gülден taze sevdiğim

* * *

Yavaş Yavaş

Elest-i bezminde bu bahtım kara
Sararıp solarım ben yavaş yavaş
Sağ değil vücudum sinem hep yara
Ağlasın gözlerim kan yavaş yavaş

Dökmüş dal gerdana sırma saçını
Yarabbi bağışla herbir suçunu
Ne vakit ki yar yükledi göçünü
Çekildi cesetten can yavaş yavaş

Aşkıyla bu cismim yandı sızladı
Aşk serime bina kurdu yazladı
Ciğerimi kebab edip tuzladı
Eridi cismimden ten yavaş yavaş

Bahtını karaya yazdıran Allah
Şefaat kanisin ya resulullah
Çıktı sağa sola verdi temennah
Emroldu atına bin yavaş yavaş

Hüdam emreyledi yaz kalemine
Hep seni zıkreder bak kelamına
Temenna ediyor el selamına
Niyazi peşinden yan yavaş yavaş

1922-1964. Artvin'in Yukarı Hod (şimdiki adı Yukarı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *İbrahim Muratoğlu*'dur.

Aşık edebiyatıyla içiçe olan ağabeylerinin de bilgilerini aktarmalarıyla aşıklık geleneğini küçük yaşlarda öğrendi.

Önceleri aşıklık geleneğinde şiir ve türküleri ezberleyip kaydeden *Aşık Noksani*, yaklaşık 18 yaşlarından itibaren kendi de şiir yazmaya başladı. Bu ilk şiirlerin bazılarında kendi adını, 1940'ların 2. yarısından sonra *Noksani* mahlasını kullanmaya başladı.

İlkokul öğrenimi olmasına karşın babası ve ağabeyinden Arapça ve kısmen Farsça öğrendi. Şiirlerinde zaman zaman *Sümmani* ve *Şenlik* gibi Farsça etkiler görülmesine karşın ağırlıkla yalın Türkçeyi kullandı.

Şiirlerinde genellikle aşk ve doğa konularını işledi. Ancak taşlama ve övgü konulu şiirleri de bulmaktadır.

Öldüğünde geride, kendi şiirleri dışında Sivaslı *Aşık Talibi*'den *Hodlu Şamili*'ye dek birçok aşığın türkü ve şiirlerinden oluşan yüzlerce sayfayı bulan elyazması ve daktilo edilmiş notlar bıraktı.

Hodlu Noksani'ye ilişkin bir araştırma *Bekir Karadeniz* tarafından «Hodlu Noksani Yaşamı ve Şiirleri» (2000) adıyla yayımlandı.

Bana Bir Yol Göster

Bana bir yol göster gani yezdanım
Kader koymaz bilmem neyin alayım
Dert üstüne artar günbegün derdim
Bu devranda birgün nasıl bulayım

Gece gündüz hayli fırsat dilerim
Hayal ile gam dağların elerim
Dedim belki bu seferlik gülerim
Talih gül demiyor nasıl güleyim

Çekerim meşakkat sonu ey olur
Umarım ki zebercetten pay olur
Hur-i gılmanların yüzü ay olur
Ağlattın fanide *Noksan* kalayım

* * *

Belasıdır

Kimse rızasıyla çıkmaz vatandan
Lakin ab u dane dar belasıdır
Meşakkatle püryan oldu her yanı
Namerdin töhmeti ar belasıdır

Çok kimseler ayran bulmaz içime
Gözü yoktur bu dünyada geçime
Altmışında kır karışmaz saçıma
Berduşluk temelde har belasıdır

Yolu düşmez bu dünyada yokuşa
Kurban kessen eli gitmez bir işe
Sevdasını vermiş alışverişe
Zararı var ise kar belasıdır

Gönlünü verenler var zanaata
Zanaatın yoksa gir kanaata
Çalışıp kazanıp kon saltanata
Fazla zengin olmak zor belasıdır

Neden sana mevlam az taksim etmiş
Taksimde kismetin yapana atmış
Herkes çalışırken *Noksani* yatmış
İdare midare var belasıdır

Benim İçin

Nedendir de zalim felek nedendir
Yağan yağmur ile kar benim için
Artıyor günbegün dert ile keder
Niye bir kez gülmez yar benim için

•
Eller gül gönderir daim dostuna
Kahpe felek düşmüş benim kastıma
Gözün dikmiş mezarımın üstüne
Geniş dünya şimdi dar benim için

Görünmez dağların başı dumandır
Kaldım gurbet elde halim yamandır
Yatarım burada hayli zamandır
Derdi çekmek olur ar benim için

Dahi mihnet çekti erlerin eri
Nuş etti şerbeti dünyanın varı
Geçen günler geçti dönmezler geri
Bilmem daha neler var benim için

Bilmem bir günümü hayli zamandır
Yağar boran tipi karlı dumandır
• *Noksan* bu dünyada halin yamandır
Belli ki yaşamak zor benim için

* * *

Bulunmalı

•
Bu gönlüm çok sever güzel methini
Güzelde yangına sel bulunmalı
Bakması mest eder cansız yatırı
Gülerken yanakta hal bulunmalı

Gezerken ceylandır bakarken maral
İnce narin değil tam orta karal
Gezmesen o bağda solmadan saral
Sevda bahçesinde gül bulunmalı

Güzeli bulmalı eyyam deminde
Yoktur bir kusuru hub endamında
Bulmalı eşini tıfıl çağında
Sinesi üstünde el bulunmalı

Ölçölmez güzelin asla kıymeti
Herbir yerde olur onun rağbeti
Dinlenir mecliste olsa sohbeti
Güzelde hünerli dil bulunmalı

Herbir mahlukatı mevlam yarattı
Kimini çok kimin bir karar etti
Güzelin gamzesi canlara battı
Böyle güzellere kul bulunmalı

Güzel olan her dernekte seçilir
Verse bir kadehte zehir içilir
Gezdiği yerlerde güller açılır
Güzelde eda naz fel bulunmalı

Nedendir *Noksani* fazla yazarsın
Az şeylerden sinirlenir azarsın
Birgün olur tatlı candan bezersin
Alemde cennete yol bulunmalı

* * *

Gördüm

Kader layık gördü gurbet elini
Gönlümü sılada eğlerken gördüm
Erken kalkıp hazırlığa başlarken
Çorap çamaşırı bağlarken gördüm

Aldım da çantamı çıktım kapıya
Nazar ettim bağ bostana yapıya
Değer vermem mala mülke tapuya
Yarimi peşimden ağlarken gördüm

Yola çıktım ayaklarım gitmiyor
Yokuşu çıkmaya dizim tutmuyor
Ah ederim elim yare yetmiyor
Hasretlik gönlümü dağlarken gördüm

Bilmem nasip midir yoksa ki kader
Kimseye küsemem böyle mukadder
Gittikçe gönlümü aldı bir keder
Bahar seli gibi çağlarken gördüm

Gel vazgeç *Noksani* gurbet karından
Asla fayda yoktur dünya varından
Git al muradını kendi yarinden
Dermansız devayı sağlarken gördüm

İstanbul

Gönlüm hasret kaldı köşke seyrana
Bakarım uzaktan yaslı İstanbul
Bilmem nasip midir bir daha gezmek
Ağlarım gözümde tuzlu İstanbul

Görünür uzaktan baksan camiler
Dizilmiş sıraya evler haneler
Gezer sokaklarda çiftler sunalar
Övmeye münasip süslü İstanbul

Her dakika vardır mevcut vesayet
Otobüs taksi tramvay transit
İstasyonu iskelesi müsait
Yoktur bir emsali özlü İstanbul

Gezerken olmalı cepte bol paran
Parasız gidene gezmesi haram
Zevki eğlencesi her saat her an
Seyirli neşeli sazlı İstanbul

Gelir vesayetler Garp ile Şarktan
Gezmekten doyulmaz sinema parktan
Çokları kahrolur hasta yatmaktan
Elemli kederli gizli İstanbul

Belli olmaz gecesiyle gündüzü
Farkedilmez sonbaharı yaz kışı
Denizleri tepeleri var düzü
Yokuşlu engelli düzlü İstanbul

Her yandan üstündür süslü Beyoğlu
Ne hoş görünüyor bak Cağaloğlu
Çok fazla gezemem yüreğim dağlı
Şanı üç beş değil yüzlü İstanbul

Haydarpaşa Eminönü Üsküdar
Gezmeyenler bu dünyadan küs gider
Görenlerde elem kalmaz yas gider
Kahırlı mihnetli nazlı İstanbul

Gözün açıp bu aleme baksana
Gezmek lazım Eminönü Taksim'i
Fazla yazıp kederlenme *Noksani*
Bedeldir dünyaya bizli İstanbul

Kalmadı

Bir dinleyen yoktur derdimi desem
Asla bir meslekte elim kalmadı
Çok başvurduğum sağa sola fayda yok
Döktü yaprak gazel gülüm kalmadı

Daim arzederim ticaret karı
Asla sevmez oldu evdeki karı
Arayan bulurdu serveti varı
Soramam kimseye dilim kalmadı

Üç beş kuruş bulunurdu arasan
Şapkam kopmuş saçlarımı tarasan
Çıra yakıp meteliği arasan
Gitti kazanç servet pulum kalmadı

Gitmez hayalimden aşk-ı ateşim
Silsem de tükenmez gözümde yaşım
Ezelden yoksulluk boşlamaz peşim
Savruldu dumanım külüm kalmadı

Geçti bir devranım tıfıl çağlarda
Bülbül sesi dinler idim bağlarda
Vardı sürüm çobanlarım dağlarda
Şimdi seyretmeye malım kalmadı

Yorulmadan yüce dağlar aşardım
Bulanmadan kaynayıp da coşardım
Rençperliğe beş on boyun koşardım
Büküldü kametim belim kalmadı

Halılar yerinde yoktur hasırım
Düşündüm taşındım bilmem kusurum
Sular akamaz kol vermiyor mısırım
Düşsem tutunacak dalım kalmadı

Şimdi ticaretim yolcu bacından
Dizlerimde can yok öldüm acımdan
Kar edemem kuvvetimden gücümde
Gitti kuvvet derman halim kalmadı

Gönül müpteladır daim güzele
Yaprağım yok bağlar hasret gazele
Akla gelir bir Murgul'u tazele
Başka da gidecek yolum kalmadı

Sabreyle *Noksani* dert ile zora
Yokuşta yorulan bir düze vara
Birgün devredersin kara toprağa
Görsem sağ tarafı solum kalmadı

* * *

Olmayınca

Gönlüm ister meramına ermeyi
Neyleyim talihim var olmayınca
Çok isterim bülbül sesi duymayı
Bülbül gülü sevmez har olmayınca

Nasihatim gezme gönül yabanda
Bir umudum kaldı karasabanda
Düşmüşüm efkara iş yok tabanda
Gönül ziyan eder kar olmayınca

Devrettim otuzu kırka yüz tuttum
Hiçbir gün gülmedim daim yas tuttum
Bir dem için bir ateşi dost ettim
Yandırır cismimi kar olmayınca

Gözüm yaşı akar eli işlemez
Bülbül figan eder gülü beslemez
Gönül verip yar kolunu yaslamaz
Dostun seni sevmez yar olmayınca

Feryat eder daim sende kar bülbül
Ah eder bülbülü için gonca gül
Yüz bin mihnet etsen yine eldir el
Kalpte senin için ar olmayınca

Hoşa gider güzellerin oynağı
On sekizde yakar gönül sığnağı
Terkedemez güzel seven sevmeyi
Bulanıp da sonra dur olmayınca

Kader gül demezse asla gülünmez
Gönül kuşu pervaz etse yorulmaz
Dostun güzel olsa yine sarılmaz
Baştan iki gönül bir olmayınca

Bu sene kısmet çok fazla gezdi
Gözüm gördüğünü elim de yazdı
Zalim gurbet elden usandı bezdi
.Noksan Hod'da durmaz zar olmayınca

1840-1901. Murgul'un Zansul (şimdiki adı Damar) köyünde doğdu. İlk eğitimini köyündeki medresede aldı.

Küçük yaşlarda yaylada çobanlık yaptığı birgün uyurken yanına gelen 2 yaşlı adam tarafından uzak bir yerlere götürüldü. *Osman*'ı çeşitli konularda sınava sokan bu yaşlılar, bir yönü göstererek bundan ötesini yalnız gidebileceğini ve böylelikle sevdiğine ulaşabileceğini söylediler.

Uzun bir süre gösterilen yönde yürüyen *Osman*, İran'da vardı. Akşam karanlığına doğru bir nehre ulaştı. Nehri geçtikten sonra bilmediği bir şehre girdi ve bir dükkanın önünde oturup beklemeye başladı. Bir süre sonra yanına gelip soranlara ise, *Azat Beyin* kızı *Halime*'yi aradığını, kendisinin onun elinden bade içtiğini ve sevgilisi olduğunu söyledi. Burada söylediği koşmayı dinleyenler ise *Osman*'ın aşıklığına karar verdiler.

Burada sevdiğiyle evlenen *Aşık Osman* bir süre sonra ayrılarak yeniden Murgul'a döndü.

Anlatılan bu bade içme olayının ve sonrasının rüya da mı yoksa gerçekte mi yaşandığına ilişkin birşey anlatmayan *Aşık Osman*, o günden sonra yöresinde aşıklığıyla tanınmaya başladı.

Dağlar

Kudretullah halkı cebel cins ü cinan yoldaşı
Günbegündür efkar edip bildiniz mi ey dağlar
Va hasrete va firkate dedikleri gündür bu
Teşbih edip arasını buldunuz mu ey dağlar

Çok dertler ki ferah için arzulattırır sizi
Pirler ile padişahın üzerinde var izi
Çoğunuyssa siz düşünün nakledeyim ben azı
Ağlayanın gözyaşını sildiniz mi ey dağlar

Hazreti Nuh zamanında kavmi dine taş attı
Ol zat inkişar eyleyip azap suyu cuş etti
Bahr-i settar cevlan edip üzerini kuşattı
Sabredip hoş selametler buldunuz mu ey dağlar

* * *

Eyler

Gönül ah u vahla vatanda kalsa
Aşk ateşi vücudunu od eyler
Salayım kendimi dağ ile taşla
Abdal gönül neresini yurt eyler

Çok merak insana sevda buldurur
Vakıamda bana iki yol durur
Mevlam beni ya murada erdirir
Ya odur ki yar yoluna kurt eyler

Aşık maşuk ile girer bahs bahse
Sarışır sarmaşır çatar mes mese
Görünen şeytanlar verir vesvese
Nahak yere dostu dosta zıt eyler

Babası Azat Bey kızı Halime
Oturur köşkünde bakar yoluma
İçtim badesini baktı dilime
İlkin muradıma onu ahd eyler

Olsun

Şu dertli gönlümün vasfın edeyim
Bilmeyen halimden haberdar olsun
Yollar ise bu hal beni muratsız
Acıyan kalbime türbedar olsun

Zaman abdal kendim uslu gezerim
Uyumam boyuna candan bezerim
Felekten ben böyle şüphe sezerim
Şamar vurup bana hem budar olsun

Yeniden biriyle girsem fedaya
Korkarım ki o da bakmaz edaya
Şu canım yoluna kalksa fedaya
Ecel devesini kim güder olsun

Gece gündüz çağırırım ya mevla
Sana hep ayandır şer ile bela
Yetişir inayet işim ey'ola
Hızır İlyas bana kumandar olsun

Gönül mahzun iken diyemem şazım
Düşmana yad oldum dostlara nazım
Kırk iki murattan birine razım
Dünyada güldüğüm ol kadar olsun

Osman der aşk veren pirlere bardakçı
Halime muvafık bulsam yordakçı
İsterim mevladan derse ortakçı
Kalbi hayır işe hanedar olsun

* * *

Yarabbi*

Ya ilahi vücudumu üç alamet kapladı
Ne hikmettir sana ayan medet senden yarabbi
Ecelime sebep sendin razıyım ben emrine
Rıcam budur kolay ayır canı tenden yarabbi

* Anlatılara göre, *Aşık Osman* bu dörtlüğü oğluna yazdırdıktan sonra öldü.

Yatar İken*

Yatar iken dünya zindan var idi
Uyudum muhabbet eden var idi
Kaçtım da üç tane fidan var idi
Acep onlar gökte uçan kuş mudur

Mevlam ya vatandan gördür reddimi
Yahut hayra tebdil eyle derdimi
Yoklayım hele bir kendi kendimi
Gama düşen gönül şimdi hoş mudur

Aldatır kimini bu fani dünya
Bize bu latife ne idi güya
Şeytan mı rahman mı gördüğüm rüya
Bilmem hayra tebdil olan düş müdür

Gönül hulus eyle makbuldür rican
Birgün derman bulur darlansa bir can
Vaktiyle doluca içtiğim fincan
Şimdi bilsem dolu mudur boş mudur

Geçti garip serden derdin türlüsü
Beni aşka saldı aşık pirlisi
İnşallah hakkımda oldu hay'lısı
Müjde vermek bir yerine beş midir

İlişti gözüme aşkın pençesi
Bu yoldan muratsız geçti nicesi
Dertli Osman bir yoksulun parçası
Azat Bey kızına kendi eş midir

* Şiirin ilk dördlüğü (ya da bazı ilk dördlükler) eksik gibi görünüyor.

20 Nisan 1938'de Yusufeli'nin Zor (şimdiki adı Esenyaka) köyünde doğdu. Asıl adı *Abmet Özer*'dir. İlkokulu köyünde okudu. İlkokula devam ederken, bir yandan da Kuran ve Arapça okuyup yazmayı öğrendi.

Aşıklık geleneğinin yaygın olduğu bir çevrede, *Huzuri*, *Zuhuri*, *Fabri*, *İzbari* gibi birçok aşık çıkararak köyde yetişti. Ancak özellikle *Aşık Huzuri*'den etkilendi. Huzuri öldüğü zaman *Aşık Özeri* henüz 13 yaşında olmasına karşın hem o zamana dek hem de sonraki yıllarda Huzuri'nin şiiri ve tavrından çok şey öğrendi.

Şiir yazmaya 19 yaşında başladı. Askerden döndükten sonra o döneme dek yazdığı şiirleri basılması için verdiği matbaadan bir daha geri almadı. Ancak bu şiirler hiçbir zaman basılmadı ve akılda kalanların dışındakiler yitip gitti.

Yaşamı, küçük yaşlardan itibaren gurbette geçti. 1973 yılında Almanya'ya gitti. 3 yıl sonra döndü. 1981 yılında ise gittiği Libya'da 2 yıl kaldı.

Yaşamında *Efkari*, *İzbari*, *Pervani* gibi birçok aşıkla tanışıp dostluk kurdu. Bazılarıyla karşılaşmalar da yapan *Aşık Özeri*, *Aşık Huzuri*'de simgeleşen geleneğin yaşayan son önemli temsilcilerinden biridir.

Başta sevgi ve toplumsal taşlamalar olmak üzere, gezdiği gördüğü ve ilginç bulduğu her konuyu işleyen *Aşık Özeri*, halk şiirinin tüm türlerinde örnekler vermektedir.

Aşık Özeri'nin şiirlerinin bir bölümü ve yaşamına ilişkin bir araştırma, *Cemil Aytekin* tarafından "Yusufelili Özeri", (1997) adıyla yayımlandı.

Aşık Özeri'nin bu çalışmada yer alan tüm şiirleri ilk kez yayımlanmaktadır.

Anam

Koyup gittin beni yedi yaşımda
Nasıl kıydın beni ellere anam
Her yatanda görüyorum düşümde
Gelmedin çok baktım yollara anam

Okşayıp emzirip büyüttün beni
Kendin uyumadın uyuttun beni
Tam otuz yıl oldu unuttun beni
Hasretinden döndüm küllere anam

Bayram geldi öpemedim elini
Yıllar geçti soramadım halini
Genç yaşında oldun ahret gelini
Hoyrat baykuş kondu güllere anam

Baksana *Özeri* ne kadar üzgün
Esen yeller ile şefkatini sun
Elveda eyleyip sarıldığın gün
Hasretim o sıcak kollara anam

* * *

Eskiden

Sevgi vardı saygı vardı dost vardı
Eskiden eskiden çok çok eskiden
Gayrı bu meziyet sonuna erdi
Eskiden eskiden çok çok eskiden

Bir lokma bir hırka ona yeterdi
Babam saman telisine yatardı
Evlat babasının sözün tutardı
Eskiden eskiden çok çok eskiden

Anam tezgahını tel tel yayardı
Şal dokuyup çengo ile boyardı
İnsanlar insanı sevip sayardı
Eskiden eskiden çok çok eskiden

Özeri seninki kuru lakırdı
Nenem tezgahlarda çarşaf dokurdu
Ninniler söylerdi türkü okurdu
Eskiden eskiden çok çok eskiden

Çoruh

Bahar geldi coştı yine
Akar gider Çoruh Nehri
Alištı canlar almaya
Bakar gider Çoruh Nehri

Olmaz akışı dengeli
Herkes takar çengeli
Demirden yapsan engeli
Yıkar gider Çoruh Nehri

Ne yaşlı tanır ne sabi
Derindir görünmez dibi
Ağaçları peynir gibi
Büker gider Çoruh Nehri

Kayaları yara yara
Bulamazsın her gün ara
Tohum gibi topraklara
Eker gider Çoruh Nehri

Kayaları oya oya
İnsanları soya soya
Karadeniz’de bir koya
Döker gider Çoruh Nehri

Yusufeli’n şakağından
İspir’in meyve bağından
Bayburt’un yeşil dağından
Çıkar gider Çoruh Nehri

Bir kaynağı Altıparmak
Gururlanıp akan ırmak
Buna yoktur zerre durmak
Çeker gider Çoruh Nehri

Özeri der seni tutsam
Baraj yapsam temel atsam
Susasam hepsini yutsam
Yakar gider Çoruh Nehri

Dağlar

Bugün sizin gibi başım dumanlı
Çöktü içerime merağım dağlar
Kışın karla boran yazın çimenli
Yarden ve sizlerden ırağım dağlar

Açar çiçeklerin yellerin eser
Orman yeşil saçar toprak su kusar
Düşündükçe bana bir hüznün basar
Özledikçe çeşm-i cırağım dağlar

Yar sılada ele kına kına ezerken
Özeri'yim elim titrer yazarken
Eller sılasında gezip tozarken
Neden benim gurbet durağım dağlar

* * *

Dokunur

Ey melek yavrusu ahu bakışlım
Kırpiklerin ok mu cana dokunur
Sıra sıra benler göğsü nakışlım
Zülüflerin ak gerdana dokunur

Görünce kaçarsın nedir suçların
Taze kınalanmış parmak uçların
Topuğa uzanmış siyah saçların
Bir oyana bir bu yana dokunur

Kiraz dudakların renk verir kana
Gözlerinin rengi benzer ummana
Çatıp kaşlarını bakınca bana
Onurum kırılır şana dokunur

Elma yanakların ayın on beşi
Kurulu yay gibi simsiyah kaşı
Dili badem içi incidir dişi
Sanırsın ki lal mercana dokunur

Özeri kimedir naz u niyazın
Bir gülse açılır baharın yazın
Şahin bakışların bülbül avazın
Ta zemin ü asumana dokunur

Gönül

Demedim mi sana yüksekten uçma
Yırtıcı kuş vermez amanı gönül
Gizli sırlarını namerde açma
Eksilmez başının dumanı gönül

Gülü kokla sakın kızma dikene
Acı söz söyleme boyun bükene
Azrail sarılır birgün yakana
Çaldırır kalbine kemanı gönül

Şah olursan yanlış ferman eyleme
Gizli yaralara derman eyleme
Çıkıp yükseklerle harman eyleme
Yele kaptırırsın samanı gönül

Güvenme ki bülbülün var gülün var
Kuvvetlisin bükülmeyen kolun var
Der *Özeri* dolambaçlı yolun var
Kendine yoldaş et imanı gönül

* * *

N'Olur

Derd ü mihnet ile geçti bu ömrüm
Şimden sonra bana güç versen n'olur
Bir sevdiğim vardı aldın elimden
Bundan böyle iki üç versen n'olur

Gurbet ellerinde ömrüm söküldü
Takatim kalmadı belim büküldü
Ağardı saçlarım dişim döküldü
Akılsız başıma taç versen n'olur

Yaprağını dökmüş dalı budadım
Bedelini fazlasıyla ödedim
Ben kendimi dosta kurban adadım
İki koyun bir de koç versen n'olur

Özeri dünyadan çektim elimi
Yaradana arzyledim halimi
Gece gündüz bekliyorum ölümü
Erken versen n'olur geç versen n'olur

Olmaz

Kalbi taş kesilmiş gaddar insanın
Kessen beş paralık ciğeri olmaz
Kötüye kullanır bütün ihsanın
Bu işin eğeri meğeri olmaz

Önüne gelene çatar takışır
Bir meclise gırse hemen kokuşur
Atalar demiş ki ata yakışır
Eşek bin yaşasa eyeri olmaz

Ehil olan yapar yararlı işi
Göz çıkarır cahil yaparken kaşı
Dinini öğrenen olgun bir kişi
Gidip sahte şeyhin zağarı olmaz

Özeri yozlaşır sistem kokarsa
İnsan onu biçer her ne ekerse
Yolsuzluk hırsızlık başı çekerse
Orda doğruların değeri olmaz

* * *

Olmaz ki

Kalkınmayı istiyorsak gönülden
Dar geçitler geçilmeden olmaz ki
Yanlış hesap karı götürür elden
Doğru ölçüp biçilmeden olmaz ki

Çok çabala seç iyiyi kötüden
Bak ibret al doğu ile batıdan
Ne beklersin şu kapalı kutudan
Dışarıya açılmadan olmaz ki

Biraz tasarrufa önem verin de
Yürümeli yatmaktansa serinde
Gezip görmek gerek yerli yerinde
Koca dünya küçülmeden olmaz ki

Özeri tutarsa eğer aşılar
Beyin çalışırsa gözler ışılar
Cesur dürüst liyakatli kişiler
İşbaşına seçilmeden olmaz ki

Sevdiğim

Çok zamandır ne mektup var ne haber
Yadına düştükçe ara sevdiğim
Her zaman seninle olsak beraber
Mutluluk getirmez para sevdiğim

Vereme dönüştü bendeki merak
İstesem gelemem yollarım ırak
Yüzümü ayna yap dişimi tarak
Bozulmuş saçların tara sevdiğim

Özeri derdini ele bildirmez
Hasta düştüm kimse tutup kaldırmaz
Aşk insanı inletir de öldürmez
İlla bu derdime çare sevdiğim

* * *

Var ya

Ondan severim baharı
Gönlümün hevesi var ya
Zevk verir leyl ü neharı
Bülbüllerin sesi var ya

Dal bezenir çiçek çiçek
Tabiatta gizli gerçek
Yat serinde uykunu çek
Ağacın gölgesi var ya

Yükseklere çöker duman
Kuşlar uçar tümen tümen
Hava açar çayır çimen
Çiçeklerin süsü var ya

Şimşek çakar bulut ağlar
Yeşile bezenir dağlar
Yel estikçe pınar çağlar
Hoş kokan nefesi var ya

Özeri bak kana kana
Bahar can katıyor cana
Sevmeyi öğretir bana
Kuşların cilvesi var ya

Şimdi

Gayrı dayanacak halim kalmadı
Hasretlik bağrımı yakıyor şimdi
Ben gitmek istedim kader salmadı
Ayrılık canıma okuyor şimdi

Bağrıma doluyor gözümün yaşı
Diyorlar ki sabır her işin başı
Hür Anadolu'nun toprağı taşı
Gül gibi burnuma kokuyor şimdi

Özeri gözyaşım sel oldu çağlar
Nasip kısmet bizi gurbete bağlar
Yol ver bana yol ver ey yüce dağlar
Sevdiğim yoluma bakıyor şimdi

* * *

Verir

Yine bahar geldi bulandı sular
Derin derelerden seller coş verir
Türlü nebatattan gider uykular
Yeşillenir çayır çimen baş verir

Yeşile boyanır kırlar yazılar
Nevbaharda diner kalpte sızılar
Oynaşır oğlaklar meler kuzular
Neşe artar baş üstüne beş verir

Ağaçlar bezenir giyer allar da
Yaşamak zevk verir bizim ellerde
Konar türlü türlü öter dallarda
Günün en hoş sedasını kuş verir

Düşer damlacıklar bulutlar ağlar
Yamaçlar yeşerir dereler çağlar
Çalışır insanlar şenlenir bağlar
Erkek duvar yapar kadın taş verir

Özeri gözünden akıtır yaşlar
Şeyda bülbül gibi figana başlar
Kim ki toprağını kayırır işler
Sebze verir ekmek verir aş verir

Turnalar

Gökyüzünde bölük bölük uçarsız
Beni göçünüze katın turnalar
Yüceleri enginleri geçersiz
Bir güzele katar tutun turnalar

Merhem yoktur sinemdeki yaraya
Karlı dağlar engel oldu araya
Yolunuz uğrarsa Mantagara'ya
Orada bir gece yatın turnalar

Seyreleyin Kağrıyel'in kışını
Alçak geçin Tavrasiyan başını
Mekan tutun Dodopal'ın taşını
Orda bencileyin ötün turnalar

Evimin ardında genişçe yoldur
Özeri gurbette biçare kuldur
Kirpiğim kalemdir göz yaşım puldur
Alın mektubumu atın turnalar

* * *

Yorulдум

Otuz yıldan beri çile çekerim
Gurbet elde geze geze yorulдум
Kurudu dallarım yaprak dökerim
Dertlerimi yaza yaza yorulдум

Dost elinden içtim bir dolu zehri
Haraba yüz tuttu gönlümün şehri
Dostların sitemi gurbetin kahrı
Kara bağrım eze eze yorulдум

Gayrı felek ile ben çıkmam ava
Geçirdim ömrümü boşa bedava
Gurbet köşesinde her yıl bir yava
Kura kura boza boza yorulдум

Özeri'ye yine yaman gün oldu
Derdim bindi budaklandı bin oldu
Büküldü de elif kaddim nun oldu
Tatlı canım üze üze yorulдум

1930 yılında Ardanuç'un Sagağa (yeni adı Sakarya) köyünde doğdu. Asıl adı *Hasan Önal*'dır. Şiire ve aşıklık geleneğine küçük yaşlarda ilgi duymaya başladı. Ancak yazmaya yönelmesi çok sonraları, 45-46 yaşlarındayken oldu. İlkokulu köyünde okuduktan sonra değişik işlerde çalıştı.

1949'dan 1972'ye dek Ardanuç'ta terzilik yaptı. Bu dönemde yöredeki birçok aşıkla/şairle karşılaştı dostluk kurdu. Şiir konusunda kısmen *Ef-kari*'den etkilendi.

Özellikle 1970'li yılların politik ortamında şiire başlayan *Özgüri*, bu dönemi de şiirlerinde ağırlıkla yansıttı. Herşeye eleştirel yaklaşması nedeniyle, 1977'den sonra *Özgüri* mahlasını kullanmaya başladı.

Yörede birçok şenlik ve yarışmalara katılan *Özgüri*, şiirlerinde politik, sosyal sorunlardan sevgiye, doğadan dine ilişkin birçok konuyu işlemektedir.

Aşık Özgüri'nin bu araştırmada yer alan "Benim" adlı şiirin dışındaki tüm şiirleri ilk kez yayımlanmaktadır.

Benim

Ey yarenler ey ahbablar
Sazım vardır ötmez benim
Çaba ettim ozan olam
Dilim vardır yetmez benim

Heder oldum emeğimde
Duygusalım dimağımda
Lezzet yoktur yemeğimde
Tuzum vardır tatmaz benim

Yüksek değil hep enginim
İyi niyetli denginim
Maneviyatta zenginim
Malım vardır satmaz benim

Özgürî'yim çile çektim
İstiraptan pek de bıktım
Çok tarlaya ekin ektim
Yeşerip de bitmez benim

* * *

Bilmen Gerek

Benim adım Özgür Hasan
Partim yoktur bilmen gerek
Hakikattir benim yolum
Pırtımı yoktur bilmen gerek

İçin için hep yanarım
Su içmeden tez kanarım
Doğru sözü ben anarım
Artım yoktur bilmen gerek

Kıblegahtır her an yönüm
Uçmak ister darda canım
Ölçü vermez boyun enim
Tartım yoktur bilmen gerek

Çok meçhuldür bil ki sonum
Renk değişmez giysi donum
Bağrı yufka bir insanım
Sırtım yoktur bilmen gerek

Bizim

Kahramanlar diyarıdır yerimiz
Vatan toprakları ilimiz bizim
Barbaroslar şan vermiştir maziye
Yedi deryalarda salımız bizim

Tembel meclisinde geldik oturduk
Toprak gelir vermez onu yitirdik
Öküzün karnında dana bitirdik
Hasıra dönmüştür halımız bizim

Zaman israf oldu gitti nafile
Gerçeklere tuzak kurmuşlar hile
Gidilmez bu yolda hem bile bile
Tutuldu söylemez dilimiz bizim

Cömert mekanında cimri çoğaldı
Sanatçı geldi de ozan kovuldu
Özgürî'nin sesi çıkmaz boğuldu
Coştu ama akmaz selimiz bizim

* * *

Gönül Gel Seninle

Gönül gel seninle seyyah edelim
Gurbet kapısını açabilirsen
Aşkın badesine doğru gidelim
Eğer şerbetinden içebilirsen

Gel seninle rüyalara dalalım
Gerçek aleminden hisse alalım
İlimden irfandan biz de bilelim
Düşte gördüğünü seçebilirsen

Menzil-i mekanda biraz kalalım
Yediden yetmişe haber salalım
Gidip semalara bilet alalım
Arşa kanat vurup uçabilirsen

Özgürî der kapıları açalım
Bedbaht dünyasından hemen kaçalım
İdris gibi bu dünyadan göçelim
Cennet hüllesini biçebilirsen

Değilim

Köyüme hizmettir asıl görevim
Ne yazık üstüne varan değilim
Aşığım yemyeşil mor dallarına
Kara dikenleri saran değilim

İtibarım vardır eş ile dost
Hepsini tutarım başımdan usta
Birisi çıkıp da düşerse kasta
İnsan sınıfında gören değilim

Çok yiyip karnımı eylemem şişman
Vatana millete değilim düşman
Bir gafil suçundan olursa pişman
Ona da husumet süren değilim

Helal kazanır da yerim ben aşı
Gereksiz tenkitler eylemem başı
Müslüman kardeşle etmem savaşı
Ne Irak ben ne de İran değilim

Özgüri gerçekler üstünde durdum
Mevladan beklerim hayırlı yardım
Manevi mekanda bloklar kurdum
Mahmurum dört başı viran değilim

* * *

Derler

Senin adın yalan dünya
Ne çok dönsen durdu derler
İşin gücün hep göz atsan
Taş gelen de kördü derler

Güvenirsin can dost eder
Bilemezsin ne kast eder
İşin gücün altüst eder
Ey oldu da çöktü derler

Kör göz ise kırdı cinsin
Gülmez bunda sana şansın
Manyak ise yakın komşun
Özgüri'ye zordu derler

Yok Sende

Gafil olma deli gönül
Ağlayacak göz yok sende
Hakka karşı var mı işin
Kızartacak yüz yok sende

Ömür geldik kaldın şaşa
İster ağa ister paşa
Mevsim gitti kaldın kışa
Beklenecek yaz yok sende

Dert eylemez birgün hulkun
Terkedecek seni halkın
Gider elden malın mülkün
Ötüşecek kaz yok sende

Bir ferdisin alemlerin
Durdurulur kelimelerin
Kesildiyse selamların
Söyleyecek söz yok sende

Yağma olur birgün malın
Soran olmaz hiç de halin
Çırılçıplak ayak yalın
Isınacak köz yok sende

Cevap vermez cetanların
Öküz çekmez kotanların
Piriz tutmaz betonların
Karışacak doz yok sende

Hiç güvenme şansa bahta
Yaptın ise görev sahte
Çivi tutmaz çürük tahta
Sağlam denen öz yok sende

Özgürî'den ihtar sana
Yüzün çevir haktan yana
Ecel şerbet sunar cana
Sarılacak bez yok sende

1868-1948. Yusufeli'nin Zor (şimdiki adı Esenyaka) köyünde doğdu. Asıl adı *Osman*'dır. Ancak yaşamına ilişkin aktarılan bu tarihler yaklaşık olarak verilmektedir. Aynı köyden *Aşık Özeri*'nin aktardığı bilgilere göre 1948 yılında yaklaşık 80 yaşlarında öldü.

Perdahi, 1. *Dünya Savaşı* (1914-1918) yıllarında Samsun'a göçerek, *Kurtuluş Savaşı* dönemine dek orada kaldı. Daha sonra köyüne dönerek Kuran hocalığı yaptı. Köyde *Osman Hoca* olarak bilinen *Perdahi*, medrese eğitimi gördü.

Anlatılar itibarıyla güçlü ve yetenekli bir şair olan *Perdahi*'nin sonraki sayfadaki, *Aşık Özeri*'den *Taner Artvinli*'nin aktardığı şiiri dışında başka bir eseri günümüze ulaşmadı. Hiç evlenmediğinden dolayı köyde *Aşık Özeri* ile uzaktan akrabalığı dışında başka yakını da bulunmamaktadır.

Köyünde ölen *Perdahi*, *Şerifi*'nin mezarı yanında toprağa verildi.

Eşek Destanı

Yüklendim eşeği gayet ağırdır
İntikam almadan ölme eşeğim
Çağırısam işitmez kulak sağırdır
İntikam almadan ölme eşeğim

Köroğlu kelleyi aldı kucağa
Canlar mı dayanır böyle sığağa
Allah yardım etsin eğri bacağa
İntikam almadan ölme eşeğim

Hasan ne düşmüşsün onun kastına
Çekiçle kerpeten almış destine
Müşteri yok mudur eşek postuna
İntikam almadan ölme eşeğim ;

Haşladım cibreyi çektim başına
Açmadı gözünü sıçtım leşine
Emeklerim gitti boşu boşuna
İntikam almadan ölme eşeğim

Perdahi söyleye çamdan kavaktan
Bir su ver içeyim sizin savaktan
Ey olmasan defnederlik sabahtan
İntikam almadan ölme eşeğim

1937 yılında Artvin'in Yukarı Hod (şimdiki adı Yukarı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *Hüseyin Mutlu*'dur. Küçük yaşlardan ailesinden ve çevresinden aşıklık geleneğini öğrendi. Önce usta malı türküleri söyleyen *Aşık Perişan* zamanla kendi şiirlerini yazmaya başladı.

Değişik zamanlarda köyünde ve başka yerlerde görüştüğü aşıklarla karşılaşmalar yaptı.

İlkokul yıllarından beri şiir yazan *Aşık Perişan*'ın birçoğu yazıya geçmemiş yüzlerce şiiri bulunmaktadır. Özellikle doğaçlama söylediğinden dolayı, akılda kalmadığı ya da kağıda geçirilmediğinden çoğu zaman yitip gitmektedir.

Toplumsal taşlamalardan sevgiye, gurbet yaşamından sıla özlemine dek birçok konuyu işleyen *Aşık Perişan*'ın şiirleri çeşitli dergi, gazete ve araştırmalarda yer aldı.

Şiirlerinde toplumsal taşlamalardan sevgiye, gurbet yaşamından sıla özlemine dek birçok konuyu işlemektedir.

Aşık Perişan'ın bu araştırmada yer alan tüm şiirleri ilk kez yayımlanmaktadır.

Beni Beni

Selam sabahı kestiler
Ağlattılar beni beni
İdam edip de astılar
Bağlattılar beni beni

Bana uzaktan baktılar
Bağrıma kazık çaktılar
Kırmızı lamba yaktılar
Dağlattılar beni beni

Bir köle gibi sattılar
Gurbet ellere attılar
Hep dostlarım terkettiler
Eğlettiler beni beni

Der *Perişan* serden sere
Bak ki geldik nerden nere
Vurdular hep yerden yere
Sağlattılar beni beni

* * *

Bulamadım

Hep aradım boşu boşu
Gerçek bir dost bulamadım
Yorulдум ben koşu koşu
Gerçek bir dost bulamadım

Dertlerim hep dizi dizi
Boşa harcadılar bizi
Kara bahtım kara yazı
Gerçek bir dost bulamadım

Gurbet elde geze geze
Dertlerimi yaza yaza
Zordur anlatması size
Gerçek bir dost bulamadım

Bir akrabam yok yanımda
Ne arkamda ne önümde
Perişan vardır sonumda
Gerçek bir dost bulamadım

Bursa Destanı

Bu koca Bursa'nın halini yazem
Bahar başka burda yaz başka burda
Kısmet olmuyor ki sılayı gezem
Senet başka burda söz başka burda

Çiçekler kokusuz petekler balsız
Şehir gürültülü insanlar halsiz
Herkes birer robot kör sağır dilsiz
Kulak başka burda göz başka burda

Rezaletin adı olmuş medeni
Harap ediyorlar sağlam bedeni
Gel de gör bunları taklit edeni
Eğri başka burda düz başka burda

Bu düzene uyum sağlayamazsın
Bakarsın bakarsın anlayamazsın
Erkeği kadını tanıyamazsın
Oğlan başka burda kız başka burda

Kirli şey çok utanırım yazmaya
Yüzde seksen bozuk kalmamış haya
Zengini binekli fakiri yaya
Yollar başka burda iz başka burda

Kestirme gidemem herşey dolaşık
Zaten hayat burda karmakarışık
Genci ihtiyarı dünyaya aşık
Rüzgar başka burda toz başka burda

Gül dalına baykuş konmuş ötüyor
Burdaki çilemiz bize yetiyor
Elma ağacında armut bitiyor
Limon başka burda muz başka burda

Der *Perişan* ömrü bitti gidiyor
Bizim gemi zaten battı batıyor
Sazıyla sözüyle çattı gidiyor
Aşık başka burda saz başka burda

Düştüm

Deli gönlüm yükseklerden uçarken
Kırıldı kanadım çöllere düştüm
Ben kendi yolumdan gelip geçerken
Felek çelme taktı bellere düştüm

İyi günüm olmaz umudum kestim
Bu kara bahtıma darıldım küştüm
Yağmur ile yağdım yel ile estim
Sürüklenip gittim sellere düştüm

İnsanları çok severim kızamam
Saz elimde diyar diyar gezemem
Torba değil el ağzını büzemem
Karadır kaderim dillere düştüm

Gücüm yetmez oldu itip kakana
Ne diyeyim kem göz ile bakana
Dediler *Perişan* bakma arkana
Durağım belirsiz yollara düştüm

* * *

Felek

Yaktı beni ayrılığın yarası
Ne ağlattın ne de güldürdün felek
Gurbet el dediğın bir baş belası
Yüzümde rengimi soldurdun felek

Gurbetin yoları yol oldu bana
Aktı gözyaşlarım sel oldu bana
Can ciğer dostlarım el oldu bana
Ölmeden tabutum kaldırdın felek

Kara bela gibi başımda durdun
En sonunda beni kalbimden vurdun
Pay eyledin kurdu kuşa yem verdin
Bir kara kuyuya doldurdun felek

Der *Perişan* benim belalı başım
Tükendi kalmadı ekmeğim aşım
Ne akraba kaldı ne arkadaşım
Tükettin ömrümü öldürdün felek

Gelsin

Hele verin şu aşığın sazını
Şirin Hod köyünü dolansın gelsin
Hayli zaman göremedim yüzünü
Akan dereleri bulansın gelsin

Sen cennetsin seni nasıl yazarım
Varabilsem doya doya gezerim
İsterim ki sende olsun mezarım
Taşı toprağını alansın gelsin

Orda tıngırdasın sazımın teli
Güz gelende bağlar döker gazeli
Şirindir kızları çoktur güzeli
Hele güzelleri salınsın gelsin

Unutmadım sülalemi soyumu
Gezsem yayları içsem suyumu
Der *Perişan* çok özledim köyümü
Aşık saz elinde ballansın gelsin

* * *

Git

Aşık nerden düştün bizim ellere
Hele şöyle birkaç tane de de git
Kurban olam bu sendeki dillere
Sofra kuram üç beş lokma ye de git

Gönlümü¹ mevlaya verenlerdensin
Buradan Kabeyi görenlerdensin
Gizli tutuyorsun erenlerdensin
İster kara istersen de suda git

Kimin vardır senin hasretin çeken
Kimin vardır senin oluna bakan
Doğduğun yer olur insana mekan
İster kal burada ister yada git

Aşık Perişan'ım belki varamam
Çıkmayın yoluma ben baş veremem
O yar gitti ben burada duramam
Dediler ki öz köyüne Hod'a git

Gibiyim

Ümitsiz dolaşır boşa yanara
Bilmem hasta mıyım solmuş gibiyim
Hep atıldım arkalara kenara
Kendimde değilim dalmış gibiyim

Kuşlar gibi çekemedim yuvaya
Hep elimi açtım baktım havaya
Ne radyoya çıktım ne de TV'ye
Hayal odasında kalmış gibiyim

Gerçeği isterim boşa avunmam
Kara bahtım diye diye dövünmem
Zararda ağlamam karda sevinmem
Ne yitirmiş ne de bulmuş gibiyim

Benim bu gönlüm de yanmış yakılmış
Bu *Perişan* hep itilmiş kakılmış
Sanki dünya hep başıma yıkılmış
Yer içi gezerim ölmüş gibiyim

* * *

Hamza Kardeş

Özlemişim vatanımı sılama
Gel otur konuşak hak Hamza kardeş
Kesme merhabayı kesme selamı
Uzat elini de çak Hamza kardeş

Akar gözyaşlarım silemez oldum
Sana karşı niye yaramaz oldum
Yollarım karanlık gelmez oldum
Bana da bir ışık yak Hamza kardeş

Senede bir görmek için gelirsin
Herşey böyle aynı kalır sanırsın
Dünya fani ölüm vardır bilirsin
Çekerim hasretin ah Hamza kardeş

Hangi asırdayız gel aç gözünü
Dinle *Perişan*'ı gel tut sözünü
Bir göreyim çevir bana yüzünü
Şöyle bana doğru bak Hamza kardeş

Kanadı Kırık

Kanadı kırık kuş gibi
Uçam dedim uçamadım
Erenlerden bir tas bade
İçem dedim içemedim

Yar ile açtım arayı
Saran yoktur bu yarayı
Bildiğin akla karayı
Seçem dedim seçemedim

Gönül kurtulmadı serden
Ben gelmişim nere nerden
Dedim vazgeçeyim yarden
Geçem dedim geçemedim

Ağadan beyden korkarak
Perişan canım yakarak
Yürüdüm düşe kalkarak
Kaçem dedim kaçamadım

* * *

Kervanım Dağıldı

Kervanım dağıldı yolu şaşırdım
Dosta giden yolu bulamadım ki
Oturdum ağladım hayal pişirdim
Kırk kere boşaldım dolamadım ki

Gel ağlama nazlı yarım gül demiş
Beklerim yolunu durma gel demiş
Yad eller almadan gel sen al demiş
Tutmuyor dizlerim gelemedim ki

Dost akraba birer birer küstüler
Tipi boran kar fırtına estiler
Bağladılar bir muamma astılar
Pirlerim gelmedi bilemedim ki

Dostu düşmanımı bileyim dedim
Bir zaman sılada kalayım dedim
Aşık Perişan'ım güleyim dedim
Ağlattılar beni gülemedim ki

1931 yılında Yusufeli'nin Okar (şimdiki adı Havuzlu) köyünde doğdu. Asıl adı *İsmail Çelik*'tir. *Aşık İkrarî*'nin (1844-1904) torunu olan *Aşık Pervani* aşıklık geleneğini küçük yaşlardan itibaren öğrenmeye başladı.

19 yaşlarında çift sürmeye gittiği tarlada uyuyakalıp rüyasında erenlerin elinden bade içerek aşık olduğu *Nazlıhan* adlı kızı gördü. Bu olaydan sonra *Pervani*'nin aşıklığı kısa zamanda köyünde ve yörede duyuldu.

Kenan ilinde olduğunu gördüğü hiçbir zaman kavuşamayacak olduğu *Nazlıhan* için söylediği şiirler dilden dile yayıldı.

Köyünden *Abmet Usta* adlı birinin yaptığı ilk bağlamayla türkü söylemeye başladı. Daha sonra 3 yıl kadar Anadolu'nun çeşitli yerlerinde dolaştı.

1954 yılında askerden döndükten sonra köyünde evlenen *Aşık Pervani*, önce Sarıkamış'ta, daha sonra Eskişehir'e yerleşip fırıncılık yaptı.

Şiirleri çeşitli gazete, dergi ve araştırmalarda yer alan *Aşık Pervani*, Anadolu'yu dolaştığı yıllarda *Davut Sulari*, *Ümmani*, *Güllühan*, *Çobanoğlu*, *Reyhani* gibi birçok aşıkla karşılaştı.

Bazı türkülerinden bir kaset hazırlayan *Aşık Pervani*'nin şiirlerinin bir bölümü *Taner Artvinli* tarafından »Yusufelili Aşık Pervani, Hayatı-Şiirleri-Karşılaşmaları« (2001) adıyla kitap olarak yayımlandı.

Aşık Pervani'nin bu araştırmada yer alan tüm şiirleri ilk kez yayımlanmaktadır.

, Ağlarım

Çok uğraştım cananımı görmeye
Nasip olup göremedim ağlarım
Gayret ettim dost bağına girmeye
Ne yazık ki göremedim ağlarım

Altı yıl dolandım gurbet elleri
Çile çektim gezdim tozlu yolları
Dostun bahçesinde gonca gülleri
Geldi hazan deremedim ağlarım

Takıldı boynuma aşkın kemendi
Hep bana verdiler efkarı derdi
Bir tabibe sordum çaren yok dedi
Derde merhem süremedim ağlarım

Pervani'yim erdim yetmiş şaşım
Gurbet elde neler geldi başıma
Bakmaz mısın gözden akan yaşıma
Ben murada eremedim ağlarım

* * *

Ağlıyor

Üç günlük dünyanın derdine düşmüş
Halsiz kalmış duramamış ağlıyor
Saçları dökülmüş bel kamburlaşmış
Sebep nedir soramamış ağlıyor

Hep güvenmiş oğlu ile kızına
Ayak basmış doksanına yüzüne
Gaflet perdesini çekmiş gözüne
Gerçekleri görememiş ağlıyor

Nerde akşam olmuş orada yatmış
Bin türlü çileyi sineye katmış
Gençliğini yoksullukla tüketmiş
Mesken tutup kuramamış ağlıyor

Pervani biter mi bu cevri ü cefa
Bu dünya kimseye eylemez vefa
Çok tabibe gitmiş olmamış şifa
Yara derin saramamış ağlıyor

Bağlandım

Erenler ceminden aldım icazet
Kutsal olan bir dergaha bağlandım
Samimi duyguyla bulduk marifet
Hakikate giden raha bağlandım

Cem oldu erenler durdular safa
Ba'nın noktasından vardık hedefe
Çağrıyla güzün nebi Mustafa
Kabe gibi Beytullaha bağlandım

Pervani aldanma zevk ü sefaya
Kim baki kalmıştır yalan dünyaya
Hamd ü sena eyle yüce mevlaya
Rahmeti bol bir Allaha bağlandım

* * *

Beni

Bir çaresiz derde düştüm düşeli
Hicran deryasına kal ettin beni
Çoruh Nehri gibi coştum coşalı
Bendine sığmayan sel ettin beni

Abdal postu gibi sürüttün durdun
Her nereye gitsem başıma vurdun
Hazan ettin güllerimi kuruttun
Ağustos ayında çöl ettin beni

Irmak oldu akar gözüm yaşımdan
Ayrı düştüm yarenimden eşimden
Derd ü bela eksik olmaz başımdan
Türlü çilelere hal ettin beni

Beni rüsva ettin cümle aleme
Düşürdün sinemi derd-i vereme
Geçmiş aşıklardan döndüm Kerem'e
Aşkın ocağında kül ettin beni

Pervani der ahvalıma şaşarım
Gece gündüz menzilime koşarım
Elli yıldır gam yükünü taşıyım
Dostun kapısına kul ettin beni

Bir Daha

İyi hesap eyle yaptığın işi
Sonradan canını üzme bir daha
Bilmeden ölçmeden kesme kumaşı
Kendi sanatından bezme bir daha

Muhannet dost olmaz bunu bil oğul
Bir derdin var ise tabibini bul
Namerde kul olma deryada boğul
Kurbağa gölünde yüzme bir daha

Kimseden boş yere gelmez hediye
İnsan olan muhtaç olur sevgiye
Mağrurlanma kuvvetliyim ben diye
Küçücük karıncayı ezme bir daha

Çirkin güzel olmaz bezendim diye
Herkes tembel değil uzandım diye
Bir iki derece kazandım diye
Havalara çıkıp azma bir daha

İnsanlar beşerdir şaşar mı şaşar
Irmaklar bulanır bendinden taşar
Kuyuyu kazanın kendisi düşer
Elin kuyusunu kazma bir daha

Arsızın yüzünde bulunmaz nuru
Var ise kalbinde kibri gururu
Fesadın hasedin olmaz huzuru
Kasırga misali tozma bir daha

Aptal alim olmaz etse de heves
Kargaya ne gerek altından kafes
Cahile söz geçmez tüketme nefes
Kuralı böyledir bozma bir daha

Altının iyisi yirmi dört ayar
Hilekar yalancı gözünü oyar
Hırs ile koşanın ayağı kayar
Kötü niyet ile gezme bir daha

Pervani der nedir bu cevri ü cefa
Çalışmadan rızık gelmez bedafa
Bu kafayla varamazsın hedefe
Yarışmaya şiir yazma bir daha.

Çok Şükür

Çok şükür kurtulduk fırıncılıktan
Allahıma giden raha çok şükür
Mesleğim şairlik ve ozanlıktan
Sırr-ı hikmet bismillaha çok şükür

Erenler ceminden okudum dersi
Hala kulağımda pirlerin sesi
Yüz yetmiş harftir ayet-el-kürsi
Lailaheillallah çok şükür

Ravza-ı hasettir bu aşk-ı esrar
Su serp derinuma katrê-i miktar
Resul-u kibriya Ahmed-i Muhtar
Kutsal olan Beytullah çok şükür

Pervani def eyle kibri gururu
Huzur buldu şükür kalbim süruru
Sıdret-i münteha Muhammet nûru
Halk eyleyen bir Allaha çok şükür.

* * *

Feryat Eder

Derdimi söylesem elde sazıma
Perdeler ah çeker tel feryat eder
Bir ateş tutuşur düşer özüme
Yanar alev alev kül feryat eder

Derdim yazın kağıt kalem yeterse
Bir dertli gösterin benden beterse
Gülşen bağlarında baykuş öterse
Bağban hicap duyar gül feryat eder

Hiç razı değilim ben bu kaderden
Yıllar oldu haber gelmez o yardan
Bir yaprak düşerse ulu çınardan
Gövde ırgalanır dal feryat eder

Pervani der ateş düştü özüme
Dünya zindan görünmüyor gözüme
O yarin ismini alsam ağzıma
Vücudum sarsılır dil feryat eder

Gel

Ahda vefasızlık bilmem nedendir
Yetti artık bu canımı üzme gel
Sevgi denen mevhum kadir bilendir
Yaptığımız anlaşmayı bozma gel

Gözüm yaşı ırmak oldu çay oldu
Gam yükümüz Kafdağına tay oldu
Yıllar geçti günler hafta ay oldu
Bekliyorum gurbet elde gezme gel

Çiğdem çiçek açtı güller solmasın
Sırrımızı yad düşmanlar bilmesin
Korkarım başına bir hal gelmesin
Korkuyorum kara haber yazma gel

Pervani eksilmez dert ile merak
Bağım hazan oldu dökülür yaprak
Ölüm hak emridir değildir ırak
Elin ile mezarımı kazma gel

* * *

Seher Yeli

Seher yeli dost eline esersen
Yarin diyarına var seher yeli
İrem bağlarına ayak basarsan
Haki paya yüzün sür seher yeli

Sevgi selamımı o yare götür
Hanesine varıp yanında otur
Cevab-ı selamı al bana getir
Hal ve hatırını sor seher yeli

Mektup alıp getir nazik elinden
Gamzeli yanaktan lebi balından
O servi boyundan ince belinden
Benden yana sarıl gör seher yeli

Eğer görür isen o Nazlıhan'ı
Biter mi aşıkın derdi figanı
Yanıp tutuşmakta *Aşık Pervani*
Oldu bu vücudum kor seher yeli

Süheyla

Gönülden aşığım bilirsın sana
Sensiz hayal kurulmuyor Süheyla
Senin bir benzerin gelmez cihana
Aşksız sana varılmıyor Süheyla

Bir mektubun aldım ayın beşinde
Alev alev yandım aşk ateşinde
Fırat Çoruh oldu gözüm yaşında
Gözyaşlarım durulmuyor Süheyla

O hilal kaşların nazik dillerin
Gece gündüz bekliyorum yolların
Yanağında açan gonca güllerin
Kısmet olup derilmiyor Süheyla

Pervani güllerim solacak diye
Birgün gözyaşlarımı silecek diye
Beklerim yolunu gelecek diye
Neden karar verilmiyor Süheyla

* * *

Yorulдум

Öyle bir duygudur bu aşk-ı sevda
Tatlı canım üze üze yorulдум
Derdim eksik olmaz gittiğim yerde
Seyyah olup geze geze yorulдум

Çoruh Nehri gibi akıp çağladım
Hançer ile ciğerlerim doğradım
Gurbet elde çile çektim ağladım
Gözyaşımı süze süze yorulдум

Aldanma hayatın bahar yazına
Göz dikmişiz doksan ile yüzüne
Düşmüşüz dünyanın gam denizine
Kol atıp da yüze yüze yorulдум

Pervani ömrümün oldu talanı
Görmedim dünyada baki kalanı
Diyar-ı gurbette başa geleni
Defterime yaza yaza yorulдум

1865-1915. Artvin'in Yukarı Hod (şimdiki adı Yukarı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *Osman*'dır.

Yusufelili *Mabiri*'nin yaşam öyküsünde olduğu gibi, birçok aşığın tersine çocukluk yıllarında şiir ve türküye oldukça yabancı biriydi. Özellikle bir eğlence sırasında hiçbir türkü söyleyemediğinden dolayı defalarca arkadaşları arasında mahcup duruma düştüğü anlatılmaktadır.

Yine böyle bir gece evine gidip yattıktan sonra gördüğü rüyayla aşık oldu. Ertesi gün dolan içini ise amcasının oğlu *Molla Mehmet*'e boşalttı. Aslında sessiz ve neredeyse konuşmaktan çekinen bu insanın böylesine türkü söylemesi kısa sürede çevrede duyuldu.

Şiirlerinde genellikle sevda ağırlıklı konuları işleyen *Rahmani*, 1. *Dünya Savaşı* (1914-1918) dönemindeki seferberlikte köyünü terkederek Kayseri'ye göçtü ve orada öldü.

Ayrıca 1925 doğumlu Şavşat'ın Kuçen (şimdiki adı Kocabey) köyünden bir *Rahmani* daha bulunmaktadır.

Akranın Ben Güzel

Akranın ben güzel şah-ı hubanım
Yanağında hallar düzülmededir
Kadir bilmez yara kadrım bildirdim
Yandı kara bağrım ezilmededir

Canan o hubluğun nettin neyledin
Destinden hatemi aldın yolladın
Ben ki seni sevdim niye söyledin
Katle ferman yazı yazılmadadır

Kul Rahman özünü nara basmıştır
Cilvekar eylemez ülfet kesmiştir
Ben canandan canan benden küsmüştür
Geçti bu genç ömrüm üzülmededir

* * *

Bana Yolla*

Ela gözlerine kurban olduğum
Hüsnün kıymetini diz bana yolla
Bahçede açılan kırmızı gülü
Zülfünün teline düz bana yolla

Ne pek incelmişsin inceden ince
Göğsünde açılmış harsız bir gonca
Dünyadan kıymetli gözlerin bence
O şirin dil ile göz bana yolla

Der Rahmani seyr ekibin kızları
Sürmelenmiş yarin ela gözleri
Tenha تنها konuştuğun sözleri
Bari bir kağıda yaz bana yolla

* Artvin'in Yukarı Hod (şimdiki adı Yukarı Maden) köyünden *Sefil Heyrani* ile Ardanuç'un Sagara (şimdiki adı Sakarya) köyünden *Aşık Yaralı*'nın benzer şiirlerini ilgili bölümlerde aktardım.

Bilemez Kıymetin

Bilemez kıymetin sarraf olmayan
Muyunda asılan bir çift telinin
Öğüt verin derde derman bilenler
Meftunuyum ela gözlü gelinin

Kaşları yay gibi gözler şahına
Anla beni girme garip ahına
Böyle güzel gelmemiştir cihana
Güzeller hubudur Urum elinin

Urum elde çektim ben böyle yaslar
Kaddine giyinmiş kıymetli haslar
Şimdi bu *Rahmani* koynunda besler
Yüz liradır bir kemeri belinin

* * *

Güzel

Bir güzel göründü sevda babında
Gidersen sevdiğim yolların güzel
Çamlanmış oturur çayın ağzında
Sığılı bilekler ellerin güzel

Ben girsem cennete eşin arasam
Serinde muyların bulsam tarasam
Nasip olsa zülûflerin öresem
Dökersin dalına tellerin güzel

Sen olmasan asla durmam vatanda
Kalbim şecerende bülbül ötende
Yar senin koynunda *Rahman* yatanda
Sararsın boynuma kolların güzel

İstiyor

Bir niyazım vardır ey peri sana
Eski yaram hep dermanı istiyor
Aşnalığın yoktur demez merhaba
Dudu gibi hoş lisanı istiyor

On altıda düştüm bu aşkı çarka
Od düştü canıma cismimi yaka
Ne saltanat devlet dayandık kırka
Gönül yine nevcivanı istiyor

Kul Rahman cefada zinnet ne lazım
Al yanaktan buse himmet ne lazım
Ne saltanat devlet ne de mal lazım
Müştaktır cemalin ol cananı istiyor

* * *

Kaldım

Lamekan şehrinde geldim cihana
Kararı zemini kitledim kaldım
Birkaç yıl mukaddem geçti aradan
Çektim de zamanı kitledim kaldım

Güzeller başıma seyreylediler
Senedir bu aşık hem söylediler
Herbiri bir buse himmeylediler
Bağladım midemi kitledim kaldım

Nedir bu çektiğim rencilen cefa
Aşığı sadığa olem murefa
Ne cevher esnafa ne de sarrafa
Kıpladım madeni kitledim kaldım

Der *Rahmani* reis gavvas görmedi
Girdabı çok sefineler girmede
Bu bir gizli derya kimse bilmedi
Bağladım bendini kitledim kaldım

1925 yılında Şavşat'ın Kuçen (şimdiki adı Kocabey) köyünde doğdu. Asıl adı *Abdullah Aslan*'dır. Aşıklık geleneğinin yaygın olarak yaşandığı bir aileden gelmektedir. Dedesi *Aşık Recai*'dir. Şiire ve aşıklık geleneğine küçük yaşlarda ilgi duymaya başladı.

İlkokulu köyünde ve Şavşat'ta okudu. Ortaokulu Ardahan'da, liseyi Kars'ta tamamladı. Daha sonra *Erzurum Öğretmen Okulunu* bitirerek 1981 yılına dek çeşitli yerlerde öğretmenlik yaptı.

İlkokul son sınıfta verilen ödevi şiir olarak yapan *Rahmani*, öğretmenin övgüsüyle iyice şiir yazmaya yöneldi. İlkokulu bitirdiği yıllarda aşık olduğu kızın başkasıyla evlendirilmesi de şiirle yoğunlaşmasına ayrı bir neden oldu.

Köyüne gelip giden aşıkları dinleyerek bilgisini pekiştirdi. Şiirlerinde hemen her konuyu işlemeyen Rahmani, bu mahlası şiire başladığı ilk yıllardan itibaren kullanmaktadır.

Rahmani'nin yaşamı ve şiirlerine ilişkin bir araştırma, *Hayrettin Tokdemir* tarafından «Kocabeyli Rahmani» (1998) adıyla yayımlandı.

Arama

Aklını beğenip her ize gitme
Varılmaz hedefte yolu arama
Edepten ayrılıp acı söz etme
Kem söz ile tatlı dili arama

Garez ile kin tohumu ekmişsen
Dostu akrabayı kırıp dökmüşsen
Çorak toprağına çalı dikmişsen
Baharında gonca gülü arama

El aybın arama kendini tanı
Kime ne etmişsen bulursun onu
Husumeti çeker kötülük sonu
O zaman sıkacak eli arama

İyilikten kötülüğün çok ise
Nezaketi bilmez sözün tok ise
Yeşerecek bir fidanın yok ise
Rahmani tutacak dalı arama

* * *

Bu Sevda

Yüreğime düştü sevdanın narı
Yaktı beni kül eyledi bu sevda
Kesildi takatim ederim zarı
Aklım aldı del' eyledi bu sevda

Verdi bir ateş ki daim yanıyor
Günden güne yanıp alevleniyor
Bilmeyenler geçicidir sanıyor
Hergünümü yıl eyledi bu sevda

On yedide büktü bacak kolumu
Hem döndürdü gurbet ele yolumu
Bülbüllerden ayrı etti gülümü
Gözyaşımı sel eyledi bu sevda

Bari on sekizde muradım alsam
Yare kavuşmaya bir çare bulsam
Rahmani diz dize söylesem gülsem
Dayanılmaz hal eyledi bu sevda

Artık

Kesildi yollarım ümit kalmadı
Takatim tükendi yorgunum artık
Felek kahreyledi yüzüm gülmedi
Kederle geçiyor hergünüm artık

Mutsuzluğa döndü her mutlu anım
Yalnızlık içinde geçiyor günüm
Bilmiyorum nasıl olacak sonum
Geçen hergünüme kırgınım artık

Bir zamanlar ben de mutlu yaşırdım
Gücüm vardı her engeli aşardım
Kabıma sığmazdım coşar taşardım
Geçti o mevsimler durgunum artık

Yüzüme gülteni sanırdım dostum
İhaneti görüp umudu kestim
Unumu eledim eleğim astım
Herkes herşeye dargınım artık

Gariplik yürekte zehirli oktur
Bundan kurtulmanın çaresi yoktur
Bu gidişin geri dönüşü yoktur
Kader mahkum etti sürgünüm artık

* * *

Ayağa Bak

Başları ayaklar taşır
Başa bakma ayağa bak
Ayak yalın ise üşür
Başa bakma ayağa bak

Bakan bakmazsa işine
Ayaklar olur aşına
Deme aşağın işi ne
Başa bakma ayağa bak

Eski çamlar oldu kürek
Yıkılıyor orta direk
Ona börek buna çörek
Başa bakma ayağa bak

Bilemedim

Sevdiğimin ay yüzüne
Bakmasını bilemedim
Yürekte aşk ateşini
Yakmasını bilemedim

Kaçtı gelmedi yanıma
Özlem tak etti canıma
Engeller çıktı önüme
Yıkmasını bilemedim

Okşayıp saçın telini
Sarmak isterdim belini
Sevgi gösterip elini
Sıkmasını bilemedim

Dinleyemedim sözünü
Güldüremedim yüzünü
Rahmani der ki nazını
Çekmesini bilemedim

* * *

.

Bu Gece

Yar uzak dolaşma sabır kalmadı
Her korku bir gece kalsın bir yana
Yardımcı olmadın fırsat olmadı
Gönül muradını alsın bu gece

Görmezlikten gelme pervane oldum
Yoruldum çevrende dolandım durdum
Çıkar diye nice hülyalar kurdum
Ayrılık süresi dolsun bir gece

Evvel cahil idim kadrin bilmedim
Saf idim çağırdın peşen gelmedim
O günden bugüne yaşım silmedim
Yeter acı yüzüm gülsün bir gece

Ben yakın geldikçe sen uzak kaçma
Acı *Rahmani*'yle arayı açma
Sensiz yaşayamam n'olur vazgeçme
Benim ol da herkes bilisin bir gece

Kaldı

Kapalı kapılar evim kimsesiz
İçimi dağlayan ateş nar kaldı
Ne yana bakarsam sevimsiz sessiz
Neşenin yerinde figan zar kaldı

Kanadımı kırdı felek uçamam
Tatlı suyum zehir oldu içemem
Sırdaşım yok sırlarımı açamam
Bahçem viran derlenecek bar kaldı

İşlemiyor tarla toprağım taşım
Yoktur ocağımda pişiren aşım
Her köşesi oldu artık gözyaşım
Ne ana ne baba ne de yar kaldı

Her yan viran oldu çiçeğim gülüm
Kederden ağzımda pişiyor dilim
Yıktı *Rahmanî*'yi ayrılık ölüm
Ziyarete ancak bir mezar kaldı

* * *

Gülüm*

Niçin döndün baktırmadın yüzüne
Doydun mu çiçeğim doydun mu gülüm
Yoksa fitne fesatların sözüne
Uydun mu çiçeğim uydun mu gülüm

Bilmem ki ne oldu ne yaptım sana
Gördüm ki bugünler dargınsın bana
Yoksa o saf aşkımızı bir yana
Koydun mu çiçeğim koydun mu gülüm

Sevip ayrılanın sararır yüzü
Yaşının yerine kan döker gözü
Zalim düşmanlardan fena bir sözü
Duydun mu çiçeğim duydun mu gülüm

Aldırış etmezdim her yoğa vara
Düşürdün gönlümü ateşe nara
Kıyıp *Rahmanî*'yi sağ sağ mezara
Koydun mu çiçeğim koydun mu gülüm

* Aynı köylü *Aşık Yanguni*'nin benzer bir şiiri ilgili bölümde aktarıldı.

Kalmadı

Felek ağı kattı tatlı aşıma
Yediğimin tadı tuzu kalmadı
Yüz bin meşakkati sardı başıma
Gönlümde neşenin izi kalmadı

Tabibi yok arzedemem halimi
Döktü yaprağımı kırdı dalımı
Tüm soldurdu yeşilimi alımı
Bahar çoktan gitti yazı kalmadı

Çekemem bu yükü büküldü belim
Kırıldı kanadım budandı kolum
Öyle bir çıkmaza vardı ki yolum
Her yan yokuş oldu düzü kalmadı

Kime ne diyeyim böyleymiş kader
Rahmani'yim bana düştü gam keder
Bilmedim gençliği eyledim heder
Neşesi cilvesi nazı kalmadı

* * *

Özlüyorum

Habersiz çıkıp karşıma
Görülmeyi özlüyorum
Mecnun gibi aşık olup
Sürülmeyi özlüyorum

Kerem gibi yola düşüp
Dağlar ovaları aşıp
Sevgi seli ile coşup
Durulmayı özlüyorum

Her an yanında olmayı
Yüzüm yüzüne sürmeyi
Dağda güllerin dermeyi
Derilmeyi özlüyorum

Rahmani der çiçek dalım
Unutup alma vebalim
Mektup ile olsun halim
Sorulmayı özlüyorum

Sen Varsın

Özleminle yanıyorum
Yaşlarımda hep sen varsın
Hayalinle çağlıyorum
Düşlerimde hep sen varsın

İçimdesin özümdesin
Işığımın gözümdesin
Baharımda yazımdasın
Kışlarımda hep sen varsın

Her an canlı anıların
Eskimiyor yenilerin
Dolamıyor asla yerin
İşlerimde hep sen varsın

Söndü neşem gülmez yüzüm
Güç kalmadı tutmaz dizim
Canım canı tadım tuzum
Aşlarımda hep sen varsın

* * *

Seni

Habersiz davetsiz gitme bir yere
Gereği var ise ararlar seni
Herşeyin değeri yerine göre
Yerinde ağır ol sorarlar seni

İmkanını kullan fırsat tez geçer
Her söze kanma ki kalırsın naçar
Diline dikkat et söz sözü açar
Sonra kem söz ile kırarlar seni

Dibi görülmeyen göle güvenme
Geçidi olmayan sele güvenme
Öz gücüne güven ele güvenme
Boşa gezdirirler yorarlar seni

Ayırmaya çalış kuruyu yaşı
Rahmani gururla çok dikme taşı
İstersen beğenme kutnu kumaşı
Birkaç metre beze sararlar seni

Yarasıdır

Acıma doktor yarama
Gül değdi gül yarasıdır
Faydasız merhem arama
Dil değdi dil yarasıdır

Özlemiştim yari gördüm
Gönlümü gönlüyle ördüm
Yüzümü zülfüne sürdüm
Tel değdi tel yarasıdır

Sende olmaz devasından
Bilmezsin aşk duasından
Vefasızın havasından
Yel değdi yel yarasıdır

Mecnun'un gördüğü düştən
Ferhat'ın deldiği taştan
Kerem'i yakan ateştən
Kül değdi kül yarasıdır

* * *

Yarım

Beni candan hatırlayan
Unutmayan anan yarım
Seni ta içinde duyup
Seviyorum inan yarım

Seni çok çok özlüyorum
Hasretinle sızlıyorum
Yollarını gözlüyorum
Ciğerime sinen yarım

Ak göğsünde benin olsam
Damarında kanın olsam
Her saniye senin olsam
Benim için yanan yarım

Işıksın nursun gözümde
Kaynaştı özün özümde
Vefayla durup sözünde
Sevgisini sunan yarım

1834-1907. Şavşat'ın Kuçen (şimdiki adı Kocabey) köyünde doğdu. Asıl adı *Muhammet*'tir. Küçük yaşlarda medrese eğitimi gördü.

Osmanlı-Rus Savaşı (1877-1878) sonrasında işgal edilen Şavşat'tan ayrıldı. Sonraki yıllarda yeniden köyüne döndü.

Dönemin birçok tanınmış aşığıyla karşılaşp deyişmelerde bulundu. Bunların en bilineni *Çıldırli Şenlik*'le Kuçen'de yaptığı karşılaşmadır. Adı geçen karşılaşmaya ilişkin birçok anlatı bulunmasına karşın yalnızca karşılıklı söylenen üçer dörtlük kaynaklara aktarılabilmiştir.

«Hediyet-ül İhvan» adlı bir divanı, önce torunlarından *A. Mecit Tokdemir* tarafından günümüz Türkçesine aktarıldı, daha sonra ise *Hayrettin Tokdemir* tarafından 1970 yılında yeniden düzenlenip 5 adet olarak çoğaltıldı ve belli başlı kütüphanelere verildi.

Aşık Recai köyünde öldü ve orada toprağa verildi.

Ne Diyem

Akılın var idi
Cismin yar idi
Fi'lin har idi
Derse ne diyem

Sevindim vara
Gezdim avara
Geç yüzü kara
Derse ne diyem

Yalana yemin
Ererdim hemin
Değildin emin
Derse ne diyem

Yalan sözlüydün
Hain gözlüydün
İki yüzlüydün
Derse ne diyem

Adın *Mubammet*
Günahın bi-hat
Geç ey fi'li bet
Derse ne diyem

* * *

Cihan

İsyân ile doldu cihan
İlahi sen medet eyle
Hürmet yok ilim ehline
Hep fitneye kaldı cihan

Alimler ilmi unuttu
Avamların işi bitti
Dünya hep haraba gitti
Nihayetini buldu cihan

Hakimler rüşvete baktı
Zalimler dünyayı yıktı
Herkes adavete kalktı
Mahkemeye geldi cihan

Hükümette yok adalet
Dahi dostlarda sadakat
Yetime yoktur merhamet
Kalbi senk-har oldu cihan

Ganiler etmezler hezar
Fakire kılmazlar nazar
Kim ki içip sarhoş gezer
Ona rağbet kıldı cihan

Kamiller hak söylemezler
Cahili zecr eylemezler
Evler dolu beynamazlar
Kendin nara saldı cihan

Cahiller nasih almaz
Oruç tutmaz namaz kılmaz
Mescitlere kimse gelmez
Meyhaneyle doldu cihan

Yiğitlerde de kemal yok
Fısk u fücür habais çok
Hep düzmüşler kese çubuk
Onile şöhret buldu cihan

Avratlar meydanda gezer
Kendini bezetip düzer
Kimseden etmezler hazer
Hep başına güldü cihan

Kızlarda yok edep haya
Rıza verdiler zinaya
Bu alem hep gitti zaya
Masiyete daldı cihan

Recai eyle uzleti
Anlardan kıl sen nefreti
İhtiyar eyle vahdeti
Sen için yıkıldı cihan

Ey Muhabbet Bülbülü

Ey muhabbet bülbülü sen ne durursun eyle zar
Göster bir alamet       g l n a kı sende var

Bezendi ba lar giyindi yeryüzü elvan libas
Uyandı külli nebatat geldi       nevbahar

Gir muhabbet ba ının sen gözle revnak vaktini
G lden uzak gitme sakın araya girmeye har

Cümle mahluk hal halince yad eder mahbubunu
 smine sen unutmu sun böyle olmaz yare yar

Ey *Recai* evvel kendi nefsin ıslah etmezsen
Bu senin nasihatın hiç kimseye eylemez kar

* * *

Eyledim

Benim  airli e yoktur hevesim
Lakin bizzarure icap eyledim
Sinnimiz ulaştı elli ikiye
 Geçen günlerimi hesap eyledim
 Yine bu ömrümü harap eyledim

Dilerim mevladan ihsan olaydı
Gaip erenlerden himmet olaydı
Bizden sonra bir yadigar kalaydı
 Yazıp bu manzumu kitap eyledim
 Bütün ihvanımı kitap eyledim

Mahlasım *Recai* adım Muhammet
Karyemiz Ku en'dir kazamız  av at
Bu manzum kitaba eyledim himmet
 Hediyet- l ihvan lakap eyledim
 Korkarım ki sui edep eyledim

İlim

Oğul zinhar eyle hürmet ilim serlerin tacıdır
Asli ibadette budur amellerin miracıdır

İlim çün sıfatullahtır zat onun ile bulunur
Evliyalar enbiyalar hep onun muhtacıdır

Yedi gökler arş ve kürsi melekler istiğfar edip
Deryada mah yerde hayvan alimlere duacıdır

Cehalet semm-i katildir akıbet helak eder
İlim nafi-i tiryaki hem her derdin ilacıdır

İlim olmazsa idi alem kalırdı zulmette
İlme amil olan alim ümmetin siracıdır

Daim otur alim ile sohbeti kuvvettir cana
Cahilin her tatlı sözü zehirden bes acıdır

Ey *Recai* nöker ol sen alimin nökerine
Eşiğine sür yüzünü ta ebed ricacıdır

* * *

Yerdedir

Dü cihanın devletini istersen
Meyletme havaya izzet yerdedir
Havadan berk ile saika gelir
Ben-i adem için lezzet yerdedir

Rıdvanı hak yola gidenler bulur
Rıfatı tevazu edenler bulur
Yüzü yere olan madenler bulur
Hazine define gözet yerdedir

Recai mürşide verirsen eli
O sana gösterir bu doğru yolu
Nice bir peygamber nice bin veli
İki cihan fahri o zat yerdedir

19. yüzyılda Artvin'in Yukarı Hod (şimdiki adı Yukarı Maden) köyünde yaşadı. Asıl adı *Yusuftur*. Anlatılara göre *Osmanlı-Rus Savaşı*nın son yılında (1878) öldüğü sanılmaktadır.

Aşıklık geleneğinin yoğun olarak varlığını hissettirdiği bir dönemde yaşayan *Aşık Rufai*, ayrıca gelenekleri öğrenmede dayısı *Aşık Saidi*'nin yardımını gördü.

Her ne kadar kaynaklarda sözedilmese de dayısı Saidi'nin akranı olan *Aşık Şamili*'den de etkilendiği düşünülebilir.

Gözleri görmediği halde topraktan çeşitli mutfak eşyaları yaparak yaşamını sürdürdü. Kuranı ezberleyerek hafız olan *Aşık Rufai*'nin sevgilisini kokusundan tanıdığı söylenir.

Benim

Ama geldim bu cihana etmedim firkat-ı ah
Evrağımı böyle yazmış büyük ilahım benim
Beni yakıp ihrak eden dilber-i cemal-i mah
Ey peri insaf eyle ki tutacak ahım benim

Böyle gelmiş böyle gider sevenler oda yanar
Gül dalına bülbül değil sakar kargalar konar
Bir ateş saldın özüme yandıkça içim kanar
Neden bana çektirirsin afet-i şahım benim

Ulu hakkın kelimini görmeden hıfz eyledim
Erenlerin meclisinde aşk deryasın boyladım
Kimseye avuç açmadım şerre hiç meyletmedim
Der *Rufai* o cananı yakar günahım benim

* * *

Bil

Eğer bir dilberden hoşlanıyorsan
Halini hatrını sormasını bil
Baktın dost oluben elini verdi
Gönlüne bir saray kurmasını bil

Kalender mert ise sevmeye değer
Aşk denen bu maraz yakarsa meğer
Gönlünü gönlüne bağlarsa eğer
Derdinin dermanı olmasını bil

Ağlasan ağlarsa gülseñ gülerse
Gönüller birleşir tek can olursa
Üstüne titreyip gerçek severse
Rufai onun'çün ölmesini bil

Bu Yerlerden

Bu yerlerden geçen dilber
Hasret alam yollarından
Ölü insan cana gelir
Onun ruh-i hallarından

Emsem dilin yoktur ruhsat
Yaradan eylesin kısmet
Ölürsem kalırım hasret
Deremedim güllerinden

Der *Rufai* bilmem n'oldum
Aşkından sararıp soldum
Aklım gitti hayran oldum
Nazik parmak ellerinden

* * *

Düşürdü

Kime şekva edem kime yalvaram
Beni bir vefasız yara düşürdü
Muhabbet eylemez selamı kesti
Yaktı dil hanemi nara düşürdü

Ben de o güzeli sadıktır sandım
Tatlı sözlerine aldanıp kandım
Ellere meyletti yandıkça yandım
Dertten kasavetten zara düşürdü

Bana reva gördü derdi efkarı
Tartılmaz bu aşkın zararı karı
Rufai gezemez gurbet diyarı
Felek beni böyle zora düşürdü

Gitti

Bir nazan-ı canan bir ela gözlüm
Yüreğime neşe salmadı gitti
Lavanta kokulum o tatlı sözlüm
Akan gözyaşımı silmedi gitti

Daim yoldaş oldu gam ile elem
Bana böyle yazmış ol levh-i kalem
Dedim bir şad olam dedim bir gülem
Kör talihim bana gülmedi gitti

Rufai ser verir senin yoluna
Coşmuşum benzerim bahar seline
Naz etme himmet et sen ben kuluna
Bu benim halimi bilmedi gitti

* * *

Önümden Geçti

Durdum hakkın divanına
Kıblegah önümden geçti
Yeni bulmuş kemalini
Yüzü mah önümden geçti

Yanımdan geçtiği zaman
Misk ü gark oldu bu divan
Dedim budur derde derman
Asl-ı şah önümden geçti

Der *Rufai* budur sözüm
Kıblegaha döndü yüzüm
Bu dilberde olsa bizim
Bedr-i şuh önümden geçti

1892-1948. Artvin'in Aşağı Hod (yeni adı Aşağı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *Abme*'tir. Yörede *Kürdoğlu Molla Ahmet* olarak da bilenen aşık doğuştan görme engelliydi. Ancak duyduklarını belleğine yerleştirmesi sayesinde hem usta malı türküleri hem de kendi türkülerini söyledi.

Günümüze aktarılabilmiş fazla şiiri bulunmayan *Aşık Sadıki*'nin, akrabası *Sefil Heyrani* ile deyişmelerde bulunduğu bilinmesine karşın bunlar kaynaklara aktarılmamıştır.

Yaşamı yoksulluk içinde geçen *Aşık Sadıki* bir kaza sonucu öldü ve köyünde toprağa verildi.

Düşer

Bir güzel girende on beş yaşına
Ağ göğsün üstüne cimcime düşer
Açılır veçhinde gülü nergisi
Al yanak üstüne simsime düşer

Bu benim bahtımı zay eyleseler
Akan gözyaşlarım çay eyleseler
Bugün güzelleri pay eyleseler
Bari bir anlasak kim kime düşer

Bu benim çektiğim ah u zar ise
Yüreğimde yanan aşkın nar ise
Der *Sadık*i nerde güzel var ise
Ya burunsuz ya da hımhıma düşer

* * *

Senin

Faniden bekaya hicret eyledin
Feth-i gülşad olsun yolların senin
Münkiren hazreti soran da sual
Aça bülbül gibi dillerin senin

Nurdan gark eylemiş yaradan cismin
Aylar yıllar geçse unutmam resmin
Dillerde söylenir Güllü'dür ismin
Açıla her yana dalların senin

Biz nice dayanak derd ü kedere
Şefaath kıl orda ata pedere
Yaren yoldaş kavim kardeş madere
Açıla her yana güllerin senin

Bazı rivayette olunur haber
Kuzusu yanında olur muteber
Cennette nevaya varırsan eğer
Huri kılman olur kulların senin

Kamil Usta çeker daim firkati
Der *Sadık* vird eyle her zaman hakkı
Cennet-i alada kalırsın baki
Açıla her yana kolların senin

Artvin'in Yukarı Hod (yeni adı Yukarı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *Sait*'tir. Yaşamına ilişkin kesin bilgiler bulunmamakla birlikte yaklaşık 1810 yılında doğduğu tahmin edilmektedir. *Mehmet Koç* ve *Osman İlker*'in araştırmalarında sözü edilen ve *Şamili*'nin Erzurum hapishanesindeyken yazdığı bir şiirden yola çıkılarak 1850 öncesi bir tarihte önce ölmüş olabileceği varsayılmaktadır.

Hodlu Şamili ile aynı dönemin aşıkları olduğu bilinmektedir. Hocalık yapan *Saidi* namaz kıldırırken pencereden atılan bir kurşunla öldürüldü. Kesinlik kazanmamakla birlikte, aynı kıza aşık olduklarından dolayı, *Şamili* bu olaydan sorumlu tutuldu.

Aşık Saidi, şiirlerinde genellikle sevgilisini ve ona ulaşamamasını yansıtmaktadır.

Aşık Saidi'nin ağızdan ağza aktarılan şiirleri ilk kez derli toplu olarak *Mehmet Koç*'un araştırmalarında yer aldı. Kendi döneminden kalma yazılı bir kayıt ise bulunmamaktadır.

Allah İçin

Gidersen selam et bivefa yare
Unutmasın beni yar Allah için
Hüsnüne göç geçir benden yadigar
O nazlı yarimi gör Allah için

Bilirsin halimi sitemkarımı
Dahi pervaneye yaktın narımı
Niyazım var تنها düşür yarimi
Mübarek hatrını sor Allah için

Saidi figanım çıkar semaya
Beni koy'vermezler derdim demeye
Derdimi yazmışım gelen nameye
Meraklı bil halden yar Allah için

* * *

Elveda

Esti ruz-i kasım sarardı dallar
Bozuldu şirvanı dağlar elveda
Döküldü gazeller sarardı güller
Ötmüyor bülbüller bağlar elveda

Sefinimiz gam gölüne cerh oldu
Yandı bu vücudum nara gark oldu
Dolandı sinnimiz tamam kırk oldu
Elden gitti civan çağlar elveda

Der *Saidi* felek ile besteyim
Karalar giymişim daim yastayım
İlaç kar eylemez yaman hastayım
Unutmasın bizi sağlar elveda

Gel Yarim

Lale sümbül müsün taze gül müsün
Gılmandan almışsın`huyun gel yarim
Cennet şule vermiş alevi solmuş
Selvilere dönmüş boyun gel yarim

Meleksin semada boyun ziyade
Kavuşmadan ayrı düşürdü hüda
Erelim murada eller duada
Halvet odasında soyun gel yarim

Der *Said* halimiz şükür iyice
Halimiz o yare değil bellice
Konuşak halimiz kırk gün kırk gece
Kuralım bir yüce toyun gel yarim

* * *

Geldi Geçti

Geldi geçti yaz ayları yürümez
Yüce dağlar imiş kar eğlencesi
Sevda çeken asla karar kılamaz
Elbette olmazsa bir eğlencesi

Tıfıl şebhezerler ala sevinir
Dünyada zenginler mala sevinir
Bülbül gonca iken güle sevinir
Biçare aşığın yar eğlencesi

Aşk ateşi sakın oldu bu serde
Sen beni uğrattın kavgaya derde
Said nice durur Hod gibi yerde
Elbette gönlünün var eğlencesi

Münasıptır

Dünyada bulunmaz misli menendin
Sana erbap sinem al münasıptır
O selvi kametin o ince belen
Tamam yüz liralık şal münasıptır

Övmüş de yaratmış yaradan halik
Hubların sultanı canlara layık
Seksen bin cariye yüz bin halayık
Hizmetin görmeye kul münasıptır

Der *Said* sürmeli kaş ile gözü
Bedirlenmiş ayın on beşi yüzü
Seni saran yiğit eder cümbüşü
Leblerin emmeye dil münasıptır

* * *

Seni

Sallanı sallanı gelen sevdiğim
Bir dahi saraydım bu cana seni
Sen bir şehzadesin vasfın tükenmez
Hak ile yazsalar divana seni

O hubların şahı serdarın enmiş
Köşk ü sarayına ziyalar konmuş
Sanma ki sevdiğim meylimiz dönmüş
Verseler değişmem cihana seni

Said müpteladır o çifte hala
Dil şekere benzer leblerin bala
Kaşların karadır gözlerin ela
Benzettim sevdiğim gılmana seni

Sevdiğim

Allaha emanet ettik sizleri
Gider oldum gurbet ele sevdiğim
Hoşça besle o gül sinen bağı
Toz kondurma kızıl güle sevdiğim

Güzel olanların solar mı bağı
Tıfıldır goncası güldür yanağı
İyi halde gördüm ayrılan çağı
Gözyaşımla saldı yola sevdiğim

Yandı aşk oduna kavruldu cismim
Hoş dilin meftunu dağıldı resmim
Said gitti diye unutma ismim
Kah kah getir dudu dile sevdiğim

* * *

Usandı

Bir huba müptela olmuşum çoktan
Söyleye söyleye diller usandı
Matlubum bir güldür dilerim haktan
Zar kılarım bağda güller usandı

Hayli demdir hasretini çekerim
Gözlerimden kanlı yaşlar dökerim
Kaddi keman gibi leb-i sükkërim
Aylar saya saya yıllar usandı

Said şu faniden çekmişim elimden
Dahi bivefaya arzettim halim
Kalmadı mürekkep bitti kalemin
Dertler yaza yaza eller usandı

Usandım

Çok zamandır terk-i vatan olmuşum
Diyarı gurbette candan usandım
El kahrı çekmeden poç oldu ömrüm
Eridi yüreğim candan usandım

İster deli gönül dağları aş
Ne kaldı dünyada gelmeyen baş
Benim gam yükümü vursam bir taş
Taş da deli gelir candan usandım

İtibar kalmadı insanda varsa
Bunca emeklerim hiç oldu nerde
Saidi göç eder durmaz bu yerde
Yıl ay hafta değil günden usandım

* * *

Yeter

Bus edem dest ü damanın barışalım gel yeter
Mah yüzün döndür bu yana bir selamım al yeter
O güzellik sende iken bende sevda az değil
Nuş edelim Ab-ı Kevser lebin üzre bal yeter

Sanki cennet koynun içi öyle gonca güllerin
Acayip şirin görünür veçhin üzre tellerin
Al yanağın bir kızıl gül malı-tabandır halların
İstemem birşey cihanda ol simada kal yeter

Ey peri zarın çekerim bülbül-i şeyda gibi
Görmedim alemde misli sen melek soyda gibi
Der *Saidi* hiç bulunmaz bendeki sevda gibi
İstemem dünya metân bana eski şal yeter

1940 - 7 Eylül 1991. Şavşat'ın Çartulet (şimdiki adı Çamlıca) köyünde doğdu. Asıl adı *Abmet Durmuş*'tur. Küçük yaşlardan itibaren şiirle ilgilenmeye başladı. İlkokulu köyünde okuduktan sonra Şavşat ve Trabzon'da eğitimini tamamladı.

Köyüne gelip giden aşıkların etkisiyle ve sonraki yıllarda karşılaştığı başka şairler aracılığıyla geleneğe ilişkin bilgisini pekiştirdi.

Şiirlerinde hemen her konuyu işleyen *Abmet Durmuş* yaklaşık 27 yıl öğretmen olarak görev yaptıktan sonra ölümünden 1 yıl önce emekli oldu.

Ayrıca *Aşık Efkarî*'yle karşılaşmalarda bulunan bir *Sefili* ile asıl adı *Safiye* olan ve yaklaşık 1920'lerin başında yaşlı bir nine olarak anımsanan *Hodlu Sefili*, asıl adı *Habil* olan Şavşat'ın Tibet (şimdiki adı Cevizli) köyünde yaşamış *Aşık Sefili (1834-1935)* ve Yusufeli'nin Okar (şimdiki adı Havuzlu) köyünden, asıl adı *Mevlüt Gökalp* olan bir *Sefili* daha bulunmaktadır.

Ağır Ağır

Çekirdekten adam olmaz istersen
Arifler yanında kal ağır ağır
İlimle beslenip dolmak istersen
Ara kaynağını bul ağır ağır

Gözet yoksulları yıkıp devirme
Sevindir onları adam kayırma
Gururlanıp kâhkahalar savırma
Taktir edilirsin gül ağır ağır

Büyüler insanı mal para ve şan
Havali yaşatır olursun külhan
Azrail kapını çalınca bir an
Götürür sonsuza yol ağır ağır

Sefil bu dünyayı tanı yakından
Vazgeç bezin seyreğinden sıkından
Bir ders almamışsan bugünden dünden
Ağla gözyaşını sil ağır ağır

* * *

Dediler

Erenlere sordum bende ki hali
Senin alın yazın kara dediler
Dedim hep ağladım güldürmediler
Uğratıldın intizara dediler

Hayat gölün görünüyor sığ gibi
Gönlüm viran bülbül ötmez bağ gibi
Dertlerim var sıralamış dağ gibi
Nerde bulacaksın çare dediler

Dar gününde yanan gelenin yoksa
Seni senin kadar bilen yoksa
Gönül kapısını çalanın yoksa
İtilmişsin bir kenara dediler

Hüzünle yazılmış *Sefili* adın
Uzaklardan duyuluyor feryadın
Yaşın elli aradığın bulmadın
Belki de bulursun ara dediler

Getirdi

Dertlerimin listesini yazarken
Felek tuttu beni başa getirdi
Bahar gelmiş eller kırdı gezerken
Benim baharımı kışa getirdi

Ezelden yazılmış alnıma inle
Bundandır bakışım nefretle kinle
Zalim felek güreş tuttu benimle
Aldı oyununa tuşa getirdi

Yaş ilerledikçe sert eser yeller
Sen seni bilmezsen acıma zeller
Yağmur deli yağdı kabardı seller
Sildi gerçekleri düşe getirdi

Sefil kader sana durmadan çattı
Soğuttu yaşamdan derbeder etti
Geçti ömrün üçte ikisi bitti
Ümitleri sönmüş yaşa getirdi

* * *

Gördüm

Necdet Bey kardeşim seni düşümde
Kitaplar içinde okurken gördüm
Beyaz at üstünde şaha kalkmıştın
Yüksek bir tepeden bakarken gördüm

Başı bulutlarda dağ gibi idin
İnsanları mutlu çağ gibi idin
Gençlik geri gelmiş tığ gibi idin
Gürleşmiş saçların yıkarken gördüm

Mükellef bir düğün katıldın bara
Görün der gibiydin geçen yıllara
Sabahı olmayan karanlıklara
Meşaleler tutmuş yakarken gördüm

Sefil'i coşturdun eyledin umman
Hayat güzel dedin olursan dümen
Duygular mantığı ezdiği zaman
Alnında şimşekler çakarken gördüm

Ne Güzel

Bahar geldi tabiatta şenlik var
Göverdi tepeler dağlar ne güzel
Herşey tazelenmiş coşku içinde
Sevinçten yaş döküp ağlar ne güzel

Çobanın kavalı bülbülün sesin
Şarkıya dönüştür gönül hevesi
İnsanlarda sevgi topraktaki su
Taşmış yatağından çağlar ne güzel

Ağaç çiçek açar dal verir sende
Arı petek yapar bal verir sende
Diken bülbül için gül verir sende
Yeşile bezenmiş bağlar ne güzel

Bitmese baharlar bir ömür sürse
Sevgiler gönülden gönüle girse
Hergün bahar olur insan isterse
Dostluktan örülür ağlar ne güzel

Sefil ne olacak bilinmez yarın
Bugünden hesapla zararın karın
Dar gününde koşup gelir dostların
Sarar yaraların bağlar ne güzel

* * *

Olurum

Sevgilim katara kervancı olsa
Yükü sevgi dolu kervan olurum
Dost sözüne sadık kalıp dostuna
Hakkıyla sevene kurban olurum

Olmaz mı dünyaya yeniden gelsem
Ömür boyu gezip Yunus'u bulsam
İnsan sevgisinden bir köprü kursam
Kabıma sığamam cihan olurum

Şenlik için hazırlansa masalar
Dertler deva bulup bitse tasalar
Kimliğim değişip Mecnun deseler
Canımdan arınır canan olurum

1834-1935. Şavşat'ın Tibet (şimdiki adı Cevizli) köyünde doğdu. Asıl adı *Habil*'dir. Yaşamı ve eserlerine ilişkin ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır.

Bazı kaynaklara göre köyünde medrese eğitimi gördü. Yörede Molla Habil olarak da bilinen Sefili, bir süre imamlık yaptı. Şiirlerinde genellikle yalın Türkçeyi kullandı. Dönemindeki bazı aşıklerle dostluk kurdu ve bazı şiirleri onlar aracılığıyla günümüze ulaştı.

Köyünde öldü ve orada toprağa verildi.

Ayrıca *Aşık Efkarî*'yle karşılaşmalarda bulunan bir *Sefili* ile asıl adı *Safiye* olan ve yaklaşık 1920'lerin başında yaşlı bir nine olarak anımsanan *Hodlu Sefili* ve Yusufeli'nin Okar (şimdiki adı Havuzlu) köyünden, asıl adı *Mevlüt Gökalp* olan bir *Sefili* daha bulunmaktadır.

Ne Diyem

Elli bin derdim var bu canım darda
Kime gidem ne danışam ne diyem
Bir değil beş değil yara yüz yerde
Kime gidem ne danışam ne diyem

Açılmış işliyor aşkın dükkanı
Mürüvvet eylesin bir kerem kani
Nideyim ki yok bu derdin imkanı
Kime gidem ne danışam ne diyem

Yad edince ah çekerim derinden
Can dayanmaz ateşinden narından
Assalar sevdakar geçmez yarından
Kime gidem ne danışam ne diyem

Sefili sırrını eyledi beyan
Gönül gizli kafes bir hakka ayan
Nice bir dem cevri cefaya dayan
Kime gidem ne danışam ne diyem

* * *

Yar Diyeli

Yar diyeli ömrüm oldu yarıya
Sanırsın gönlümüz kara deryadır
Göremedim yar sır oldu nereye
Açtım gözümü ki meğer rüyadır

İşitmedim sohbetini sözünü
Çekemedim cilvesini nazını
Açtılar nikabı, gördüm yüzünü
Saldı bu sineme bir velvedir

Bir gamsıza gam libası has olur
Bir dertliye düğün bayram yas olur
Gün bugün de işim döner ters olur
Bu benim talihim niye böyledir

Aşık Sefil hicabından ar etti
Yar hasreti bu sineme kar etti
Vefasız yar beni sevdakar etti
Uçurdum elimden bu bir Leyla'dır

Ardanuç'un Sogara (şimdiki adı Soğanlı) köyünde doğdu. Asıl adı *Selim*'dir. Cuğolu aşıkların ilki olarak bilinen *Aşık Serveri*'nin yaşamına ilişkin ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır. Ancak bazı şiirlerinden ve anlatılardan yola çıkılarak 18. yüzyılın ortalarında doğduğu düşünülmektedir.

Küçük yaşlarda şiire ve türküye ilgi duyan *Serveri*, yaklaşık 1771 yılında aşıklığa başladı. Gençliğinde bağlaması elinde birçok yeri dolaştı. Sonraki yıllarda köyünde medrese hocalığı ve imamlık yaptı. Bu yüzden *Molla Selim* olarak da anılır.

Günümüze ulaşabilen yalnızca birkaç deyişi bulunan *Aşık Serveri*, adı ve eserleri bugüne kalabilmiş Artvinli saz şairlerinin en eskilerinden biridir.

Köyünde öldü ve orada toprağa verildi.

Şiirlerinden bazıları:
 "Aşık Serveri, Artvinli saz şairi"
 "Aşık Serveri, Artvinli saz şairi"

"Aşık Serveri, Artvinli saz şairi"
 "Aşık Serveri, Artvinli saz şairi"

"Aşık Serveri, Artvinli saz şairi"
 "Aşık Serveri, Artvinli saz şairi"

"Aşık Serveri, Artvinli saz şairi"
 "Aşık Serveri, Artvinli saz şairi"
 "Aşık Serveri, Artvinli saz şairi"
 "Aşık Serveri, Artvinli saz şairi"

"Aşık Serveri, Artvinli saz şairi"
 "Aşık Serveri, Artvinli saz şairi"
 "Aşık Serveri, Artvinli saz şairi"
 "Aşık Serveri, Artvinli saz şairi"

"Aşık Serveri, Artvinli saz şairi"
 "Aşık Serveri, Artvinli saz şairi"
 "Aşık Serveri, Artvinli saz şairi"
 "Aşık Serveri, Artvinli saz şairi"

Derler Bize

Bin yüz seksen altı buldun bir varı derler bize
Laubali dervişanım kadiri derler bize

Nuş edip hazreti pirden cananın badesini
Bu aşk ile sızlar olan bir arı derler bize

Ta ezelden bezm-i elestte kavlen iman etmişiz
Fethedip aşkın pazarın serdarı derler bize

Öyle bağa bağban oldum bağ başka barı başka
Hakiki yara aşıkân öz yarı derler bize

Tu ruhların taksiminde illa diyen bir idik
Girip yetmiş bin hicaba sayanı derler bize

On İki İmama varıp ders okuyan biz idik
Terk-i dünya eylemişiz nigarı derler bize

Bir nurun sayesinde ki bizi insan eyledi
Müştak olup bir cemali didari derler bize

Liva-i Ardanuç'tanım Cuğo'dur aslen köyüm
İsmimiz Molla Selim'dir *Serveri* derler bize

* * *

Paşam

Ahiska kolunun bir livasısın
İnanmış resule imanlı paşam
Hak yanında paşaların hasısın
Herbir hareketin inanlı paşam

Tarih iki yüz üç sefer bizimdir
Allahü alemdir zafer bizimdir
Resulullah Hamza Cafer bizimdir
Değil yollarımız dumanlı paşam

Serveri söylüyor hak yardımcımız
Yüz bin aslanımız var kılıcımız
Beş yüz bin Moskofa yeter gücümüz
Sen Sultan Mahmut'tan fermanlı paşam

17 Temmuz 1944 tarihinde Artvin'in Yukarı Hod (şimdiki adı Yukarı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *Nihat Muratoğlu*'dur. Küçük yaşlarda babası ve amcaları aracılığıyla şiire ilgi duymaya başladı. Ancak ilk gençlik yıllarında ve özellikle askerde şiir yazmaya yöneldi.

İran'dan İngiltere'ye birçok ülkeyi dolaştı. Her gittiği yerde karşılaştığı ilginçlikleri, sorunları şiire döktü.

Kuzeydoğu Anadolu aşıklık geleneğinin yanında dolaştığı yerlerde karşılaştığı birçok şair aracılığıyla şiire ilişkin bilgisini pekiştirdi.

Şiirin yanında, yöresinin türküleri üzerine de yoğunlaşan *Sefil Seyyahi*, tulum ve mey çalmaktadır.

Sefil Seyyahi şiirlerinde yaşama ilişkin birçok konuyu işlerken, genellikle eleştirel bir dil kullanmaktadır.

Ayrıca 20. yüzyılın başlarında yaşamış *Yozgatlı Seyyahi* (*Aşık Çelebi* olarak da bilinir) ve 17. yüzyılda yaşamış bir *Seyyahi* daha bulunmaktadır.

Arayı Arayı

Arayı arayı bir sanat buldum
Ne zaman, neredesin, belli etmiyor
Sefayı, cefayı yollara saldım
Kilometre taşı hesap tutmuyor

Bu sanatı kim sevdirdi bilemem
Yirmi yıldır bir mekanda olamam
Sağlığımдан başka birşey dilemem
Kirk üçümü otuz beşe çatmıyor

Azerbaycan eli İsfahan çölü
Bağdat'ı Basra'yı Kerbela yolu
Cidde'yi Riyad'ı Mekke'nin eli
Kavurup sığağa hile katmıyor

Sefil Seyyah ne gezersin bilinmez
Ne desen haklısın sana gülünmez
Bu dalgada bu denizde kalınmaz
Kader falı hiç numara yutmuyor

• • •

Bağdat'ı Musul'u

Bağdat'ı Musul'u dolaştım geldim
Hep hasret türküsü söyler dilimiz
Sefa arar iken çok cefa buldum
Gurbet elden kurtulmuyor yolumuz

Gayret ettik tez dönelim sılaya
Çaktırmadan hep düşürdü belaya
N'ettik sana hep alırsın alaya
Engel olma felek kötü halımız

Kumlu sular başımızın belası
Ne hamamı vardır ne da helası
Her günümün ayrı olur çilesi
Çok darlandı yarab *Seyyah* kulunuz

Bu Zamanda

Bu zamanda nerde kopar bilinmez
Yeminli noterli dostluk bağları
Beş yıl on yıl misal diye alınmaz
Gelip geçer o güzelim çağları

Güvenirsin kendin kadar pek yüce
Konuşurken eksik dersin bir hece
Bakarsın ki apansızın bir gece
Hafif serin rüzgar yıkar dağları

Muhtaç olur isen hergün birine
Ayağın yorgana hafif sürüne
Sefil Seyyah gam yüküne bürüne
Ta içten eriyor yürek yağları

* * *

Zamanı Geldi

Yine bahar oldu bulandı çaylar
Kalkıp da geçmenin zamanı geldi
Heves köprüsünü sır yaylasını
At binip aşmanın zamanı geldi

Es bre gözünü sevdiğim rüzgar
Gel beni aşkınla daha çılgın sar
Muhabbet köşkünde yine cümbüş var
Çalıp da coşmanın zamanı geldi

Meğer sen yarattın bu merhem tuzu
Bunca sızlatılmaz bir yanık kuzu
Sevdiğim unutma verdiğin sözü
Pınarın çeşmenin zamanı geldi

Yıllardır içimde bir kuzu meler
Gönlü Ferhat olan dağları deler
Böylelikle bitmez bu uzun yollar
Dört nala koşmanın zamanı geldi

Seyyahi'nin sevdasında hile yok
Yar senin hasretin içimde bir ok
Senin için çektiğim çok çile çok
Yollara düşmenin zamanı geldi

Deli Gönlüm

Çok dolaştım bu dünyada
Yetmiyor mu deli gönlüm
Olmaz ki bundan ziyade
Yetmiyor mu deli gönlüm

Sıhhat gibi devletin var
Evlat gibi servetin var
Cemiyette bir kadın var
Yetmiyor mu deli gönlüm

Gezmek görmek nasip oldu
Yaş kırk üçe vasil oldu
Her isteğin hasıl oldu
Yetmiyor mu deli gönlüm

Sefil Seyyah çok çalışır
Döner sılayı dolaşır
Birgün menzile ulaşır
Yetmiyor mu deli gönlüm

* * *

Sen Bir Kuzu

Sen bir kuzu ben bir kartal
Bilmem seni kaldırsam mı
Yükseklerden uçup yere
Taş kayaya çaldırsam mı

Yönün döndürmüş geriye
Gelmez bir türlü beriye
Arada buzlar eriyе
Yoksa artık çıldırsam mı

Bakarsın yetim malına
Helal değmez mi eline
Doğru söz gelmez diline
Ele güne güldürsem mi

Sefil Seyyah'tır düşmanı
Yolsuzluk onun imanı
Çoktandır geldi zamanı
Tez haddini bildirsem mi

1768-1833. Ardanuç'un Sogara (şimdiki adı Soğanlı) köyünde doğdu. Asıl adı *Sanî*'dir. Yaşamına ilişkin ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır. Buna karşın yörede anlatılanlardan yolaçıkılarak aşıklık geleneğini babası *Molla Selim Serveri*'den öğrendiği varsayılmaktadır.

1787 yılında gördüğü bir rüyada bade içerek aşık olduğunu bir şiirin de dile getirmektedir.

Aşık Sıdkı, şiirlerinde değindiği yer ve konulara göre, İran'a kadar gittiği ve orada değişik karşılaşmalarda bulundu.

Cuğolu aşıkların ikincisi olarak bilinen ve badeli aşıklardan olan *Sıdkı*'nin şiirlerinde genelde tasavvuf ve dini konular işlenmektedir.

Ayrıca asıl adı *Zeynel Abidin* olan ve daha çok *Harızlı Sıdkı* (1865-1928) ya da *Sıdkı Baba* olarak bilinen bir aşık daha bulunmaktadır.

Anlatem

Şahim bana ruhsat versin bir zaman
Artvin Ardanoç'u Kars'ı anlatem
On ikinci babda bir dersim vardır
Okuyam Arabi Farsı anlatem

Artvin'i sorarsan dili Osmanlı
Ardanoç şahbazı hep demir tenli
Ardahan dağları kışlı tufanlı
Kars'ta okuduğum dersi anlatem

Hiç yalan değildir *Sıdkı*'nin methi
Gezip dolaşmıştır çok memleketi
Arkamda var bir Osmanlı Devleti
İran'a var bir kavgası anlatem

* * *

Bir Cesette İki İspat

Bir cesette iki ispat gah iki ispat ile
İki ispat bir görevden ispatı berat ile
Dille değil dava sadır ben Kuranda görmüşem
Zikretsem ilm-i furkanı okunur ayet ile

Bir gövdede iki ispat gah okunur üç ile
Seyyah eyler bu alemleri zevki tahtı saç ile
Canlı durur bazı yürür bazı yatar kış ile
Ayet ile bulamazsan oku hacerat ile

Yüz dokuz yüz bin ziyade var onun hem etba'ı
Emir Allahtan gelince o gezer solu sağ
Nice bin yıla varmıştır tazedir ömrü çağı
Ağzı bade tatmayınca gelmez meşveret ile

Deryada mı karada mı hangi düvelde durur
İnsanda mı cinnide mi hangi can onu görür
Hangi düvelin o canlı tahtında imdat verir
İşte budur bir muamma uğraş bul kerrat ile

Der ki *Sıdkı* cevherli dil yine çıktı sohbete
Kendi özüm cevherini kendim vurdum kıymete
Hiç çözülmez bu muamma bent varır kıyamete
Kudret-i hidayete erenler bulur keramet ile

Beni

Bir isyanım yoktur Acem Şahına
Koy istesin divanına şah beni
Ne şahtan korkarım ne padişahdan
Çünkü yaratmıştır ulu şah beni

Sözüm bu husuşta değildir yalan
Benim Osmanlı'dan buraya gelen
Bugün ümmetiyim bir yardım kılan
Korur darda koymaz kiblegah beni

Ben *Sıdkı*'yim doğru yolu terketmem
Şaha padişaha müdah'le etmem
Beni yaradanı daim unutmam
Her yerde korusun bir Allah beni

* * *

Dayandı

Gitti Lokman gitti yoktur Eflatun
Vurdular sineme yara dayandı
Dünyada çektiğim dert ile mihnet
Geldi gam kuvveti sere dayandı

Bu dünyaya gelip kadem basalı
Aradım derdimin yoktur emsali
Ah çekip ağlarım Mansur misali
Çekildi urganım dara misali

Fuzuli aşk ile gezdim alemi
Ehl-i kamil bilir herbir kelamı
Levh-i mahfuz böyle yazmış kalemi
Elaman umudum bire dayandı

Sıdkı gam hicrandır durağım gibi
Gören derdim sormaz firavun gibi
Mancınığa girdim İbrahim gibi
Vücudum yanmaya nara dayandı

1855-1918. Artvin'de doğdu. Bazı kaynaklarda ise doğum ve ölüm tarihleri 1871-1934 olarak aktarılmaktadır. Asıl adı *Nimetullah*'tır. Daha çok *Nimet Hoca* olarak bilinir.

Medrese eğitimi Artvin'de gördü. Aynı dönemlerde aşıklık geleneğini de bu yaşlardan itibaren öğrenmeye başladı. Medrese eğitimi sırasında Kur'anı da öğrenip hafız olduktan sonra Artvin'de imamlık ve çilingirlik yaptı.

1. *Dünya Savaşı* (1914-1918) döneminde Artvin'den göçerek Sivas'a yerleşen *Suzani*'nin yaşamı ve şiirlerine ilişkin ayrıntılı bilgi yoktur.

Sivas'a göçen *Artvinli Suzani* ile *Sivaslı Suzani* (1894-1945) isim benzerliğinden dolayı bazı araştırmacılar tarafından karıştırılmaktadır. Özellikle 1931 yılında *Abmet Kudsi Tecer*'in çabalarıyla gerçekleştirilen aşıklara ilişkin ilk şenlikten sonra adı duyulan *Sivaslı Suzani*, *Artvinli Suzani*'den sonra yaşadı.

Ateşlendi

Yine mektup aldım gül yüzlü yarden
Alıp okur iken dil ateşlendi
Dedim cevabını yazem gönderem
Kalemim tutuştu el ateşlendi

Hamdülillah o yar insafa gelmiş
Şu benim halimden anlamış bilmiş
Bir name göndermiş yarimsin demiş
Gönül bahçesinde gül ateşlendi

Suzani'yim yarım görmek isterim
Gonca güllerini dermek isterim
Nazlı yar yanına varmak isterim
Yar aklıma düştü yol ateşlendi

* * *

Menend-i Mutalsem

Menend-i mutalsem bu lügaz genc-i nihani
Açılmaz ebed ehl-i himen halleder anı

Cam u tarap encam musaffa bedei olmaz
Safi-i derundur o kadar yok ona sani

Tenha alır ağışuna zevk etmede her dem
Mahbub-i gül-endamı dil-aviz-i zamanı

Alemde *Suzan* sen şeni bil baki heves kıl
Baki-i hüvel baki cihan zail ü fani

Aşık Şahani

1942 yılında Şavşat'ın Tsihiya (şimdiki adı Yoncalı) köyünde doğdu. Asıl adı *Şemsinur Şaban*'dır. İlkokula gittiği yıllarda yakalandığı hastalıktan sonra ameliyat edildi. Ancak belinden sakat kaldı.

1957 yılında ailesiyle birlikte İzmir'e göçetti. Yaklaşık 15 yıl hastanede kaldı. Bu dönemde şiirle ilgilenmeye başladı. Hastaneden çıktıktan sonra yarım bıraktığı ilkokulu dışarıdan bitirerek diploma aldı.

Kendi iç dünyasından sevgiye, ayrılığa dek birçok konuyu işleyen *Şahani*'nin şiirleri çeşitli dergi ve araştırmalarda yer aldı.

Aşıklar

Bir kalem bir defter alır eline
Oturup derdini yazar aşıklar
Gurbet kemerini takar beline
Çıkar diyar diyar gezer aşıklar

Yar elinden dolu bade içerler
İçerler de serlerinden geçerler
Bazen kanatlanıp gökte uçarlar
Deli poyraz gibi tozar aşıklar

Şabani der dumanlıdır başları
Her zaman acıdır tatlı aşları
Bazen pınar olur akar yaşları
Gönül deryasında yüzer aşıklar

* * *

Bir yanda

Deli gönül viran olmuş
Hal bir yanda yel bir yanda
Açmadan sararıp solmuş
Gül bir yanda dal bir yanda

Kasırğa vurmuş devrilmiş
Ateşe düşmüş kavrulmuş
Tozu havaya savrulmuş
Kül bir yanda kul bir yanda

Şabani der sayamadım
Bu ne haldir diyemedim
Telli duvak giyemedim
Tül bir yanda pul bir yanda

Kalasın

Kara gözlüm beni koyup gidersen
Dilerim yollarda darda kalasın
Tipi boran eksilmesin yolundan
Yağmurdu doluda karda kalasın

Bindiğin araçlar yürümez olsun
Benzini tükensin yolda kalasın
Gideceğin yere varmaz olasın
Bin bir zahmetle yollarda kalasın

Şabani der sarılasın dikene
Çeşit çeşit dert dolansın yakana
Ah ile vah ile ömrün tükene
Çok karanlık mezarlarda kalasın

* * *

Kitapta Vardır

Yükselmek istersen canda hayatta
Hayatın sırları kitapta vardır
İstekle dilekle arzu niyette
Niyetin sırları kitapta vardır

İhtirasla çevir her sayfasını
Oku oku işlet kafa tasını
Sonunda alim ol sür sefasını
Sefanın sırları kitapta vardır

Kitaptır insana mutluluk yolu
Kitaptır insanın kanadı kolu
Servet arıyorsan kitapta dolu
Servetin sırları kitapta vardır

Yağmurun güneşin esen yellerin
Ağacın yaprağın açan güllerin
Mutluluğa doğru giden yolların
Yolların sırları kitapta vardır

Ozan Şabani'yim okuyor serim .
Bunu emrediyor Kuran-ı Kerim
Kitap evimize getirin derim
Verimin sırları kitapta vardır

1810-1865. Artvin'in Yukarı Hod (şimdiki adı Yukarı Maden) köyünde doğdu. Asıl adı *Şamili*'dir. Yaşamına ilişkin birbirinden değişik veriler bulunmaktadır. Zaten yukarıda geçen tarih de tam bir kesinlik içermemektedir. Bazı kaynaklarda ise 1839-1861 yılları arasında yaşadığı verilmektedir. Ancak affedilmesi için zamanın padişahı *Abdülmecit*'e yazdığı şiirlerden ve bu şiirlerde geçen tarihlere göre 1835 yılından sonra Erzurum hapisanesinde yattığı anlaşılmaktadır.

Şamili'nin padişah *Abdülmecit*'e, suçsuz yere hapsedildiğinden dolayı affedilme isteğiyle yazdığı arzuhaller* amacına ulaştı ve bir süre sonra bırakıldı.

Bazı araştırmalarda dönemin ünlü aşıklarından Yusufelili *Aşık Muhibbi*'nin hem arkadaşı hem çırağı olduğu, sesinin güzelliği ve bağlama çalmadaki yeteneğinden dolayı uzun yıllar *Aşık Muhibbi* tarafından desteklendiği yer alır.

Bazı kaynaklarda ise *Muhibbi*'nin (1823-1868 ya da 69) daha genç olduğu ve *Şamili*'den daha sonra öldüğü verilmektedir. Bu anlamda usta-çırak ilişkisinden çok arkadaşlık akranlık, belki de tersi bir durum daha uygun bir tanımlama olabilir. Kaldı ki aşıklık geleneğinde kendisinden yaşça küçük birinin yanında çıraklık yapan aşık örneği bilinmemektedir.

Aşık Muhibbi'yle uzun yıllar süren arkadaşlığı sırasında birçok yolculukları oldu. Bunların en ünlüsü vapurla İstanbul'a gitmeleri ve orada karşılaştıkları olaylardır.

Erzurum'da aşıklar arasında yapılan bir atışmada (tahmini 1860-65 yıllarında) çok ilgi gören *Şamili*'nin kahvesine başka bir aşık tarafından zehir konmuştur. *Şamili* köyüne (Yukarı Hod, şimdiki adı Yukarı Maden) dönerken yolda fenalaşmış, zehirlendiğini anlayınca son türküsünü** söylemiş. Zaten köyüne varamadan da ölmüştür. Mezarı Yusufeli'nin İşhan köyündedir.

Aşık Şamili'nin 18 koşma, 2 destan ve 1 divanı saptanabilmiştir.

* Sonraki sayfalarda aktarılan •Eyleyin• adlı şiir de aynı konudaki arzuhallerden biridir.

** •Telaş Var• adlı bu şiir/türkü sonraki sayfalarda aktarıldı.

Bad-ı Saba

Bad-ı saba nazlı yari gördün mü
Zülfü mah yüzünü saralı mıdır
Sevdiceğim mesken kurdu gelmedi
Bilmem o çöllerin maralı mıdır

Ben gidip gelemem kesildi rahım
Vardı asumana dayandı ahım
Benden ayrılalı gül yüzlü mahım
Bilmem al giyinmiş karalı mıdır

Der *Şamili* hayal midir düş müdür
Doğru bir haber ver bağrın taş mıdır
Sorun o cananın hatrı boş mudur
Yoksa bencileyin yaralı mıdır

* * *

Dünyanın

Ehl-i kamil olan güşun yetirsin
Eyliyem vafını dar-ı dünyanın
Kimse bilmez ne zamandan beridir
Bilinmez hikmeti sırrı dünyanın

Sırrı hikmetini bilir yaradan
Bunca insan halkolmuştur türaptan
Bakalım temeli bendi nereden
Temelidir bir gevheri dünyanın

Gevhere hak baktı ab olup aktı
Ol bahir çalkandı köpük bıraktı
Yerler ki halkoldu zamana çıktı
Tamam yedi kattır yeri dünyanın

Yerler ki halkoldu ol vakit gökler
Zemin ki titreşir onu ne eğler
Kudret sahibidir hükmünde bekler
Yerindedir herbir emri dünyanın

Emrine cümlemiz olmuşuz kail
Türabı almaya indi Ezrail
Vermem diye yerler olmadı kail
Çok oldu figanı zarı dünyanın

Zar-ı müşkül oldu vaf-ı hal edem
Onda halkolundu Hazret-ı Adem
Cennetten cihana bastılar kadem
İrşad oldu peygamberi dünyanın

Peygamberin onda neydi hatası
İğva veren şeytan idi ötesi
Ol Adem'dir cümlemizin atası
Milleti var ondan beri dünyanın

Beri kaldı yetmiş iki evladı
Evladından nice millet türedi
Ellerine verdi cüzi iradi
Gerek avrat gerek eri dünyanın

Erlerden er idi Hazreti Ali
Muhammet Mustafa sevgili kulu
Nice peygamberler geldi dopdolu
Muhammet'tir bir zuhuri dünyanın

Zuhur etti iki cihan serveri
Dine davet etti nice küffarı
Çok kafirler ondan çektiler zarı
Ol vakitmiş hoş süruri dünyanın

Sürurla kafire kılıç çaldılar
İrşad oldu din İslamı buldular
Hidayet yetiştirdi dine geldiler
Bazı kaldı bir küffarı dünyanın

Küffar milleti içlerinden seçerler
İğma olup mizanlara uçarlar
Nicesi dünyaya gelip geçerler
Kalmamıştır bir tutarı dünyanın

Tutarı yok imiş aşk-ı şaraba
Bunca canlar katılırsız türaba
Nice memleketler kaldı haraba
Yıkılmıştır köşk ciharı dünyanın*

Çaresiz çekmişiz çok cevri u cefa
Zalim pek çok gelen yoktur insafa
Vallahi kimseye eylemez vefa
Yine yerindedir varı dünyanın

Varı olan kimse gitsinler hacca
Varın zekatını versinler aca
Hakka şükredelim her gün her gece
Elbette tükenir ömrü dünyanın

Ömrümüz oldukça hakkı zikreyle
Mevlam yaratmıştır daim şükreyle
Alametler çoktur onu fikreyle
Sakin olmayasın kibri dünyanın

Kibirler hasımı Allahtır Allah
Bu sözlerim hilaf değildir billah
Söyleyen kalmamış hasbeten lillah
Çok türedi hilekarı dünyanın

Hilekar türedi cihan bozuldu
Yalan yere şahadetlik düzüldü
Kalmadı şeriat gitti süzüldü
Yakın oldu ahir şerri dünyanın

Ahir şerden dahi yüzüm gülmedi
Cahiller alimden selam almadı
Yazık olsun büyük küçük kalmadı
Lezzeti yok bundan geri dünyanın

Geri dönmez geçen günler düş oldu
Bundan sonra ömür sürmek boş oldu
Günbegün noksandır yazım kış oldu
Değil imiş hoş süruri dünyanın

Süruri kalmadı tarihler doldu
Zaman ahir oldu miktarın buldu
Nice Süleymanlar cihana geldi
Vefasın' görmedi biri dünyanın

Birbirine mahlukat kalmakaldadır
Adalet kalmamış zalim eldedir
Kahpe felek nicesini aldadır
Yoğumuş namusu arı dünyanın

Ar kalmadı zahir oldu alamet
Elimizden geçti nice melamet
Tarih doldu yakın oldu kıyamet
Ol vakitten döndü devri dünyanın

Devri döner nası alır vesvese
Gökten iner ol dem Hazreti İsa
Deccali huruca vuran da asa
İsa olur bir hünkarı dünyanın

Hünkar olur adaleti hoş olur
Yecüc Mecüc gelir çok savaş olur
Zerre kalmaz bir saatte nüş olur
Kesilir ırmağı bahri dünyanın

Bahri Yecüc ile Mecüc içerler
Vade tamam olup cümle göçerler ,
Ay ile gün arş altına geçerler
Ziya vermez şems kameri dünyanın

Kamer ziya vermez çöker zulumat
Kemalini bulur her bir alamet
Hak emriyle ol dem kopar kıyamet
Haçan ki alınır süri dünyanın

Sür alınır cümle ruhlar çekilir
İkincide bir kat yerler sökülür
Gökler pare pare olur dökülür
Dahi kalmaz bir eseri dünyanın

Bir eseri kalmaz tarumar olur
Ol vakitte kırk yıl virane kalır
Ahir sürde cümle ruhlar çekilir
Ol vakit sual olur cevri dünyanın

Cevr'ile ol emelimiz sorulur
Cümle dava ol divanda görülür
Hayr u şer tartılır nizam kurulur
Beyan olur günahkarı dünyanın

Günahkardan sarıh kulu seçerler
İğma olup mizanlara uçarlar
Ol vakitte liva-ül hamd açarlar
Ol vakit tükenir kahrı dünyanın

Kahırlar tükenir gideriz ordan
Emel bağım açar ol gam-ı merdan
Ol huriler el ederler kabirden
Yüzlerin ziyası nuru dünyanın

Dişleri inciden dihanı durdan
Köşkü sarayları yakut zeburdan
Bin bir vasfeylesem tükenmez dilden
şamili geldi ahiri dünyanın

Kısmet olsa varsam yarin yanına
Hem taş ile toprağından bus etsem
Varsam yedi yerde kılıp temenna
Sekizinci ayağından bus etsem

Sevdiğim ahdında vereydi vefa
Gireydim koynuna süreydim sefa
Bu hasta gönlüme kılaydı şifa
Dilin emip dudağından bus etsem

Korku geçmez aşıkların aynına
Kısmet olsa gire idim koynuna
Der *Şamili* kol aşırıp boynuna
Beyaz gerdan buhağından bus etsem

* * *

Eğlencesi

Hey ağalar size tarif eyleyim
Dünyada akıldır ar eğlencesi
Şeriki yok neziri yok mevlanın
Hulus-i pakların bir eğlencesi

Ey hüda emri ver olayım kurban
Yarattın kevkebi ziynetli şaban
Gökyüzünde döner mah ile taban
Ahir peygamberin nur eğlencesi

Der *Şamili* alametler çıkacak
Bu dünyayı şiddet-i nar yıkacak
Müntezirler hak emrine bakacak
İsrafil elinde sur eğlencesi

Eller Şem'a Yakar

Eller şem'a yakar uruşan için
Bu benim ateşim yakıntılıdır
Elin sitem sözü feleğin kahrı
Yapılmaz bu gönlüm yıkıntılıdır

Bir peridir benim kaddimi büken
Yalvardım yakardım geçmedi imkan
Sefil Mecnun gibi olduk la mekan
Aşk ucundan canım sıkıntılıdır

Ne müşkül hal imiş sevdanın işi
Odlanmış yanıyor bağrımın başı
Der *Şamili* durmaz gözümün yaşı
Ab-ı Fırat gibi akıntılıdır

* * *

Etsin

Bizden selam olsun saçı Leyla'ya
Bu küskünlük bizden feragat etsin
Niyazım geçmezse şah efendime
Kim rica eylesin kim minnet etsin

Canan gitti uyamadım göçüne
Felek tuzak kurdu benim geçime
Her ne dedi münkir oldum suçuma
Ben teki kuluna merhamet etsin

Şamili yüreğim yanardağ iken
Ağlatmayın beni dertler çoğ iken
Yari göremezsem bu can sağ iken
Ölende mezarım ziyaret etsin

Eyleyin

Karşıda oturan beyler ağalar
Benim bu halimi irşad eyleyin
Yazdım arzuhalim didem kanıyla
Müşir-i azama küşad eyleyin

Ben gidip gelemem kesildi rahım
Göklere erişti feryad u ahım
Bu hususta çok olursa günahım
Ya affedin ya da cellad eyleyin

Bir el çalın bu fakirin işine
Halkeden halikin gelir hoşuna
Dolandırın Mecit Han'ın başına
Beyçare *Şamil*'i azad eyleyin

* * *

Eyvah Ey

Günbegün başımı saldı dumana
Çıkamadım selamete eyvah ey
Bir of çeksem kafir gelir imana
Sunam gelmez merhamete eyvah ey

Feleğin ettiği bana çok oldu
Kem sözleri yüreğime dağ oldu
Gece gündüz işim ağlamak oldu
Gönül düştü bu firkate eyvah ey

Şamil'in cismini nara düşürdü
Aşk ateşi her işimi şaşırdı
Kavuşmadan felek ayrı düşürdü
Vuslat kaldı kıyamete eyvah ey

Giderim

Hey yarenler gam hicranda
Boş geldim dolu giderim
Aşkımız kaynayıp coştı
Nevbahar seli giderim

Yüreğime vurdu narı
Artırdı ah ile zarı
Göremedim nazlı yarı
Sağ geldim ölü giderim

Mecnun tek melül oturdum
Yarı yadıma getirdim
Der *Şamil* aklım yitirdim
Düz geldim deli giderim

* * *

Gönül

Dalma gönül gam gölüne
Korkem serden aş gönlü
Uyma yalancı dünyaya
Çıkamazsın başa gönül

Nice çekem bu zulümü
Kime arzedem halimi
Kem yerde kırdın belimi
Çaldın beni taş gönlü

Şamil der bahtımız kara
Bulunmaz derdime çare
Dayanmadın sitemlere
Tez kırıldın şişe gönül

İncinir

Ela gözlerine kurban olduğum
Salhı gezme kemer belin incinir
Dökme zülüflerin yüzün üstüne
Yel vuranda sırma telin incinir

Eridi kalmadı yüreğim yağı
Dolmuş da gidiyor o civan çağı
Beyaz bileğine gümüş kol bağı
Sıktırma sevdiğim kolun incinir

Der *Şamili* gelip melül olursun
Ah eylerim intizarda kalırsın
Benden ayrısına meyil verirsın
Örselerler gonca gülün incinir

* * *

Telaşı Var

Yıgılmış ahbaplar umut verirler
Düşmanın benimle kan telaşı var
Yedi derya nuş eyledi söndürmez
Yanar yüreğimin hun telaşı var

Bu can emanettir durur kafeste
Ömrümüz kesilir herbir nefeste
İlaç kar eylemez vücudum hasta
Bir değil gönlümün bin telaşı var

Elveda yarenler yüklendi göçüm
Bağışla yarabbim çoğaldı suçum
Yıgılın mollalar kitaplar açın
Beyçare *Şamil*'in can telaşı var

Yar Yar

İlgın ılgın esen seher yelleri
Doğrusunu söyle gelir mi yar yar
Huzur-i mahşerde ulu divanda
Herkes sevdiğini bulur mu yar yar

Bahar olur biter sümbüller güller
Her dalın üstünde öter bülbüller
O beyaz gerdana sarılan kullar
Bin yıl yerde yatsa ölür mü yar yar

Der *Şamili* ayva olsa nar olsa
O benim sevdiğim sadık yar olsa
Herkes sevdiğini alıp sarılsa
Gurbet ele giden kalır mı yar yar

* * *

Yarin

Ulu haktan yare bir niyazım var
Bir dahi sarılsam beline yarin
Rakipler koymazlar bizi yakına
Şahin olsam konsam koluna yarin

Bir olmaz sevdaya olmuşum defkar
Gönül o perinin arzusun çeker
Söyleyince lisanından rumuzkar
Müptelayım şirin diline yarin

Der *Şamili* şahım zulüm etmese
Arada rakibin sözün tutmasa
Eğer bu uğruna malım yetmese
Can talep eylerim yoluna yarin

1772-1844. Erzurum'da doğdu. Asıl adı *Mehmet*'tir. Bazı kaynaklarda ise 1768 yılında köyünde doğduğu ve sonradan Erzurum'a gittiği yolunda bilgiler bulunmaktadır.

Eğitimi Erzurum'da tamamladıktan sonra ailesiyle birlikte köyü Zor'a (şimdiki adı Esenyaka) döndü. Dönemin alimlerinden *Hazık Efendi*nin yanında bilgisini pekiştirdi.

Şerifi, kendi şiirleri yanında, uzun yıllarını vererek yazdığı ve hem dönemine hem de birtakım genel konulara ışık tutacak nitelikteki çalışmalarıyla bilinir. Bunlardan en bilineni 804 sayfalı «Pend-i Gülistan» adlı kitabıdır. 1810-27 yılları arasında hazırladığı bu kitapta dönemin Erzurum'u ve çevresindeki yaşamına ilişkin önemli bilgiler aktarmaktadır.

Bunun dışında yine dini konuları işlediği «Mevlid-i Nevebi» gibi birçok kitap hazırlayan *Şerifi*'nin bitiremediği ve henüz tam olarak çözülemeyen bazı elyazması defterleri bulunmaktadır.

Şerifi, yazdığı kitapların bir parçası olarak şiirlerinde hece ölçüsünü pek kullanmamıştır. Düz yazıları şiirleştirmek gibi alışılmamış biçimleri de denediğinden bu tür uzun şiirlerinde kendi adı geçmemektedir.

Eyle

İlahi ver tene sıhhat
Beni hücrenişin eyle
Kom' emraz-ı cehalette
Beni hücrenişin eyle

Ölünce hücrede kalam
Muallimlikte nam alam
Dü alem içre kam alam
Beni hücrenişin eyle

Nasihatten dolap açam
Kamuya dür güher saçam
Kesafetten ırak kaçam
Beni hücrenişin eyle

Fenanın macerasından
Geçem nefis havasından
Kaçam nasın arasından
Beni hücrenişin eyle

Şerifi pek nahif oldu
Bunamış pir zail oldu
Gönül gamhar hafif oldu
Beni hücrenişin eyle

* * *

İnsafa Gelmezsin

Niçin sen halini fikreyleyip insafa gelmezsin
Görürsün sekr-i mevti gayrilerden ibret almazsın

Bilirsin kim göçüverir sarayı faniden insan
Tedarik ele kim birgün göçersin bunda kalmazsın

Yatar zir-i zeminde devr-i alemde beri insan
Senindir şimdi nevbet hoş niçin efkare dalmazsın

Yazarsın nazm ile mürsel ferîştah meyt-i alemde
Niçin bu yazdığın evraka eşk-i çeşmi salmazsın

O mevtin acısın gördü hususa yetti ol Mürsel
Nice sırdır *Şerifi* hikmet-i mevlayı bilmezsin

Kalmış İken

Kalmış iken günci karyemizde ben
Arar idim kemal ehlini müdam

Tarihi teliften evvel dokuz yıl
Eyledim ata ona destini takbil

Varacak ol şehri mamura heman
Tarh oldu dilden hüznü gam ol an

Bulacak asl-ı cay-ı mevlidimi
Görecek gülistan-ı Erzurum'u

Ne Erzurum belki ol cay-ı sefa
Alem ü havası cism ü cane şifa

Çeşm-i zülale yok hesab u adet
Ol şehri dimişkiye manent

Esmene takatin vasfı methine ta
Lik katı şiddetiyle berf-i şita

Mesacidi hücre emaretleri mamur
Bahib-i ehl-i hayrat ola mağfur

Oluben bir zat-ı hoş nihade konuk
Oldu çok itibar u izzetleri çok

Gördüm anda bu hoş adetlerini
Tahsin ettim bu hoş hasletlerini

Gör ne güzel ahlak evsafları var
Dere olurlar bezm-i aleme yekpar'

Eder bazı tevarih sohbetini
Okur hem bazı Nebi siyretini

Kimiler hilye-i hakanı okur
Kimiler hayriye-i Nabi okur

Kimi hüsnü şartıyla name-i cenk
Okuyup ol dilavere ahenk

Havf-i hüda düşüre hak
Sinesine muhtekirin

Kehle güve üşüre hak
Hücre sine muhtekirin

Sureta bir andelib-i nazım-ı efsaneyim
Siyreta bulmem acep Mecnunuyem divaneyim
Bend-i pa ettim cihanı zar ile efganeyim
İzmişim hubb-ı fenayı sekr ile mestaneyim
Pür kusurum ben *Şerifi* halka destan olmuşum

* * *

Olacak

Olur Devlet-i Osmaniyye zaman
Oldu asude-hal ehl-i iman

Hilafetleri hub adlile şayi
Oldu gün gibi nusretleri lami

Şevket-i saltanatı kahri iken
Oldu a'day-i dine nize diken

Bağlanup himmet-i cehd-ile kemer
Oldular Bilad-i İslama siper

Müşrik ehl-i lat sanem nice zaman
Diledi zahmi-i şemşirinden aman

Olacak hicret-i sal bin iki yüz
Oldu inkılab-ı zaman şeb ü ruz

Töredi bid'at-i nevler katı ham
Kalmadı eski ayin eski nizam

Bab-i-Sa'adet'deki Serkar Rical
Kalmadı erbab-i kemal hub-hisal

Ba'de ol silsile-i pak-neseb
Ced-be-ced hanzade hakan idi hep

Cülus olacak tahtına Mahmut Han
Şevket-i fertable pür oldu cihan

Edecek nur taht-ı baht ana ikbal
Tarih-i dad-ı cihad idi ol sal

Dedim ol saadet ikbale seza
Bir dahi tarih anğa dad-ı rah-ı gaza

Olacak ruşen-fal dad-ı Hümayun
Sezavar tac taht tab-ı Feridun

Şeh-i Hurşid-Fer Ali Güher
Eyledi salife key ibretle nazar

Görecek sabık ahvalin göz ile
Yandı dil gayret-i nar-ı suz ile

Ref'-edüp ol zulm-ı cedidi halef
Kurdu kaanun-ı nizam-ı selef

Nice sehl-ola nizam-sabıka yol
Eylemiş ekser itaatden adul

Bulmuş iken intizam-ı adle zafer
Bağladı kin anğa Moskoflu Kefer

Hatem-i tab' bi-menend ü binazir
Etti Ahmet Paşayı lala vezir

Sadaret-i terkhis tefviz-i umur
Eyledi teslim-i mühr ile menşur

Bağlayıp miyana destur-i kemer
Eyledi a'day-ı dine tiğ siper

Verüben sancağ-ı-şerif eline
Saldı ordusunu Urumeli'ne

Ekser himmetin ol iklime hoş
Bağlayıp eyledi a'daya huruç

Hususa bu vilayet Anadolu
Buldu Moskoflu Kefer anğa yolu

Eyledi serhadd-ı kenarı zebun
Ermedi imdada Orduy-Hümayun

Bahr-i Siyah'a salıp keştesini
Aldı aş ile Sokhum Kal'asını

Hasredecek Akhılkelek'i ol yıl
Oldu ekseri helakile tebdil

Edecek ol Hisar-ı-Kars'a hamul
Bulmadı Avn-i-Bari'yle anğa yol

Döndürecek gerüye payın Kefer
Buldu ol Kal'a-yı Gümrü'ye zafer

Kıldı kırk bin erle ıldır'a savaş
Verdi Ehl-İslam'a az havf u telaş

Olacak hasr-ı medid kol'ay mezkur
Kıldı gayretle İslam askeri zor

Kıldı eriy-şark-ı Erz'rum eri cuş
Etti firar eyleyecek Kefer guş

Ederim niyazı süphanıma has
Vere hak esir-i İslam'a halas

Budur sözüm hasılı maksat
Ola ki haktan ere avn ü medet

Mir ü a'yan'da yok kuut u fer
Koya reh-i gazaya mal sim ü zer

Yete mi iş bu saliyane ile
Sirişk-i fakr dem-i giryane ile

Olacak bu ihtilal badi melal
Kala mı vilayette hal'ehl-i kemal

şimdi vacip oldur ki Has ü 'avam
Vereler alet-i harb tiğa nizam

Neylesin zaman-i ihtilale o şah
Dileriz ihlasla esnasın her gah

Vere hak şahımıza şevket ü nusrat
Asker-i İslama dahi ferr kuvvet

Asakir-i-Mansur olalar dilşad
Ede a'day-i dini hak berbat

Edelim halika niyazı her hin
Eyliye Bilad-i-İslamı emin

Seksen Altı Tarih

Seksen altı tarih oruç ayı zeyn
İkinci günü hem ruz-ı isneyn

Getirip ol hüda dünyaya beni
Besletip ol mader müşfikateni

Oluben madere zül ab u heva
Vatan-ı aslına gelmeye reva

Eyleyip atama dikkatle niyaz
Hubbu'l-vatan mine'l-ıman deyu raz

Tutuben sözünü adem teki ta
Koyuben ravza-i cinanı ata

İletip dam-ı cehlistana bizi
Yoğidi bizden gayri oğlu kızı

Düşmeyip aile-i dünyaya çok
Oluben gayeti gönlü gözü tok

Çar u sal sinn-i sabavette beni
Kodular tişe-i erkanda teni

Ta'lim-i sıbyanla her ruz u şebi
Geçirip olmadalar zer talibi

Komadılar bizi ilmi talebe
Gidelim Erzurum'a ya Halep'e

Aşık Şirini

Artvin'in Aşağı Hod (şimdiki adı Aşağı Maden) köyünde doğdu.

Hakkında ayrıntılı bir bilgi bulunmayana *Şirini*'nin 18. yüzyılın 2. yarısında yaşadığı tahmin edilmektedir. Bunun dışında yaşamıyla ilgili ayrıntılı bilgi yoktur.

Herhangi bir eğitim alıp almadığı, ustasının ya da çırağının olup olmadığına ilişkin hiçbir veri günümüze ulaşmamıştır.

Artvin'in bilinen en eski şaz şairlerindendir olan *Aşık Şirini*'nin eldeki birkaç şiiri dışında kaynaklara aktarılmış herhangi bir şiiri/türküsü bulunmamaktadır.

Çatar

Kurban olam öyle yare kaşların yaya çatar
Onlara meyl eyleyenler aklımı zaya çatar
Dilleri hal üste varıp asla teftiş eyleme
Ne kadar kıyak yapışsan varır bir boya çatar

Ta ezelden meşk ederler aşığa darılmayı
Yenilere meyl edüben eskiden ayrılmayı
Can havlinde vaat ederler bir gece sarılmayı
Dillerin üç gün demesi dolanır aya çatar

Der *Şirini* ben bilirim güzellerin fendini
Ne kadar kıyak yapışsan naza çeker kendini
Bazı ahmak kendin bilmez sever üçü dördünü
Beşini severim derken başı kavgaya çatar

* * *

Geçti

Bir nazen-i canan bir selvi boylum
Arz edip yanımdan geldi de geçti
Her haçan gören de verdi velvele
Beni yaman derde saldı da geçti

Kendisi tirindaz güzeldir huyu
Ya huridir ya da melektir soyu
Kaşların karası gözlerin nuru
Belimi burkumu kırdı da geçti

Der *Şirini* sultan idi han idi
Kuluna aşnalık verdi tanıdı
Bilmem bugün ne mübarek gün idi
Bir dilber yüzüme güldü de geçti

Aşık Şöhreti

1810-1870. Ardanuç'un Sogara (şimdiki adı Soğanlı) köyünde doğdu. Asıl adı *Şerif*'tir. Bazı kaynaklarda doğum ve ölüm tarihleri konusunda çelişkiler bulunmaktadır.

Dedesi ve babasının da aşık olması nedeniyle aynı gelenekle büyüdü. Küçük yaşlarda Ardanuç'ta medrese eğitimi gördü. Yaklaşık 18 yaşında Erzurum'a giderek *Abdurrahman Gazi* türbesinde kaldı.

Önce Şam'da, daha sonra İstanbul'da askerlik yaptı. Bu dönemde yazdığı şiirlerle, söylediği türkülerle tanındı. Askerliği sırasında gördüğü bir rüyada bir komutan tarafından verilen badeyi içerek *Şöhreti* mahlasını aldı.

Askerlik dönüşü genellikle köyünde ve Ardanuç'ta yaşayan *Aşık Şöhreti*, zaman zaman çevre illere giderek döneminde bilen *Çıldırılı Şenlik*, *Yusufelili Mahiri*, *İranlı Ziyneti* gibi aşıklarla karşılaştı.

Yaşamının son yıllarında önce İstanbul'a, oradan da Merzifon'a giden *Aşık Şöhreti*, buradaki bir tekkede birkaç yıl kaldıktan sonra köyüne döndü.

Bazı kaynaklarda doğum tarihi 1795, ölüm tarihi ise 1860 ya da 1865 olarak aktarılmaktadır. Ancak babası *Sıdkı*'nin yaklaşık doğum tarihinin 1768 olduğu düşünüldüğünde *Şöhreti*'nin 1800'lü yılların başında doğmuş olması akla yatkındır.

Cuğolu aşıkların üçüncüsü olarak bilinen *Şöhreti*, bazı kaynaklarda ise 1885 yılında yaklaşık 90 yaşında öldü ve köyünde toprağa verildi.

Acizdir

Sinem içre kurulmuştur bir kazan
Aman dedi kaynamaktan acizdir
Can bülbülü cevlan eder bir zaman
Bu kafeste oynamaktan acizdir

Demeyin gurbette yamandır işim
Çünkü sevdalıyım vardır teftişim
Ecel yastığında ağırır başım
Hasta canım inlemekten acizdir

Bilmezsiz *Şöbret*'in siz havasını
Bu garip gönlümün gam davasını
Kilisede öten şu çan sesini
Bu imanım dinlemekten acizdir

* * *

Ağlarım

Hey yarenler bu bahçede
Bülbülüm güle ağlarım
Kıymetimiz bir akçede
Tez düştüm dile ağlarım

Kısmetimi yel almıştır
Ben sevmişim el almıştır
Bizi zaten sel almıştır
Dolmuşum göle ağlarım

Ben *Şöbreti* şehirlere
Şeker derim zehirlere ;
Gözyaşlarım nehirlere
Götüren sele ağlarım

Bilir

Benim bu derdimi defterler almaz
Arif-i hub kemal işaret bilir
Aslı olmasaydı Kerem de yanmaz
Bu derdi bir Mecnun bir Ferhat bilir

Can beratı hazır durur yüz be yüz
Rica kabul etmez hiç dinlemez söz
O tahsilatını tahsil eder tez
Ne sabır ne karar ne mühlet bilir

Ne için diyorlar bu dünya fani
Hiçbir müftü zaptedemez cihanı
Deme ki bihuzur eyledin beni
Sorsaz sultanıma der Şöhret bilir

* * *

Beni*

Saki ver elinden şu dolu camı
Bir katresi kılsın mestane beni
Deme bu şarapta ne keyfiyet var
Söyletsin efsane efsane beni

Sevda iner aşıkların başına
Bazı hayaline bazı düşüne
Saki sen karışma aşkın işine
Koy görüp desinler divane beni

Şöbreti'ye derler yangındır deyi
Aşk ile sevdaya vurgundur deyi
Bur şuh-i tabana vurgundur deyi
Şema dolandırır pervane beni

* *Aşık Dertli'nin aşağıda ilk dördlüğü aktarılan şiirine benzek bir şiir örneği.*

*Saki ya camında nedir bu esrar
Kıldı bir katresi mestane beni
Şarab-ı la'linde ne keyfiyet var
Söyletir efsane efsane beni*

Gibi

Havalandı gönül bürüdü efkar
Hükmeyle cihana Süleyman gibi
Gece gündüz asla karar edemez
Dolanır dünyayı kahraman gibi

Anadan doğup da dünyada kalan
Kimdir durumunda esrarı bilen
Muhammet dinine düşer mi yalan
Yoralar çeneyi çarçavan gibi

Sadakat kalmadı yoksulda bayda
Geçti ömür cism ü canım hay hayda
Beyçare *Şöbreti* muhacir köyde
Geçirdi ömrünü yelkovan gibi

* * *

Yazıktır*

Oğlum bencileyin düşmüş hicrana
Ayrılık derdine yanar yazıktır
Aşka meftun olmuş şema pervane
Bu mum başa çıkmaz söner yazıktır

Aşığı görenler derler delidir
Kimi der mevlanın abdal kuludur
Bu sevda dert hicran kaygı yoludur
Ahiri üryana döner yazıktır

Yavrunun başında söyle *Şöhreti*
Buna söz kar etmez öyle *Şöhreti*
Ne çare takdiri böyle *Şöbreti*
Gider viraneye konar yazıktır

* *Şöbreti*'nin, bade içip aşık olduktan sonra bir süre hastalanan oğlu *Cesimi*'ye söylediği deyiş.

Aşık Tekmili

1895-1954. Artvin'in Orcuk (şimdiki adı Oruçlu) köyünde doğdu. Asıl adı *Gülağa*'dır.

Küçük yaşlarda gördüğü bir rüyada bade içerek aşık oldu ve *Tekmili* mahlasını aldı. Bu dönemden söyle şiir söylemeye başladı ve yörede adı duyuldu.

Yaşamı ve şiirlerine ilişkin ayrıntılı bilgi bulunmaktadır. Doğum ve ölüm tarihleri de buna bağlı olarak kesin tarihler değildir.

Rastladım

Dinleyin ağalar vasf-ı halimi
Sabah seherinde neye rastladım
Kolları çamlıdır bilekler beyaz
Yeni on beşlemiş aya rastladım

Beyaz fistan giymiş içinde gülü
Etrafa şan verir yanakta alı
Nazik nazik söyler o şirin dili
Beli ince selvi boya rastladım

Suda balık yalpa vurur düz gider
Çok fasıl eylesem korkem söz gider
Gördüm simasını sandım kız gider
Ben bir tutulmayan toya rastladım

Tekmili söylüyor bilin ki sahih
Yüreğinde çoktur efkarı ahı
Nasip olsa görsem o nazlı yarı
Tekmili görmedim güya rastladım

1894 - 17 Ağustos 1974. Şavşat'ın Kuçen (şimdiki adı Kocabey) köyünde doğdu. Şairlik geleneğinin egemen olduğu bir ailede yetişti. Şiiri ve aşıklık geleneğinin küçük yaşlarda öğrenmeye başladı. Şair ve din adamı *Muhammet Recai*'nin torunudur.

İlk eğitime köy medresesinde başladı. Daha sonra İmerhev'in (şimdiki adı Meydancık) Balıklı köyünde *Hacı Mevlüt Efendiden* Kuran öğrendi. Bir süre sonra Söğütlü köyünde açılan *Dar'ül Hilafet-ül Aliyye* adlı okulda eğitimini tamamladı.

Daha çocuk denecek yaşta aşık olduğu Safiye adlı kızla 1915 yılında evlendi. Ancak kısa süre sonra eşinin ölmesi üzerine 1917 yılında Elvida ile evlendi.

Genç yaşta yeni Türkiye'nin kurtuluş mücadelesinde aktif olarak yer aldı. Bu döneme ilişkin anı ve düşüncelerini de daha sonra bir kitapta aktardı.

Şiirlerinde özellikle dini konuları ve ahlak sorunları işleyen *Abdul Mecit Tokdemir*'in, "Oğluma Öğütler" (1964) ve "7 Mart Kahramanları" adlı kitapları yayımlandı. Ayrıca "Mektubat", "Artvin'de Edebiyat" ve "Süzülmüş Sözler" adlı yayına hazır 3 kitabı basılma olanağı bulamadı.

Gösterir

Muhasip ol sen alimle otur kalk
Sana yürüyecek yolu gösterir
Kamillerin sohbetine tut kulak
Bülbülsen konacak dalı gösterir

Her olur olmazla ülfet eyleme
Cahille oturup sohbet eyleme
Ehl-i marifetten nefret eyleme
Geçmiş geleceği hali gösterir

Devredip alemleri gezmek istersen
Geçmiş geleceği sezmek istersen
İlminle bir eser yazmak istersen
Sana koklayacak gülü gösterir

İlimlerde çok kimyalar doludur
Bu yol oğlum ehl-i irfan yoludur
Bu mevcudat bir halikin kuludur
Tokdemir yüzene gölü gösterir

* * *

Gözle

Böbürlenip ne gezersin dünyada
Ebedi yatacak yerini gözle
Kimse baki kalmaz fani dünyada
Bugün geldi geçti yarını gözle

Ey düşün mazini ey oku salın
Kimseyle olmasın hiç kil ü kalın
Nameşru kazanma servetin malın
Ver fakir hakkını varını gözle

Geçti günler geleceğin fikreyle
Her nefeste halikine şükreyle
Nefsin arzuların durma terkeyle
Kalbindeki iman nurunu gözle

Güzün tedarikin yazdan gör oğlum
Kışın yiyeceğin güzden gör oğlum
Hayatın seyrini bizden gör oğlum
Tokdemir der hayır şerrini gözle

Güvenme

Dayanmak çün elde tutmak istersen
Sağlam olmaz her asaya güvenme
İnci mercan lal u gevher yığnağın
Koruyamaz her kasaya güvenme

Riya için hu çekerler bazısı
Hakikatte çoğu tavşan tazısı
Ne müftü müderris Bağdat kazısı
Nebi deyip her Musa'ya güvenme

Her söylenilen söz kıssa olamaz
Kıssa olsa bile hisse olamaz
Her babasız çocuk İsa olamaz
Emin deyi her İsa'ya güvenme

Tokdemir bu kasa servet senindir
Servetin koruyan devlet senindir
Bu devleti kuran millet senindir
Tanı yasan her yasaya güvenme

* * *

Yok

Ne yatarsın gafil usanmaz gibi
Gezip dolaşacak vatanın mı yok
Yürümezsın asla göz görmez gibi
Yoksa bu vatana hürmetin mi yok

Aç gözün komşuna eyle sen nazar
Tamir etmiş bağın dolanıp gezer
Gel utan Allahtan sen eyle hazar
Yoksa öz özüne şefkatin mi yok

Şükür bahçıvanız bizler bu bağa
Koşup yürüyelim sol ile sağa
Çalışıp çikalım tepeye dağa
Yoksa çalışacak kudretin mi yok

İmar et bağını noksan kalmasın
Hisar et her yanın ağyar girmesin
Bağın viran edip meyven dermesin
Tokdemir der yoksa niyetin mi yok

İster

Cehlinden bihaber olan çok kimse
Her mecliste konuşmaya söz ister
Mevsim ayırt etmez bilmez yaz kışı
Isınmaya ağustosta köz ister

Bir kalem bir kağıt eline almış
Ya birgün iki gün mektebe gelmiş
Ya ikmale ya da sınıfta kalmış
Özünden bihaber olan öz ister

Ne farzı vacibi ne de sünneti
Ne kendin düşünür ne de milleti
Gözden alil görmez hiç hakikati
Hakikati görmek için göz ister

Vacibi sünneti farzı bilmeyen
Kevakibi şemsi arzu bilmeyen
Tekellüm taahhür tarzı bilmeyen
Her meclise çıkabilir yüz ister

Öz gelenek öz adetin öz işin
Öz mimarın öz sanatın öz işin
Ne yazını bilir ne geçen kışın
Dört mevsimi bilmez ille yaz ister

Ne edep ne erkan ne de yol bilir
Ne sümbül ne lale ne de gül bilir
Ne anane ne milliyet dil bilir
Kendi Türkçe bilmez Türkçe söz ister

Tokdemir özün bil özün imar et
Bozulmasın öz ahlakın imar et
Öz dilini öz dilinle imar et
Dil tekellüm eder gönül naz ister

Ömrün Var

Ömrün var evladım baharı yazı
Mevsimsiz zamansız yazlanmayasın
Dur huzuru hakka eyle niyazı
Ondan başkasına nazlanmayasın

Bu ömrün baharı gelir yaz geçer
İlkbahar sonbahar gelir güz geçer
Meserret mezerret gelir haz geçer
Elin kem gününde hazlanmayasın

Tokdemir hizmet et vatana karşı
Vatanın bağrında yatana karşı
Yurduna saldırıp çatana karşı
Yırtıcı aslan ol gizlenmeyesin

* * *

Taşı

Çağrıldığıın bir meclise gidende
Orda konuşacak güzel söz taşı
İncinme incitme deme kem sözü
Herkes ile görüşecek yüz taşı

Çok seri olma sen durgun ol sözde
Tebessüm dudakta güler ol yüzde
Oynatma kaşların sabit ol gözde
Aleme hoş nazar eder göz taşı

Ger ilmin yok ise durgun ol otur
Güş ver her kelama müşkülün yetir
Noksanın tamam et bilgini artır
Her meclise varabilir öz taşı

Koru öz yurdunu sen bu vatani
Seyyah ol alemi dolaş el tanı
Her lisana vakıf ol sen dil tanı
Gönül kırma oğlum biraz naz taşı

Tokdemir özün gör özen sahip ol
Faydasız söz deme sözen sahip ol
Kem bakma aleme gözen sahip ol
Bükün vatandaşa kalpte haz taşı

Söyle

Bir sözü kaleme almadan önce
Fikir süzgecinden geçir de söyle
Bir meclis-i ilme girmeden önce
Var ise müfsiti kaçır da söyle

Seyahate sen çıkmadan ilim al
Ger ilmin var ise ele kalem al
Sen yeşile bürün eller giysin al
Tevazu kisvesin biçir de söyle

Yoksula hamî ol yetime acı
İlim adamların eyle baş tacı
Onlar bulur herbir derde ilacı
Nezaket şerbetin içir de söyle

* * *

Yandırır

Eğlen kadd-i mina vasfedem seni
Bir bakışın cism ü canı yandırır
Muhabbetin Mecnun eyledi beni
Bir ben değil her insanı yandırır

Kaşların zülfikar canlara firaz
Rengin kızıl güldür dudağın kiraz
Yetmez mi sevdiğim bunca cilve naz
Davutoğlu Süleyman'ı yandırır

Koynun içi benzer gül gülistana
Zernişan muyların altından şana
Hiç emsalin gelmemiştir cihana
Benim gibi çok civanı yandırır

Oldum ben aşkından divane deli
Bülbülüm gözlerim sen teki gülü
Almak için şıkar kestim bu yolu
Yüzün nuru mah'tabanı yandırır

Mecit der söyledim birkaç kafiye
Al valasın sardırmıştır kofiyeye
Yar ismini sorarsanız Safiye
Yürü'sü sultanı hanı yandırır

12 Şubat 1960 tarihinde Ardanuç'un Hertus (şimdiki adı Konaklı) köyünde doğdu. İlköğrenimi köyünde, ortaöğrenimini Ardanuç'ta tamamladı. Şiire ilgisi küçük yaşlarda başladı. Ortaokul yıllarında şiir yazmaya yöneldi. Dinlediği türkölü halk hikayelerinden etkilendi.

Yöresinin aşıklarından *Efkari*'nin dışında, *Mahzuni*, *Çobanoğlu*, *Veysel* ve *Karac'oğlu* gibi birçok öteki aşıktan etkilendi.

1994 yılından sonra şiirlerinde genellikle *Turanoğlu* mahlasını kullanmaktadır.

Toplumsal eleştiriden sevgiye dek çeşitli konuları işleyen *Turan*'ın şiirlerinin bir bölümü bugüne dek değişik gazete, dergi ve kitaplarda yer aldı.

Sadık Turan'ın bu araştırmada yeralan tüm şiirleri ilk kez yayımlanmaktadır.

Biliriz

Okur yazar olduk diye övünme
Kötü huylar atılmıyor biliriz
Yetmiş milyon insan olan ülkede
Beş bin kitap satılmıyor biliriz

Kirli oyunları erken sezenler
Gönül kapısını açıp gezenler
Barış için huzur için yazanlar
El üstünde tutulmuyor biliriz

Şu zamanda neler gider ne gelir
Doğrular yokolur yanlışlar kalır
Dost bildiğin ciğer söker can alır
Cehalete çatılmıyor biliriz

Alim olan maruz kalır mihnete
Nice sır var hep düşürür hayrete
Dil alışmış dedikodu gıybete
Yalan sözler yutulmuyor biliriz

* * *

Dedim

Ateş almış yanar yanar şu alem
Olanı biteni yazayım dedim
Bu nasıl oyundur nasıl sükunet
Ben de birer birer çözeyim dedim

Mazlumun böğrüne ekilmiş acı
Umut bağlarına dikilmiş acı
Gül diye canlara çekilmiş acı
Bunları sıraya dizeyim dedim

Nerde kan yaş görsem sızlar bu yürek
Alaya yakınım allaka uzak
Zalimin işidir kurulmuş tuzak
Her zulüm yapanı üzeyim dedim

Yeter bunca keder şu kavga yeter
Gönül işkencede yıkılır biter
Çile yumak yumak içime batar
Hepsinin altını çizeyim dedim

Bu Nasıl İbrettir

Bu nasıl ibrettir bu nasıl hikmet
Duyulmaz sedası bağırانların
Ne dostu bulunur ne görür sevgi
Şu barış yoluna çağırانların

Çıksa bir kasırğa gölü dökülür
Yediden yetmişe boynu bükülür
Sızım sızım sızlar ömrü sökülür
Toprağı tırnakla yoğuranların

Kavrulan gönölü sulamaz huzur
Kapıyı bacayı yalamaz huzur
Hülyaya dalsa da bulamaz huzur
Mekansız yuvasız doğuranların

* * *

Göçelim

Yine yeşillendi Kürdevan Dağı
Yol ver bize yaylalara gidelim
Hoş olur gevreği boldur kaymağı
Yol ver bize yaylalara gidelim

Uçar kelebekler ötüşür kuşlar
O güzel yamaçlar delikli taşlar
Pancarcı günleri seherde başlar
Yol ver bize yaylalara gidelim

Tepelerden tepelere yol gider
Yağmur yağar derelerden sel gider
Kovanlardan petek petek bal gider
Yol ver bize yaylalara gidelim

Sonbaharda kurutuyor sazağı
Mezralarda tosun olur buzağı
Ağırlıkla yükleyelim kızağı
Yol ver bize yaylalara gidelim

Turanoğlu çiçeklerle söyleşir
Güzellerle sevgileri paylaşır
Koyun meler kuzuları oynaşır
Yol ver bize yaylalara gidelim

Dönmüş

Okudum bir dosttan gelen mektubu
O ehli kuşlarım azana dönmüş
Diktiğim ağaçlar sürdüğüm tarla
Virane eyleyip hozana dönmüş

Ardıçlı yamaçlar tilki konağı
Sürünün yaylını çoban durağı
Sanatkar ustanın eski çırağı
Kurduğu tezgahı bozana dönmüş

Üstünde gezilen patika yollar
Kurbağa sesiyle ses veren göller
Mis gibi kokan o kırmızı güller
Korkulu düş gibi kapana dönmüş

Turanoğlu der ki kurudu payım
Yürek pare pare büyüdü zayım
Doğup büyüdüğüm o güzel köyüm
Baykuşlar uğrağı mekana dönmüş

* * *

Gelsin

Açıktır kapısı gönül bağının
Her zaman ayağı düşenler gelsin
Gezip dolaşırken karlı dağları
Dumanı boranı aşanlar gelsin

Baharda gözyaşı katsan da sele
Durmadan derdini döksen de yele
Şeyda bülbül gibi aşıksın güle
Alev alev yanıp pişenler gelsin

Tertemiz dünyaya sevgidir reva
Olanı biteni etmezsen dava
Tıbbi yardımından görülmez deva
Sevda ile dolup taşanlar gelsin

Turanoğlu der ki duyur sesini
Aşkın deryasından al da dersini
Ömründe bir kere kır şu hırsını
İbretini görüp şaşanlar gelsin

Giderim

İçinde olduğum ben bu alemi
İnce bir elekten eler giderim
Namertlik yaparak huzur bozana
Dost demem kararı kılar giderim

Hürriyete kem gözüyle bakanı
Maşa olup nice yuva yıkan
İnsan kesip diri diri yakanı
Gönül defterinden siler giderim

Matemli bırakıp ağlatanlara
Mazlumun elini bağlatanlara
Zulüm edip gönül dağlatanlara
Hergün dişlerimi biler giderim

Turanoğlu bu sözlerim sert midir
Fazilette yara açan dert midir
Yalan ile haklı çıkan mert midir
Yalanı başına çalar giderim

* * *

Gördüm

Uçurdum gönlümü kondu köyüme
Okulda boş duran sıralar gördüm
Dolaştım amcamı geldim dayıma
İçimde büyüyen yaralar gördüm

Fener yakıp mahsulleri sulardık
Dost ile ağlayıp dostla gülerdik
Kilo kilo meyveleri bölerdik
Bir köşede kalmış daralar gördüm

Kazan kazan kızılıcığı ezerken
Armudu cevizi ipe dizerken
Koyun ile kuzu ile gezerken
Bar yıkılmış ıssız yöreler gördüm

Selam söyler oldum ben de buradan
Unutulmaz yıllar geçse aradan
Güller solmuş bülbül göçmüş oradan
Geride kaybolan töreler gördüm

İnsana

Bilmem ağlayım mı bilmem gülem mi
Benliğini kayıp etmiş insana
Sistem zembil ile gökten inmedi
Vicdanını toptan satmış insana

Gerçek sözler fayda değil kar değil
Akılsızca davranışlar ar değil
Dünya vatan değil doğa yar değil
Nankörlük gölüne batmış insana

Zulmü ile geleceği haşlayan
Beyinlere yanlış fikir işleyen
Bir de sahte iş yapmayı düşleyen
Tüm emeği topa tutmuş insana

Güvenini kültürünü yok eden
Değerleri mundar eden bok eden
Söylediğim bunca sözü hak eden
Gönlü nasırlanıp bitmiş insana

* * *

Senin

Bu ne garipliktir behey tabiat
Masmavi denizin göllerin senin
Her açan çiçeğin selam dururken
Görülür depremi sellerin senin

Kucaklarken ağaçları taşları
Semalarda uçuşurken kuşları
Saldın üstümüze kara kışları
Kanun gibi işler yelerin senin

Sıra sıra o tepeler bu dağlar
Buhar menzil alır kururken bağlar
Deryalar köpürür ırmaklar çağlar
Öyle bir güzel ki hallerin senin

Mevsimlerin birbirini kovalar
Yıldırımdan hasar görür yuvalar
Yağmur yağar yeşillenir ovalar
Yeryüzünde susuz çöllerin senin

Utansın

Sen üzme kendini vefalı dostum
Sinende bir yara açan utansın
İmkanlar kısılmış ellerin bağlı
Dünyada kötülük saçan utansın

Gördüm ki saçların bembeyaz olmuş
Gönlün ıslak ıslak hülyaya dalmış
Yüreğin kabarmış gözlerin dolmuş
Mazlumları ezip geçen utansın

Bilirim böylesi uymaz şanına
Garaz olur efkarına canına
Akrep gibi sinsi sinsi yanına
Sokulup kanını içen utansın

Bütün değerlere hüsrana düşürüp
Umut dağlarına hicran düşürüp
Mutlu günlerine viran düşürüp
Hele vurgun vurup kaçan utansın

* * *

Var

Gözledim alemi gördüm gözümle
Kendi ayıbını görmeyenler var
Asla uyuşmuyor özü sözleriyle
Söz verip sözünde durmayanlar var

Şu zaman dilimi dönmüş saraya
Zalim katı kural koymuş araya
Sanki medeniyet gelmiş buraya
Haksız hükme hesap sormayanlar var

İnsanın emeği uçtu sır oldu
Yandı bu fazilet yandı kor oldu
Canlar zulüm gördü dünya dar oldu
Halen bu yarayı sarmayanlar var

Halkın yanındayım tasarım böyle
Yüksek dağlar gibi eserim böyle
Zorbanın elini keserim böyle
Mizanda ölçüyü kurmayanlar var

Yeter

Şakşakçı ol öv kendini dalkavuk
Nice nice kirli eli öp yeter
Eğ başını gördüğün her namerde
Vicdanından değerinden kop yeter

Çevir sağa sola süsle boyunu
Sonra göster çirkef olan huyunu
Mazlumların hak ettiği payını
Otuz günde otuz defa kap yeter

Bas üstüne haysiyetin hasır et
Edebini beş paraya esir et
Söyle yalan yüz binlere tesir et
Hakka giden gerçek yoldan sap yeter

Turanoğlu der olmasın darılmak
Ölüm pazarında dörde yarılmak
İstemezsen bir kefene sarılmak
Azraille arkadaşlık yap yeter

* * *

Yuh Olsun

Hayat çizgisinde tutuştuk cenge
Gelen gelir gelmeyene yuh olsun
Mazlum ahı taşıyanı gönlünden
Silen siler silmeyene yuh olsun

Dostluk kervanında zulümü seçen
Kardeşi kardeşe düşürüp kaçan
Var ya böylesine bir yara açan
Bilen bilir bilmeyene yuh olsun

Gördüm şu dünyada nice alemi
Bırakmam elimden artık kalemi
İnsanlığa hitap ettim selamı
Alan alır almayana yuh olsun

Turanoğlu toplum kalsın barışta
Ün kazandı vicdansızlık yarışta
Derim benim ile aynı görüşte
Olan olur olmayana yuh olsun

1915-1995. Şavşat'ın Soporo (şimdiki adı Düzenli) köyünde doğdu. Asıl adı *Vezir Koroğlu*'dur. İlkokulu köyünde okudu. Aynı zamanda medrese eğitimi aldı.

Küçük yaşlardan itibaren şiir yazan *Ummani*, köylerine gelip giden aşıklardan edindiği bilgilerle halk şiiri ve aşıklık geleneğine ilişkin becerisini pekiştirdi.

Yöredeki birçok aşıkla dostluk kurdan *Ummani*, bu aşıkların çoğuyla da deyişmelerde bulundu.

Değişik konuları işleyen Ummani'nin şiirleri yöredeki gazetelerde ve bazı araştırmalarda yer aldı.

Ayrıca Tortum'un Öşvank (şimdiki adı Çamlıyamaç) köyünde doğmuş olan bir *Aşık Ummani* (1915- 1983) ile 1800'lü yılların sonu, 1900'lü yılların ilk yarısında Yusufeli'nin Sarıgöl (şimdiki Taşkiran köyüne bağlı mahalle) köyünde yaşamış bir *Ummani* daha bulunmaktadır. Ancak adı geçen bu aşığın günümüze ulaşmış herhangi bir eseri yoktur.

Düşünmem

Hakkın emri ile geldim dünyaya
Yazılmıştır rızkım varı düşünmem
İtikadım vardır elife ba'ya
Taktirim levhüda karı düşünmem

İstemem dünyada zevki sarayı
Zikrile geçirsem seneyi ayı
Hak yoluna sarfedersem parayı
Yarın kalacağım darı düşünmem

Resul ümmetliyim düşün halimi
Bin bir adı vardır kesmem dilimi
Firdevs-i aladır tutsam yolumu
Gayya cehennemi narı düşünmem

Vezir Umman tutar öğüt alınca
Gökte kuşlar uçar yerde karınca
Arı kovanından balı alınca
Ağaçta yetişen barı düşünmem

* * *

Güler

Okuyunca yazıların
Ona cevap yazan güler
Anlaması çok çetindir
Cevabını düzen güler

Her insana biçme donu
Düşün sırdaşını tanı
Düşününce atar seni
Bazı fitne yüzen güler

ihlastaki bak yazıya
Devam et düşme sızıya
Mahşerdeki teraziye
Günahsızsan mizan güler

Vezir Umman söyler beşten
Ne çıkar gözdeki yaştan
Yarama kavim kardeşten
Ayrılıp da bezen güler

Her Alime

Her alime işittirsem sıradan
Pirler derneğine girenlerdeniz
Böyle yazmış yazımızı yaradan
Erenler safına duranlardanız

Bulsam arif işittirsem sözümü
Hakka doğru çevirmişim yüzümü
Daim yandırıcı aşkın közünü
Özce sinemize vuranlardanız

Uslu mahcup gezdim alem içinde
Çalıştım oturdum hanem içinde
Değirmen öğütür sinem içinde
Nice yıl aşk cengi kuranlardanız

Vezir Umman görün cahil çağda ben
Gül gülistan çiçeklenmiş bağda ben
Görünürüm sanki çoban dağda ben
Meyi mürşidine erenlerdeniz

* * *

Var

Teşrif edin Düzenli'ye köyüme
Ala yüksek yüksek dağarımız var
Bayırında ladin çamı dizili
Ortasında yeşil bağlarımız var

Bahçesi var elma armut kirazı
Kışı biraz ağır hoş olur yazı
Cirit meydanıdır Nahsit'in düzü
Tarihte okunan çağlarımız var

Peteği var vız vız eder arısı
Bal yağdırır yaratana barısı
Çoğununsa vardır koyun sürüsü
İstanbul'a giden yağlarımız var

Vezir Ummani'den sizlere hürmet
Sağlara selamet ölüye rahmet
Bu güzel köyüme eylersez avdet
Size hürmet eden sağlarımız var

Yaslı Gezmem

Yaslı gezmem kederimden
Kendim derman olamam ki
Altmış yıllık eşim benim
Gözyaşımı silemem ki

Şifalar geldi sözümden
Hele bu aşkın yüzünden
Rehberimizin izinden
Haşa asla yılamam ki

Yetmiş yaşıma belli halim
Daim aşkla kalmakalım
Firdevsiye döndü yolum
Hep ağlarım gülemem ki

Vezir Ummani sözünü
Aşk ile yanan közünü
Verseler cura sazını
Tele mızrap çalamam ki

* * *

Yetiş Mektup

Yetiş mektup yetiş yaren eşime
Dertli Numune'ye gittiğimi de
Kan karıştı gözlerimin yasına
Son gün ateş gibi tütüğümü de

Doktor ağır alır dert yanar yanar
Yavrular başımda pervane döner
Bu sinem tekerler atına biner
Ecel masasına yattığımı de

Ol mevlaya arzeyledim halimi
Dedim doktor soldurmasın gülümü
Kızlar bağlar bacağıma kolumu
Cesedim doktora sattığımı de

Vezir Umman arzeyledim sözümü
Şükür olsun hakka açtım gözümü
Tekrar gördüm yavrularım yüzünü
Yine bu dünyaya bittiğimi de

1923 yılında Ardanuç'un Hamagöret (şimdiki adı Hamurlu) köyünde doğdu. Şiirle küçük yaşlarında ilgilenmeye başladı. Yöresi ve Kuzeydoğu Anadolu aşıklarının birçoğuyla tanıştı. İlkokulu Ardanuç'ta okuduktan sonra *Cılavuz Köy Enstitüsünü* bitirdi.

Uzun yıllar öğretmenlik yaptıktan sonra emekli oldu. Duygularının yaşında görevi sırasında karşılaştığı sorunları ve dile getirdi.

Hem yöre aşıkları hem de Kuzeydoğu Anadolu'nun birçok bilinen aşığıyla dostluk kurup deyişmelerde bulunan *Avni Ünsal*'ın şiirleri birçok gazete ve araştırmada yayımlandı.

Hemen her konuya değindiği şiirlerinin bir bölümünü "Gönül Bahçemden" (2000) adlı kitapta topladı.

Avni Ünsal'ın bu araştırmada yeralan tüm şiirleri ilk kez yayımlanmaktadır.

Bakın

Giyinmiş kuşanmış inmiş pazara
Yeşil baş ördeğin gönüle bakın
Bir güzel de uymuş bedene fistan
Selvi boy göstermiş dalına bakın

Yanaklar kızarmış menekşe rengi
Arasam cihanı bulunmaz dengi
Pür neşe geziyor nice ahengi
Sohbeti bir hoştur diline bakın

Ak gerdan üstüne inciler dizer
Bahar çiçeğini eylemiş pazar
Melek yavrusu mu çekiyor nazar
Salına geliyor yoluna bakın

Ünsal sevdim ama sevdiremedim
Mutsuz olduğumu bildiremedim
Asık suratını güldüremedim
Otur da çağlayan seline bakın

* * *

Ben Nedem

Bozuldu havalar karardı iklim
Zamansız yağacak karı ben nedem
Seneler götürdü baharım yazım
Hilal kaş kara göz yarı ben nedem

Bulanık su gibi akamaz oldum
İnişi yokuşu çıkamaz oldum
Kükreyip bendimi yıkamaz oldum
Bu yaşta serveti varı ben nedem

Evvel ben de coşar akar sel idim
Yayla yayla serin esen yel idim
Yaprak yaprak taze açan dal idim
Şimdiki bağbanı barı ben nedem

Ünsal kader neyse odur yazılan
Felek cilve eder durur bizilen
Nelere katlandık gördük gözilen
Verimsiz toprağı kırı ben nedem

Bu Gece

Şenlen gönül coşup bana ak da gel
Sevgilin hatırın sordu bu gece
Giyinme karayı terket çık da gel
Açtı kollarını sardı bu gece

Sarfet külli varın vurdur çalgını
Barış canan ile kaldır dargını
Aldı odasına açtı yorganı
Al yanaktan buse verdi bu gece

Gönül feda eyle bu canı yara
Yarsız değer verme devlete vara
Coşup deli gönül çeksene ara
Yar yarana merhem sürdü bu gece

Ünsal bir lütuftu talihe bakın
Topla çiçekleri gönüle yakın
Ayan değil lakin düş idi lakin
Gönül muradına erdi bu gece

* * *

Dağlar

Çekmiş sinesine beyaz bir tülü
Ezelden ebede töreli dağlar
Sekiz ay kışı var dördü yaz bahar
Yücelikte ikiz sıralı dağlar

Buz tutmuş suları akar elemli
Eser deli poyraz öfkede demli
Yazın en yakın dost kışın da kemli
Olur bu alemin kralı dağlar

Göçmüş ördeği de boş kalmış gölü
Dolmuş geçitleri aşılmaz yolu
Tipisi rüzgarı hepsi de deli
Sineyi şitaya vereli dağlar

Ünsal bu dağlarda yine gençleşir
Gider kötü günler alası gelir
Otudur tahtına kat kat yücelir
Döner özlemine yaralı dağlar

Gezer

Acep ne demişim o cefakara
Surat asar kaşın yukarda gezer
Düşürdükten gayrı ah ile zara
Çağlar sular gibi akar da gezer

Sevgilim demişim dostane candan
Bilmem nasıl kesem cananı dilden
Onu sakınır mı hoyrattan elden
Öldürücü gözle bakar da gezer

Böylesi cananı acep netmeli
Ayırıp gönülden alıp satmalı
Saz çalıp peşinden toyun tutmalı
Gamzesin sineme sokar da gezer

Ünsal saramazsın aşk yarasını
Aşık terketmez ciğerparesini
Yar açsın seninle koy arasını
Birgün ahlarını çeker de gezer

* * *

Gitti

Gezerken rastladım toylu güzele
Avladı kalbimi çaldı da gitti
Taramış saçını koymuş düzene
Sözdü gözlerini güldü de gitti

Dayanılmaz bunun eda nazına
Tanrım düzen vermiş kaşı gözüne
Sanırsın ki dönmüş peri kızına
Aklımı başımdan aldı da gitti

Baksana geçiyor kınalı geyik
Memeler baş vermiş emmeye layık
Alsaydım olurdu ona halayık
Serimi sevdaya saldı da gitti

Ünsal kalpten sever canı cananı
Allah için yoktur sözün yalanı
Şafağın yıldızı mehtabın tanı
Semadan bir peri geldi de gitti

Gönül 1

Nedir çektirdiğin bunca yıl çile
Ben senin önünden kaçamam gönül
Bilirim aşıksın kalpten yorguna
O kalbin kapısın açamam gönül

Sana gel demedi o bağın gülü
Boşuna sızlanıp durursan deli
Giyinmek istersin yeşili alı
Geçti modalı baş biçemem gönül

Bir dem göz atsana evvel çağına
Hizmetçi olmuştun yar otağına
Seyyar olup çıkma eller dağına
O dağın suyunu içemem gönül

Ünsal der dönelim eski sılaya
Ben bu yokuşlarda gezemem yaya
Önüme dikersin kırılmaz kaya
Kırıktır kanadım uçamam gönül

* * *

Kalsın

Uğur olsun mektup ulaş gülüme
De bülbülün ahı gülünde kalsın
Oyalanma sakın dipte köşede
De çektiği çile eline kalsın

Okut satırlarım kara gözüne
De bir cevap ister her an sözüne
Sokul saçlarına değin yüzüne
De hasret yanağın alına kalsın

Biter mi bunca ay sabır etmekle
Yar ne söyler benden içinde sakla
Git sokul kalbine sevgisin yokla
Gözlerim gülümün yoluna kalsın

Ünsal yarıp saramaz canan kol garip
Dolaştığı yerler çevre yol garip
Bağban garip bağda açan gül garip
De gözün katresi seline kalsın

Gönül 2

Ne atarsın kardeş sitem taşını
Gayetle yufkadır kırılır gönül
Gezerim ovayı engini düzü
Yürüyemez peşe yorulur gönül

Ezel viran olmuş mamur bağlarım
Döner mi geriye eski çağlarım
Günleri kovalar gülmez ağlarım
Konuşmaz benimle darılır gönül

Feleğin sitemi cananın kahır
Ah bu ihtiyarlık bu da bir ayrı
Kurtulamam elden neyleyim gayrı
Süzülür elekten arılır gönül

Ayrıldı anılar hepsi geride
Yar ile bahsimiz kaldı yarıda
Ne çayır var ne de çimen koruda
Durmaz ilden ile sürülür gönü

Hayali gerçeğe yorarsın Ünsal
Maziyi inceler tatarsın Ünsal
Yitirdin gençliği ararsın *Ünsal*
Çağlayıp akar da durulur gönül

* * *

Gördüm

Sabahın seheri cuma gününde
Oturmuş sevdiğim ağılarken gördüm
Örmeli mendilin tutmuş elinde
Ah edip kalbini dağılarken gördüm

Yığılıp oturmuş çimen üstüne
Darılıp konuşmaz yaren dostuna
Neden ağlar canan acep kastı ne
Akıtmış yaşları çağlarken gördüm

Dedim hasret misin ana babaya
Dedi ki ağlarım çekil sana ne
Dedim sonra halin varır yamana
Al yerine kara bağlarken gördüm

Memelerin

Evvel bahar geldi bezendi bağlar
Karışacak güle yar memelerin
Yad bülbüller konarsa yar yanına
İlikle göğsünü sar memelerin

Şeyda bülbül olup bağına konsam
Talihsiz gönülü neşeye salsam
Arayı arayı tenhada bulsam
Ne çeker elimden gör memelerin

Al baharlı günler bitip dolanda
Hazan vurup bağın gazel olanda
Mevsimi kış gelip birgün bulanda
Gör nasıl üşütür kar memelerin

Ünsal der dönmüşüm çıplak bir dağa
Kol uzatamadım dala yaprağa
Ölüm gelir cismim alır toprağa
Uğra mezarıma sür memelerin

* * *

Var Senin

Nasıl sevmeyeyim sevdiğim seni
Boyun selvi dalı hazzın var senin
Bahar kelebeği oldun içimde
Kırmızı güle denk yüzün var senin

Gönlüm bir aradır sen de çiçeği
Kalbimde yaptırdın köşkü saçağı
Vallahi söylerim doğru gerçeği
Şeyda bülbül gibi nazın var senin

Seni sevdim oldum kalpten yaralı
Dudağın kirazlı gözün karalı
Bağlar gülşenisin dağlar maralı
Alevli çıralı gözün var senin

Ünsal görmedin mı kaş eğmesini
Vefasız güzelin tutma yasını
Kalbim bir teyiptir aldı sesini
İçimde sözünden izin var senin

Olma

Gafil olma gönül bu dünya fani
Ayarla huyunu kırıcı olma
Sevgi topla sevgi ver insanlara
Düşlerin kötüye yorucu olma

Huyun hası olsun kalbi hislerin
Bezektir özüne sevgi süslerin
Sil içinden zalim kinli pusların
Olmuşa parmağın sarıcı olma

Mal yalan mülk yalan sevgidir kalan
Isırmasın seni kötümser yılan
Hüner sevmektir değildir yalan
Kötülüğe ödün verici olma

Sev ki sevilesin dışlanmayasın
Dilerim ki kinden hoşlanmayasın
Nefretle toplumda taşlanmayasın
Kötünün yurduna varıcı olma

Ne güzel sohbettir sevmek sevilmek
Mideye şifadır sevilen yemek
Sevgiyle kabuldür her türlü dilek
Sevilmeyen bağa korucu olma

Yareni yoldaşı insanları sev
Kırık kalple senden küsenleri sev
Öfkeye pes deyip susanları sev
Mazlumlardan hesap sorucu olma

Yunus Emre sevgi yılıdır bu yıl
Toplamış kalbine sevgileri bil
Şairler alası olmuş örnek kul
Oku kitabını yericı olma

Ne büyük nimettir güzelim ahlak
Fazileti sever o cenabi hak
Sevgi ile çarpsın içinde yürek
Sakın ahlaksıza aracı olma

Ünsal sevilen ol sevesin kulu
Nefsine uyup da şaşırma yolu
Koy sana desinler aşırı deli
Kötüler tarlasın sürücü olma

Seher Yeli

Ersersin yüzüme sabahta tanda
Gir yarin koynuna es seher yeli
Al uykuda ise kaçırma onu
Konmuşsa yüzüne toz seher yeli

Ona söyle seven kalbi yıkmasın
Her gelip geçende kaşın çatmasın
Değersiz kul gibi alıp satmasın
Anlat hallerimi tez seher yeli

Bana nispetle salınıp gezmesin
Acı sözleriyle bağrım ezmesin
Alınıp sözünden herdem kızmasın
Hakkımda atmasın söz seher yeli

Ünsal der Tanrıdan neler dileğim
Kime bel bağlayım kime söyleyim
Şikayetim ona niyaz eyleyim
Bana bir arzuhal yaz seher yeli

* * *

Seni

Yaylımlı gür yeşil bir ova olsam
Yayılsam yurduma beslesem seni
Ben bir gül dalında has yuva olsam
Gelsen gül yanında seslesem seni

Teli turna olsan gezsensin havayı
Göç tutup terketsek köyü sılayı
Yaban ellerinde kursak yuvayı
Sözlerimle yorup uslasam seni

Seni örselemiş vefasızca baht
Çekilir mi gülüm çilekeş hayat
Olsan sarayımda bir sultan-ı taht
Yakuti taş ile süslesem seni

Ünsal der olmuşsun saray sultanı
Mesken eyleyelim bir تنها yeri
Döksem dertlerimi ağlasam zarı
Akan gözyaşımla ıslasam seni

Sevdiğim 1

Oturmuş da hazin hazin düşünür
Ne düşünür neyi diler sevdiğim
Ak elleri koymuş başın üstüne
Bakar enginlere dalar sevdiğim

Nedendir bilseydim bunca kasavet
Bozmuş endamını sararmış surat
Kızarmış güleri ufuklar serap
Ağlamış mı yaşın siler sevdiğim

Gezerken ellerin toplar koynuna
Neden gam yükünü takmış boynuna
Ahım mı ulaştı yoksa aynına
Kimbilir ne zaman güler sevdiğim

Ünsal Mecnun etti beni o gözler
Canana değişmem nur olsa kızlar
Kalbim ona çarpar içerim sızlar
Nidem ki sinemi deler sevdiğim

* * *

Sevdiğim 2

Giyinmiş yeşili gider salını
Ayrılır obadan kenar sevdiğim
Takınmış hırkanın açık dalını
Naz ile pınara iner sevdiğim

Doldurup testisin koyar beline
Yanakları dönmüş bahar gülüne
Bülbül olmuş düzen verir gülüne
Pınardan neşeli döner sevdiğim

Bahar seli gibi çağlar da akar
Kirpiğin ok etmiş sineme çakar
Edalı bakışı canımı yakar
Elmas taşı gibi yanar sevdiğim

Ünsal dayanamaz bunun nazına
Tafra ile cevap verir sözüme
Sonu geldi sabrın bakmaz yüzüme
Birgün bu ahlarım söner sevdiğim

Usanmaz

Ben ne derim gerçek olan sevgiye
Konuşur koklaşır diller usanmaz
Coşa gelir gönüller dudak oynar
Sarmaş dolaş olur kollar usanmaz

Mutluluk desteği gülümser yüzün
Solmaz iekleri baharın yüzün
Sevenler eline alınca sazın
Okunur türküler teller usanmaz

Hoş mutlu y r rl r ömür yolunu
Sevgiler doldurur yaşam g l n 
Yadlar durduramaz sevgi selini
Gerçek seven  zl  kullar usanmaz

Yoldaştır doğanın yeşili alı
Bülbüller  terse coşturur g l 
Etkilemez kışın poyrazı yeli
Dört mevsim g l deren eller usanmaz

Sevgililer g n  coşsun erenler
Kınansın seveni hakir görenler
Sevmeze karşıdır sevgi derenler
Sevgiyi toplayan güler usanmaz

Ferhat şirin için kayalar deldi
Kerem de Aslı'ya yandı yakıldı
Sevgiler garibin yüzüne güldü
Sevgiyle filizli dallar usanmaz

Sevgisiz bir yaşam çilekeş  l m
Rastlamaz işlerin ters döner y n n
Saygıyla izlersen sevenler yolun
Y resin laleler g ller usanmaz

Sevgiye saygıya aşıksın  nsal
Sevgilerle dolu taşıksın  nsal
Sevgiler yuvası beşiksın * nsal*
Aşkımla gezdiiğim yollar usanmaz

1918 yılında Şavşat'ın Kuçen (şimdiki adı Kocabey) köyünde doğdu. Asıl adı *Gülpaşa Tokdemir*'dir. *Kuçenli Recaî*'den günümüze ulaşan bir geleneğin belirleyici olduğu bir sülaleden gelmektedir.

Yaklaşık 15 yaşlarında rüyasında gördüğü kıza aşık olduktan sonra bağlama çalıp türkü söylemeye başladı. Askerdeyken köyüne gelip sevdiğini kaçırmak istedi. Ancak köyüne vardığında, sevdiğinin iki gün önce evlendiğini öğrenince düşüncesinden vazgeçti. Sevdiğine kavuşamaması üzerine Şavşat'ı terkederek (1950) Adapazarı'na göçtü.

Türkölü halk hikayelerini ustalıkla anlatmasıyla tanınan *Aşık Yanguni*, 1971'den itibaren her yıl *Konya Aşıklar Bayramı*na katıldı ve atışma dalında başarılar gösterdi.

Aşık Yanguni, yörede anlatılan geleneksel türkölü halk hikayelerinin birçoğunu bilmesi ve anlatmasıyla olduğu gibi, kendi özgün hikayesi "Casim Şah" ile de tanınır.

Aşık Yanguni'ye ilişkin *Hayrettin Tokdemir*'in "Aşık Yanguni, Hayatı ve Şiirleri" (1980) adlı araştırması yayımlandı.

Aşık Yanguni'nin bu araştırmada yer alan tüm şiirleri ilk kez yayımlanmaktadır.

Ağlarım

Otuz aydır asker oldum
Bağlandı yolum ağlarım
Küçük bir izine geldim
Oldu bir zulüm ağlarım

Geldim ki iş işten geçmiş
Yad eler şerbetin içmiş
Gördüm ki sevdiğim köçmüş
Büküldü belim ağlarım

Yar beni gözünden atmış
Ettiği vadey' unutmuş
Yadlar ile sohbet etmiş
Tutmuyor dilim ağlarım

Yanguni'yim gönül verdim
Ben yarın yar benim derdim
Eller kapısında gördüm
Üzüldü elim ağlarım

* * *

Dünyasın

Az çok keşfeyledim dünya ben seni
Anladım ben seni yalan dünyasın
Allah seni var eylemiş bir fani
Çeşitli dertlere salan dünyasın

Bazısına devlet vermiş var vermiş
Bazısına hiç tükenmez zar vermiş
Bazısına gayet sadık yar vermiş
Bunların sonunu bilen dünyasın

Bazıları dertler çeker dermansız
Bazıları gezer yaşar fermansız
Bazı bahçe yapmış bazı ormansız
Elinden bunları çalan dünyasın

Yanguni der Süleyman'a kalmadın
Birgün dönüp bu yüzüme gülmedin
Sis duman bir günde güneş çalmadın
Çeşitli cefalar kılan dünyasın

Bayram Etsin

Hoşgeldin yanıma ey kaş-ı huban
Biz için kapanmış yol bayram etsin
Seni gelir diye etmezdim güman
Ver destin destine el bayram etsin

Gelir diye gelmez idi aynıma
Yıkılmaz bir bina kurdun göynüme
O nazik kolların dola boynuma
Sen de sen de iki kol bayram etsin

Kirpiklerin oktur kaşı hilalim
Gözlerin kaynağı olur zülalım
Nasip değil muradımız alalım
Bari konuşalım dil bayram etsin

İnelim bağbanı olduğum bağa
Gönül bir olunca bağa nur yağa
Elim gitmez güllerimi dermeye
Nevreste çiçekli dal bayram etsin

Bayram oldu kuşlar bile karışır
Kan edenler bile bugün barışır
Niceleri hasretine kavuşur
Sen de *Yangun*'nin ol bayram etsin

* * *

Ne Bilir

Benim gibi dertlilerin derdini
Başa gelip çekmeyenler ne bilir
Terkedenler vatanını yurdunu
Hasret yaşı dökmeyenler ne bilir

Aşık oldum diye ne idi suçum
Çekildi sıladan kervanım göçüm
Ferhat gibi bir vefasız yar için
Sal kayalar sökmeyenler ne bilir

Ne yapsan yıkılmaz hicran kalesi
Her çektiğim bu kahrımın belası
Bitmez oldu *Yanguni*'nin çilesi
Kumdan urgan bükmeyenler ne bilir

Elveda

Tüm bütün ahbabım eşim
Size elveda elveda
Sülalemlerim kavim kardeşim
Bize elveda elveda

Hasretle ayrılam sizden
Seçilirim içinizden
Yine görüştürsün yezdan
Göze elveda elveda

Köyüm dört yanı toprak oluna
Bağ bahçesine gülüne
Ana bacıya geline
Kıza elveda elveda

Yanguni'de aşk yarısı
Bugün ayrılık sırası
O sedefli gam curası
Saza elveda elveda

* * *

Haberim Yok

Bu dünya cennet olsa da hayrandan haberim yok
Her yan zevk ü sefa dolsa seyrandan haberim yok
Türap ağzın açmış bekler ne güler ne oynarsın
Uğrasam yol ağzına devrandan haberim yok

Soran yok ki gafillere dünya bir cennet midir
Cani dilden maç izlemek farz mıdır sünnet midir
Bunca saçılıp gidenler yeri bir sohbet midir
Haber vermez geri dönmez kervandan haberim yok

Meyil edersen fani dünya elbette ki aldatır
Elbet birgün diyecekler neyin vardır ağlatır
Katarlar dönmez kervana bilmesin ne haldedir
Teneşir üstünde dönen üryandan haberim yok

Yanguni bir pınar idim göl oldum taşmaktayım
Dönüşüm baki mekana varıp ulaşmaktayım
Sevdamı çevirdim hakka kavrulup pişmekteyim
Var mı benim gibi ciğeri püryandan haberim yok

Hergün Her Gece

Ateşsiz pervane oldum yanarım
Nedir çektiklerim hergün her gece
Yine sıhhat bulacağım sanarım
Nedir çektiklerim hergün her gece

Yeşil dalın yaprağını budamam
Gidem desem bir tarafa gidemem
Oturup da tatlı sohbet edemem
Nedir çektiklerim hergün her gece

Çalışacak gücüm yok ki çalışam
Takatim yok biraz gezem dolaşam
Bu derdimden anlayan yok halleşem
Nedir çektiklerim hergün her gece

Aşık Yangun gam içinde yüzerim
Her derdimi defter edip yazarım
Şükür olsun sağlığım var gezerim
Nedir çektiklerim hergün her gece

* * *

Kardeş

Yazık kardeş merhametiz yok muydu
Ben kimden sorayım anamı kardeş
Bir haber verecek insan yok muydu
Ulaşıp göreydim anamı kardeş

Anam hasta oldu yazmazsız bana
Bir ateş düşmüştür bu şirin cana
Mahşere dek hasret gitti vah ana
Duman sardı dört bir yanıma kardeş

Haber vereydiniz ben de varaydım
Elim ile bir yudum su vereydim
O gül simasına elim süreydim
Ateş aldı bütün canımı kardeş

Aşık Yanguni'yi bıraktız yasta
Yazık olsun kardeş eş ahabap dosta
Yoksa kapanmıştı o zalim posta
Bir haber göndermek fena mı kardeş

Gülüm

Sana sebep kaçak geldim izine
Duydun mu çiçeğim duydun mu gülüm
Rakiplerin düşmanların sözüne
Uydun mu çiçeğim uydun mu gülüm

Kurtulamam ben bu derin yaradan
Nice yüz bin sene geçse aradan
Yoksa ki sen beni bahtı karadan
Saydın mı çiçeğim saydın mı gülüm

Beni Mansur gibi düşürdün dara
Açtın içerime eylenmez yara
Aşık Yanguni'yi sağ sağ mezara
Koydun mu çiçeğim koydun mu gülüm

* * *

Melül Melül

Yaş sekseni geçti sıhhat bozuldu
Kulak sağırlandı göz melül melül
Motor çekmez organlarım çözüldü
Ayak melül melül diz melül melül

Midemde ağrı var yüzüm gülmedi
Doktorlar derdime çare bulmadı
Yemede içmede lezzet kalmadı
Şeker melül melül tuz melül melül

Gönlümüm süruru kalmadı neşe
Kalmadı hayatta gelmeyen başa
Bütün organlarım dönüştü kışa
Bahar melül melül yaz melül melül

Defterler doldurdum nice eserler
Birgün de bunları kim yazdı derler
Hatırıma düşüyor gezdiğim yerler
Yollar melül melül iz melül melül

Yanguni içinde gizlidir yaram
Tabipsiz yarayı ben nasıl saram
Derdimi def eden bağlamam curam
Mızrap melül melül saz melül melül

Korkarım

Taze bir fidansın elim sürdürmem
İncinir yaprağın dalın korkarım
Korumak isterim kanat gerdandan
Gölgede sararır alın korkarım

Benden başka ayrı ateşe yanma
Kıskanırım ayrı isimler anma
Her halin muhabbet şahıdır ama
Aksi cevap verir dilin korkarım

Şekerle yoğrulmuş dilin dudağın
Züleyha'dan fazla güzellik çağın
Yeni çiçeklenmiş nevrete bağın
Yadlar koklamasın gülün korkarım

Yanguni taktirim yerim bulmadan
Murat alıp sevinmeden gülmeden
Soyadın değişip benim olmadan
Yadlar eylemesin gelin korkarım

* * *

Neylerdin

Şükür et ki seni insan yaratmış
Eğer hayvan yaratsaydı neylerdin
Etrafını rızkı ile donatmış
Her rızkını dar etseydi neylerdin

Bahçe vermiş çiçek vermiş gül vermiş
Gezip dolaş yürüyecek yol vermiş
Hikmetinden ayak vermiş el vermiş
Yılan gibi sürütseydi neylerdin

Fakir olsan kimse elin tutmazdı
Saltanatsız bülbüllerin ötmezdi
Zülmetseydi ektiklerin bitmezdi
Nebatâtın çürütseydi neylerdin

Aşık Yangun bu halleri fikretmiş
Gece gündüz verdiği şükretmiş
Türlü çeşit Kevser sular akıtmış
Her tarafı kurutsaydı neylerdin

Ne Diyem

Açıldı içimde eylenmez yara
Kime gidem ne danışam ne diyem
Aradım derdime bulmadım çare
Kime gidem ne danışam ne diyem

Her türlü emrine olmuştur razı
Günde yetmiş defa yokluyor bizi
Silinmez alnıma yazılan yazı
Kime gidem ne danışam ne diyem

Kadere razı ol *Yanguni Paşa*
Emrinden şikayet eylemem haşa
Dilerim emeğim gitmesin boşa
Kime gidem ne danışam ne diyem

* * *

Sazım

Gel beri bir azım vasfın eyleyim
Her zaman benimle gezersin sazım
Candan aziz yoldaşımsın sen benim
Çıkınca kılıftan göz alsın sazım

Yüz altmış parçadır senin sedefin
Söylenir alemde vasfolur lafın
Nerde dertli olsam istersin affın
Her hubbemi sen mi sezersin sazım

Cilvelidir orta yerde sekişin
Mislin menekşedir güldür kokuşun
Tavus kuşu gibi göğsün nakışın
Nişanlı kızlara benzersin sazım

Her makama uygun dudu dillisin
Cilvelisin vasfolunmaz hallisin
Bekar kızlar gibi allı pullusun
Çok sazın zevrakın bozarsın sazım

Yanguni vassettin öz vassf-ı halin
Yüz bin emek ile düzdüm temelin
Sevdiğimin sevdasına üç telin
Dokundukça bağrım ezersin sazım

Niçin Ah Etmezsın

Niçin ah etmezsın divane gönöl
Kimse bu derdime çare bilmez ki
Herbir meclisime durmaz gelirdi
Daha meclisime varabilmez ki

İçerimde tutuşmuştur közlerim
Dertli koyun gibi kabar muzlarım
Dokunmayın koy ağlasın gözlerim
Daha yar yüzünü görebilmez ki

Bu dertli Yanguni derdini yazar
Gönlüm yangın eder canından bezer
Eller sevdiğiyle sallanır gezer
Yanguni yarini sarabilmez ki

* * *

Sılaya Doğru

Bir hasrettir yine düştü canıma
Bu vâsf-ı hallerim sılaya doğru
Felek hisar çekmiş dört bir yanıma
Açılmaz yollarım sılaya doğru

Kılındı bayramlar saflar söküldü
Gurbetliler bir köşeye çekildi
Eller havalandı yaşlar döküldü
Uzattım ellerim sılaya doğru

Hani sallandığım topraklar taşlar
Hani hasret annem hani kardeşler
Hani yaren yoldaş ahbaplar eşler
Açarım kollarım sılaya doğru

Virandır gönlümde bu aşkın şehri
Paslandı hazneler lal u gevheri
Gönöl yaylasında aşkın rüzgarı
Esiyor yellerim sılaya doğru

Fani dünya ben feleği bilirsem
Baykuş gibi çok viranda kalırsam
Yanguni der gurbet elde ölürsem
Savrulur küllerim sılaya doğru

Sevdiğim

Bugün yine şad eyledin beni yar
Düşmüş idim ah u zara sevdiğim
Etmiyor bu gönlüm bir sabr-ı karar
Sendedir derdime çare sevdiğim

Ateşle geçiyor civan çağlarım
Aşkın ile ciğerimi dağlarım
Sanma ayrı yare gönül bağlarım
Ben değilim kalbi kara sevdiğim

Yanguni'yim çağırın da bulursam
Konuşmayla muradımı alırsam
Eğer kavuşmadan asker olursam
Gönderiler bir diyara sevdiğim

* * *

Uzak Ol

Şekil kıyafetliy' bir adam sanma
Çok konuşup taşanlardan uzak ol
Yüzüne gülene çok da inanma
Sana kuyu kazanlardan uzak ol

Hiçbir kumarcının olmaz karları
Gözüne görünmez hiç zararları
Toplayıp peşine kafadarları
Meyhaneye koşanlardan uzak ol

Birgün doğrulmaz ki gani mevlaya
Herşeyi kaybeder yok diye diye
Hiçbir vakit yüzü gitmez secdeye
Kametinden şaşanlardan uzak ol

Lüzumsuz konuşan yapamaz sürur
Kendini metheder kendini görür
Çok kötü ahlaktır kibirle gurur
Hindi gibi şişenlerden uzak ol

Yanguni derdini anlatır sazdan
Ahlaklı olmayan tez düşer gözden
Yalancı tez cayar verdiği sözden
Yüzü kara düşmanlardan uzak ol

1925 Ardanuç'un Sagara (şimdiki adı Sakarya) köyünde doğdu. Asıl adı *Halit Karakuş*'tur. Küçük yaşlarda aşıklık geleneğine ve şiire ilgi duymaya başladı. İlkokulu Kılarcet (şimdiki adı Bereket) köyünde okudu.

Kuzeydoğu Anadolu ve özellikle kendi yöresinin usta aşıklarından etkilenerek şiire yöneldi.

Yörede bazı şenliklere de katılan *Aşık Yaralı* bir devlet dairesinden 1983 yılında emekli oldu.

Aşık Yaralı'nın bu araştırmada yeralan tüm şiirleri ilk kez yayımlanmaktadır.

Ardanuç

Yine bahar geldi dereler çağlar
Boz bulanık akar selin Ardanuç
Çiçekleri açtı bahçeler bağlar
Mis gibi kokuyor gülün Ardanuç

Yukarı çıkarsın dağları vardır
Aşağı inersin bağları vardır
Ekşisi tatlısı yağları vardır
Her ağaçtan akan balın Ardanuç

Dağlarında lale sümbül açılır
Çıkıp da dolansan gönlün açılır
Soğuk suları var onda içilir
Serin serin eser yelin Ardanuç

Öz ismim Halit'tir mahlas *Yaralı*
Çıkardım alları giydim karalı
Artan nüfus gider değil buralı
Onunçün kırıktır belin Ardanuç

* * *

Var mıdır

Coşa gelir sular gibi çağlarsın
Nedir bu hallerin zorun var mıdır
Şiirler yazarsın bağrın dağlarsın
İçinde ateşin korun var mıdır

Şiirin düzenli hem de yerinde
Belli ki bir eser vardır serinde
Acep derdin mi var saklı derinde
Sevdiğin bir sima yarin var mıdır

Bana doğru söyle yalan olmasın
Sırrı aramızda kimse bilmesin
Bağında açılan gülün solmasın
Bahçende bülbülün harın var mıdır

Yaralı'yım dostum sana elveda
Sakın sözlerimi sen atma yada
Altmış yıl yaşadın yalan dünyada
Söyle ki bir gram karın var mıdır

Dediler

Dostlar bana gayet övdüler seni
Derindir deryası umman dediler
Kusursuz yaratmış yaratan gönül
Nurlu sima kaşı keman dediler

Arasan bulunmaz böyle bir kişi
İnsana düz bakar değildir şaşı
Fakir fukaraya yardımdır işi
Dertlilere deva derman dediler

Neden böyle yüreğiniz dağlıdır
Şiirler söyletir neye bağlıdır
Bilirim Dervişan dine bağlıdır
Dine bağlı ehl-i iman dediler

Sende vardır lal u cevher yığ'nağı
Söyle bana nerden gelir kaynağı
Yoksa ki ahirden mi bu sağnağı
Coşa gelir zaman zaman dediler

Der *Yaralı* ilerledi yaşıımız
Bir mevlaya kaldı bizim işimiz
Birgün olur teneşirde naşıımız
Ölüm kapımızda her an dediler

* * *

Bana Yolla*

Ela gözlerini sevdiğim dilber
İki satır name yaz bana yolla
O senin bağında açılan gülü
Zülfünün teline düz bana yolla

Seni ki yaratmış noksansız hüda
Bir canım var olsun o sana feda
Sun da ver içeyim bir kadeh bade
Doldur kadehi de tez bana yolla

Yaralı'yım nedir bu benim suçum
Ağardı sakalım döküldü saçım
Ben seni andıkça yanıyor içim
Al yüce dağdan da buz bana yolla

* Artvin'in Yukarı Hod (şimdiki adı Yukarı Maden) köyünden *Sefil Heyrani* ile *Aşık Rahmani*'nin benzer şiirlerini ilgili bölümlerde aktardım.

Dinle ben fakirin vâsf-ı halini
Ne çayır ne çimen çöl oldum gitti
Andırırdım ilkbaharın selini
Şimdi de duruldum göl oldu gitti

Hakikati daim özden severim
Bu yolda olanı durmaz överim
Her işin de normaline uyarım
Haktan ayrılmayan kul oldum gitti

Gönül benim için kötü bir dosttur
Elde bulunmayan birşeyler ister
İyi günüm yoktur daima yastır
Eyyam-ı boralı hal oldum gitti

Hayatta bir kere demedim yalan
Aşık benim içimde eyledi talan
Feryad u ah ettim elimde kalan
Sevdim alamadım el oldum gitti

Kurban olem kadir kıymet bilene
Bilmem ki ne derler döneke olana
Girip çıkmaktayız boş bir kovana
İlahi kudretten hal oldum gitti

Kısa bir haz ile geçti günlerim
Çekilmez bu dertler ondan inlerim
Kadere inanıp kalbim dinlerim
Muhabbet-i aşkım sel oldum gitti

Yaralı her geçen güzeli sevdi
Bu aşkın ateşi sinemi deldi
Tanrı vermeyince hayali kaldı
Kıymeti bilinmez pul oldum gitti

Hocam

Göz göz oldu sinemdeki yaralar
Bir merhemim yoktur yarada hocam
Sizlere karşı da özlemim arttı
Neyleyim dağlar var arada hocam

Emir geldi bize yüce ganiden
İki kardeş teslim oldu aniden
İk' yılda üç kardeş gitti faniden
Şimdi ben kalmışım sırada hocam

Eş dost olmayınca yaşam zor imiş
İçinde yanıyor ateş kor imiş
Huzurlu olmazsa dünya dar imiş
Sanki yaşıyoruz borada hocam

Böyleymiş yazımız levh-i kalemde
Aynı olasılık vardır alemde
Eğer ki gençliğim olsa elimde
Hemen biteri idim orada hocam

Yaralı'yım asla yüzüm gülmedi
Ömrüm göçtü bir murada ermedi
Kör olsun yaşlılık aman vermedi
Artık dayanamam zora da hocam

* * *

Yayla Güzeli

İki güzel gördüm yayla yolunda
Ferace başında yayla güzeli
Aheste giderler kendi halinde
On on beş yaşında yayla güzeli

Sordum yanındaki dedi anamdır
Dedim şaşort mudur dedi tamamdır
Dedim ki çok yahşi dedi yamandır
Hilal var kaşında yayla güzeli

Yaralı'yım duman çıkar serimden
Bir ah çeksem dağlar oynar yerinden
Bir su ver içeyim güzel küründen
Şu dağlar başında yayla güzeli

19. yüzyılda Yusufeli'nin Zor (şimdiki adı Esenyaka) köyünde yaşadığı sanılmaktadır. Doğum ve ölüm tarihlerine ilişkin kesin ya da yaklaşık bir bilgi yoktur.

Zorlu *Karabulut* soyadlı sülaleden olduğu bilinmektedir. Bu geleneğin sonraki temsilcilerinden *Aşık İzni*, *Aşık Zuburi* ve *Aşık Fabri* de aynı soydan gelmektedir.

Şiirlerini aktaran *Aşık Huzuri*'nin anlattıklarına göre, rüyasında bade içerken yarım kalması nedeniyle *Yarımı* mahlasını aldı.

Uzun yıllar gurbette dolaşan *Yarımı*, köyüne yolladığı şiirlerde yakalandığı hastalığı ve sorunlarını aktardığı yöre şairleri tarafından dilden dile ulaşmıştır.

Aşık Yarımı'nin şiirlerine ilişkin fazla bilgi bulunmamaktadır.

Felek

Düşürdü çekti toruna bana hal etti felek
Mail edip kendisine yaman kul etti felek
Esir-i gurbet eyledi düşürdü derde beni
Akıttı gözüm yaşını sanki sel etti beni

Dünyaya mail olanlar birgün terketse gerek
Asiyab-ı dun misali bizi un etse gerek
Nice nevres civanları sonra pir etse gerek
Nice altın madenin sonra pul etti felek

Hasta gönül sakın inme beygu tek viranlara
Hizmetinde sen daim ol kadrini bilenlere
Can u dilden selam olsun ahabab u yarenlere
Sorsalar hani *Yarımı* deyin kül etti felek

1925 - 11 Nisan 2000. Şavşat'ın Mokta (şimdiki adı Savaş) köyünde doğdu. Şiire olan ilgisi küçük yaşlarda başladı.

İlkokul eğitimini Şavşat'ta yaptıktan sonra 1946 yılında *Cılavuz Köy Enstitüsü*nü bitirdi. Uzun yıllar öğretmenlik yaptı. 1977 yılında emekli olup İstanbul'a yerleşen *Yıldırım*, yaşamının son dönemlerini burada geçirdi.

Yaşamında karşılaştığı sorunları ve değişik konulardaki duygularını dile getiren *Yıldırım*, değişik dönemlerde birçok aşıkla karşılaşmalarda bulundu.

Şiirlerinde genellikle *Rıza* mahlasını kullandı.

Değişik konuları dile getiren *Ali Rıza Yıldırım*'ın şiirleri birçok gazete, dergi ve araştırmalarda yer aldı.

Açılır

Gönül bahçesinde aşkın çiçeği
Bazen ilkbaharda yazda açılır
Geçmişten örnek al bil geleceği
Bazı lale nergis güzde açılır

Bazı iş var günden güne yarına
Bazen aşk yarası gider derine
Nasıl misal verem ne diyem sana
Bazı gül gülistan yüzde açılır

Hak bilir bu sırrı keşfedemez kul
Hasta tabibidir ağzındaki dil
Biri lale biri nergis biri gül
Bendetmiş yüzünü sizde açılır

Rıza der çalışma çıkılmaz başa
Zülfün karşı durur doğan güneşe
Gözlerinle tutulmuşum savaşa
Korkarım davası bizde açılır

* * *

Gez*

Neden gururlandın sen sana dilber
Kendi kendin aldatırsın yavaş gez
Madem ki olmuşsun sen bana dilber
Çok nazlanma gururluktan savuş gez

Name yazdım hiçbir selam gelmedi
Bülbül firar etti güller solmadı
Bu dünya ki Süleyman'a kalmadı
Sen bir Mecnun ile Leyla danış gez

Gülü seyretsene dikende biter
Hele yoldan düş gör kim elden tutar
Gönül kırmaz için bir tek söz yeter
Rıza der kelamı yahşi konuş gez

* İlk kez yayımlanıyor.

Yıldız

Yüce dağların başında
Akşam olur doğar yıldız
Bak neler var gözyaşımnda
Ara kenar akar yıldız

Yıldız bana cefa etme
Hemen pencereme bitme
Bazen ordan akıp gitme
Belki canan bakar yıldız

Yıldız sana bakıp güldüm
Derdinden sararıp soldum
Yar gözü var sende bildim
Bana şimşek çakar yıldız

Yıldız bendeyledin beni
Gece seni gündüz günü
Canan seyreyliyor seni
Şevkin beni yakar yıldız

* * *

Güzel*

Maşallah o zalim bakışa boya
Çok zalimleşme ki yalandır güzel
Şahlandırma atı kalırsın yaya
Bu dünya böyle bir talandır güzel

Senin tatlı diye içip kandiğin
Pervaz vurup yücelerden döndüğün
Senin bakıp bakıp gururlandığın
O başında dönen belandır güzel

Şahlar gibi ava şahin salarsın
Ok atıp sinemi orta bölersin
Çok açma yelkeni taşa çalarsın
Rıza der bu nasıl plandır güzel

* İlk kez yayımlanıyor.

Saklanır

Sarrafta sim ü zer sadık dostta sır
Yeşil sarı pembe gülde saklanır
Hainde nedamet dertlide kahr
Zehirle mücevher dilde saklanır

Geçecek ömrümüz olacak rüya
Hepsi bir hakikat değildir hülya
Cehdimiz sadeye safa duruya
Hat'ralar asırda yılda saklanır

Rıza bir hatamız olmasın sakın
Belli olacaktır siyahın akın
Kalacak bir eser adabın takın
Atar temelini elde saklanır

* * *

Zülfün

Ela gözlüm sana şikayet kılem
Hiç bırakmaz beni bağladı zülfün
Müsaade eylemez okşayıp gülem
İdam zincirini yağladı zülfün

Altın perçem zülfün ile bükülmüş
Kalem kaşlar bir kenara çekilmiş
Tel tel olmuş mah yüzüne dökülmüş
Seyrederken kılıç zağladı zülfün

Tertip almış hazırlanmış mest için
Niçin cevredersin yanık dost için
Dökmüşsün yüzüne bana kast için
Yaktı bu sinemi dağladı zülfün

Rıza der zülfüne menekşe taksam
Tel tel olur zülfün ne zaman baksam
Saydım tellerinin birisi noksan
Zalim tarak almış ağladı zülfün

1918-1998. Şavşat'ın Gurnatel (şimdiki adı Susuz) köyünde doğdu. Aşıklık geleneğini ve şiiri küçük yaşlardan itibaren öğrenmeye başladı. İlkokulu Şavşat'ta okuyan Yıldırım, askerlik dönüşünde bir devlet daireesine girdi. Daha sonra başka bir devlet dairesine geçerek 1977 yılında emekli oldu.

Şiir yazmaya ilkokul yıllarında yönelen Yıldırım, sonraki dönemlerde *Müdamî*, *Efkari*, *Deryamî*, *Erkinisli Azmî*, *A. Mecit Tokdemir* gibi yörenin ve Kuzeydoğu Anadolu'nun bilinen birçok aşığıyla dostluk kurdu ve deyişmelerde bulundu.

Hemen her konuyu işleyen *Hazık Yıldırım*'ın yüzlerce şiirinden birçoğu yöredeki gazetelerde ve değişik araştırmalarda yer aldı.

Çeker

Ortalıkta döner kalbi karalar
Fikre göre tayin eder yol çeker
Memlekette aranırken çareler
Doğru göze dolandırır mil çeker

Kalbi hain doğru bakamaz gözü
Aynı kismet sanır kumaşı bezi
Gazeteye verir müstehcen sözü
Ne ağza alınır ne de dil çeker

Kara kaldı kara etmiş yüzünü
Siyasi hırs bürümüştür gözünü
Çirkin çirkef konuşulan sözünü
Ne gergedan taşır ne de fil çeker

Yıldırım milletin dermanı narda
Derman aranıyor sataşma merde
Görmüyor gözleri çekilmiş perde
Ay gün içindeyiz ne de yıl çeker

* * *

Demişler

Örnek olmalıdır atalar sözü
Her gelen dünyadan göçer demişler
Ne kadar yaşarsa kişinin özü
Ektiğini birgün biçer demişler

İlim pazarına yolunu uzat
Raydan çıkmayasın etrafın gözet
Tertemiz insan ol kalbini bezet
Kendini bilmeze naçar demişler

Gençliğinden bıkip deme elezer
Dikenli dallarda durmadan gezer
Aşığın sevdası bülbüle benzer
Bu gülden o güle uçar demişler

Yıldırım yolundan şaşma ağır gez
Her sözü işitme kulak sağır gez
Hakikati duyur susma bağır gez
Dünya böyle gelir geçer demişler

Dokunmasın

Eğer bağban isen bağını koru
Hisar et etrafın el dokunmasın
Girmesin bağına yabancı biri
Kalbi hain olan kul dokunmasın

Kendini bilmezle hiç sohbet etme
Davetsiz bir yere yanaşma gitme
Kem kelim konuşup halkı incitme
Rakibinden sana dil dokunmasın

Herşeye kanaat fazlaya gitme
Her söze karışma olursun fitne
Tek başına alıp bir taraf yitme
Arının yaptığı bal dokunmasın

Yıldırım sırrını deme aleme
Olur olmaz biri alır kaleme
Dikkat et yanılma sözde kelama
Günlerin ayar et yıl dokunmasın

* * *

Düşün

Sonra pişman olmak verir mi fayda
Önceden diyecek sözünü düşün
Ağırlığın tartıp olma hayhayda
Kolda kuvvet var mı pazunu düşün

Sarfet kuvvetini faydalı işe
Kaptırma kendini yanlış gidişe
Dışardan bir iğne dokunsa dişe
Sıhhatin bozulur sızını düşün

Yazını düşün ki güze varasın
Biraz yokuş yürü düze varasın
Karın elli ise yüze varasın
Çağın geçer olur dizini düşün

Yüzünü yemeye karın kaldı mı
Ambarında buğday darın kaldı mı
Evladan yetecek varın kaldı mı
Felekle bölecek kozunu düşün

Kaldı

Geçti zaman gelmez geri
Planlar yarıda kaldı
Çeneler hep kilitlendi
Anahtar Tanrıda kaldı

Yaşım yetmiş ölüm çağı
Göz farketmez siyah ağı
Gazel döktü bahçe bağı
Bütün bal arıda kaldı

Şeyh Sadi Şirazi'nın
Bende bir teli sazının
İhtiyarlık marazının
Asarı deride kaldı

Yıldırım der dünya geçti
Töhmekten ciğerim pişti
İşlerim yamana düştü
Ümidim baride kaldı

* * *

Olmalı

Bu dünyada rahat kalmak isteyen
Özü sözü doğru er olmalıdır
Herşeyden bir lezzet almak isteyen
Alnında kurumaz ter olmalıdır

Çalışmak olmalı başlıca emel
Sağlam bir zemine kurmalı temel
Fertle olmaz bu iş olmalı genel
Böyle düşünecek ser olmalıdır

Şahsından ziyade kamuya çalış
Kayda nizam yoktur bu şekle alış
Korkak olma yürü yapsana dalış
Dizinde tahammül fer olmalıdır

Yıldırım hem oku hem de yazsana
Kardeş olsun keman ile saz sana
Senden küçükleri eder naz sana
Müşkülle savaşmak zor olmalıdır

Olmaz

Eğer insan isen insanca çalış
Bir hayvan misali yatmakla olmaz
İnsanlarla otur insanca konuş
Gördüğün çamura batmakla olmaz

Gül isen bağında bülbülü bekle
Beş on deme kar üstüne kar ekle
Ayva turunç deme bir de nar ekle
Şuna buna çalım satmakla olmaz

Daim yar olmalı vefalı yara
Vefasızdan vazgeç vefalı ara
Bu kısa hayatta çekilme dara
Boş boşuna yanıp tütmekle olmaz

Yıldırım döner mi doğru rahından
Vazgeçmek olur mu ol penahından
Kurtulmak çok zordur yetim ahından
Helali harama katmakla olmaz

* * *

Zay' Olmaz

Dosta yardım eyle elden geleni
Deryaya bıraksan eylik zay' olmaz
Mevla bilir bilmeyeni bileni
Deryaya bıraksan eylik zay' olmaz

Fehmedebilirsen ağı karadan
İkiliği çıkar koyma aradan
Balık bilmez ise bilir yaradan
Deryaya bıraksan eylik zay' olmaz

İhsanları çoktur bize hüdanın
Hedefi cennettir doğru gidenin
Zararı kendine kemlik edenin
Deryaya bıraksan eylik zay' olmaz

Hakikat yoludur sürüp geldiğin
Sonum nedir ağladığım güldüğüm
Yıldırım der benim böyle bildiğim
Deryaya bıraksan eylik zay' olmaz

1955 yılında Şavşat'ın Tibet (şimdiki adı Cevizli) köyünde doğdu. Asıl adı *Ahmet Yaran*'dır. Aşıklık geleneğini ve halk şiirini küçük yaşlardan itibaren öğrendi.

İlkokulu köyünde, ortaokulu Şavşat'ta. Lisesi Kars'ta okudu. 1984 yılında *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*ni bitirdikten sonra *Artvin Sağlık Meslek Lisesinde* öğretmen olarak çalıştı.

14 yaşında gördüğü bir rüyada bade içtikten sonra şiir yazmaya ve bağlama çalmaya başladı. Rüyasında kendisine bade sunan 3 pir, *Yoramoglu* soyundan geldiğinden dolayı bu adı mahlas olarak kullanması gerektiğini belirtti.

Özellikle köylerine gelip giden aşıkları dinleyerek ve zaman zaman onların da yardımlarını görerek geleneğe ilişkin bilgisini pekiştirdi. Ayrıca babasının dayısı *Derviş İlyas*'ın da *Aşık Yoramoglu*'nun gelişmesinde etkisi oldu.

Hemen her konusu işleyen *Aşık Yoramoglu*'nun şiirleri değişik gazete, dergi ve araştırmalarda aktarıldı.

Sonraki yıllarda tanışıp dostluk kurduğu aşıklarla deyişmelerde bulundu. Ayrıca birçok radyo ve televizyon programına katılan Yoramoglu, bir dönem de kendisi bir radyoda program hazırlayarak sundu.

Aşık Yoramoglu, şiirlerinin bir bölümünü «Gönülde Gelenler» (1994) adlı bir kitapta topladı.

Aşık Yoramoglu'nun, bu araştırmada yeralan «Zordur» adlı şiirin dışındaki tüm şiirleri ilk kez yayımlanmaktadır.

Aşığım Deme

Gönül kötü hevesinden
Caymadan aşığım deme
Herdem hakikat sesini
Duymadan aşığım deme

Edep erkan mez'yetiyle
Yüce kıymet izzetiyle
Gerçek aşkın lezzetiyle
Doymadan aşığım deme

Kamillerin kemaline
Onun ibret-i haline
Gerçek yolcunun yoluna
Uymadan aşığım deme

Boşa akıtma yaşını
Kaynat gönülde aşını
Hakkın emrine başına
Eğmeden aşığım deme

Düşme hain arkasına
Bakma sahte markasına
Bir müşşidin arkasına
Değmeden aşığım deme

Gez bu dava sızısıyla
Bu kaderin yazısıyla
Bağrını aşk arzusuyla
Oymadan aşığım deme

Sahip ol mekan sahana
Kötüyü alma kafana
Arzunu bütün cihana
Yaymadan aşığım deme

Yoramoğlu anla bendin
Düşmanına göster fendin
Ölmeden ölüp de kendin
Yuymadan aşığım deme

Aşık Olur

Seda ile nida ile
Zara giden aşık olur
Enelhakkı alsa dile
Dara giden aşık olur

Hakkı açar hakkı yoklar
Hakikat gülünü koklar
Derdini içinde saklar
Sırра giden aşık olur

Hainlere tuzaktır o
Aşk yolunda kızaktır o
Rezaletten uzaktır o
Ara giden aşık olur

O yakındır nezakete
Haktan layık icazete
Hak yolunda ticarete
Kara giden aşık olur

Aşık düşer dilden dile
Dolaşır o ilden ile
İçindeki ateş ile
Nara giden aşık olur

O gördüğü rüya ile
İçindeki hülya ile
Haktan gelen ziya ile
Nura giden aşık olur

*Yoranoğlu** yaşındaki
Gözündeki kaşındaki
Hayalinde düşündeki
Yara giden aşık olur

* *Leb değmez* (dudak değmez) bir örnek olduğundan buradaki •m• harfi yerine •n• harfi kullanılmıştır.

Diye Diye

Aşkın ateşiyle yanan bir aşık
Ömrünü geçirir su diye diye
Seherde uyuyup yatmaz bir aşık
Çağırır mevlaya hu diye diye

Aşık aşk atına bindim bağırır
Bülbül oldum güle kondum bağırır
Aşık olan hergün yandım bağırır
İşte benim halim bu diye diye

Efkarıyla aşık yas verir gider
Dilinde lisana süs verir gider
Aşık maşukuna ses verir gider
Ey sevdiğim beni duy diye diye

Aşıklar düşmüştür büyük bir derde
Arıyor dermanı hani ya nerde
Yorulup takati bittiği yerde
Arzeden halini vay diye diye

Yoramoğlu hakka etmiş gümanı
Sevda yollarında bitmiş amanı
Figan yollarında ömrün zamanı
Onun'çün dövünür tu diye diye

* * *

Döndü

Gönülün dağları yüksek esiyor
Sanki benim gönlüm yaylaya döndü
Vücut gemisine dalga vuruyor
Yine benim gönlüm deryaya döndü

Bu dertleri birer birer sayarım
Varlığımı yaradana dayarım
Şarkta Garpta zulüm olsa duyarım
Sanki benim gönlüm dünyaya döndü

Gönüller Kabedir dokunup yıkmam
Su olsam namerdin yurduna akmam
Kötüden hoşlanmam kötüye bakınam
Ezelden bu gönlüm mevlaya döndü

Adalet çalışmaz divan paslanır
Doğru vicdan keder ile yaslanır
Aşıklar susanda cazlar seslenir
Sanki mücevherler kayaya döndü

Yoramoğlu eder durmadan feryat
Gözümde akıyor Çoruh'la Fırat
Bu nasıl dünyadır bu nasıl hayat
Her geçen seneler rüyaya döndü

* * *

Götür

Sana yalvarırım ey esen rüzgar
Beni bu dünyada gülene götür
Her kime baktımsa kendi hayında
Aşğın derdini bilene götür

Anladım ki bitmez dertler telaşlar
Akıyor gözümde kan ile yaşlar
Derdin biri biter birisi başlar
Arz u maksudunu alana götür

Dereni de gitmiş dermeyi de
Göreni de gitmiş görmeyi de
Ereni de gitmiş ermeyi de
Var ise dünyada kalana götür

Her zaman her yerde hakikat ehli
Yolların incesi tarikat ehli
Özden özü gören marifet ehli
Aşk ile mevlayı bulana götür

İster sefadayken ister cefada
İster çalışırken ister davada
İster yeryüzünde ister havada
Hergün namazını kılana götür

Kimisi dolanmış çöllerde kalmış
Kimisi kavrulmuş küllerde kalmış
Kimisi yorulmuş yollarda kalmış
Ferhat gibi dağı delene götür

Yoramoğlu aşkla hep yana gibi
Derviş Yunus'taki aşına gibi
Konya'da Şems ile Mevlana gibi
Hakikat aşkına dalana götür

Gurbet Elde

Gözyaşımı derya gibi
Döküyorum gurbet elde
Dicle Fırat Nil misali
Akıyorum gurbet elde

Kimler bakar garip yüze
Mevlam böyle yazmış bize
Bu bağrımı ateş köze
Yakıyorum gurbet elde

İzlerim zaman çağını
Çekerim aşk merağını
Bu sevdanın çakmağını
Çakıyorum gurbet elde

Aşıkların sızlar bağı
Vardır sinesinde ağrı
Bu boynumu dosta doğru
Büküyorum gurbet elde

Yoramoğlu işte böyle
Arzusunu döker dile
Haber gelir diye yele
Bakıyorum gurbet elde

* * *

Kalırsın

Konuştur alimi her zaman dinle
Söyletme cahili derde kalırsın
Eğer aklın varsa kendini anla
Nefsine uyma ki darda kalırsın

Kötü bir mekanda arsa tutarsan
Hakkın buyruğunu kısa tutarsan
Hergün meyhanede masa tutarsan
Birgün de çıkamaz orda kalırsın

Takılırsan heves ile hevana
Kötülüğü yağdırırsan yuvana
Sermayesiz giden isen divana
Hesabın görülür narda kalırsın

Taktiri unutan boş bir kafayla
Lokmanı getirsen derde şifayla
Bin yaşasa bile zevk ü sefayla
Dünya fani sanma burda kalırsın

Dünyanın sesine uyar gidersen
Her fırsatta çıkarını güdersen
Parayı şerefe tercih edersen
Asla yıkanmayan kirde kalırsın

Edebin erkanın arın yok ise
Manevi pazarda karın yok ise
Ebedi alemde yerin yok ise
Hele biraz düşün nerde kalırsın

Geçti kervan diye heyhat edersen
Menzilsiz bir yolda sey'hat edersen
Bir fani güzele feryat edersen
Bülbül gibi ah u zarda kalırsın

Boş bir davet ile bakma gurbete
Namerdin sözüyle akma gurbete
Karakışta sakın çıkma gurbete
Baharı beklersin marta kalırsın

Kültürünü tanı töreni tanı
İnsanı insanca göreni tanı
Nerye gider isen sıranı tanı
Geriye itilir arda kalırsın

Dosta akrabaya kötülük yapma
Dünyanın varına inanıp tapma
Aslından neslinden ayrılıp kopma
Bilinmeyen ara yerde kalırsın

Düşürme dilinden sen ilahını
Rehber al kendine şahlar şahını
Alma bu dünyada mazlum ahını
Araf gelir kuşa kurda kalırsın

Karıştırap kattığını bilmesen
El atıp da tuttuğunu bilmesen
Aldığını sattığını bilmesen
Kar elden giderse zorda kalırsın

Yoramoğlu der ki riyakar olma
Yapılanı bozma ziyankar olma
Varlığın içinde isyankar olma
Karun gibi viran yurda kalırsın

Aldanır

Fazla havalardan uçma ey gönül
Dostuna yukardan bakan aldanır
Kendini be enme mala aldanma
Kibir sellerinde akan aldanır

Geçer bu dem hiç aldanma faslına
G z atsana gelip geçen nesline
Yakla sana asaletten aslına
Dosttan akrabadan bıkan aldanır

Ata ecdat yollarını terketme
Sermayeni boş yerlere tüketme
Bir insanı bir insandan  rk tme
Nifak tohumunu eken aldanır

Dünya varlığını  v n p sayma
Kötüden ırak ol doğrudan cayma
Nefsine aldanma  eytana uyma
Hakkın buyru undan çıkan aldanır

Garibin halin sorsan kardasın
Fikrini gerçeğe yorsan kardasın
Hak için bir ta ı  rsen kardasın
Riya  atosunu diken aldanır

Yoramo lu dostlarından kopamaz
Hakkı seven maddiyata tapamaz
Bozulursa hiçbir mimar yapamaz
Gönül binasını yıkan aldanır

* * *

Kendinde Ara

Arkadaş bu hayat yarı tır yarı 
Yıkılsan hatayı kendinde ara
Aşkın ate inden gayrı ateşe
Yakılsan hatayı kendinde ara

Eskiyip  r y en urba misali
Cansız bir e iya torba misali
Namert  ana ına çorba misali
D k lsen hatayı kendinde ara

Hakikat babına koydun mu seri
Sevdanın uğrunda döktün mü teri
Vücut bir binadır hakkın eseri
Sökülse hatayı kendinde ara

İlimin irfanın varsa pazarla
Sana zulmedeni sen de azarla
Milletin gözünde kötü nazarla
Bakılsan hatayı kendinde ara

Kulda kusur bulup gıybete düşüp
Yüzden gözden olup töhmete düşüp
Herkesin gönlünde nefrete düşüp
Bıkılsan hatayı kendinde ara

Yoramoğlu der ki imtihan bura
Çıkma hududunu yasaktır ora
Yarış deryasında kancaya tora
Takılsan hatayı kendinde ara

* * *

Kimse Görmez

Bu sevdanın derdi ile
Ağlıyorum kimse görmez
Kendimi aşk kemendiyle
Bağlıyorum kimse görmez

Bu ömürün dehri ile
Çekilmeyen kahrı ile
Bağrımı aşk mührü ile
Dağlıyorum kimse görmez

Gahi atlı gahi yaya
Bir oraya bur buraya
Bir deryadan bir deryaya
Çağlıyorum kimse görmez

Bülbüldeki zar misali
Ağır ceza zor misali
Dağdan kopan kar misali
Çığlıyorum kimse görmez

Yoramoğlu hak ozanı
Bildim derdimi yazanı
Kaynıyor aşkın kazanı
Buğluyorum kimse görmez

Olmayasın

Dinle bu sözümü aziz kardeşim
Dökülüp savrulup boş olmayasın
Zamana kapılma kendini tanı
Bugün cevher yarın taş olmayasın

Sanma ki bu ömür her zaman yazdır
Hakikat dediğin özden de özdür
Hakka giden yollar doğrudur düzdür
Eğri yola girip şaş olmayasın

Arzın varsa eğer gel de seda et
Zikret yaradanı ona nida et
Bir edep uğruna canın feda et
Zampara gözüne kaş olmayasın

Emir ferman budur dostunla yaklaş
Haramdan uzak ol helalle koklaş
Eğer aklın varsa mazluma yaklaş
Zalimin ağzına diş olmayasın

Tedbirin tembihin yanında olsun
Merhamet duygusu kanında olsun
Hayat pusulası beyninde olsun
Ağustos ayında kış olmayasın

Yoramoğlu hergün bağrını yakar
Sevdanın yurduna sel olup akar
Meyveli ağaçlar toprağa bakar
yukarı bakıp da kuş olmayasın

* * *

Şehirde

Herkes ki köyünden göçtü şehire
O zaman bozuldu hayat şehirde
Herkes parmak çaldı böyle zehire
Onun'çün kesilmez feryat şehirde

Vatandaş terketti bıraktı köyü
Değiştirdi insanın ahlakı huyu
Aldığı havayla içtiği suyu
İkisi de gayet berbat şehirde

Giden gitmeyene oldu çekici
Adam fabrikada karı bakıcı
Köyde ağa olan şehirde bekçi
Bu mudur acaba kıymet şehirde

Bir yandan bir yana kervanın gitmez
Düşersen elinden kimseler tutmaz
Kazandığın para masrafa yetmez
Bitip tükenmiyor zahmet şehirde

Biri birisinin kalmış ardında
Ayrı ayrı durum herbir ferdinde
Nerye baksan herkes kendi derdinde
Arama ki yoktur sohbet şehirde

Yoramoğlu gitmiş aslı astarı
Planı bozulmuş yoktur düsturu
Eski medeniyet eski kültürü
Bulamazsın daha heyhat şehirde

* * *

Zordur

Kimlerde açılır basiret gözü
Mağripten maşrığa görmesi zordur
Dünyanın mimarı olsan da bile
Gönül binasını kurması zordur

Bu işin esrarı bilinse bile
Çaresi imkanı bulunsa bile
Kısmet yoksa dağlar delinse bile
Ferhat'ın Şirin'e varması zordur

Dertlinin haline bakan değilsen
Aşk ile sineni yakan değilsen
Eğer ki Eflatun Lokman değilsen
Dertlinin derdini sarması zordur

Yoramoğlu der ki gönül tütecek
Herşey hitamına birgün yetecek
Bin yaşarsan bile ömür bitecek
Azrail gelirse durması zordur

12 Nisan 1887 - 21 Mart 1949. Yusufeli'nin Zor (şimdiki adı Esenya-ka) köyünde doğdu. Asıl adı *Tevfik Bozkurt*'tur. Aşıklık geleneğini ve bağlama çalmasını küçük yaşlardan itibaren babası *Aşık İzni*'den öğrendi.

Köyünde medrese eğitimi gördü. Yaklaşık 15 yaşlarında, okul arkadaşı ve akranı *Aşık Huzuri* ile birlikte şiir yazmaya başladı. *Aşık Zuhuri* sonraki yıllarda kendisinin ustası olduğunu vurguladığı *Aşık Huzuri*'nin desteğini gördü.

Fuzuli'den, *Bayburtlu Zibni*'ye birçok kişinin eserlerini okuyarak kendini geliştiren *Aşık Zuhuri*, *Aşık Huzuri*'yle birlikte Kuzeydoğu Anadolu'dan Gürcistan'a, Ahıska'dan Kırım'a dek geniş bir alanda dolaştı. Döneminin birçok tanınmış aşığıyla karşılaştı.

28 yaşındayken, 1. Dünya Savaşı (1914-1918) döneminde Rus işgaline uğrayan köyünü terkederek, ailesiyle birlikte Merzifon'a göçtü. Bu göçten sonraki yaşamı daha yerleşik ve imamlık yaparak geçti. Merzifon'da yaşadığı süre içinde de birkaç kere köyüne gidip geldi.

Hem hece hem de divan şiiri formunda örnekler veren *Aşık Zuhuri*'nin hece ölçüsüyle yazdığı şiirler daha çok tutuldu.

Ağla Deli Gönül

Ağla deli gönül haşre dek ağla
Çıktı elden gitti nevres çağların
Ah edip gözünden kanlı yaş çağla
Uçtu bülbül viran kaldı bağların

Neden doğdun böyle bahtı karalı
Gözün yaşlı bağrın göz göz yaralı
Avcısı peşinde ciğer pareli
Maral kaçmış ıssız kaldı dağların

Gönül bir gaflette kalmış ayrılmaz
Meler ağlar kuzuları yayılmaz
Zuhuri beyhude yorman sayılmaz
Sayısı yok sinemdeki dağların

* * *

Garip Bir Makber

Garip bir makbere şu dağ üstünde
Bütün Merzifon'un sıhhat ocağı
Bir mevki kazanmış dimağ üstünde
Olmuş halkın şifa yurdu bayrağı

Nedense bu esrarengiz virane
Bir vesile olmuş gelip gidene
Tekmil teşkilatı bir hastahane
Ne ilacı vardır ne bir yatağı

Hergün insan kütlesi ver bir sürü
Gider gelir birkaç topalı körü
Güya hazır operatör doktoru
Takar çıkmış gözü kırık ayağı

Herhangi birisin tutsa bir illet
O mübarek zattan umar merhamet
Asırlardan beri biçare millet
Ne çare ki zehirlemiş dimağı

Bu cehalet duracak mı durdukça
Bizimle beraber devran sürdükçe
Bu milleti bu fikirde gördükçe
Zuhuri eriyor yüreğim yağı

Elaman Efendi

Elaman efendi oynak feleğin
Elinden çektiğim gelmez hesaba
Altı yok üstü yok şu boş küleğin
Doldurdum boşalttım çok kaptan kab

Bir zaman bekledim viran bir hamam
Dedik belki olur çilemiz tamam
Olmadı bir köyde durdum bir imam
Yıkandık tarandık geçtik mihraba

Şu bizim kazada kalmadı boş yer
Refah yok bu nefes hep elem keder
Zuhuri bu kadar çektiğin yeter
Gayrı girip saklanmalı türaba

* * *

Geldik

Biz bezm-i eleste aşk şarabını
Doldurttuk boşalttık içtik de geldik
Anladık öğrendik her hesabını
Boyumuza ölçtük biçtik de geldik

Yanar aşra kadar sönmez narımız
Yanmaktır her nefes kisb ü karımız
Aşktır bizim devletimiz varımız
Gayrı masivadan geçtik de geldik

Zuhuri dideler doldu abıyla
Mest ü huşyar olduk aşk şarabıyla
Deldik bağrımızı aşk mızrabıyla
Biz o yaraları açtık da geldik

Geldim

Sorman arkadaşlar garip halimden
Ömrümü gurbette bitirdim geldim
Şeyda gibi ayrı düştüm gülümden
Beraber her gamı getirdim geldim

Neler çektim neler gurbet elinde
Çileler doldurdum viran çölünde
Garip kuşlar gibi eller dalında
Yüz bin nimet ile oturdum geldim

Dertlidir *Zuhuri* mey doldur saki
Değilmiş bu dünya kimseye baki
Benden mahşere dek gitmez merakı
İzni'yi mahşerde yitirdim geldim

* * *

Gibi

Uyan ey divane gönül
Ne yatarsın deli gibi
Geldi bahar öter bülbül
Açıl bahar gülü gibi

Açtı mor sümbüllü bağlar
Sular şarıl şarıl çağlar
Giydi atlas süsü bağlar
Her yer yeşil halı gibi

Açma eski yaraları
Ara yeni çareleri
At üstünden karaları
Gezip durma deli gibi

İşti budur necat yolu
İster sağol ister ölü
Çalış da biriktir pulu
Kalma sultan kulu gibi

Serme boş tekkeye postu
Her yerde kazan bir dostu
Zuhuri kalk ayak üstü
Ne yatarsın ölü gibi

Gönül

Gördüğün dilberin düşme peşine
Her dilbere meyil verilmez gönül
Verdiğin emekler gider boşuna
Her bağa destursuz girilmez gönül

Her gördüğün yarin sözüne kanma
Yazıktır yok yere ateşe yanma
Elimle kırarım sararım sanma
Her mızrağa yumruk vurulmaz gönül

Zuburi'yim ilden ile sürüldüm
Bulanıktım aka aka duruldum
Takatim yok fena halde yoruldu
Usanmaz uslanmaz yorulmaz gönül

* * *

Küçük Yaştan Beri

Küçük yaştan beri beni bu sevda
Mecnun gibi dolandırdı taşları
Bilmem Mecnun kimdir ne imiş Leyla
Neden akar durmaz gözüm yaşları

Dolanırım Leyla diye yazılar
Tartmaz benim derdim her teraziler
Gece gündüz göz göz olmuş sızılar
Yanar tüter ciğerimin başları

Zuburi'yim şaşırttırdı yolumu
Farkedip bulamam sağ ve solumu
Genç yaşımda eğdi büktü belimi
Keman mıydı o yavrunun kaşları

Adlar Dizini

Nuri AKSAKAL

Bulamadım 26

Ne Olur 27

Faruk ALBAY

Aman Ha 29

Doğma Bebek 29

Eğer 30

Gör 31

Tamam mı 31

Salih ALTUN

Aradım Seni 33

Benden 33

Deli Gönül 34

Göster 34

Güzeldir 35

Kalemim 35

Olmasaydı 36

Olurum 36

Seni Görürüm 37

Sevgilim 37

Erkinisli AZMİ

Beni 39

Bulunmaz 39

Çoruh 40

Dağlar 41

Esirger 40

Gönül 41

Gamlı Gönül 42

Gören Yok 43

Güzel 42

Güzelim 43

Kara Bahtım 44

Kime Ne 44

Şahistanoğlu BAHRİ

Beni 46

Bu Gece 46

Aşık BESTEKAR

Ağlatır Beni 48

Baksana 48

Bir Güzel Adına 49

Dünya 49

Düşmüşsen Vefasız 51

Gitmiş	50
Gönül	52
Güzeller	51
Tutulduk	52

Aşık BULALİ

Benim	54
Giderim	55
Öyle Gel	54
Var	55
Vatanından Ayrı	56
Yerindedir	56

Aşık BULANİ

Başka	58
Gider 1	59
Gider 2	60
Gördüm	59
Gönül	60
Kıymet Kumaşırken	61
Olmaz	61

Aşık CERRAHİ

Yaylalar	63
----------	----

Aşık CESİMİ

Ağlarım 1	65
Ağlarım 2	65
Gam Değil	66
Getirin	67
Kalmadı	66
Sevdiğim	67
Söylesin	68
Yarabbi	68

Hatîf CİHAN

Benim	70
Gelince	70
Gider	71
Mevlam Sana	71
Şavşat'ın	72

Aşık CİVANİ

Ağla	74
Ağlayı Ağlayı	74
Aldı Gitti	78
Beyler	75
Birer Birer	75
Dağ Gibi	76
Gönül	76

Hey 77
Kalmadı 77
Kime Bildirem 78
Müjgan'ın 79
Neyledim 79
Oldu 80
Olmuş 80
Var 81
Yaradan 81

Necmettin COŞKUN

Anla Beni 83
Böyle Yakın Olup 84
Gönül Dolu Bir Sevgi 84
Güzel 85
İsterim 83
İstiyorum 86
Sıra Dağlar 85
Senin 86

Aşık COŞKUNİ

Dervişan 89
Dünya 90
Gitti 88
Gönül 88
Gönül Bantlarından 91
Köpürüp Taşıyor 89
O Zaman 93
Sevgidir 93

Enver ÇELİK

Doktor Bey 95
Gülinaz 96
Hocam 98
Ne Demek 99
Neyleyim 100
Olur mu 101
Sevdiğim Gönülden 97

Aşık DEDENOĞLU

İsterim 103
Maşallah 103

Aşık DERVİŞAN

Baharda 105
Bilir Bizi 105
Bizim 106
Bizim Olsa 106
Bizimdir 107
Dediler 107

Dünyanın 108
Fuzuli 109
Gönül 108
Güzel 109
Hasretim 110
İlimdir 110
Mektubum 111
Meydanınıdır 112
Sevdiğim 111
Sevilmek 112
Sevinsin 113
Yarım Sevilirken 113

Aşık DERYA

Efendi 115

Aşık DERYAMİ

Acırım 117
Arama 117
Ayırmamış Birbirinden 118
Ben 118
Çiçeklerim 119
Dediler 119
Deli Gönül 120
Giderim 120
Hürriyet Aşığı 121
İsterdim 122
Minnet Edecem 121
Var mı 122

Aşık DEVAMİ

Benim Nasihatım 125
Beyim 124
Gider 125
Gidiyor 126
Kalmışım 125
Yetişmez 126

Aşık DİDARİ

Dayandı 128
Falankesin 128
Geldim 129
Var 130
Yetiştı 129

Aşık DİLDARİ

Bu Gece 132
Karışmış 133
Perçemin 133
Olsa 134
Üzre 132

Kul DUMANI

Artvin'in	137
Aşık Oldum	137
Bulamadım	138
Bulamazsın	138
Gayrı	139
Gelir	139
Gerek	140
Kan Ağlar	140
Ne Anlar	141
Nedendir	141
Oldum	142
Vardır 1	142
Vardır 2	143
Yaklaştı	143

Dur ABDAL

Key'fsizdir	145
-------------	-----

Cemal DURMUŞ

Ağladı	147
Bana Yeter	148
Benziyor	149
Bu Sene	148
Buldum	149
Dokunma	150
Dur Güzel	151
Geçti	150
Gel	152
Gideriz	151
Götür Beni	152
Kardeş	153
Olmadı	153
Öyle Git	154
Verir	154

Aşık EFKARİ

Ağlatırsın	156
Ağlıyor	156
Akıl Seni	157
Aldanma	157
Aşk Benimle	158
Beni	158
Belli	159
Beni Ağlatırsın	159
Derdimi Yazmadan	160
Gelmedi	160
Garibim	161
İlime Olduk	161
Nazlanı Nazlanı	162

Ne Olur 162
Sevdiğim 163
Yalan Söyler 163

Nebi EFKARİ

Gördüz mü 165
Sen Ettin Karı 165

Aşık ELFAZİ

Ahçikler 167
Bir 167
Geldim 168
Güzeller 168

Aşık EMRAH

Bu Köyde 1 170
Bu Köyde 2 171
Ermeni Kızı 170
Olur 171

Aşık ENGÜNİ

Ağladı 173
Arkadaş 173
Belli 174
Bilirsen 174
Bu Gelişim 175
Dert Beni 175
Gelesin 176
Geliyor 177
Gibiyim 177
Kalacak 178
Sordum 178
Turnalar 179

Seyfettin ERMİŞOĞLU

Aldanma 181
Bazı Bazı 182
Bilir 181
Dünya İlerliyor 183
Eritir 183
Gayrı 184
Gitti 182
Gönül 184
Gönül Bağımdaki 185
Gözleri 185
Hergünde Bir Yaprak 186
Seneler Geçiyor 187
Seni Seviyorum 187
Yanarım 188
Yavaşça 188
Yetmedi 186

Hüsnü ERTÜRK

Anılar Yürekte	190
Bu Gece	191
Düşmüşüz	192
Geçti	193
Geldin	190
Gidiyor	191
Kafada Kin	194
Nedir	193
Utana Utana	194

Aşık ERVAHİ

Düştü	196
-------	-----

Aşık ESRARİ

Dinlesinler	199
Geldim	199

Aşık EYÜP

Ayrıldık	201
----------	-----

Aşık FAHRİ

Aradım Yok	203
Artvin Destanı	203
Ateşlenir	204
Geri Al	204
Gitti	205
Güzel	205
Güzeller	206
Yok Yok	206

Aşık FERYADİ

Ceylanım	208
Derdi	208
Felek	213
Feryadi	209
Geçti	210
Nerdedir	210
Neyledin	209
Oğul	211
Yoksulluk	212

Aşık FİGANİ

Gel Yarım	214
Nazar Kıldım	214

Aşık FİRAKİ

Geliptir	216
Gördüm	216
Kaldı	217
Tapşırdım	217

Fikri GENÇ

Güzel 219
Güzün 219
Karadeniz 220
Sen 220

Reşat GENÇ

Gözlerin 222
Karıştı 222
Mahrumum 223
Reşat 223

Zeki GENÇ

Gelirim 225
Görür 225
İçinde 226
Zor Olur 226

Aşık GEYRANİ

Beni 228
Bir Vefasız Yarden 228
Olur 229
Tazelenir 229

Mehmet GÖKALP

Benzersin 231
Çevirdin 232
Göründü 232
Hasretinden Yandım 231
Neylesin 233
Okar 233

Aşık GÜLHANI

Benzersin 235
Çoruh 236
Kocaldım 237
Kudret Balçığı 238
Sağolsun 239
Sensin 240
Sevda Beni 241
Turnalar 242
Yar 241

Aşık GÜLPAŞA

Ciğerimi 244
Değilim 247
Kafkasör 245
Pirpize'nin Değirmeni 245
Şavşat'ın 246

Turnalar	247
Usandım	244
Yunus Diyor	248

Aşık HALİL

Beni	250
Dağların	251
Efendim	252
Korkarım	253
Oğdar Destanı	254
Rast Gelir	254

Sefil HEYRANİ

Ağlıyor	256
Bana Gönder	256
Bilal'in	257
Bir Aşk-ı Şevkiyle	258
Değil mi 1	258
Değil mi 2	259
Kardeşler	259
Merhaba	260
Var Benim	260

Aşık HIFZI

Acaba	262
Baba İlhami	262
Bilir	266
Bir Niyazım Var	263
Devretmiş	267
Eğlendirir	266
Göründü	263
Nidem	267
Yanakların	268
Zalim Derya	268

Aşık HİCRANİ

Geriye Dönsen	270
Hasrettir	270

Aşık HUZURİ

Ağlar	272
Besmelesiz Doğan	272
Beyçare	273
Bu Gece	273
Etmez	274
Gibi	274
Geldim	275
Gitti	275
Gönül	276
Kaşların	276

Kurban Olduğum 1	277
Kurban Olduğum 2	277
Lale Sümbül Açtı	278
O Yare	278
Satılır	279
Seni	279
Sor Bize	280
Yok	280

Aşık İĞZARİ

Bil	282
Eğletir	282
Ezel Taksimi	283
Geçmişim	284
Gel Yarım	283
Gelir	284
Gizlidir	285
Şaban Babanın	285
Yatmaz	286

Aşık İKRARİ

Beni	288
Gözler Giderim	288
Kızlar	289
Ola ki Biz	289
Oldum	290
Sevdiğim	290
Ömür Dëstanı	291

Aşık İRFANİ

Ayrı	293
Ayrılık	293

Sefil İRŞADİ

Bağlar	295
Gerek	295
Münasıptır	296
Olmadı	296

Aşık İSMAİL

Ardahan Destanı	298
-----------------	-----

Aşık İZHARİ

Gelir Bana	300
Getirir	300
Kalmadı	302
Kocalık Destanı	301
Oturur	304
Yaşam Destanı	303

Aşık İZNİ

Bulamayız	306
Diyorlar	308
Dileğim	308
Gözlerin	310
Muhtarlık Destanı	310
Sevdiğim	311

Aşık KAHİRİ

Benim	313
Kaldı	313

Aşık KALEMİ

Ataların Sözü	315
Beni	316
Bizi	317
Çürümüş Tahtaya	319
Eyleme	315
Gelsin	316
Gönül	318
Ne Çıkar	317
Olmaz	318
Olurum	319
Vardır	320
Yok	320

Ali KARA

Doludur	322
Duydun mu	323
Gel	324
Gelseydin	324
Gurbet El	325
Kardeşim	322
Kırılır	325
Ne Olursun	326
Neden	323
Şavşat	326

Aşık KARA

Beni	328
Beni Güzel	328
Dağlar	330
Dostum	329
Geçilir mi	329
Güzel	330
İnanamaz	331
Kan Ağlar	331
Kardeşim	332
Neşeli Çalacak	333
Yapamaz	332
Yavrum	333

Osman KAYA

Ağladı	335
Bana Ver	336
Bile	336
Beni	337
Benim	338
Dinlenir	337
Dolaşır	339
Gerekir	338
Gözlerin	339
Kara Kız	340
Olsaydı	340
Mezarımda	341
Ozan	341
Otuz Milyonun	342
Seni	342
Sakat	343
Yaylayı	343

Aşık KAYNARI

Gönül	346
Gözlerin	345
Kim Gezdirir	346
Yarabbi	347
Viran Olsun	347

Aşık KEMTERİ

Bana	349
İncitme	349

Aşık KEŞFİ

Bilmem	351
Bulunmaz	351
Bu Sevda	352
Güzel Allahım	352
Okudum	353
Yandı Ha Yandı	353
Yazık Bana	354

Aşık KÜTAHİ

İnsanlık Destanı	359
Oğlum	360
Ömür Destanı	356
Yarabbi	358

Aşık MAHCUBİ

Aldı Muradını	362
Bende Buldum	362
Bil	363
Deriz	363

Gel Gel	364
Göle Destanı	366
Gurbet Eldeyim	365
Kızhanım	367
Seher Vakti	367
Uyanıktır	368
Yetiştı	369

Aşık MAHİRİ

Ahçık 1	372
Ahçık 2	372
Bacı	373
Dediler	374
Derdimi	373
Ey Gönül	375
Göresiz	375
Görünür	376
Han Ey	376
Hasta Gönül	377
Kaldı	377
Kiminen	378
Maşallah	378
Satılır mı	379
Usandım	379
Yahşidir	380
Yar Yar	380

Aşık MAHRUMİ

Kalmadı	382
Lazım	382
Senin İle	383
Unutma	383

Aşık MERAKİ

Ararım	385
Bana	386
Bulani	386
Çiçekleri	385
Geldim	387
Geldiniz	387
Gidiyor	388
Gittik	388
Kara Bahtım	389
Ne Diyem	389
Oldu	390
Olmayınca	390
Sevgilim	391
Söyle	391

Aşık MUHİBBİ

- Benimdir 393
Bir Tane 395
Birkaç Güzel 393
Bu Sevda 394
Efendi 394
Ey Felek 395
Geçti 396
Gönül 396
Hallak-ı Alemsin 397
İstiyor 397
Kan Ağlar 398
Kavuştum 398
Nübüvvet Nurudur 399
Yandı Ha Yandı 399

Murat MURATOĞLU

- Aradım 401
Beni 401
Gel 402
Giderim 402
Nedir 403
Oldu 404
Olmaz mı 404
Seninle 403
Verdim 405
Vurdu Beni 405

Aşık NEVZAT

- Ayrıldım 407
Tepedüzü Destanı 407

Aşık NİDASIZ

- Bir O Yandan 409
Sen Sefa Geldin 409

Aşık NİYAZİ

- Benim 411
Senin 411
Sevdiğim 412
Yavaş Yavaş 412

Hodlu NOKSANİ

- Bana Bir Yol Göster 414
Belasıdır 414
Benim İçin 415
Bulunmalı 415
Gördüm 416
İstanbul 417
Kalmadı 418
Olmayınca 419

Aşık OSMAN

- Dağlar 421
Eyler 421
Olsun 422
Yarabbi 422
Yatar İken 423

Aşık ÖZERİ

- Anam 425
Eskiden 425
Çoruh 426
Dağlar 427
Dokunur 427
Gönül 428
N'Olur 428
Olmaz 429
Olmaz ki 429
Sevdiğim 430
Şimdi 431
Turnalar 432
Var ya 430
Verir 431
Yorulдум 432

Aşık ÖZGÜRİ

- Benim 434
Bilmen Gerek 434
Bizim 435
Gönül Gel Seninle 435
Değilim 436
Derler 436
Yok Sende 437

Aşık PERDAHİ

- Eşek Destanı 439

Aşık PERİŞAN

- Beni Beni 441
Bulamadım 441
Bursa Destanı 442
Düştüm 443
Felek 443
Gelsin 444
Git 444
Gibiyim 445
Hamza Kardeş 445
Kanadı Kırık 446
Kervanım Dağıldı 446

Aşık PERVANİ

Ağlarım 448
Ağlıyor 448
Bağlandım 449
Beni 449
Bir Daha 450
Çok Şükür 451
Feryat Eder 451
Gel 452
Seher Yeli 452
Süheyla 453
Yorulдум 453

Hodlu RAHMANİ

Akranın Ben Güzel 455
Bana Yolla 455
Bilemez Kıymetin 456
Güzel 456
İstiyor 457
Kaldım 457

Kuçenli RAHMANİ

Arama 459
Artık 460
Ayağa Bak 460
Bilemedim 461
Bu Gece 461
Bu Seveda 459
Gülüm 462
Kaldı 462
Kalmadı 463
Özlüyorum 463
Sen Varsın 464
Seni 464
Yarasıdır 465
Yarım 465

Kuçenli RECAİ

Cihan 472
Ey Muhabbet Bülbülü 469
Eyledim 469
İlim 470
Ne Diyem 467
Yerdedir 470

Aşık RUFAl

Benim 472
Bil 472
Bu Yerlerden 473
Düşürdü 473

Gitti 474
Önünden Geçti 474

Aşık SADIKİ

Düşer 476
Senin 476

Aşık SAİDİ

Allah İçin 478
Elveda 478
Gel Yarım 479
Geldi Geçti 479
Münasiptir 480
Seni 480
Sevdiğim 481
Usandı 481
Usandım 482
Yeter 482

Aşık SEFİL

Ağır Ağır 484
Dediler 484
Getirdi 485
Gördüm 485
Ne Güzel 486
Olurum 486

Aşık SEFİLİ

Ne Diyem 488
Yar Diyeli 488

Aşık SERVERİ

Derler Bize 490
Paşam 490

Sefil SEYYAHİ

Arayı Arayı 492
Bağdat'ı Musul'u 492
Bu Zamanda 493
Deli Gönlüm 494
Zamanı Geldi 493
Sen Bir Kuzu 494

Aşık SIDKİ

Anlatem 496
Beni 497
Bir Cesette İki İspat 496
Dayandı 497

Aşık SUZANİ

Ateşlendi 499
Menend-i Mutalsem 499

Aşık ŞAHANİ

Aşıklar 501
Bir yanda 501
Kalasın 502
Kitapta Vardır 502

Aşık ŞAMİLİ

Bad-ı Saba 504
Bus Etsem 508
Dünyanın 504
Eğlencesi 508
Eller Şem'a Yakar 509
Etsin 509
Eyleyin 510
Eyvah Ey 510
Giderim 511
Gönül 511
İncinir 512
Telaşı Var 512
Yar Yar 513
Yarin 513

Yusufelili ŞERİFİ

Eyle 515
İnsafa Gelmezsın 516
Kalmış İken 517
Olacak 520
Seksen Altı Tarih 520

Aşık ŞİRİNİ

Çatar 522
Geçti 522

Aşık ŞÖHRETİ

Acizdir 524
Ağlarım 524
Beni 525
Bilir 525
Gibi 526
Yazıktır 526

Aşık TEKMİLİ

Rastladım 528

A. Mecit TOKDEMİR

Gösterir 530
Gözle 530
Güvenme 531
İster 532
Ömrün Var 533
Söyle 534

Taşı 533
Yandırır 534
Yok 531

Sadık TURAN

Biliriz 536
Bu Nasıl İbrettir 537
Dedim 536
Dönmüş 538
Göçelim 537
Gelsin 538
Giderim 539
Gördüm 539
İnsana 540
Senin 540
Utansın 541
Var 541
Yeter 542
Yuh Olsun 542

Vezir UMMANİ

Düşünmem 544
Güler 544
Her Alime 545
Var 545
Yaslı Gezmem 546
Yetiş Mektup 546

Avni ÜNSAL

Bakın 548
Ben Nedem 548
Bu Gece 549
Dağlar 549
Gezer 550
Gitti 550
Gönül 1 551
Gönül 2 552
Gördüm 552
Kalsın 551
Memelerin 553
Olma 554
Seher Yeli 555
Seni 555
Sevdiğim 1 556
Sevdiğim 2 556
Uşanmaz 557
Var Senin 553

Aşık YANGUNI

Ağlarım	559
Bayram Etsin	560
Dünyasın	559
Elveda	561
Gülüm	563
Haberim Yok	561
Hergün Her Gece	562
Kardeş	562
Korkarım	564
Melül Melül	563
Ne Bilir	560
Ne Diyem	565
Neylerdin	564
Niçin Ah Etmezsin	566
Sazım	565
Sevdiğim	567
Sılaya Doğru	566
Uzak Ol	567

Aşık YARALI

Ardanuç	569
Bana Yolla	570
Dediler	570
Gitti	571
Hocam	572
Var mıdır	569
Yayla Güzeli	572

Aşık YARIMI

Felek	574
-------	-----

Ali Rıza YILDIRIM

Açılır	576
Gez	576
Güzel	577
Saklanır	578
Yıldız	577
Zülfün	578

Hazık YILDIRIM

Çeker	580
Demişler	580
Dokunmasın	581
Düşün	581
Kaldı	582
Olmalı	582
Olmaz	583
Zay' Olmaz	583

Aşık YORAMOĞLU

Aldanır	591
Aşığım Deme	585
Aşık Olur	586
Diye Diye	587
Döndü	587
Götür	588
Gurbet Elde	589
Kalırsın	589
Kendinde Ara	591
Kimse Görmez	592
Olmayasın	593
Şehirde	593
Zordur	594

Aşık ZUHURİ

Ağla Deli Gönül	596
Garip Bir Makber	596
Elaman Efendi	597
Geldik	597
Geldim	598
Gibi	598
Gönül	599
Küçük Yaştan Beri	599

Şiir Adları Dizini

Acaba	262
Acizdir	524
Açılır	576
Acırım	117
Ağla	74
Ağla Deli Gönül	596
Ağladı (<i>Cemal Durmuş</i>)	147
Ağladı (<i>Aşık Engüni</i>)	173
Ağladı (<i>Osman Kaya</i>)	335
Ağlar	272
Ağlarım 1 (<i>Aşık Cesimi</i>)	65
Ağlarım 2 (<i>Aşık Cesimi</i>)	65
Ağlarım (<i>Aşık Pervani</i>)	448
Ağlarım (<i>Aşık Şöhreti</i>)	524
Ağlarım (<i>Aşık Yanguni</i>)	559
Ağlatır Beni	48
Ağlatırsın	156
Ağlayı Ağlayı	74
Ağlıyor (<i>Aşık Efkari</i>)	156
Ağlıyor (<i>Sefil Heyrani</i>)	256
Ağlıyor (<i>Aşık Pervani</i>)	448
Ağır Ağır	484
Ahçik 1 (<i>Aşık Mahiri</i>)	372
Ahçik 2 (<i>Aşık Mahiri</i>)	372
Ahçikler	167
Akranın Ben Güzel	455
Akıl Seni	157
Aldanma (<i>Aşık Efkari</i>)	157
Aldanma (<i>Seyfettin Ermişoğlu</i>)	181
Aldanır	591
Aldı Gitti	78
Aldı Muradını	362
Allah İçin	478
Aman Ha	29
Anam	425
Anla Beni	83
Anlatem	496
Anılar Yürekta	190
Aradım	401
Aradım Seni	33
Aradım Yok	203
Arama (<i>Aşık Deryami</i>)	117
Arama (<i>Kuçenli Rahmani</i>)	459
Ararım	385
Arayı Arayı	492
Ardahan Destanı	298
Ardanuç	569

Arkadaş 173
 Artık 460
 Artvin Destanı 203
 Artvin'in 137
 Ataların Sözü 315
 Ateşlendi 499
 Ateşlenir 204
 Aşk Benimle 158
 Aşığım Deme 585
 Aşık Oldum 137
 Aşık Olur 586
 Aşıklar 501
 Ayağa Bak 460
 Ayırmamış Birbirinden 118
 Ayır 293
 Ayrıldık 201
 Ayrıldım 407
 Ayrılık 293

 Baba İlhami 262
 Bacı 373
 Bağdat'ı Musul'u 492
 Bağlandım 449
 Bağlar 295
 Bad-ı Saba 504
 Baharda 105
 Baksana 48
 Bakın 548
 Bana (*Aşık Kemteri*) 349
 Bana (*Aşık Meraki*) 386
 Bana (*Murat Muratoğlu*) 401
 Bana Bir Yol Göster 414
 Bana Gönder 256
 Bana Ver 336
 Bana Yeter 148
 Bana Yolla (*Hodlu Rahmani*) 455
 Bana Yolla (*Aşık Yaralı*) 470
 Başka 58
 Bayram Etsin 560
 Bazı Bazı 182
 Belasıdır 414
 Belli (*Aşık Efkari*) 159
 Belli (*Aşık Engüni*) 174
 Ben 118
 Ben Nedem 548
 Bende Buldum 362
 Benden 33
 Beni (*Erkinisli Azmi*) 39
 Beni (*Şahistanoğlu Babri*) 46
 Beni (*Aşık Efkari*) 158

Beni (*Aşık Geyrani*) 228
Beni (*Aşık Halil*) 250
Beni (*Aşık İkrari*) 288
Beni (*Aşık Kalemi*) 316
Beni (*Aşık Kara*) 328
Beni (*Osman Kaya*) 337
Beni (*Aşık Pervani*) 449
Beni (*Aşık Sıdkı*) 497
Beni (*Aşık Şöhreti*) 525
Beni Ağlatırsın 159
Beni Beni 441
Beni Güzel 328
Benim (*Aşık Bulali*) 54
Benim (*Hatîf Cihan*) 70
Benim (*Aşık Kabri*) 313
Benim (*Osman Kaya*) 338
Benim (*Aşık Niyazi*) 411
Benim (*Aşık Özgüri*) 434
Benim (*Aşık Rufai*) 472
Benim Nasihatim 125
Benim İçin 415
Benimdir 393
Benzersin (*Mehmet Gökaltı*) 231
Benzersin (*Aşık Gülbani*) 235
Benziyor 149
Besmelesiz Doğan 272
Beyçare 273
Beyim 124
Beyler 75
Bil (*Aşık İğzari*) 282
Bil (*Aşık Mahcubi*) 363
Bil (*Aşık Rufai*) 472
Bilal'in 257
Bile 336
Bilemedim 461
Bilemez Kıymetin 456
Bilir (*Seyfettin Ermişoğlu*) 181
Bilir (*Aşık Hıfzı*) 266
Bilir (*Aşık Şöhreti*) 525
Bilir Bizi 105
Biliriz 536
Bilirsen 174
Bilmem 351
Bilmen Gerek 434
Bir 167
Bir Aşk-ı Şevkiyle 258
Bir Cesette İki İspat 496
Bir Daha 450
Bir Güzel Adına 49
Bir Niyazım Var 263

Bir O Yandan	409
Bir Tane	395
Bir Vefasız Yarden	228
Bir yanda	501
Birer Birer	75
Birkaç Güzel	393
Bizi	317
Bizim (<i>Aşık Dervişan</i>)	106
Bizim (<i>Aşık Özgüri</i>)	435
Bizim Olsa	106
Bizimdir	107
Böyle Yakın Olup	84
Bu Gece (<i>Şabistanoglu Bahri</i>)	46
Bu Gece (<i>Aşık Dildari</i>)	132
Bu Gece (<i>Hüsnü Ertürk</i>)	191
Bu Gece (<i>Aşık Huzuri</i>)	273
Bu Gece (<i>Kuçenli Rahmani</i>)	461
Bu Gece (<i>Avni Ünsal</i>)	549
Bu Gelişim	175
Bu Köyde 1 (<i>Aşık Emrah</i>)	170
Bu Köyde 2 (<i>Aşık Emrah</i>)	171
Bu Nasıl İbrettir	537
Bu Sene	150
Bu Sevda (<i>Aşık Keşfi</i>)	352
Bu Sevda (<i>Aşık Muhibbi</i>)	394
Bu Sevda (<i>Kuçenli Rahmani</i>)	459
Bu Yerlerden	473
Bu Zamanda	493
Bulamadım (<i>Nuri Aksakal</i>)	26
Bulamadım (<i>Kul Dumani</i>)	138
Bulamadım (<i>Aşık Perişan</i>)	441
Bulamayız	306
Bulamazsın	138
Bulani	386
Buldum	149
Bulunmalı	415
Bulunmaz (<i>Erkinisli Azmi</i>)	39
Bulunmaz (<i>Aşık Keşfi</i>)	351
Bursa Destanı	442
Bus Etsem	508
Ceylanım	210
Ciğerimi	244
Cihan	472
Çatar	522
Çeker	580
Çevirdin	232
Çiçekleri	385
Çiçeklerim	119

Çok Şükür	451
Çoruh (<i>Erkinisli Azmi</i>)	40
Çoruh (<i>Aşık Gülhani</i>)	236
Çoruh (<i>Aşık Özeri</i>)	426
Çürümüş Tahtaya	319
Dağ Gibi	76
Dağlar (<i>Erkinisli Azmi</i>)	41
Dağlar (<i>Aşık Kara</i>)	330
Dağlar (<i>Aşık Osman</i>)	421
Dağlar (<i>Aşık Özeri</i>)	427
Dağlar (<i>Avni Ünsal</i>)	549
Dağların	251
Dayandı (<i>Aşık Didari</i>)	128
Dayandı (<i>Aşık Sıdkı</i>)	497
Dediler (<i>Aşık Dervişan</i>)	107
Dediler (<i>Aşık Deryami</i>)	119
Dediler (<i>Aşık Mahiri</i>)	374
Dediler (<i>Aşık Sefil</i>)	484
Dediler (<i>Aşık Yarahı</i>)	570
Değilim (<i>Aşık Gülpaşa</i>)	247
Değilim (<i>Aşık Özgüri</i>)	436
Değil mi 1 (<i>Sefil Heyrani</i>)	258
Değil mi 2 (<i>Sefil Heyrani</i>)	259
Dedim	536
Deli Gönlüm	494
Deli Gönül (<i>Salih Altun</i>)	34
Deli Gönül (<i>Aşık Deryami</i>)	120
Demişler	580
Derdi	208
Derdimi	373
Derdimi Yazmadan	160
Deriz	363
Derler	436
Derler Bize	490
Dert Beni	175
Dervişan	89
Devretmiş	267
Dileğim	308
Dinlenir	337
Dinlesinler	199
Diye Diye	587
Diyorlar	308
Doğma Bebek	29
Doktor Bey	95
Dokunma	150
Dokunmasın	581
Dokunur	427
Dolaşır	339
Doludur	322

Döndü 587
Dönmüş 538
Dostum 329
Dünya (*Aşık Bestekar*) 49
Dünya (*Aşık Coşkuni*) 90
Dünya İlerliyor 183
Dünyanın (*Aşık Dervişan*) 108
Dünyanın (*Aşık Şamili*) 504
Dünyasın 559
Dur Güzel 151
Düşer 476
Düşmüşsen Vefasız 51
Düşmüşüz 192
Düştü 196
Düştüm 443
Düşün 581
Düşünmem 544
Düşürdü 473
Duydun mu 323

Eğer 30
Eğlencesi 508
Eğlendirir 266
Eğletir 282
Efendi (*Aşık Derya*) 115
Efendi (*Aşık Muhibbi*) 394
Efendim 252
Elaman Efendi 597
Eller Şem'a Yakar 509
Elveda (*Aşık Saidi*) 478
Elveda (*Aşık Yanguni*) 561
Eritir 183
Ermeni Kızı 170
Esirger 40
Eskiden 425
Eşek Destanı 439
Etmez 274
Etsin 509
Ey Felek 395
Ey Gönül 375
Ey Muhabbet Bülbülü 469
Eyle 515
Eyledim 469
Eyleme 315
Eyler 421
Eyleyin 510
Eyvah Ey 510
Ezel Taksimi 283

Falankesin 128
 Felek (*Aşık Feryadi*) 211
 Felek (*Aşık Perişan*) 443
 Felek (*Aşık Yarımı*) 574
 Feryadi 209
 Feryat Eder 451
 Fuzuli 109

 Gam Değil 66
 Gamlı Gönül 42
 Garibim 161
 Garip Bir Makber 596
 Gayrı (*Kul Dumani*) 139
 Gayrı (*Seyfettin Ermişoğlu*) 184
 Geçilir mi 329
 Geçmişim 284
 Geçti (*Cemal Durmuş*) 150
 Geçti (*Hüsnü Ertürk*) 193
 Geçti (*Aşık Feryadi*) 210
 Geçti (*Aşık Mubibbi*) 355
 Geçti (*Aşık Şirini*) 522
 Gel (*Cemal Durmuş*) 152
 Gel (*Ali Kara*) 324
 Gel (*Murat Muratoğlu*) 402
 Gel (*Aşık Pervani*) 452
 Gel Gel 364
 Gel Yarım (*Aşık Figani*) 214
 Gel Yarım (*Aşık İğzari*) 283
 Gel Yarım (*Aşık Saidi*) 479
 Geldi Geçti 479
 Geldik 597
 Geldim (*Aşık Didari*) 129
 Geldim (*Aşık Elfazi*) 168
 Geldim (*Aşık Esrari*) 199
 Geldim (*Aşık Huzuri*) 275
 Geldim (*Aşık Meraki*) 387
 Geldim (*Aşık Zuhuri*) 598
 Geldin 190
 Geldiniz 387
 Gelesin 176
 Geline 70
 Geliptir 216
 Gelir (*Kul Dumani*) 139
 Gelir (*Aşık İğzari*) 284
 Gelir Bana 300
 Gelirim 225
 Geliyor 177
 Gelmedi 160
 Gelseydin 324
 Gelsin (*Aşık Kalemi*) 316

Gelsin (<i>Aşık Perişan</i>)	444
Gelsin (<i>Sadık Turan</i>)	538
Gerek (<i>Kul Dumani</i>)	140
Gerek (<i>Sefil İrşadi</i>)	295
Gerekir	338
Geri Al	204
Geriye Dönsen	270
Getirdi	485
Getirin	67
Getirir	300
Gez	576
Gezer	550
Gibi (<i>Aşık Huzuri</i>)	274
Gibi (<i>Aşık Şöbreti</i>)	526
Gibi (<i>Aşık Zuburi</i>)	598
Gibiyim (<i>Aşık Engüni</i>)	177
Gibiyim (<i>Aşık Perişan</i>)	445
Gider 1 (<i>Aşık Bulani</i>)	59
Gider 2 (<i>Aşık Bulani</i>)	60
Gider (<i>Hafit Cihan</i>)	71
Gider (<i>Aşık Devami</i>)	125
Giderim (<i>Aşık Bulalı</i>)	55
Giderim (<i>Aşık Deryami</i>)	120
Giderim (<i>Murat Muratoğlu</i>)	402
Giderim (<i>Aşık Şamili</i>)	511
Giderim (<i>Sadık Turan</i>)	539
Gideriz	151
Gidiyor (<i>Aşık Devami</i>)	126
Gidiyor (<i>Hüsnü Ertürk</i>)	191
Gidiyor (<i>Aşık Meraki</i>)	388
Git	444
Gitmiş	50
Gitti (<i>Aşık Coşkuni</i>)	88
Gitti (<i>Seyfettin Ermişoğlu</i>)	182
Gitti (<i>Aşık Fabri</i>)	205
Gitti (<i>Aşık Huzuri</i>)	275
Gitti (<i>Aşık Rufai</i>)	474
Gitti (<i>Aşık Yaralı</i>)	571
Gitti (<i>Avni Ünsal</i>)	550
Gittik	388
Gizlidir	285
Göçelim	537
Göle Destanı	366
Gönül (<i>Erkinisli Azmi</i>)	41
Gönül (<i>Aşık Bestekar</i>)	52
Gönül (<i>Aşık Bulani</i>)	60
Gönül (<i>Aşık Civani</i>)	76
Gönül (<i>Aşık Coşkuni</i>)	88
Gönül (<i>Aşık Dervişan</i>)	108
Gönül (<i>Seyfettin Ermişoğlu</i>)	184

Gönül (<i>Aşık Huzuri</i>)	276
Gönül (<i>Aşık Kalemi</i>)	318
Gönül (<i>Aşık Kaynari</i>)	346
Gönül (<i>Aşık Mubibbi</i>)	396
Gönül (<i>Aşık Özeri</i>)	428
Gönül (<i>Aşık Şamili</i>)	511
Gönül (<i>Aşık Zuhuri</i>)	599
Gönül 1 (<i>Avni Ünsal</i>)	551
Gönül 2 (<i>Avni Ünsal</i>)	552
Gönül Bağımdaki	185
Gönül Bantlarından	91
Gönül Dolu Bir Sevgi	84
Gönül Gel Seninle	435
Gör	31
Gördüm (<i>Aşık Bulani</i>)	59
Gördüm (<i>Aşık Firaki</i>)	216
Gördüm (<i>Hodlu Noksani</i>)	416
Gördüm (<i>Aşık Sefil</i>)	485
Gördüm (<i>Avni Ünsal</i>)	552
Gördüm (<i>Sadık Turan</i>)	539
Gördüz mü	165
Gören Yok	43
Göresiz	375
Göründü (<i>Mehmet Gökalp</i>)	232
Göründü (<i>Aşık Hıfzı</i>)	263
Görünür	376
Görür	225
Göster	34
Gösterir	530
Götür	588
Götür Beni	152
Gözle	530
Gözler Giderim	288
Gözleri	185
Gözlerin (<i>Aşık İzni</i>)	310
Gözlerin (<i>Aşık Kaynari</i>)	345
Gözlerin (<i>Osman Kaya</i>)	339
Gözlerin (<i>Reşat Genç</i>)	222
Güler	544
Gülinaz	96
Gülüm (<i>Kuçenli Rahmani</i>)	462
Gülüm (<i>Aşık Yanguni</i>)	563
Gurbet El	325
Gurbet Elde	589
Gurbet Eldeyim	365
Güvenme	531
Güzel (<i>Erkinisli Azmi</i>)	42
Güzel (<i>Necmettin Coşkun</i>)	85
Güzel (<i>Aşık Dervişan</i>)	109
Güzel (<i>Aşık Fabri</i>)	205

Güzel (*Fikri Genç*) 219
Güzel (*Aşık Kara*) 330
Güzel (*Hodlu Rahmani*) 456
Güzel (*Ali Rıza Yıldırım*) 577
Güzel Allahım 352
Güzeldir 35
Güzelim 43
Güzeller (*Aşık Bestekar*) 51
Güzeller (*Aşık Elfazi*) 168
Güzeller (*Aşık Fahri*) 206
Güzün 219

Haberim Yok 561
Hallak-ı Alemsin 397
Hamza Kardeş 445
Han Ey 376
Hasretim 110
Hasretinden Yandım 231
Hasrettir 270
Hasta Gönül 377
Her Alime 545
Hergünde Bir Yaprak 186
Hergün Her Gece 562
Hey 77
Hocam 572
Hocam 98
Hürriyet Aşığı 121

İçinde 226
İlim 470
İlimdir 110
İlime Olduk 161
İnanamaz 331
İncinir 512
İncitme 349
İnsafa Gelmezsin 516
İnsana 540
İnsanlık Destanı 359
İstanbul 417
İster 532
İsterdim 122
İsterim (*Necmettin Coşkun*) 83
İsterim (*Aşık Dedenoğlu*) 103
İstiyor (*Aşık Muhibbi*) 397
İstiyor (*Hodlu Rahmani*) 457
İstiyorum 86

Kafada Kin 194
Kafkasör 245
Kalacak 178

Kalasin 502
Kaldı (*Aşık Firaki*) 217
Kaldı (*Aşık Kabri*) 313
Kaldı (*Aşık Mabiri*) 377
Kaldı (*Kuçenli Rahmani*) 462
Kaldı (*Hazık Yıldırım*) 582
Kaldım 457
Kalemim 34
Kalmadı (*Aşık Cesimi*) 66
Kalmadı (*Aşık Cívani*) 77
Kalmadı (*Aşık İzbari*) 302
Kalmadı (*Aşık Mabrumi*) 382
Kalmadı (*Hodlu Noksani*) 418
Kalmadı (*Kuçenli Rahmani*) 463
Kalmış İken 517
Kalmışım 125
Kalsın 551
Kalırsın 589
Kan Ağlar (*Kul Dumani*) 140
Kan Ağlar (*Aşık Kara*) 331
Kan Ağlar (*Aşık Muhibbi*) 398
Kanadı Kırık 446
Kara Bahtım (*Erkinisli Azmi*) 44
Kara Bahtım (*Aşık Meraki*) 389
Kara Kız 340
Karadeniz 220
Kardeş (*Cemal Durmuş*) 153
Kardeş (*Aşık Yanguni*) 562
Kardeşim (*Ali Kara*) 322
Kardeşim (*Aşık Kara*) 332
Kardeşler 259
Karışmış 133
Karıştı 222
Kaşların 276
Kavuştum 398
Kendinde Ara 591
Kervanım Dağıldı 446
Key'fsizdir 145
Kırılır 325
Kıymet Kumaşırken 61
Kızhanım 367
Kızlar 289
Kim Gezdirir 346
Kime Bildirem 78
Kime Ne 44
Kiminen 378
Kimse Görmez 592
Kitapta Vardır 502
Kocaldım 237
Kocalık Destanı 301

Köpürüp Taşıyor 89
Korkarım (*Aşık Halil*) 253
Korkarım (*Aşık Yanguni*) 564
Küçük Yaştan Beri 599
Kudret Balçığı 238
Kurban Olduğum 1 (*Aşık Huzuri*) 277
Kurban Olduğum 2 (*Aşık Huzuri*) 277

Lale Sümbül Açtı 278
Lazım 382

Mahrumum 223
Maşallah (*Aşık Dedenoğlu*) 103
Maşallah (*Aşık Mahiri*) 378
Mektubum 111
Melül Melül 563
Memelerin 553
Menend-i Mutalsem 499
Merhaba 260
Mevlam Sana 71
Meydanınıdır 112
Mezarımda 341
Minnet Edecem 121
Muhtarlık Destanı 310
Müjgan'ın 79
Münasiptir (*Sefil İrşadi*) 296
Münasiptir (*Aşık Saidi*) 480

N'Olur 428
Nazar Kıldım 214
Nazlanı Nazlanı 162
Ne Anlar 141
Ne Bilir 560
Ne Çıkar 317
Ne Demek 99
Ne Diyem (*Aşık Meraki*) 389
Ne Diyem (*Kuçenli Recai*) 467
Ne Diyem (*Aşık Sefili*) 488
Ne Diyem (*Aşık Yanguni*) 565
Ne Güzel 486
Ne Olur (*Nuri Aksakal*) 27
Ne Olur (*Aşık Efkari*) 162
Ne Olursun 326
Neden 323
Nedendir 141
Nedir (*Hüsnü Ertürk*) 193
Nedir (*Murat Muratoğlu*) 403
Nerdedir 210
Neşeli Çalacak 333
Neyledim 79

Neyledin	209
Neylerdin	564
Neylesin	233
Neyleyim	100
Niçin Ah Etmezsın	566
Nidem	267
Nübüvvet Nurudur	399
O Yare	278
O Zaman	93
Oğdar Destanı	254
Oğlum	360
Oğul	211
Okar	233
Okudum	353
Ola ki Biz	289
Olacak	520
Oldu (<i>Aşık Cıvani</i>)	80
Oldu (<i>Aşık Meraki</i>)	390
Oldu (<i>Murat Muratoğlu</i>)	404
Oldum (<i>Kul Dumani</i>)	142
Oldum (<i>Aşık İkrari</i>)	290
Olma	554
Olmadı (<i>Cemal Durmuş</i>)	153
Olmadı (<i>Sefil İrşadi</i>)	296
Olmalı	582
Olmasaydı	36
Olmayasın	593
Olmayınca (<i>Aşık Meraki</i>)	390
Olmayınca (<i>Hodlu Noksani</i>)	419
Olmaz (<i>Aşık Bulani</i>)	61
Olmaz (<i>Aşık Kalemi</i>)	318
Olmaz (<i>Aşık Özeri</i>)	429
Olmaz (<i>Hazık Yıldırım</i>)	583
Olmaz ki	429
Olmaz mı	404
Olmuş	80
Olsa	134
Olsaydı	340
Olsun	422
Olur (<i>Aşık Emrah</i>)	171
Olur (<i>Aşık Geyrani</i>)	229
Olur mu	101
Olurum (<i>Salih Altun</i>)	36
Olurum (<i>Aşık Kalemi</i>)	319
Olurum (<i>Aşık Sefil</i>)	486
Oturur	304
Otuz Milyonun	342
Ozan	341

Ömrün Var 533
Ömür Destanı (*Aşık İkrari*) 291
Ömür Destanı (*Aşık Kütahî*) 356
Önümden Geçti 474
Öyle Gel 54
Öyle Git 154
Özlüyorum 463

Paşam 490
Perçemin 133
Pirpize'nin Değirmeni 245

Rast Gelir 254
Rastladım 528
Reşat 223

Sağolsun 239
Sakat 343
Saklanır 578
Satılır 279
Satılır mı 379
Sazım 565
Seher Vakti 367
Seher Yeli (*Aşık Pervani*) 452
Seher Yeli (*Avni Ünsal*) 555
Seksen Altı Tarih 520
Sen 220

Sen Bir Kuzu 494
Sen Ettin Karı 165
Sen Sefa Geldin 409
Sen Varsın 464
Seneler Geçiyor 187
Seni (*Aşık Huzuri*) 279
Seni (*Osman Kaya*) 342
Seni (*Kuçenli Rahmani*) 464
Seni (*Aşık Saidi*) 480
Seni (*Avni Ünsal*) 555
Seni Görürüm 37
Seni Seviyorum 187
Senin (*Necmettin Coşkun*) 86
Senin (*Aşık Niyazi*) 411
Senin (*Aşık Sadıki*) 476
Senin (*Sadık Turan*) 540
Senin İle 383
Seninle 403
Sensin 240
Sevda Beni 241
Sevdiğim (*Aşık Cesimi*) 67
Sevdiğim (*Aşık Dervişan*) 111
Sevdiğim (*Aşık Efkarî*) 163

Sevdiğim (*Aşık İkrari*) 290
 Sevdiğim (*Aşık İzni*) 311
 Sevdiğim (*Aşık Niyazi*) 412
 Sevdiğim (*Aşık Özeri*) 430
 Sevdiğim (*Aşık Saidi*) 481
 Sevdiğim 1 (*Avni Ünsal*) 556
 Sevdiğim 2 (*Avni Ünsal*) 556
 Sevdiğim (*Aşık Yanguni*) 567
 Sevdiğim Gönülden 97
 Sevgidir 93
 Sevgilim (*Salih Altun*) 37
 Sevgilim (*Aşık Meraki*) 391
 Sevmek 112
 Sevinsin 113
 Sılaya Doğru 566
 Sıra Dağlar 85
 Sor Bize 280
 Sordum 178
 Söyle (*Aşık Meraki*) 391
 Söyle (*A. Mecit Tokdemir*) 534
 Söylesin 68
 Süheyla 453

 Şaban Babanın 285
 Şavşat 326
 Şavşat'ın (*Hatîf Cihan*) 72
 Şavşat'ın (*Aşık Gülpaşa*) 246
 Şehirde 593
 Şimdi 431

 Tamam mı 31
 Tapşırdım 217
 Taşı 533
 Tazelenir 229
 Telaşı Var 512
 Tepedüzü Destanı 407
 Turnalar (*Aşık Engüni*) 179
 Turnalar (*Aşık Gülhani*) 242
 Turnalar (*Aşık Gülpaşa*) 247
 Turnalar (*Aşık Özeri*) 432
 Tutulduk 52

 Unutma 383
 Usandı 481
 Usandım (*Aşık Gülpaşa*) 244
 Usandım (*Aşık Mahiri*) 379
 Usandım (*Aşık Saidi*) 482
 Usanmaz 557
 Utana Utana 194
 Utansın 541

Uyanıktır 368

Uzak Ol 567

Üzre 132

Var (*Aşık Bulalı*) 55

Var (*Aşık Cıvani*) 81

Var (*Aşık Didari*) 130

Var (*Sadık Turan*) 541

Var (*Vezir Ummani*) 545

Var Benim 260

Var mı 122

Var mıdır 569

Var Senin 553

Var ya 430

Vardır 1 (*Kul Dumani*) 142

Vardır 2 (*Kul Dumani*) 143

Vardır (*Aşık Kalemi*) 320

Vatanından Ayrı 56

Verdim 405

Verir (*Cemal Durmuş*) 154

Verir (*Aşık Özeri*) 431

Viran Olsun 347

Vurdu Beni 405

Yahşidir 380

Yaklaştı 143

Yalan Söyler 163

Yanakların 268

Yanarım 188

Yandı Ha Yandı (*Aşık Keşfi*) 353

Yandı Ha Yandı (*Aşık Muhibbi*) 399

Yandırır 534

Yapamaz 332

Yar 241

Yar Diyeli 488

Yar Yar (*Aşık Mahiri*) 380

Yar Yar (*Aşık Şamili*) 513

Yarabbi (*Aşık Cesimi*) 68

Yarabbi (*Aşık Kaynari*) 347

Yarabbi (*Aşık Kütabi*) 358

Yarabbi (*Aşık Osman*) 422

Yaradan 81

Yarasıdır 465

Yarım 465

Yarım Sevilirken 113

Yarin 513

Yaslı Gezmem 546

Yatar İken 423

Yaşam Destanı 303

Yatmaz 286
Yavaş Yavaş 412
Yavaşça 188
Yavrum 333
Yayla Güzeli 572
Yaylalar 63
Yaylayı 343
Yazık Bana 354
Yazıktır 526
Yerdedir 470
Yerindedir 56
Yeter (*Aşık Saidi*) 482
Yeter (*Sadık Turan*) 542
Yetiş Mektup 546
Yetişmez 126
Yetiştı 129
Yetiştı 369
Yetmedi 186
Yıldız 577
Yok (*Aşık Huzuri*) 280
Yok (*Aşık Kalemi*) 320
Yok (*A. Mecit Tokdemir*) 531
Yok Sende 437
Yok Yok 206
Yoksulluk 212
Yorulдум 432
Yorulдум 453
Yuh Olsun 542
Yunus Diyor 248

Zalim Derya 268
Zamanı Geldi 493
Zay' Olmaz 583
Zor Olur 226
Zordur 594
Zülfün 578

Acaba ol şahın nazik boyunu	252
Acep ne demişim o cefakara	550
Acıma doktor yarama	465
Acının çığıltısı buruk ve kara kara	192
Açar ovaları kaplar	337
Açayım sinemin kapılarını	122
Açıktır kapısı gönül bağının	538
Açıldı içimde eylenmez yara	565
Açılmış hüsnün bağında gülleri falankesin	128
Açma gönül açma eski defteri	322
Agah ol halimden Abdullah Hoca	158
Ağaç dalı yere inmiş karlardan	138
Ağır ağır gelir deni	245
Ağla deli gönül haşre dek ağla	596
Ağlar zanneyleme kendini ancak	272
Ahir şerdir zahir oldu alamet	196
Ahiska kolunun bir livasisin	490
Ahda vefasızlık bilmem nedendir	452
Akar gözlerimin yaşı	48
Aklın almadığı hayalim vardı	340
Aklın var idi	467
Aklını beğenip her ize gitme	459
Akranın ben güzel şah-ı hubanım	455
Akşamdan yatarken düşümde gördüm	93
Alemi yıldırılmış hüsn-i ziyası	296
Allah ömür verdi geldik bugüne	148
Allaha emanet ettik sizleri	481
Altı aydır sevdiğimi yitirdim	178
Altı aydır yollarını beklerim	176
Ama geldim bu cihana etmedim firkat-ı ah	472
Anılar yürekte kan izi saklar	190
Annenin yavruya bakışı gibi	191
Ararım aşığı gözlerim yaşlı	385
Arayı arayı bir sanat buldum	492
Arifin kalbi içinde nice sultan gizlidir	285
Arkadaş bu hayat yarıştı yarış	591
Arkamızdan yalan atar sahtekar	30
Artvin ilinde de baraj sesi var	173
Artvin'in ilini seyran eyledim	137
Aslını yitirmez dünyada insan	170
Aşığa aşkın eseri feyz-i rahmandan gelir	284
Aşık nerden düştün bizim ellere	443
Aşık oldum güzel sana	137
Aşıklık insana kuldan verilmez	61
Aşıktan maşuka uzanan yolda	36
Aşk ateşten bir ırmaktır	331
Aşk benimle ben aşkımla gezerim	158

Aşkın ateşiyle yanan bir aşık 587
Aşkın ateşiyle yandım tutuştum 182
Aşkın girdabına düşeli beri 391
Aşkın ile şahım gayet hastayım 387
Ataların sözü doğrudur elhak 315
Ateş almış yanar yanar şu alem 536
Ateşlerde eritirsen 241
Ateşsiz pervane oldum yanarım 562
Ayırmamış birbirinden birini 118
Ayrılıktan hazan oldu bağlarım 383
Az çok keşfeyledim dünya ben seni 559
Azeri yavrusu Tiflis balası 276

Bad-ı saba nazlı yarı gördün mü 504
Bağdat'ı Musul'u dolaştım geldim 492
Bağın terk eylemiş divane bülbül 304
Bağla gece kollarımı 337
Bahar geldi coştı yine 424
Bahar geldi tabiatla şenlik var 486
Bakın bu kaşı karaya 74
Bakır parlamayla olur mu altın 332
Bakma yaylasının sisli haline 31
Baksam cemaline vücudum yanar 204
Balından tadanlar olmuşsa eğer 83
Bana bir yol göster gani yezdanım 412
Bana şadlık nerededir 161
Bana yaramayan yaramazlara 117
Başımızda dönen bu aşkın narı 328
Başları ayaklar taşır 460
Bazen durur bazen coşar çağlardı 35
Bazen kırılır da yapılamazsın 88
Beklerim kimseden imdat olmadı 79
Ben ağladım canım yandı 326
Ben aşka düştüm düşeli 106
Ben baharı bekler iken 323
Ben bir güzel gördüm devr-i alemde 109
Ben bugün bir güzel gördüm 132
Ben de bu çileye düştüm düşeli 80
Ben de bu dünyaya üryan gelmişim 356
Ben köçürdüm namusunun arınan 165
Ben ne derim gerçek olan sevgiye 557
Ben senin aşkına müptela oldum 67
Beni abdal eden sen değil misin 214
Beni candan hatırlayan 465
Beni kınamayın eşler yarenler 145
Beni yardım ayıranın mevladan dönsün yüzü 365
Benim adım Özgür Hasan 432
Benim bu derdimi defterler almaz 525
Benim gezinmemden yollar usandı 68
Benim gibi dertlilerin derdini 560

Benim nasihatim sizlere olsun	125
Benim şairliğe yoktur hevesim	469
Besmelesiz doğan yaramaz oğul	272
Beyhude çekeriz cevır ile cefa	216
Bıktırdı bu kadar of ile aman	401
Bilbilan Yaylası ne güzel yayla	225
Bilemez kıymetin sarraf olmayan	456
Bilmeden girmişim elin bağına	52
Bilmem ağlayım mı bilmem gülem mi	540
Bin ah ettin bir can için	41
Bin üç yüz otuzda geldim cihana	303
Bin yüz seksen altı buldun bir varı derler bize	490
Binlerce yıl geçmiş koşar denize	40
Bir acayıp nesne gördüm gören insanlar bilir	266
Bir adamda olsa aşkın dikenini	375
Bir akşam rüyamda gördüm yüzünü	77
Bir aşk-ı şevkiyle bakın dağlara	258
Bir bakışta gezişinden tanıdım	407
Bir cesette iki ispat gah iki ispat ile	496
Bir çaresiz derde düştüm düşeli	449
Bir dinleyen yoktur derdimi desem	416
Bir evrak yazayım gözüm yaşıyla	46
Bir gömlek giyindim deseni sarı	186
Bir gönülde bin can mihman eyleriz	320
Bir güzel adına içmişim bade	49
Bir güzel girende on beş yaşına	476
Bir güzel göründü sevda babında	456
Bir güzel seyrettim kaşı karadır	185
Bir güzele nazar ettim ezelden	54
Bir hasrettir yine düştü canıma	566
Bir huba müptela olmuşum çoktan	481
Bir insana kader gülmeyecekse	71
Bir isyanım yoktur Acem Şahına	497
Bir kalem bir defter alır eline	501
Bir melek simadır geçti buradan	113
Bir name yazayım Şar diyarına	259
Bir nazan-ı canan bir ela gözlüm	474
Bir nazen-i canan bir selvi boylum	522
Bir nimet olarak insan türüne	109
Bir niyazım vardır ey peri sana	457
Bir perinin sevdası var başımda	46
Bir saçı Leyla'nın ar belasıdır	228
Bir sevgi ki anlatamam anlatsam	325
Bir sözü kaleme almadan önce	534
Bir tohum toprağa düştüğü zaman	154
Bir vefasız yarden kalktı muhabbet	228
Bir zaman da beni yaktın kavurdun	212
Bir zamanlar gezdim sevda bağında	390
Birgün bir güzele nazar eyledim	388
Birkaç güzel çıktı geldi	393

Biter mi dünyanın gam kasaveti	108
Biz bezm-i eleste aşk şarabını	597
Bizar oldum işvesinden nazından	37
Bizden selam olsun saçı Leyla'ya	509
Bize biz diyecek bir hal kalmadı	275
Bizim Meşeli'ye bahar gelmiştir	323
Bozuldu havalar karardı iklim	548
Böbürlenip ne gezersin dünyada	530
Böyle yakın olup duymamak sesin	84
Bu abdal postudur hor bakma sakın	295
Bu alem acayip pazar yeridir	58
Bu aşkın elinden düştüm hicrana	75
Bu bağ hakikat bağıdır	316
Bu bir hırka giyer isen sırtına	183
Bu can murgi teki öter kafeste	217
Bu dar-ı fenada girdim yarışa	107
Bu dünya cennet olsa da hayrandan haberim yok	561
Bu dünyada ne gördümse	177
Bu dünyada rahat kalmak isteyen	582
Bu fani dünyada devran-ı demde	372
Bu gelişim son geliştire yaylalar	175
Bu gönlüm çok sever güzel methini	413
Bu kısa ömrümün güzel çağında	402
Bu koca Bursa'nın halini yazem	441
Bu nasıl ibrettir bu nasıl hikmet	537
Bu ne biçim izan nasıl anlayış	99
Bu ne garipliktir behey tabiat	540
Bu sevdanın derdi ile	592
Bu yalan dünyayı benimdir sanma	108
Bu yerlerden geçen dilber	473
Bu zamanda nerde kopar bilinmez	493
Bugün bir güzele kalbimi verdim	150
Bugün bir güzeli seyran eyledim	378
Bugün elim nazlı yarden uz aldı	177
Bugün gördüm kaşı karay'	80
Bugün kiliseden çıkmış geliyor	170
Bugün sizin gibi başım dumanlı	425
Bugün yine şad eyledin beni yar	567
Bunca nasihatler eyledim durdum	44
Bus edem dest ü damanın barışalım gel yeter	482
Bülbül feryat eder gözler kan ağlar	389
Büyük vurgun yedi insan yapısı	343

Cahile eylesen dilde nasihat	394
Can bağrıma kadar geldi dayandı	232
Canım feda olsun mert oğlu merde	184
Cehlinden bihaber olan çok kimse	532
Ceht edip ne kadar kaçtımsa ırak	301
Cemalin şaşkınlık verir güllere	279
Cenabı mevlaya arzuhalim var	205

Cennet-i aladan çıkmış hur-i gılmanım benim 313
Ciğerimden girdi ağırı 175
Ciğeri mi kara duman kapladı 244
Cisminden yarattı ol ulu süphan 105
Coşa gelir sular gibi çağlarsın 569
Cümle melek secde etti lain şeytan bir tane 395
Cümle nin sırrını bilen Allahım 358

Çağlayan pınarın hasta sağaltır 63
Çağrıldığı bir meclise gidende 533
Çeken çoktur gurbet elin belasın 60
Çekerim hasretlik gönül yasıdır 386
Çekirdekten adam olmaz istersen 484
Çekmiş sinesine beyaz bir tülü 549
Çıkıp da meydana aslan misali 103
Çıksam üstünüzden baksam sılaya 41
Çıktık köyümüzden hep ayrı ayrı 147
Çıktım yücesine seyran eyledim 138
Çiçeklerin en güzeli 219
Çocuk yaşta kaldım babadan yetim 403
Çok dolaştım bu dünyada 494
Çok eskidin ham değilsin 157
Çok okumuş cahillere rastladım 119
Çok vilayet gezdim görmedim dengin 203
Çok zamandır ne mektup var ne haber 428
Çok zamandır terk-i vatan olmuşum 482
Çok şükür kurtulduk fırıncılıktan 451
Çok uğraştım cananımı görmeye 448
Çoklarının gözün geride koyup 49
Çoktan beri arzuldum hakiki bir aşığı 387
Çoktan düş olmuşam ah ile zare 377
Çoruh bu intizar bil ki sanadır 236
Çoruh'a git bulacaksın 42
Çürümüş tahtaya ayak basanlar 319

Dağ gibi gönlüme düştü zelzele 76
Dağın boğasıyla pazarlık yaptım 343
Daima öğüttür sözlerim halka 349
Dalma gönül gam gölüne 511
Damarında kan şüpheli 121
Damla damla yaşlar akar gözünden 225
Darbelerden geçen ak saçlarıyla 191
Dayanmak çün elde tutmak istersen 531
Dedim sevda nedir dedi zulümdür 206
Deli gönlüm yükseklerden uçarken 442
Deli gönül akıp akıp duruldu 149
Deli gönül viran olmuş 501
Demedim mi sana yüksekte uçma 426
Derd ü mihnet ile geçti bu ömrüm 426
Derdimi söylesem elde sazıma 451

Derdimi yazmadan usandı kalem	160
Derdimin dermanı gönülde şahım	148
Dert tespih misali tükenmez oldu	124
Dertlerimin listesini yazarken	485
Dileğim bar-i hüdadan	308
Dilerim tersine dönesin yayla	209
Dinle ben fakirin vâsf-ı halini	571
Dinle bu sözümü aziz kardeşim	593
Dinle güzel sana bir sualım var	79
Dinle sana bir nasihat edeyim	360
Dinle sevdiceğim yazarım name	74
Dinle sözlerimi ahu bakışlım	222
Dinlesinler ehl-i kamil olanlar	199
Dinleyin ağalar tarif edeyim	199
Dinleyin ağalar tarif eyleyim	407
Dinleyin ağalar vâsf-ı halimi	528
Dinleyin ahbablar tarif edeyim	394
Dinleyin efendim tarif eyleyim	407
Diyarbakır çölündesiz	242
Diyelim ki bir bahçede bir gül var	44
Doğanın en güzel turistik yeri	245
Doğma bebek doğma niyetsin ama	29
Doksan dört yazında köyüme vardım	26
Dokunmayın melûl mahzun halime	65
Dokuz ay eğleştim ana rahminde	129
Dokuz yüz altmışta gurbet elinde	75
Dolandım dünyayı gezdim cihanı	217
Dosta dost elimi uzatam derken	188
Dosta yardım eyle elden geleni	583
Dostlar bana gayet övdüler seni	570
Dostlar yavaş yavaş elden gidiyor	27
Dostun bahçesinde bağban olayım	293
Dostun bahçesinde yeşerdi otlar	223
Dur güzel kız vâsfedeyim	151
Durdum hakkın divanına	474
Dururken bahçede üç beş arkadaşı	119
Duydum ki rahmetlik olmuş Efkari	50
Duydum mertler divanını	103
Dü cihanın devletini istersen	470
Dünya düşman olsa mühim değildir	239
Dünya gamından geçmesem	354
Dünya ilerliyor biz neden geri	183
Dünya yer de doymaz bunca insanı	39
Dünyada bulunmaz misli menendin	480
Düşerim meçhule görünmez dibi	404
Düşmüşsen vefasız dostun yoluna	51
Düştüm İstanbul'a garip ü bîkes	280
Düştüm yar derdine tıfıl çağımda	266
Düşün gönül cihan bendigahını	259
Düşün gönül devr-i dünya işini	256
Düşürdü çekti toruna bana hal etti felek	574

Efkar Tepesine geldi hayali	335
Efkari gelmişiz ziyaretine	388
Efkarınız neydi arzu ettiniz	167
Eğer arzun güzel ise	140
Eğer bağban isen bağını koru	581
Eğer beni arar isen nazlı yar	324
Eğer bir dilberden hoşlanıyorsan	472
Eğer insan isen insanca çalış	583
Eğer şikarımdan sual edersen	328
Eğlen kadd-i mina vasfedem seni	534
Ehl-i dilim saz çalarım söylerim	54
Ehl-i kamil olan güşun yetirsin	504
Eksik olmaz ayvasıyla narları	389
Ela gözler billahi gül yüzüne nakıştı	86
Ela gözlerine kurban olduğum (<i>Aşık İzni</i>)	310
Ela gözlerine kurban olduğum (<i>Hodlu Rahmani</i>)	455
Ela gözlerine kurban olduğum (<i>Aşık Şamili</i>)	512
Ela gözlerini sevdiğim dilber (<i>Aşık Yaralı</i>)	570
Ela gözlü nazlı dilber	362
Ela gözlüm sana şikayet kılem	578
Ela gözlüm vatanını terketmiş	132
Elaman efendi oynak feleğin	597
Elest-i bezminde bu bahtım kara	410
Elest-i bezminde olundum hitap	353
Eller şem'a yakar uruşan için	509
Elli bin derdim var bu canım darda	488
Elveda sevdiğim ben gidiyorum	139
Emir haktan geldi secde ruhlara	107
Emretti Zül Celal önce ikramız	110
En eski tarihi çağlardan beri	220
Erenler ceminden aldım icazet	449
Erenler yatağı Ferhatlı Köyü	210
Erenlere sordum bendeki hali	484
Ervah-i ezelde levh-i kalemde	349
Estersin yüzüme sabahta tanda	555
Esti ruz-i kasım sarardı dallar	478
Eşi yoktur güzellikte köyünde	96
Etrafında gonca güller açılır	246
Etrafını dağlar sırtlar kuşatmış	254
Ev dediğin ne ki dört tane duvar	100
Evren denen şu yuvarlak arsada	338
Evvel bahar geldi bezendi bağlar	553
Evvel beğenmezdik mesti pabucu	201
Ey civanı misaldir ebru siyaha perçemin	133
Ey felek hüzn ile gamhun eyledin büryan beni	288
Ey felek sen ile emr-i şerim var	395
Ey felek seninle bir pazarım var	204
Ey melek yavrusu ahu bakışlım	425
Ey muhabbet bülbülü sen ne durursun eyle zar	469
Ey olmuştu yine azdı yaralar	211

Ey yarenler ey ahbaplar 432
Eya ihvan sözüm dinle 367
Ezel bahar yaz ayları 346
Ezel bahar yaz ayları gelende 229
Ezel taksimi haktandır gelen başına her kulun 283
Ezelden cesedim gam türabiyle 258
Ezelden ebede akan şu zaman 33
Ezeli ervahtan levh-i kalemden 55

Faniden bekaya hicret eyledin 476
Fazla havalardan uçma ey gönül 591
Felek ağı kattı tatlı aşıma 463

Gafil olma deli gönül 436
Gafil olma gönül bu dünya fani 554
Gam yiyip gam çekme divane gönül 66
Gamlı gönül aldı sıladan haber 42
Garip bir makbere şu dağ üstünde 596
Garip bülbül vatanından yad oldu 165
Garip gurbet elde gezen birader 256
Garipte bir handa misafir idik 126
Gayrı dayanacak halim kalmadı 429
Geç kaldık komşular uyanamadık 251
Geçen günde niçin beni sormuşsun 117
Geçmiş kınalı yalan dünyanın 34
Geçti zaman gelmez geri 582
Gel azizim dinle benim sözümü 315
Gel beri bir azım vasfın eyleyim 565
Gel efendim el çek fani dünyadan 364
Gel gönül eyleyim sana nasihat 76
Gel gönül hasret bağına girelim senin ile 383
Gel gönül sabreyle derd ü belaya 351
Gel seninle el çekelim bugün fani dünyadan 346
Geldi geçti yaz ayları yürümez 479
Geldim bu dünyaya yaşamak için 250
Gele gele geldik ölüm çağına 142
Gelin ahbaplarım yanı başıma 78
Gelin geçin böyle anam bacılar 168
Genç ömrüm çürüdü boşu boşuna 237
Genç yaşımda kahır bindi sırtıma 322
Geri kalmış çağlar yürür üstüne 341
Geriye dönsen a zaptiye başı 270
Gezdim gurbet eli bunca diyarı 244
Gezdir kuvvetini hasmına göre 274
Gezerken rastladım toylu güzele 550
Gidersen selam et bivefa yare 478
Girdim dostun bahçesine gül güle karışmış 133
Gitti Lokman gitti yoktur Eflatun 497
Giyinmiş kuşanmış inmiş pazara 548
Giyinmiş yeşili gider salını 556

Göklerde melekler yerde periler 167
 Gökyüzünde bölük bölük uçarsız 430
 Gönlüm bir limandır sen de bir gemi 391
 Gönlüm hasret kaldı köşke seyrana 415
 Gönlüm ister meramına ermeyi 417
 Gönül ah u vahla vatanda kalsa 419
 Gönül bağimdaki güller soluyor 185
 Gönül bahçemde sana saraylar kurmaktayım 83
 Gönül bahçesinde aşkın çiçeği 576
 Gönül bahçesinde bir güzel gördüm 182
 Gönül bantlarından sildim ben onu 91
 Gönül dolu bir sevgi serdim ayaklarına 84
 Gönül gel seninle seyyah edelim 433
 Gönül kötü hevesinden 585
 Gönül ne beklersin sen bu yerlerde 229
 Gönül senden bilsen neler istiyor 86
 Gönülden aşığım bilirsin sana 453
 Gönülden isterim yare gitmeyi 409
 Gönülün dağları yüksek esiyor 587
 Gördüğün dilberin düşme peşine 599
 Gördüm cemalini güldü bu gönül 79
 Göz göz oldu sinemdeki yaralar 572
 Gözden ırak olduk gönülden cüda 151
 Gözledim alemini gördüm gözümle 541
 Gözlerimin nuru Molla Mustafa 290
 Gözlüksüz yazıyı seçemez oldum 95
 Gözyaşımı derya gibi 589
 Gözyaşın olmasa yağmur yağmazdı 340
 Gün gelince can cesetten çekilip 178
 Güneş gün başımı saldı dumana 510
 Gündüz hasret gece fikr ü hayalde 214
 Güş verin sözüme sadık dostlarım 291
 Güzel çiçek aşkı arı 329
 Güzel etme bu dertlere 156
 Güzel sana ne diyeyim 77
 Güzelim aşkın derdine 159
 Güzelim bu elden gittin gideli 219
 Güzeller sultanı benim efendim 268
 Güzeller toplandı geldi bahçeye 160
 Güzeller toplanır bir ülfet için 171
 Güzellerde benlik hiç eksik olmaz 163

Ha bu nazdan gördüm nur cemalini 111
 Habersiz çıkıp karşıma 463
 Habersiz davetsiz gitme bir yere 464
 Hakkın emri ile geldim dünyaya 544
 Hakkın kudretiyle bitmiş büyümüş 385
 Hallak-ı alemsin veren alan sen 397
 Hamdülillah bu devlete yetiştin 56
 Hangi demden vurur ahlakı ahkam 70

Hangi varlık kurmuş temel taşını	325
Hani nerde kaldı laf u güzafın	273
Hasretim yüzüne nice zamandır	152
Hasretinden yandım yandım kül oldum	231
Hasta gönül düştü gurbet eline	377
Haşmetle kurulmuş dağ yamacına	233
Hava-ı nefesine uyan kişiler	141
Havalandı gönül bürüdü efkar	526
Hayat çizgisinde tutuştuk cenge	542
Hayat yolu hem karanlık hem ince	332
Hayli demdir terk-i vatan etmişim	379
Hayli zaman melül kaldım gurbette	398
Hazan olsa bile yürekte solmaz	402
Hele gelin bana sorun	120
Hele verin şu aşığın sazını	443
Hep aradım boşu boşa	440
Hep sendendir çektiklerim	396
Her alime işittirsem sıradan	545
Her güzelde vefa olmaz	184
Her güzele a dost güzel diyemem	390
Her türlü hedefe varmak istersen	112
Her zaman ben sana oku demiştim	211
Hergünde bir yaprak daldan	186
Herkes ki köyünden göçtü şehire	593
Herkesi dost olur sanma	181
Herşey pahalandı geçim zorlaştı	88
Herşeyin bir başı olduğu gibi	98
Hey ağalar bu sevdaya düşeli	353
Hey ağalar sevdalıyım gamlıyım	66
Hey ağalar size tarif edeyim (<i>Aşık Kabri</i>)	313
Hey ağalar size tarif edeyim (<i>Aşık Keşfi</i>)	352
Hey ağalar size tarif eyleyim (<i>Sefil Heyrani</i>)	257
Hey ağalar size tarif eyleyim (<i>Aşık Mahcubi</i>)	366
Hey ağalar size tarif eyleyim (<i>Aşık Şamili</i>)	508
Hey birader helal mala haramı	310
Hey yarenler bu bahçede	524
Hey yarenler gam hicranda	511
Hoş olalım gonca gibi gül gibi	93
Hoşgeldin yanıma ey kaş-ı huban	560
Hoşgeldin yanıma ey kaş-ı keman	210
Hulus-i kalp ile çıkak yarışa	112
Hücum edip kafir tabur bağladı	298
Hürriyet aşığı yaralı bülbül	121

İlgın ılgın esen seher yelleri (<i>Aşık Mahiri</i>)	380
İlgın ılgın esen seher yelleri (<i>Aşık Şamili</i>)	513

İçerimde göz göz oldu yaralar 380
İçinde olduğum ben bu alemi 539
İhaneti yaban elden beklerken 405
İhsanın ermiştir bize ezelden 352
İhtiyarım benim sinnim dolandı 60
İki bin yılında Ekim yirmi dört 179
İki güzel gördüm yayla yolunda 572
İlahi ver tene sıhhat 515
İlim için gece gündüz çalışan 318
İlime olduk perverde 161
İlme mihman olan o muallimler 260
İnsan altın pazarlara atılır 59
İnsanın temelin' aslın' yokladım 359
İnsanlar bozuldu lisanlar kaba 203
İnsanlar dünyada eşit yaşamaz 252
İnsanlarda asaleti kemali 401
İnsanoğlu bitki gibi olunca 330
İrfan meclisinde aşk meydanında 363
İrfan olan gönül yıkmaz 163
İstanbul'da Ardanuçlu biri var 339
İstanbul'da Gülhane'de gezerken 51
İster layık görsün ister gülsünler 393
İster tosun olsun isterse inek 174
İsyân edin sevgililer bugüne 101
İsyân ile doldu cihan 467
İyi hesap eyle yaptığın işi 450

Kaç güzel sığırdım gönlüme benim 405
Kader layık gördü gurbet elini 414
Kader mevlam senden bir dileğim var 81
Kadir mevlam seni nurdan yaratmış 409
Kadir mevlam verse bana bir devlet 134
Kadir ü kıymette yoktur noksanın 376
Kafada kin omuzda yük 194
Kahpe felek sana ben neylemiştim 143
Kahramanlar diyarıdır yerimiz 433
Kahr-ı aşka düşüp sevda çekmeyen 308
Kalbi taş kesilmiş gaddar insanın 427
Kalkınmayı istiyorsak gönülden 427
Kalktı büyük küçük zaman bozuldu 302
Kalmış iken günci karyemizde ben 516
Kanadı kırık kuş gibi 445
Kapalı kapılar evim kimsesiz 462
Kara gözlüm beni koyup gidersen 502
Karamsar olup da şaşırma sakın 31
Kararsın güneşli dünyam 71
Kardeşlik hakkını bulmak isteyen 382
Kargadan istesem dünya güzelin 300
Kars'ın Aynalı Köyünde 55
Karşıda oturan beyler ağalar 510

Kaşına kalem yaptırsan	407
Kat kat hasret yüklü geceler boyu	33
Kaymağı vardı tasında	194
Keder dünyasının gam kaleleri	317
Kendim yorgun olsam bile	333
Kervanım dağıldı yolu şaşırdım	445
Kesildi yollarım ümit kalmadı	460
Kime şekva edem kime yalvaram	473
Kimlerde açılır basiret gözü	594
Kimse rızasıyla çıkmaz vatandan	412
Kınama a dostum biz de insanız	81
Kınamayın hey ağalar hey beyler	379
Kısmet olsa varsam yarın yanına	508
Kışın şehirdeyim yazın köydeyim	173
Kıymet kumaşyken kıymetini bil	61
Kızardık bozardık yandık yakıldık	280
Kol kol oldu akar gönülde çaylar	397
Konma bülbül konma viran bağıma	70
Konuştur alimi her zaman dinle	589
Koyup gittin beni yedi yaşımda	423
Köpürüp taşıyor gönlümün seli	89
Köyüme hizmettir asıl görevim	434
Kudret balçığı karıştı	238
Kudretullah halkı cebel cins ü cinan yoldaşı	419
Kurban olam öyle yare kaşların yaya çatar	522
Kuru şecer gibi bağda yetiştim	65
Küçük yaştan beri beni bu sevda	599
Küsüp burdan uzaklara giderken	29
Lale sümbül açtı geldi nevbahar	178
Lale sümbül müsün taze gül müsün	479
Lamekan şehrinde geldim cihana	457
Lügat okumadım felsefe bilmem	247
Menend-i mutalsem bu lügaz genc-i nihani	499
Maşallah o zalim bakışa boya	577
Matemliyiz gözyaşıyız kınama	171
Mecnun gibi bir Leyla'nın ucundan	375
Mecnun gibi Leyla Leyla diyerek	382
Mecnun olduk bir Leyla'nın özüne	40
Mecnunca sürünüp durmazdı gönlüm	36
Medet medet alemleri yaradan	348
Melek gördüm on beşinde	106
Meramı kan içmek şuh-i didardan	311
Merhamet perveri nezaketli han	376
Mihnetli dünyaya hitap eylesek	125
Muhabbet şehrinde gönül senginde	122
Muhabbeti cennet cehenneminden	338
Muhasip ol sen alimle otur kalk	530
Mücevher kenzidir kan-i hakikat	285
Mürşid-i kamile eyledik hizmet	288

Nan u nimetini yediğim Şavşat 275
 Nasihat dinle ey ihvan miras-ı enbiyadan bil 363
 Nasıl methedeyim cananım seni 235
 Nasıl sevmeyeyim sevdiğim seni 553
 Nasıl yas çekmesin bu garip gönül 208
 Naz u eda ile gezme 277
 Nazar kılmış mevlam lütf-i keramet 89
 Nazlı yarin hasretinden derdinden 399
 Nazmıma vesile olan suretin 157
 Ne atarsın kardeş sitem taşını 552
 Ne biçim ortama kaldık efendim 174
 Ne dedim sözümü asla tutmadın 120
 Ne gidişin belli ne de duruşun 205
 Ne güzel Şavşat'ın suyu havası 72
 Ne kadar güzelsin bu akşam üstü 231
 Ne oldu sana ki gülmüyor yüzün 209
 Ne tedbir kurduysam olmadı gitti 142
 Ne yaman sevdaya duçar olmuşum 267
 Ne yatarsın gafil usanmaz gibi 531
 Necdet Bey kardeşim seni düşümde 485
 Neden böyle mahzun mahzun durursun 223
 Neden böyle yanık yanık söylersin 320
 Neden gururlandın sen sana dilber 576
 Neden ki gamlısın neden ki puslu 330
 Nedendir de zalim felek nedendir 413
 Nedir bu feryadın bu inkisarın 318
 Nedir çektirdiğin bunca yıl çile 551
 Nedir felek derde saldın başımı 39
 Nefsim ile eğer cenge girersem 118
 Nekn u kasemnada taksim verilmiş 260
 Nice bir çekeyim firkati nazı 367
 Niçin ah etmezsın divane gönül 566
 Niçin döndün baktırmadın yüzüne 462
 Niçin sen halini fikreyleyip insafa gelmezsin 515
 Nil vadilerinden çıkın yollara 247
 Niyazım var hak süphana 263
 Nübüvvet nurudur var olan ezel 399

O dost bağında bülbülem 351
 O güzel günlerin hatırı için 324
 O kahpe felekten istesem sefa 300
 O ki cemaline müştak olmuşum 290
 O yarin şehrine giden olursa 67
 Oğlum bencileyin düşmüş hicrana 526
 Oğul zinhar eyle hürmet ilim serlerin tacıdır 470
 Okudum bir dosttan gelen mektubu 538
 Okur yazar olduk diye övünme 536
 Okuyunca yazıların 544
 Ol melek-ül mevta canlar alıcı 68
 Ol nedir ki kendi yok seda verir 130

- Ola ki biz bu sevdaya tutulduk 289
Olur Devlet-i Osmaniyye zaman 517
Olsun kalanlara vasiyetimiz 306
Olur ya ölürsem şu gurbet elde 341
Ondan severim baharı 428
Orda soğuk serin berrak pınarlar 226
Ortalıkta döner kalbi karalar 580
Oturmuş da hazin hazin düşünür 556
Otuz aydır asker oldum 559
Otuz milyonun yarısı kızdır 342
Otuz yıldan beri çile çekerim 430
Öğrensin halimi benden soranlar 398
Ömrün var evladım baharı yazı 533
Örnek olmalıdır atalar sözü 580
Öyle bir acayip aşka düş oldum 331
Öyle bir ahvale giriftar oldum 126
Öyle bir duygudur bu aşk-ı sevda 453
Öyle bir zamana geldik yetiştik 159
Öyle hızlandı ki haftalar aylar 222
Özleminle yanıyorum 464
Özlemişim vatanımı sılama 444
Parselleyip paylaşsalar dünyayı 254
Perişan eyleme beni yaradan 125
Rahmetmedi el göğüste yüz yerde 278
Ruhumun aynası gönlümün tacı 149
Sabahın seheri cuma gününde 552
Saki başın için bir kadeh doldur 273
Saki ver elinden şu dolu camı 525
Salınıp bayramda gezen birtanem 345
Sallanı sallanı gelen sevdiğim 480
Saltanat elinden yurt kayıp oldu 162
Sana minnetim var defterler dolu 43
Sana sebep kaçak geldim izine 563
Sana yalvarırım ey esen rüzgar 588
Sarı saç üstüne sarışın yazma 277
Sarrafta sim ü zer sadık dostta sır 578
Sed hezaran şükrü minnet hüdaya 369
Seda ile nida ile 586
Sefayı ararken düştün cefaya 276
Seher vaktinde ey aşık 286
Seher yeli dost eline esersen 452
Seherde şakıyan bülbüller gibi 154
Seherde uğradım göl kenarına 396
Seksen altı tarih oruç ayı zeyn 520
Selam sabahı kestiler 440
Selvidir kametin tubaya dönmüş 283

Sen benim evladım ben sana kurban 372
 Sen bir kuzu ben bir kartal 494
 Sen gönül bahçemin sevda çiçeği 336
 Sen üzme kendini vefalı dostum 541
 Senden uzak gurbet ellerinde ben 233
 Sene üç yüz otuz birin devrinde 216
 Seneler geçiyor ne yazık ki ben 187
 Seni görür görmez hemen şaşırdım 240
 Seni seviyorum diyen dilbere 187
 Senin adın yalan dünya 434
 Senin aşkın bu sinemi yandırdı 410
 Senin iki katlı konak neyine 336
 Sev seni seveni kim olur olsun 317
 Sevdığı kul ile ol bari hüda 262
 Sevdiğim bana ıraktan 162
 Sevdiğim dilberin gerdanı mina 295
 Sevdiğim düştüğün aşk girdabına 152
 Sevdiğim gönülden gönüle bir yol 97
 Sevdiğimin ay yüzüne 461
 Seven gönüllere aşkı anlatan 35
 Sevgi ruhun gıdasıdır 181
 Sevgi vardı saygı vardı dost vardı 423
 Sevgili üstadım muhterem beyim 150
 Sevgilim katara kervancı olsa 486
 Sevgiyle dolan gönüller 188
 Seyreyledim perişandır her yanın 208
 Sıladan gurbete uzayıp giden 37
 Sinem içre kurulmuştur bir kazan 524
 Sıra dağlar bile girse araya 85
 Sis sarmış yolumu benim 140
 Sitem etmez miyim sana sultanım 232
 Dumanlı dağların soğuk suyunu 153
 Sizler ile doyamadım 293
 Soldu yine benim sarı çiçeğim 143
 Sonra pişman olmak verir mi fayda 581
 Sorman arkadaşlar garip halimden 598
 Söyle gönül kimden çektin bu kadar 404
 Suna oldu bin bir gölde dolaştı 34
 Suratını asıp gezmeye değmez 329
 Sükut arzuhalim garip serime 168

Şahım bana ruhsat versin bir zaman 496
 Şakşakçı ol öv kendini dalkavuk 542
 Şekil kıyafetliy' bir adam sanma 567
 Şenlen gönül coşup bana ak da gel 549
 Şikayet olmasın şahlar şahına 373
 Şimdi dipsiz göle düştün 52
 Şimdi tersinedir dünyanın işi 279
 Şu dertli gönlümün vafsin edeyim 420
 Şu felek çarkını doğru döndürmez 48

Şu yalan dünyaya geldiğim günde 153
Şurda burda aramayın kardeşim 319
Şükür et ki seni insan yaratmış 564
Şükür olsun yaradana çok şükür 263

Ta ezelden zar u büryan eyledi sevda beni 241
Tab-ı ruhsarına aldanma canım 174
Tabiat canlanır varlık uyanır 105
Taht-ı adalete sahip şeriat 115
Talibi cifiedir kerkeşi kellat 282
Tanrı senin yüzünü melek diye yaratmış 85
Tasavvufta gerçek ozan 248
Tatlı dillin olur yaban arısı 342
Taze bir fidansın elim sürdürmem 564
Tefekkür kıl gideceksin dünyadan 267
Teşrif edin Düzenli'ye köyüme 545
Tomurcuk açar mı geçerse eyyam 110
Tüm bütün ahababım eşim 561
Tüm gerçekler çirkin ise 193
Türkmen güzelleri seyrana çıkmış 289

Uçurdum gönlümü kondu köyüme 539
Uğur olsun mektup ulaş gülüme 551
Ulu haktan yare bir niyazım var 513
Unutma sözümü ömür boyunca 333
Uyan bir kere kıl idrak 368
Uyan ey divane gönül 598
Uyudum bademi aldım 59
Uyurken yanıma geldi erenler 374
Uzaklardan gelip başka diyara 403

Üç günlük dünyanın derdine düşmüş 448
Üç yüz kırk tarihte geldim dünyaya 386
Ümit yaşam dolu gür nefesinle 190
Ümitsiz dolaşır boşa yanara 444

Vatan garip ülke garip yol garip 378
Vatanından ayrı düşen garipler 56
Vefasız dilberin çekilmez hali 316
Vücudum şehrinde bir talan var ki 270

Ya ilahi vücudumu üç alamet kapladı 420
Yaktı beni ayrılığın yarası 442
Yalan dünya senin nelerin gördüm 90
Yamana yetişt i Şavşat'ın iş i 43
Yar diyeli ömrüm oldu yarıya 488
Yar uzak dolaşma sabır kalmadı 461
Yarab bu ne ölüm bu nasıl zulüm 156
Yarabbi hidayet yetir hocama 129
Yarım sevilirken sevenden kaçtın 113

Yaslı gezmem kederimden	456
Yaş sekseni geçti sıhhat bozuldu	563
Yaşam ışıltısı tabu yanyana	193
Yatar iken dünya zindan var idi	421
Yaylımlı gür yeşil bir ova olsam	555
Yazık kardeş merhametiz yok muydu	562
Yazık ömrüm geçti Vezirköy'ünde	296
Yelken açar deryalarda yüzerim	253
Yeni bir sevdadır düştü özüme	373
Yeşil Şavşat senin methin eyliyem	326
Yetiş mektup yetiş yaren eşime	546
Yığılmış ahabplar umut verirler	512
Yiğit olan kalksın kuşansın silah	128
Yıllar nasıl geçti sen bilemezsin	220
Yıllar yılları erteler	219
Yıllarca sakladım hatırasını	339
Yine bahar geldi bulandı sular	429
Yine bahar geldi dereler çağlar	569
Yine bahar oldu açıyor güller	141
Yine bahar oldu bulandı çaylar	493
Yine bahar oldu yine yaz oldu	347
Yine karlar yağdı kapandı yollar	139
Yine mektup aldım gül yüzlü yarden	499
Yine tazelediz serde yaremi	206
Yine uyanıyor hasret bağları	111
Yine yeşillendi Kürdevan Dağı	537
Yokuşa karşılık düzler olmasa	226
Yüce dağların başında	577
Yüklendim eşiği gayet ağırdır	438
Yükselmek istersen canda hayatta	502
Yüreğime düştü sevdanın narı	459
Yüz çevirdim masivadan çekmezem kayguları	284
Zalim derya hiç insafın yok mudur	268
Zaman ahir cihan mülk ü kadim olmaz fenadır bil	282
Zemmetmem kimseyi tövbeler olsun	362

Ab u dane: Su ve ekmek.

Ab u nan: Su ve ekmek.

Aba: Kalın giysi. Daha çok derviş giysisi anlamında.

Abad: Bayındır, çokluk bildirir.

Abdal: 1. Derviş, 13. yüzyılda yaygınlaşmış Batını Şii topluluğun üyelerine verilen ad, 2. İbadet eden, 3. Orta Anadolu başta olmak üzere Türkiye'nin çeşitli yerlerine yayılmış olan ve geçimleri ağırlıkla müzik üzerine kurulu gezici topluluktan olan.

Abdan: Su kabı, kova.

Ab-ı hayat: İçenlere sonsuz yaşam verdiği inanan su.

Ab-ı revan: Akarsu, yaşam.

Ab-ı zülal: Berrak su, billur su.

Abid: İbadet eden, tapınan.

Acap & acep: Acaba.

Acem: İranlı, İran'a ilişkin.

Aciz: Gücü yetmeyen, acınacak, beceriksiz.

Adab: Terbiyeler, görgüler, edep sözcüğünün çoğulu.

Adem: İnsan.

Ademoğlu: İnsan, insanoğlu.

Adu & adü: Düşman, kötü.

Afet: 1. Büyük felaket, 2. Çok güzel kadın.

Agah: Uyanık, bilen, bilgili.

Ağı & ağu: Zehir.

Ağmak: Yükselmek.

Ağyar: Düşman, rakip.

Ağza & ağza: Aza, üye.

Ah u zar: Ağlayıp inleme.

Ahd u aman: Söz verme, yemin etme.

Ahd u peyman: Verilmiş söz, ant.

Ahi: 1. Kardeş, 2. Esnaf örgütü üyesi.

Ahibba & ehibba: Dostlar, sevgililer, tanıdıklar, bilc'ik kimseler.

Ahir: Son, en son.

Ahmer: Kırmızı, al.

Ahsen: En güzel, en yakışıklı.

Aht etmek: Yemin etmek, söz vermek.

Ahter: Yıldız.

Ahval: 1. Oluşlar, içinde bulunulan durum, 2. Sözler.

Ahz: Alma, kabul etme.

Ahz u ita: Alışveriş.

Akça & akçe: Eski para birimlerinden.

Akıbet: Son.

Al: 1. Kırmızı, 2. Hile, tuzak.

Alamet: Belirti, iz, işaret.

Alem: Bayrak, minare ucundaki işaret.

Algın: Sevdalı.

Ama: Kör.

Amber: 1. Ada balığının ya da amberbalığının bağırsaklarında toplanan yumuşak ve yapışkan misk gibi kokan bir madde, 2. Güzel koku.

Amel: İş, eylem.

Anda: Orada.

Andelib: Bülbül.

Ander: Lanet, kötü.

Anka: 1. Kafdağının ardındaki masal kuşu, 2. Adı var kendi yok.

Anoh & anuh: Yemek yapmak üzere kızartılan yağ.

Ar: Utanma.

Arabi: Arapça, Arapçaya ilişkin olan.

Arif: Bilgili, bilen.

Arş: 1. Çardak, çadır, 2. Çadır, dam, 3. Gökyüzü, 4. Taht.

Asar: İzler, belirtiler.

Asuman: Gök.

Aşyan & aşıyan: 1. Kuş yuvası, 2. Mesken, ev.

Avaz: Ses, söylenen.

Ayan: Açık, bilinir.

Aydur & eydür: Der, söyler.

Aynı: Mektup, yanıt.

Ayyuk: Gökyüzü, göğün en yüksek katı.

Azad & azat: Özgür.

Azap: Acı, üzüntü.

B

Bab: Kapı.

Bac & baç: Haraç, zorla alınan para.

Bade: İçki, şarap.

Bad-ı saba: Sabah yeli.

Bağban: Bahçıvan.

Bahi: Şehvetle ilgili, şehvete ilişkin.

Bahr & behr: Deniz.

Bahr-i Siyah: Karadeniz.

Bahri: Deniz ördeği.

Baki: Sürekli, kalıcı.

Bal u perr: Kanat.

Balçık: Çamur.

Baz: Doğan.

Bed: Çirkin, kötü.

Bedbaht: Mutsuz, talihsiz.

Bedesten: Çarşı.

Bedir: Ay. Daha çok ay yüzlü, güzellik anlamında.

Bednam: Kötü, çirkin, sevimsiz.

Beher: Her, herbir, herbiri.

Bel: Dağ tepe arası yer ya da ucu sivrice kürek.

Bend & bent: 1. Bağ, bağlama, 2. Akan birşeyin durdurulduğu yer.

Bende: Kul.

Berf: Kar.

Bergüzar: Armağan, hediye, andaç.
Bes: Zarar, korku, kötülük.
Beyan etmek: Bildirmek.
Beyan: Bildirim.
Beyçare & biçare: Çaresiz.
Beyhude: Boşuna, boş yere.
Beytullah: Tanrı evi, Kabe.
Beyt-ül Haram: Kabe.
Beze: 1. Yoksul, miskin, 2. Günah, hata, suç.
Bezirgan: Tüccar, alıp satan.
Bezm: 1. İçkili, eğlenceli toplantı, 2. Diş ucuyla ısırma.
Bezm-i adem: 1. Yokluk meclisi, 2. Evrenin oluşumundan önce Tanrı-
nın meleklerle yaptığı toplantı.
Bu & buy: Koku.
Buhağ: Çene altı, gerdan.
Bus etmek: Öpmek .
Buse: Öpücük.
Büryan: Yakıp kavurma, kebab etme.
Büyü: Satmalar, satışlar.

C

Cam: İçki bardağı.
Can: Bedendeki tinsel varlık.
Cana: Sevgili, ey sevgili.
Car: 1. Tellal aracılığıyla duyurma, 2. Çağrı, 3. Yardım isteme.
Cara yetişme: Yardıma yetişme.
Caş: Bilgisiz, deneyimsiz, toy.
Cebel: 1. Dağ, 2. Gavur Dağları üstündeki bulunan ve şimdiki adı Yarpuz olan kasaba.
Cefa: Büyük sıkıntı, eziyet.
Cehalet: Bilgisizlik.
Cehd: Çalışma, çabalama.
Cemaat: İnsan topluluğu, daha çok bir düşünce, inanç çevresindeki topluluk.
Cemal: Yüz, güzel yüz.
Cenan: Yürek, gönül.
Cevher: Öz, maya.
Cevlan & cvelan: Dolaşma, gezinme.
Cevr: Haksızlık, eziyet.
Cevretmek: Haksızlık etmek, eziyet etmek.
Cihat: Din uğruna verilen savaş.
Cilve: Yapmacık davranış, eda.
Cim: Arap abecesinin altıncı harfi
Cıvan: Yakışıklı, genç.
Cüda: Ayrılmış, ayrı düşmüş.

Cümle: Tüm, hepsi.
Cünun: Delirme, delilik.
Cüş: Coşmak, akmak.
Cüzi: Az, az ölçüde.

Ç

Çemen: Yeşil ve kısa otlarla kaplı yer.
Çengo: Cevizin yeşil dış kabuğu.
Çerağ: 1. Mum, fitil, 2. Otlak, mera.
Çeşm: Göz.
Çeşm-i mest: Süzgün göz.
Çeşm-i siyah: Kara göz.
Çevre: Yazma, örtü.
Çün: 1. Gibi, 2. Nasıl, nice, 3. Çünkü, madem.

D

Dad: Adalet, doğruluk.
Dar: 1. ev, yurt, 2. idam sehpası.
Dehan: Ağız.
Dehr: Zaman, çağ, dünya.
Dem: 1. İçki, gözyaşı, 2. Kan, 3. Soluk, 4. Zaman, dönem.
Derbeder: 1. Kapı kapı dolaşan, serseri, 2. Perişan, dağınık.
Derbend: Boğaz, dar geçit.
Dergah: Tekke, okul, kapı.
Derun: 1. İç, içeri, içinde, 2. Gönül, yürek.
Derun-i dil: Gönül.
Dest: El.
Destur: 1. İzin, ruhsat, 2. Yasa, kural, 3. Zerdüş dininde ruhani başkan.
Deva: İlaç, çare.
Didar: Yüz, çehre.
Dide: Göz.
Dil: Gönül.
Dil-suz: Gönül yakan.
Dildar: Sevgili, sevilen.
Dilşad: Gönül hoş, sevinmiş.
Dimağ: 1. Beyin, 2. Akıl, şuur.
Divane: Deli, aklını yitirmiş.
Divit: Kalemliği ve hokkasıyla taşınır yazı takımı.
Diyar-ı gurbet: Gurbet ili.
Don: Giysi, örtü.
Dört kapı: Şeriat, tarikat, marifet ve hakikat.
Dun: Alçak, aşağı, talihsiz.
Dür & dürr: İnci.
Dürer: Büyük inci taneleri.
Düvel: Devletler, ülkeler.

Ebru: Kaş.

Eda: 1. Verme, ödeme, 2. Hoş olan, işve.

Edna: Değersiz, aşağı.

Efgan: İstirapla bağırıp çağırma, inleme, ağıt.

Efkar: 1. Fikirler, düşünceler, 2. Keder, üzüntü.

Eglenmek: Eğlenmek, durmak.

Ehl: 1. Sahip, 2. Ustalık düzeyinde bilen, becerikli.

Ehl-i irfan: İrfan sahibi, bilgili.

Ekber: Ulu, yüce.

El: 1. İl, yer, 2. Yabancı.

Elest: Ruhlar yaratıldıktan sonra, insanın Tanrı tarafından yaratılışının başlangıcı.

Elest-i bezm: İnsanların yaratılışındaki karışıklık, kalabalık.

Elif: Arap abecesinin ilk harfi.

Em: İlaç, çare.

Emsal: Eş, benzer.

Encam: Son, sonuç.

Enva: Türler, çeşitler.

Enver: Çok parlak, nurlu.

Erbab: 1. İşini iyi bilen, becerikli, 2. Reis, başkan, 3. Sahipler.

Erkan: 1. Bir topluluğun ileri gelenleri, 2. Yol, yöntem, 3. Temeller, esaslar.

Ervah: Ruhlar.

Esger: Açık, ortada, aşikar.

Eshab: 1. Sahipler, malik olanlar, 2. Muhammet'i görme onuruna ermiş olan kişiler.

Esrar: Sırlar, akıl ermez şeyler.

Essah: Gerçek, doğru.

Esvap: Giyimler, giyecek şeyler.

Eşk: Aşk.

Etba: 1. Birinin sözüne, mesleğine uyanlar, 2. Hizmetçiler.

Evliya: Erenler, keramet sahibi olanlar.

Evmek: Bkz. ivmek.

Eydür & aydur: Der, söyler.

Eyn: 1. Zaman, an, 2. Yorgunluk.

Eyüp: İsrailoğulları peygamberlerinden biri, genellikle bu peygamberden yolaçıkılarak sabır, sabırlılık anlamında kullanılır.

Eyyam: Günler.

Ezel: Önce.

Ezhar: Çiçekler.

Ezkar: 1. Anımlar, anımsamalar, 2. Zikirler

Ezrail: Azrail.

Ezvah: Gam, keder, tasa, üzüntü, eziyet.

- Fak: Tuzak.
 Fani: Gelip geçici, ölümlü, dünya.
 Fasık: Tanrı buyruğunu tanımayan, sapkın.
 Fehm: Anlama, anlayış.
 Fend: Tasarı, plan, beceri.
 Fer: Güç, takat.
 Ferman: Padişahın yazılı emri.
 Fersah: Çeşitli aralıklara denk düşen uzunluk ölçüsü.
 Feryat: Yardım amaçlı bağırma.
 Fesat: Bozukluk, genellikle sinsî, iki yüzlü anlamında kullanılır.
 Fevt & fetv etmek: Bir daha ele geçmemek üzere yitirmek.
 Fevt & fetv: Ele geçmemek üzere yitme.
 Figan: İnilti.
 Firdevs: 1. Cennet, uçmak, 2. Bostan, bahçe.
 Firkat: Sevilenden, dosttan ayrılmak.
 Fitne: İkilik.
 Fuad & fuat: Kalp.
 Furkan: 1. İyiyle kötü, doğruyla yanlış arasındaki farkı gösteren her-
 şey, 2. Kuran.

- Gaf: Hata, yanlışlık.
 Gafil: Anlayışsız, bilgisiz.
 Gaflet: Uyku, dalgınlık, boş bulunmak.
 Gafur: Tanrının adlarından biri, günahları bağışlayıcı.
 Gam: Üzüntü, keder, tasa.
 Gamze: Çene ya da yanaktaki çukurluk.
 Gani: Tanrı.
 Gavvas: Dalgıç.
 Gayz: Öfke, kızgınlık, hiddet.
 Gazal: Ceylan.
 Geda: Yoksul.
 Genc: Gömü, define, hazine.
 Gend: Şerbet, şekerli su.
 Geşt: Gezme, seyretme, dolaşma.
 Geşt ü güzar: Gezip tozma.
 Gıybet: Kötüleme, yerme, çekiştirme, arkadan konuşma, dedikodu.
 Giriban: Yaka, giysi yakası.
 Giriftar: Tutkun, tutulmuş, yakalanmış, esir düşmüş, tutsak.
 Gövel: Gök mavisi.
 Gussa: Keder, kaygı, tasa.
 Guş: Kulak.
 Guş etmek & guş eylemek: Dinlemek, kulak vermek.

Gücük: Şubat.
Gülhiz: Gül yetiştiren kimse.
Güli: Gül renkli.
Gülizar: Gül yanaklı, al yanaklı.
Gülşen: Gül bahçesi.
Güman: Sıkıntı, tasa.
Güya: Sanki.

H

Hacer: Taş
Hadde: İnce, sivri, keskin.
Haki: 1. Hikaye eden, anlatan, 2. Toprak rengi, toprakla ilgili.
Hakir: 1. Değersiz, aşağı, 2. Kumaşın parlak, ipek yolları.
Hakk: 1. Tanrı, 2. Doğruluk.
Hal: 1. Durum, 2. Yüzdeki ben.
Halk etmek: Yaratmak, Tanrının yaratması.
Halkolmak: Oluşmak, varolmak, yaratılmak.
Hamaylı: Muska, üçgen biçiminde dörülüp taşınan, Arapça yazılı, koruyuculuğuna inanılan şey.
Hamuş: Suskun, sessiz.
Han: 1. Hükümdar, 2. Otel, kervansaray, 3. Yemek konan tepsi.
Hanay: Büyük konak.
Har: 1. Diken, 2. Eşek.
Haram: Dini açıdan yasaklanmış.
Harami: Eşkıya, soyguncu.
Harap: Yıkık, yıkılmış.
Hasbıhal: Görüşüp dertleşme.
Hassa: Duygu.
Havf: Telaş, tedirginlik, korku.
Havz-ı Kevser: Kevser havuzu.
Hayrani: Hayranlık, şaşkınlık.
Hazan: Sonbahar, güz.
Heba: Boş yere, karşılıksız.
Hebb: Uykudan uyanma.
Hecr: Ayrılık.
Henek: Şaka, takılma.
Hercai: Vefasız.
Herg & herk: Sürülerek bir yıl dinlenmeye bırakılan tarla.
Herk etmek: Tarlayı sürerek dinlenmeye bırakmak.
Heva: İstek, arzu, sevgi.
Heyran: Hayran.
Hezar: 1. Bülbul, 2. Bin, 3. Oldukça çok.
Hezaran: 1. Bülbüller, 2. Binler.
Hıbb & hubb: Sevgi.
Hızır & Hızır İlyas: Sıkıntıda kalan insanların yardımına yetişecek ermiş kişi.

Hicap: Utanma.

Hicran: Acı, ayrılık acısı.

Hikmet: Şaşılası, düşündürücü iş.

Hilaf: Yalan, karşı.

Himmet: Yardım, Tanrı katında yapılan destek.

Hirmen: Harman.

Hoyrat: Sert, kötü.

Hozan: Dinlenmeye bırakılmış, birkaç yıl işlenmemiş tarla.

Hub: Güzel, iyi, hoş.

Hubb: 1. Sevgi, 2. Aldatıcı, kurnaz.

Huda & hüda: Tanrı.

Huma: Devlet kuşu, kutluluk.

Humar: İçki ya da uyku sersemliği.

Hun: 1. Kan, 2. Öldürme.

Hurç: Çuval, büyük torba.

Huri: Cennette varlığına inanılan kadın.

Huruc & huruç: Çıkış, çıkma, ayaklanma.

Hüccet: Senet, belge, delil.

Hülle: İslam kurallarına göre kocasından üç kez boşanan kadının yeniden evlenebilmesi için bir yabancı bir erkeğe yalnızca bir günlüğüne nikahlanması.

Hüner: Beceri, yetenek.

Hünkar: Padişah, hükümdar.

Hüsn: Güzel, iyi, güzellik, iyilik.

I

İlgın: 1. Dere boylarında yetişen narin bir bitki, 2. Bkz. Ilgıt.

İlgıt: Yavaş yavaş esme, akma.

İ

İbaret: Birşeyden oluşmuş, birşeyin aynısı.

İblis: Şeytan.

İbrahim & Halil İbrahim: Kabe'yi kurduğuna inanılan İsrailoğulları peygamberlerinden biri. Keldani hükümdarı Nemrut döneminde yaşamış ve putları kırdığından dolayı ateşe atılmış ancak Tanrı tarafından ateş gül bahçesine dönüştürülmüş. Konuğu çok sevdiği için Halil İbrahim adı konukseverlikle eşleşmiştir.

İbret: Kötü bir olaydan alınan ya da alınacak ders.

İçre: İçinde.

İd: Bayram

İflah: 1. kötü durumdan kurtulma, 2. başarılı olma.

İğma: Bayılma, kendinden geçme.

İğva: Yoldan çıkma.

İhsan: 1. verme, bağışlama, 2. iyilik.
İhvan: Candan dostlar, yarenler.
İkbal: Gelecek.
İkrar: 1. Açıkça söyleme, 2. Bildirme, 3. Onay, söz verme.
İlahi: 1. Tanrısal, 2. Tanrıya söylenen şarkı, türkü.
İlm-i ledün: Tanrı sırlarını konu alan bilim.
İmran: 1. İsa peygamberin annesi Meryem'in babası, Ali İmran, 2. Kuranda bir sure.
İnni: Olay ve yaşananlardan elde edilen, deneyim.
İns: İnsan.
İntizar: Beddua, kötü söz.
İpti: İlk, birinci.
İrfan: Bilme, anlama.
İrgamak: 1. Çabuk olmak, davranmak, 2. Oynatmak, kaldırmak.
İrşad & irşat: 1. Doğru yolu gösterme, 2. Aydınlık.
İshar: Gece uyumayıp uyanık tutma.
İzhar: 1. Gösterme, ortaya çıkarma, 2. Gösteriş.
İzzet: Büyüklük, yücelik.

K

Kada: Bela, kötülük.
Kadem basmak: Gelmek, ulaşmak, varmak.
Kadr: Değer, onur, rütbe.
Kaf: Yalnızca anka kuşunun yaşadığı varsayılan efsanevi dağ.
Kail: Söyleyen, inanılan kişi.
Kain: Bulunan, varolan.
Kalmakal: Kıyamet hali, karmakarışık durum.
Kamanmak: Şaşırp kalmak, ne yapacağını bilmemek.
Kamer: Ay.
Kamet: Boy, bos.
Kamet-i bala: Uzun boy.
Kamil: Olgun.
Kan: Birşeyin özü, kaynağı.
Kanaat: İnanç.
Kani: 1. Dokunaklı, iğneleyici söz söyleyen, 2. İnançlı, yetinen, çoğunu istemeyen.
Karavana: Büyük yemek kazanı.
Karhane & kerhane: 1. Ticarethane, işyeri, 2. Genelev.
Karun: İsrail'de yaşamış ve çok varlıklı bir efsane kahramanı, çok varlıklı anlamında kullanılır.
Kasavet: 1. Gam, keder, 2. Sertlik, katılık.
Kasd & kast: Niyet, bilerek yapma.
Katar: 1. Birbiri ardına sıralanmış hayvan sürüsü, 2. Tren.
Katre: Damla.
Kavi & kevi: Sert, güçlü, sağlam.

Kavl & kavl: Söz, söz verme, söz kesme.
 Kays: Leyla ile Mecnun hikayesindeki erkek kahraman Mecnun'un Arapçadaki adı.
 Kelamullah: Kuran, Tanrı sözü.
 Kelb & kelp: Köpek.
 Kelep: Birşeye sarılmış büyük iplik çilesi.
 Kem: Kötü.
 Keramet: 1. Ermişçe yapılan insanüstü şey, beceri, 2. Bağışlama, 3. Ağırlama, konuk etme.
 Kerkeş: Akbaba.
 Kerrat: Kereler, kezler, defalar.
 Keşik: Sıra, nöbet.
 Kevkeb: Yıldız.
 Kil: Kelam, söz.
 Kil ü kal: Dedikodu, arkadan konuşma.
 Kilk: Kalem.
 Koz: Ceviz.
 Köçmek: Evlenip koca evine gitmek.
 Köhne: Eski, zamanı geçmiş.
 Köhne-sal: Yaşlı.
 Kubbe-i ilahi: Tanrının katı.
 Küffar: İnanmayan, gayri müslim.
 Küfr: 1. Sövüp sayma, 2. Tanrıya ilişkin şeylere inanmama.
 Külbe: Kulübe.
 Külli: Tüm, çok.
 Kürüng: Gürz, topuz.
 Küşad & küşat: Açma.

L

Lafzi: Sözcüğünün söylenişi ve yapısıyla ilgili.
 Lahm: Et.
 Lal: 1. Dilsiz, 2. Kırmızı değerli bir taş, 3. Kırmızı, al.
 Lal-ı leb: Kırmızı dudak.
 Lalin: Nalın.
 Lane: Yuva.
 Leb: Dudak.
 Ledün. İçyüz, Tanrı.
 Levh: Düz, üzerin resim yapılabilen ya da yazı yazılabilen nesne.
 Levh-i kalem:
 Levh-i mahfuz:
 Leyl ü nehar: Gece gündüz.
 Leyl: Gece.
 Leyla: Gece gibi kara, karanlık.

Lezim: Malzeme.

Libas: Giysi.

Lokman: Efsanevi bir ünü olduğu varsayılan hekim.

Lütf: İyilik, güzellik.

M

Magrip & mağrip: Güneşin battığı yön, batı, batıya ilişkin.

Mağ cemel: Ay gibi yüz, ay yüzlü.

Mah: Ay.

Mahabbet: Sevgi

Mahbup: Sevgili, yar.

Mahlas: İkinci ad, aşıkların kullandığı takma ad.

Mahluk: Yaratık.

Mahlukat: Yaratılmış olanlar.

Mahşer: Kıyamet günü.

Mahzun: Hüzünlü, üzgün, acılı.

Mail: Eğilimi olan.

Maksud & maksut: İstenen, amaçlanan şey.

Mar: Yılan

Maral & meral: Dişi geyik.

Marifet: Yetenek, bilgelik.

Maslahat: 1. İş, 2. Öğüt, 3. Olay.

Maşrık: Güneşin doğduğu yön, doğu.

Maşuk: Sevilen, aşık olunan.

Mebzul: Bol, çok.

Medet: Yardım, imdat.

Melamet: Ayıplama, azarlama, çıkışma.

Melanet: Lanet edilmeyi gerektiren iş, lanete neden olan.

Melce: Sığınacak, iltica edecek yer.

Melhem: Merhem.

Melul & melül: 1. Usanmış, bıkmış, 2. Mahzun, üzgün, acılı.

Menkuş: 1. Nakış yapılmış, işlenmiş, boya ile süslenmiş olan 2. Nakışlı pencere, alçı pencere.

Menzil: Erek, hedef.

Merdane: Yiğide yakışır biçimde.

Mervan: Halife Osman'ın yazmanı, özellikle Alevi inancında, kötü kişi anlamında kullanılır.

Mest: Kendinden geçmiş, sarhoş.

Mest olmak: Kendinden geçmek, sarhoş olmak.

Mestane: 1. Sarhoşa özgü, 2. Baygın göz.

Meşakkat: Sıkıntı, güçlük.

Meşk etmek: Çalıp söylemek.

Meşk: 1. Yazı örneği, 2. (Daha çok müzikte) alışma, alıştırma.

Meşrep: 1. İçecek yer, 2. Yaratılış, karakter.

Metah: Ticaret eşyası, mal.

Methetmek: Övmek.
Mevlut & mevlüt: Doğum, doğuş.
Mevt: Ölü, ölmüş olan.
Mevta: 1. Ölüler, ölmüşler, 2. Ayağın bastığı yer.
Mey: İçki.
Meyyit: Ölmüş.
Mezat: Artırmalı satış, daha çok yok pahasına anlamında.
Mihcen: Çomak.
Mihman: Konuk.
Mihnet: Gam, keder, eziyet.
Mihr: 1. Güneş, 2. Sevgi, dostluk.
Mihrap: 1. Camide imama ayrılan özel bölüm, 2. Sevgilinin kaşları, 3. Ümit bağlanan yer.
Mihriban: Seven, dost.
Mihver: Eksen.
Milgar: Vaat, söz verme.
Mim: 1. Arapça »M« harfinin adı, 2. Bir yazının altına bittiğine, görüldüğüne ilişkin konan işaret.
Min'el an : Bundan böyle, bundan sonra
Miraz: 1. Murat, 2. Sözün gizli anlamı.
Misk: Asya'nın yüksek dağlarında yaşayan bir cins erkek ceylanın karnın derisinin altındaki bir bezden çıkarılan güzel koku.
Miyan: Bel.
Mizan: Terazi, günahların ölçülmesi durumu.
Muhannet: Mumyalanmış.
Muhib & muhip: Seven, sevişen, muhabbetli.
Muin: Yardımcı, yardım eden.
Mukadder: Değeri biçilmiş, alında yazılı olan.
Murdar: Pis.
Murğ: Kuş.
Musaf & mushaf: Kuran.
Musalla: Ölü yıkanan masa
Musibet: Bela.
Muy: Saç.
Müdahene: Yüze gülen, dalkavuk.
Müfrid: Tek başına bırakan, izole eden.
Müfrit: Aşırıya kaçan, sınırı geçen.
Mümin: İnanan.
Münafık: Dinden çıkmış.
Münasip: Uygun.
Münacat: Dua etme, isteme, dileme.
Münkir: Yadsıyan, inkar eden.
Müntezi: Birşeyi söken, yerinden çıkaran, yerinden koparan.
Mürşit: Bilen, bilgili, alim.
Mürüvvet: 1. Ailede çocukların doğumu, evliliği gibi sevinç, mutluluk getiren olaylar, 2. İyilik, cömertlik.
Müşkül: Zor, çetin.
Müşkülat: Zor, çetin durum.
Mütela & müptela: Tutkun.

N

Nabal: Günah.

Naci: Kurtulmuş, selamete erişmiş.

Naçar: Çaresiz, güçsüz.

Nadide: Ender, az bulunan.

Nalan: İnleyen, ah çeken.

Name: Mektup.

Nan: Ekmek.

Nar: Ateş.

Narh & nark: Çarşıda, pazarda satılan şeylerin resmi makamlar tarafından belirlenen fiyatı.

Nativan: Zayıf, güçsüz.

Nazar: Bakış, genellikle kötü bakış olarak kullanılır.

Nefs: Özbenlik.

Nehar: Gündüz.

Neşat & neşet: Olma, meydana gelme, çıkma, yetişme.

Nev: Yeni.

Neva: Ses, ahenk.

Nev-cıvan: Genç delikanlı.

Nevres & nevrest: Yeni yetişen, yeni çıkan, yeni biten.

Nevres: Yeni yetişen, taze.

Nihan: Gizlenmiş.

Nihrir: Akıllılar, bilgililer.

Niran: 1. Cehennem, 2. Aydınlık, ışık.

Niyaz: Yalvarma, yakarma.

Nuş & nuş etmek: İçmek.

O

Od: Ateş.

Ol: O.

Otağ: Çadır.

Ö

Örd: Ateş.

Ören: Yıkık, harabe.

Örk: Hayvanları çayıra bağlamaya yarayan kalın ip.

Örün: Yağ, yoğurt gibi süt ürünleri.

Özge: Başka.

P

Pa: Ayak.

Pak: Temiz.

Pare: Parça, bölüm.
Pay: 1. Ayak, 2. Bölüşülen bütünün her parçası.
Payan: Uç, son.
Payedar: Rütbeli.
Pay-ı mal & paymal: Ayak altında kalmış.
Perçem: Kakül ya da tepede bırakılan saç tutamı.
Perest: Seven, taraftar.
Perverdigar: Tanrı.
Peyk: Haber ve mektup götürüp getiren.
Peyke: Sedir, tahtadan yapılmış alçak oturma yeri.
Peymane: Şarap kadehi.
Pezir: Kabul eden, alan.
Piyade: Yaya.
Poç & poç olmak: Yenilgi, yenilmek.
Post: 1. Tüylü hayvan derisi, 2. Makam.
Poşu: Örtü, başa bağlanan örtü.
Pota: Hedef, nişangah.
Pul: Akçeden küçük metal para.
Pusagara: Yusufeli'nin Okar köyünde bir mezra.
Puş: Örtünecek şey, örtü.
Pür: Tüm, dolu.
Pürhun: Kan içinde.

R

Ra'na: Güzel, hoş görünen.
Rah: 1. Yol, 2. Kaygı, keder, 3. Zan, sanma, 4. Şarap, içki.
Rahm: Acıma, esirgeme, koruma.
Rahşan: Parlak.
Rastık: Saç ya da kaş boyamakta kullanılan siyah boya.
Raz: Sır, giz.
Redane: Tentelerin kenarına açılıp, yırtılmayı önlemek için o deliklerden geçirilen halka.
Redif: Peşpeşe giden aynı dönem askeri.
Resul: Elçi, peygamber.
Reva: Uygun, uygunluk.
Riayet: 1. Sayma, uyma, 2. Gütme, gözetme.
Revan: Yürüyen, giden.
Rîfat: Yükseklik, yücelik., büyük rütbe.
Riya: İkiyüzlülük.
Riyakar: İkiyüzlü.
Ruh: 1. Tin, 2. Yanak, yüz, çehre.
Ruh-i revan: Yoluna can koymak.
Ruhsar: Yanak.
Rusiye: Rusya.
Ruşen: Aydınlık, aydınlatan şey.

Ruy: Tunç.
Ruz: Gün.
Ruz u şeb: Gece ve gündüz.
Rüsva: Onursuz, rezil.

5

Saba: Gün doğusundan esen hafif rüzgar, tanyeli.
Sabi subi: Çoluk çocuk.
Sad & sat: 1. Yüz rakamı, 2. Göz perdesi, 3. Kutluluk, uğur, uğurlu.
Sadhezar: Yüz bin.
Sahat: Saat.
Sahir: 1. Gece uyumayan, uykusuz, 2. Büyücü, 3. Büyüleyici güzel, 4. Maskaralık eden.
Sahra: Afrika'daki büyük çöl. Daha çok çöl, ıssız anlamında.
Sail: Dilenci.
Saki: İçki dağıtan.
Salhı: Başiboş.
Sarban: Deveci, Deve bıkıcısı.
Sebb: Sövmeye, sövüp sayma.
Sed & set: Kapama, tıkama, engel, baraj.
Seda: Ses.
Sehil: Kıyı, sahil.
Sema: Gökyüzü.
Semek: Balık.
Seng: Taş.
Ser: Baş.
Ser-gerdan: 1. Başı dönmüş, sersem, şaşkın, 2. Perişan.
Server: Başkan, baş olan, ulu.
Sevahil: Alçak, engin yer.
Seyf & seyfi: Kılıç, keskinlik.
Seyrani: Seyirci, seyreden.
Sıdk & sıtk: Bağlılık, doğruluk, içtenlik.
Sikke: Madeni para.
Sim: Gümüş.
Sin: Gömüt, mezar.
Sine: Göğüs, bağır.
Sırça: Cam, camdan yapılmış.
Sırr-ı penah: Sır saklayan, ağzı sıkı.
Sitemkar: Sitem eden.
İyininmek: İslanmak.
Sofu: Dinin buyruklarını tümüyle yerine getiren.
Sual & suval: Soru.
Suz: Yakan, yakıcı, acı veren.
Sükker: Şeker.
Süleyman: 1. Bir peygamber, 2. Tüm varlıklara hükmü geçen ve çok uzun yaşayan insan.

Şad: Sevinç.
 Şadman & şaduman: Sevinçli, memnun.
 Şah: Eski İran hükümdarı, Halife Ali'ye verilen unvan.
 Şah-ı dil: Gönül padişahı.
 Şah-ı Merdan: Yiğitlerin şahı, Halife Ali.
 Şakımak: Söylemek, şarkı söylemek.
 Şar: 1. Şehir, belde, 2. Kıl.
 Şark: Doğu.
 Şaşort: Yaylaya çıkan kadın.
 Şayan: Yakışır, yaraşır.
 Şeb: Gece.
 Şebgun: Gece renkli, kara.
 Şecer: Ağaç.
 Şefaat & şefağat: Cennet.
 Şehristan: Büyük şehir.
 Şekm: Sertlik, güç kuvvet.
 Şekuf: Çiçek.
 Şekva: Şikayet, sızlanma.
 Şem: Mum, ateş.
 Şem'a: 1. Mumlu fitil, mum batırılmış fitil. 2. Işıkla ilgili.
 Şems: Güneş.
 Şems-i enver: Güneş ışığı.
 Şevk: 1. Sevinç, eğlence, 2. Şiddetli arzu, istek.
 Şeyda: 1. Deli, kaçık, 2. Çılgınca aşık.
 Şikar: Av.
 Şikest: Kırılan.
 Şikest olmak: Kırılmak.
 Şir: Anlama, kavrama.
 Şita: Kış.
 Şıvan & şivan: Ateş.
 Şive: 1. Yöresel ağız, 2. Naz, eda, işve.
 Şivekar: Cilveli, işveli.
 Şol: O.
 Şule: Işık.
 Suzan: Yakan, yakıcı.

T

Tab: 1. Güç, kuvvet, takat, 2. Işık, parlaklık, 3. Hararet, ısın, 4. Tazelik, 5. Kıvrım, büklüm.
 Tab-i aver: Güç, kuvvet.
 Tab-i ruhsar: Yanağın parlaklığı, güzelliği.
 Tagayyür: Değişme, başkalaşma.
 Tahayyül: Hayale getirme, hayalde canlandırma.

Tahmir: Mayalandırma, yoğurma.
 Talib & talip: İsteyen, istekli.
 Tamaşa: Bkz. temaşa.
 Tarik: 1. Yol, 2. Terkeden, bırakıp giden, 3. Terletme, 4. Karanlık, 5. Balık ağı çekme.
 Tarumar: Dağınık, bölük pörçük.
 Taşra: Dış, dışarısı.
 Tecelli: Yazgı, alın yazısı, kader.
 Tecvid & tecvit: 1. Birşeyi güzel yapma, 2. Kuranı usulüne göre okuma.
 Tekke: Tarikattan olanların barınıp ibadet yaptıkları yer.
 Temanna: 1. Dilek, dileme, 2. Eli başa götürerek verilen selam.
 Temaşa: Bakmak, seyretmek.
 Temeşşuk: 1. Meşk alma, meşk yazma, 2. Yazı örneği, 3. Alıştırma.
 Temren: Mızrak ucu.
 Tenessür: Açılma, serpilme, yayılma.
 Tenha: Sessiz ortam, köşe bucak.
 Tepretmek: Kıpırdatmak, yerinden oynatmak.
 Terek: Raf.
 Teşne: Susamış, çok istekli.
 Tibel: Şimdiki adı Cevizli olan Şavşat'ın bir köyü.
 Tig: Kılıç, ok.
 Tımar: Yara bakımı, bakım, hayvan bakımı.
 Tırman: İki tarla arasındaki sınır.
 Tiye: Teğek, asma.
 Tuhfe: Armağan, hediye.
 Tutiya: 1. Mimoza, 2. Nazik, kolay incinir anlamında.
 Türap: Toprak.

U

Uçmak: Cennet.
 Uğru: 1. Gizli, gizliden, 2. Hırsız, çalan.
 Uğrun: Gizli, gizlice, belli etmeden.
 Ukba: 1. Öbür dünya, ahret, 2. Ceza.
 Umman: Okyanus.
 Umran & ümran: 1. Mutluluk, saadet, 2. Uygarlık, ilerleme, 3. Bayındırlık, yapılaşma.
 Urgan: Kalın bükülmüş ip.
 Urum: 1. Anadolu, özellikle Orta Anadolu. Alevilerin yoğun olarak bulunduğu Sivas, Çorum, Amasya, Yozgat ve Tokat yöresi, 2. Rum.
 Urus: Rus.
 Usul boy: Güzel vücut.
 Usul: 1. Asıllar, kökler, 2. Temel bilgi, 3. Yöntem, kural.

Üftade: Aşık.

Ülfet: Anlaşarak birarada yaşama.

Ümmet: Bir dini lidere bağlı topluluk.

Ünfivan: Gençlik, tazelik.

Ürişan & ürüşan: Işıl ışı, parlak.

Üryan: Çıplak.

Üstaz: Üstat, usta, bir sanat ya da ilim alanında üstün yeri olan.

Vahdet: Yalnızlık, teklik, birlik, Tanrıya ulaşma.

Vala: 1. Yüksek, yüce, 2. Parlak başörtüsü.

Vala: İnce ya da ipekli başörtüsü.

Vasl & vasıl: Erişen, kavuşan, ulaşan.

Vebal: Günah, şiddet, azap.

Vecdan: Coşma, kendinden geçme durumu.

Vech: Yüz.

Vefa: Sözünde durma, sözünü yerine getirme, dostluk.

Vefakar: Sözünde duran, sadık.

Velhasıl: Sözün kısası, özetle, hasıl-ı kelam.

Velvele: 1. Gürültü, patırdı, tantana, 2. Şaşkınlık, hayret etme durumu.

Verd: 1. Doru at, 2. Muhammet'in yedi atından biri, 3. Doru renkli aslan.

Viran: Yıkık, harabe.

Visal: Kavuşma, ulaşma.

Vuslat: Sevgiliye kavuşma zamanı.

Yaba: Harman savurmakta kullanılan yapılmış çatal biçimindeki alet.

Yad: Yabancı.

Yahşi: İyi, güzel.

Yalağuz: Yalnız, bir başına.

Yaren: Arkadaş, yakın, dost.

Yasin: Kuranda bir sure, Muhammet anlamında.

Yaşmak: İnce yüz örtüsü.

Yaver: 1. Yardımcı, emir subayı, 2. İşlerin yolunda gitmesi.

Ye's: Umutsuzluk.

Yecüc Mecüc: İslam inançlarına göre bu iki kavimin ortaya çıkması da kıyametin kopacağını gösteren belirtiler arasında sayılır.

Yeksan: 1. Bir, birlik, 2. Düz, yerle bir.

Yemen: Ayakkabı.

Yemeni: Baş örtüsü.

Yesir: Tutsak.
Yezdan: Tanrı.
Yezid & Yezit: Muaviye'nin oğlu. 680 yılındaki Kerbela olayını gerçekleştiren Emevi halifesi.
Yumak: Yıkamak.
Yusuf & Yusuf-i Kenan: 1. İsrailoğullarından Yakup peygamberin babası, 2. Güzellik, erkek güzeli anlamında kullanılır.

Z

Zahir: Belirgin, ortada.
Zahm: Yara.
Zakir: Din buyruklarına sıkıca bağlı kişi.
Zambul: Arı, balarısı.
Zamir: 1. Birşeyin içi, içyüzü, 2. Kalp, vicdan, 3. Gönüldeki gizli sır.
Zaptiye: Kolluk kuvvetti, polis vs.
Zar: 1. Ağlama, inleme, 2. İnce kağıt, deri ya da başka şey.
Zarb & zerb: Hız, güç.
Zemheri: Ocak ayı, karakış.
Zemmetmek: Yermek, kınamak.
Zemzem: Kabe'de akan ve kutsallığına inanılan su.
Zer: Alın.
Zerre: En küçük parça.
Zertar: 1. Altın tel, sırma, 2. Güneş ışını.
Zingildemek: Çınlamak, ötmek.
Zinhar: Kesinlikle olmamalı olan, asla.
Zir: 1. Alt, aşağı, 2. Tiz perde.
Ziyan: Zarar.
Zuhur: Görünme, ortaya çıkma.
Zülal: 1. Saf, hafif, 2. Soğuk, güzel, tatlı su.

Kaynakça

- *Halil AÇIKGÖZ*
Aşık Deryami, Hayatı ve Şiirleri, Adapazarı Belediyesi Yayınları, İstanbul, 1987
- *İbrahim ADİLOĞLU*
Artvin Tarihi ve Sosyal Yapısı, Artvin, 1966
- *ANA YAYINCILIK*
Ana Britannica, Genel Kültür Ansiklopedisi, 1986
- *M. Sunullah ARISOY*
Türk Halk Şiiri Antolojisi, Bilgi Yayınevi, 1. Baskı, 1985
- *ARTVİN VALİLİĞİ*
Artvin 1973 İl Yıllığı
- *Taner ARTVİNLİ*
Yusufeli, Yusufeli Kaymakamlığı, Ankara, 2000
- *Taner ARTVİNLİ*
Yusufelili Aşık Pervani, Hayatı-Şiirleri-Karşılaşmaları, Ürün Yayınları, Ankara, 2001
- *Abmet AYDIN*
Mahiri Baba, İspir, 1993
- *Ensar ASLAN*
Çıldır Aşık Şenlik, Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 2. Baskı, 1992
- *Cemil AYTEKİN*
Yusufelili Özeri, Yaşamı. Sanatı, Şiirleri, Karşılaşmaları, Kaya Matbaacılık, 1998
- *Mikail BAHÇECİ*
Artvin Tarihi Olguları, Irmak Yayıncılık, Bursa, 1999
- *Mikail BAHÇECİ*
Artvin Ozanlar Seçkisi 2001, Irmak Yayıncılık, Bursa, 2001
- *İlhan BAŞGÖZ*
Folklor Yazıları, Adam Yayınları, 1. Baskı 1986
- *Asım BEZİRCİ*
Halkımızın Diliyle Barış, Gözlem Yayınları, İstanbul, 1987
- *Asım BEZİRCİ*
Türk Halk Şiiri 1, Say Yayınları, İstanbul, 1993
- *Asım BEZİRCİ*
Türk Halk Şiiri 2, Say Yayınları, İstanbul, 1993
- *Adnan BİNYAZAR*
Halk Anlatıları, Mozaik Yayınları, 1995
- *Perteve Naili BORATAV*
Folklor ve Edebiyat 1982, Adam Yayınları, 1983
- *Perteve Naili BORATAV*
100 Soruda Türk Halkedebiyatı, Gerçek Yayınevi, 4. Baskı, 1982
- *Ali Abbas ÇINAR*
Türk Halk Kültürü Araştırmaları, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992
- *Kemal DEMİRAY*
Anlamdaşlar Sözlüğü, İnkılap Kitabevi, İstanbul

- *Aşık DERYAMİ*
Gülme Zarıma, HAGEM Yayınları 118, Ankara, 1990
- *Hikmet DİZDAROĞLU*
Yusufelili Huzuri, Hayatı-Şahsiyeti-Şiirleri, Ulus Basımevi, Ankara, 1949
- *Aydın DOĞAN*
Halkın Cönkü, Güldeste, YABA Yayınları, Ankara, 1996
- *Abmet Şükrü ESEN*
Anadolu Türküleri, Türkiye İş Bankası Yayınları, 1986
- *Abmet Şükrü ESEN*
Anadolu Ağıtları, İletişim Yayınları, İstanbul, 1997
- *İsmet Zeki EYUBOĞLU*
Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü, Sosyal Yayınlar, 2. Baskı, 1991
- *Folklor/Edebiyat Dergileri*
Ürün Basım Yayın Turizm Ltd. Ankara
- *Mehmet GÖKALP*
Artvin Saz Şairleri, Asır Ajans Yayınları, İstanbul
- *Mehmet GÖKALP*
Mahiri ile Mahitaban Hikayesi, Mehtap Yayınları, İstanbul, 1985
- *Umay GÜNAY*
Türkiye'de Aşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi, Akçağ Yayınları, Ankara, 1992
- *Eflatun Cem GÜNEY*
Halk Şiiri Antolojisi, Başlangıcından Bugüne Türk Şiiri, Varlık Yayınları, İstanbul, 1954
- *Ali GÜNDÜZ*
Çoruh Havzası ve Artvin, Ardanoçlular Kültür ve Yardımlaşma Derneği Yayınları, Ankara, 2001
- *Hüseyin GÜREL*
Çoruh'un Sesi, Murgul Halkodası Yayımı, Ankara, 1948
- *HAGEM*
Halk Ozanların Sesi Dergileri, Kültür Bakanlığı, HAGEM Yayınları
- *HAGEM*
Türk Halk Kültürü Araştırmaları 1992, Kültür Bakanlığı, HAGEM Yayınları, Ankara, 1992
- *HAGEM*
İpek Yolu, Uluslararası Halk Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri, 1-7 Temmuz 1993, Kültür Bakanlığı, HAGEM Yayınları, Ankara, 1995
- *HAGEM*
3. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi Bildirileri, Kültür Bakanlığı, HAGEM Yayınları, Ankara, 1996
- *HAGEM*
1. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri 1, Kültür Bakanlığı, HAGEM Yayınları, Ankara, 1996
- *HAGEM*
1. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri 2, Kültür Bakanlığı, HAGEM Yayınları, Ankara, 1996
- *HAGEM*
Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1994, Kültür Bakanlığı, HAGEM Yayınları, Ankara, 1996

- *HAGEM*
Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1995, Kültür Bakanlığı, HAGEM Yayınları, Ankara, 1996
- *HAGEM*
V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Halk Edebiyatı Seksiyon Bildirileri 1, Kültür Bakanlığı, HAGEM Yayınları, Ankara, 1997
- *HAGEM*
V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Halk Edebiyatı Seksiyon Bildirileri 2, Kültür Bakanlığı, HAGEM Yayınları, Ankara, 1997
- *HAGEM*
Türk Halk Kültürü Araştırmaları 1994, Kültür Bakanlığı, HAGEM Yayınları, Ankara, 1996
- *HAGEM*
Türk Halk Kültürü Araştırmaları 1995, Kültür Bakanlığı, HAGEM Yayınları, Ankara, 1996
- *Fevzi HALICI*
Aşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şairleri «Güldeste», Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Sayı: 58, Ankara, 1992
- *Orhan HANÇERLİOĞLU*
Türk Dili Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1992
- *Aşık KARA*
Nurlar Dökülsün, HAGEM Yayınları 120, Ankara, 1990
- *Bekir KARADENİZ*
Ela Gözlüm - Tü-küler, Özgür Yayın, 2. Baskı, İstanbul, 2000
- *Bekir KARADENİZ*
Kömür Gözlüm - Türküler, Özgür Yayın, İstanbul, 1999
- *Bekir KARADENİZ*
Gül Yüzlüm - Türküler, İBB Kültür Yayınları, İzmit, 2000
- *Şahver KARASÜLEYMANOĞLU*
Artvin'de Turizm, Yusufeli Kültür Turizm ve Dayanışma Derneği Yayınları, Ankara, 1998
- *Kars Eli Dergileri*
Kars Halkevi Yayınları, Özkent Matbaası, Kars, 1964-1973
- *Hasan KARTARI*
Doğu Anadolu'da Aşık Edebiyatının Esasları, Demet Matbaacılık, Ankara, 1977
- *Doğan KAYA*
Şairnameler, HAGEM Yayınları, Ankara, 1990
- *İsa KAYACAN*
Artvinli Aşık Gülhani ve Şiirleri», Ece Yayınları, Ankara, (1990)
- *Gündag KAYAOĞLU*
Folklor ve Etnografya Araştırmaları 1984, Anadolu Sanat Yayınları, İstanbul, 1984
- *Gündag KAYAOĞLU*
Folklor ve Etnografya Araştırmaları 1985, Anadolu Sanat Yayınları, İstanbul, 1985
- *Özgen KESKİN*
Türk Saz Şairliği ve Ardanuçlu Efkarı, Öner Matbaası, Bursa, 1984

- *Mehmet KOÇ*
Hodlu Halk Ozanları ve Kalem Şueraları, Hürtünç Ofset, Aydın, 1990
- *M. Fuad KÖPRÜLÜ*
Türk Saz Şairleri 1, Milli Kültür Yayınları, Ankara, 1962
- *M. Fuad KÖPRÜLÜ*
Türk Saz Şairleri 2, Milli Kültür Yayınları, Ankara, 1962
- *M. Fuad KÖPRÜLÜ*
Türk Saz Şairleri 3, Milli Kültür Yayınları, Ankara, 1962
- *Tahir KUTSİ*
Türk Halk Şiiri, Toker Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 1978
- *Kültür ve Turizm Bakanlığı*
Türk Folklorundan Derlemeler 1987, Ankara, 1987
- *Kültür ve Turizm Bakanlığı*
Türk Folkloru Araştırmaları 1988/1, Ankara, 1988
- *Aşık MERAKİ*
Gönülaçar, Demokrat Çoruh Matbaası, Artvin, 1988
- *MİLLİYET GAZETESİ*
İl İl Büyük Türkiye Ansiklopedisi, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1985
- *İbrahim MURATOĞLU*
Türkü Defteri ve Değişik Notlar, 1944-1963
- *Mehmet MURATOĞLU*
Elyazması Defter, 1939
- *MÜZİK ANSİKLOPEDİSİ*
Ankara, 1985
- *NESİN VAKFI*
Edebiyat Yıllığı, 1982
- *Mehmet ÖZBEK*
Folklor ve Türkülerimiz, Ötüken Neşriyat, 2. Baskı, 1981
- *Mehmet ÖZBEK*
Türkü Halk Müziği 1, Terimler Sözlüğü, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1998
- *Hamza ÖZÇELİK*
Halk Destanı, Mehmet Sıralar Matbaası, İstanbul, 1964
- *Hamza ÖZÇELİK*
Aşık Devami ve Ataları, Uzman Matbaacılık, Ankara, 1979
- *Dursun ÖZDEDE*
Karçal'dan Sahara'ya Şavşat, Yeni Büyük Dağıtım, İstanbul, 1990
- *Halit ÖZDEMİR*
2000'de Ardanuç, Ardanuç Belediye Başkanlığı, Volkan Matbaacılık, Ankara, 2000
- *M. Adil ÖZDER*
Yusufelili Muhibbi, Hayatı ve Deyişleri, Kars İl Basımevi, 1940
- *M. Adil ÖZDER*
Doğu İllerimizde Aşık Karşılaşmaları, Emek Basımevi, Bursa, 1965
- *M. Adil ÖZDER*
Artvin Folkloru, Ay Matbaası, Ankara, 1970
- *M. Adil ÖZDER*
Artvin İli Bilgileri, Ay Matbaası, Ankara, 1971
- *M. Adil ÖZDER*
Aşık Efkari, Halk Ozanlarını Tanıtma ve Eserlerini Yaşatma Derneği, Ankara, 1976

- *M. Adil ÖZDER*
Muhibbi ile Esmahan Hikayesi, Lale Matbaası, Ankara, 1976
- *M. Adil ÖZDER – Abdullah AYDIN*
Yazı ve Resimlerle Çevre İncelemesi 1, Artvin İli, Güneş Matbaacılık, Ankara, 1969
- *Ünsal ÖZMEN*
Kent Kent Türkiye-Artvin, Öz Matbaası, İstanbul, 1969
- *Cabit ÖZTELLİ*
Halk Türküleri, Varlık Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul 1953
- *Cabit ÖZTELLİ*
Halk Şiiri, 18.Yüzyıl, Varlık Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul, 1955
- *Cabit ÖZTELLİ*
Halk Şiiri, 14.-17. Yüzyıllar, Varlık Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul, 1955
- *Cabit ÖZTELLİ*
Evlerinin Önü, Özgür Yayın, 2. Baskı, 1983
- *Ali PÜSKÜLLÜOĞLU*
Türkü Halk Şiiri Antolojisi, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1974
- *Ali PÜSKÜLLÜOĞLU*
Büyük Dil Kılavuzu, Yapı Kredi Yayınları, 1995
- *Ali PÜSKÜLLÜOĞLU*
Türkçe Sözlük, Yapı Kredi Yayınları, 1995
- *Refik Ahmet SEVENGİL*
Yüzyıllar Boyunca Halk Şairleri, Atlas Kitabevi, İstanbul, 1965
- *Refik Ahmet SEVENGİL*
Çağımızın Halk Şairleri, Atlas Kitabevi, İstanbul, 1967
- *Hasan ŞAHİN*
Türk Halk Kültürü Araştırmaları, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992
- *Remzi ŞAHİN - Zeki ŞAHİN - Zeki AKALIN*
Artvin Yöresi Folkloru Halk Kültürü Araştırması, Mayıs, 1997
- *Sevgi ŞENOL*
Artvin-Ardanuç Ağzından Derlemeler, ÖN-MAT Matbaası, Bursa, 1993
- *Sevgi ŞENOL*
Ardanuç'tan Bir Güldeste-Gönül Kocamaz, Öner Matbaası, Bursa, 2000
- *TDK*
Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1988
- *TDK*
Türkçeden Osmanlıcaya Cep Kılavuzu, Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul Devlet Basımevi, 1935
- *Abdulmecit TOKDEMİR*
Oğluma Öğütler, Selçuk Matbaası, Trabzon, 1964
- *Hayrettin TOKDEMİR*
Kocabeyli Rahmani, Zeki Ofset, Ankara, 1998
- *Hayrettin TOKDEMİR*
Artvin Destanı, Ankara, 1978
- *Hayrettin TOKDEMİR*
Edebi Goncalar, Zeki Ofset, Ankara, 1998
- *Hayrettin TOKDEMİR*
Artvin Yöresi Folkloru, Ankara, 1993
- *Hayrettin TOKDEMİR*
Yusufelili Azmi, Ankara, 1997

- *TRT MÜZİK DAİRESİ*
Türk Halk Müziği Arşivi
- *Salih TURHAN - Nail TAN*
Artvin Halk Müziğine Giriş, Artvin Valiliği Kültür Yayınları, Ankara, 2001
- *Cumhuriyet Dönemi TÜRKİYE ANSİKLOPEDİSİ*
İletişim Yayınları, İstanbul, 1983
- *Murat URAZ*
Halk Edebiyatı, Salih Lütfi Sühulet Kütüphanesi, İstanbul, 1933
- *Abmet YARAN*
Gönülden Gelenler, Kamburoğlu Matbaacılık, Trabzon, 1994
- *Cemil YENER*
Türk Halk Edebiyatı Antolojisi, İnkılap Kitabevi, 2. Baskı, 1989
- *Süleyman YILMAZ*
Bahçe, 1. Kitap, Hakimiyet Matbaası, Trabzon, 1973
- *Süleyman YILMAZ*
Bahçe, 2. Kitap, Hakimiyet Matbaası, Trabzon, 1975
- *Muvahhit ZEKİ*
Artvin İli Hakkında Bilgiler, Kaya Matbaacılık, İstanbul, 1999
- *Rıza ZELYUT*
Halk Şiirinde Başkaldırı, Sosyal Yayınlar, 1989

Sonsöz

Bu araştırma Artvinli şairlerin tümüne yönelik düşünüldü kuşkusuz. Ancak her boyutuyla amacına ulaşması olanaklı olmadı. Olamazdı da. Çünkü halk şiiri öylesine yaygın ve bağımsız gelişmekte ki, tümünü izleyebilmek, her şairin gönlüne ve arşivine ulaşabilmek neredeyse olanaksız. Öte yandan her geçen gün, belki bu satırların yazıldığı şu an bile, kimbilir kaç şair gönlünden geçenleri kağıda aktarıp gözlerden irak yerlere yerleştirmektedir.

Bu kitabın, araştırmacıların ulaşabildiklerinin, varolanların yalnızca küçük bir bölümü olduğu gerçeği gözardı edilmeksizin okunup incelenmesini dilerdim.

Ayrıca adlarını bildiğim, kendileriyle dolaylı ya da doğrudan görüştüğüm bazı insanlar, eserlerini vermekten özenle kaçındılar. Her ne kadar bazı örnekler elimde olsa da bu insanların olurlarını almadan kitaba aktarmayı uygun görmedim. Bu anlamda okuyucunun böylesi olasılıkları da gözönünde bulundurması gerekir.

Önemli olan, herşeyin bu/bir araştırmada yeralması değil, böylesi araştırmaların sürekliliğinin olması ve her araştırmanın bir sonrakine kaynak özelliği taşımasıdır. Bu anlamda bu araştırma (ötekiler gibi) başka bir araştırma konusunda bir adım ilerlemeye yardımcı olduğunda anlamını bulmuş olacak.

Bu kapsamda bir araştırmada yeralan şiirlerin yaklaşık üçte ikisinin ilk kez yayımlanması açısından dolayı ortaya çıkan bir ilk olma ayrıcalığı, gönüllerini ve arşivlerini bana koşulsuz açan Artvinli şairlere aittir.

Her araştırmamda yeniden şaşırp, öğrenmeye başladığım birçok şeyi bu araştırmada da yaşadım. "Halk Şiirinde Artvin Geleneği" olarak adlandırılabilir bu süreci incelerken öğrendiklerim bana yeni araştırmalar konusunda önemli ipuçları verdi. Umarım bu gelenek Türkçe konuşan toplulukların gönüllerine gerektiği ölçüde yerleşir. Çünkü artık gelenekleri her boyutuyla bir yöreye sıkıştırmak olanaklı değil. Kaldı ki gelişme, bu anlamda da gelişme olarak algılandığı sürece geleneklerin biryana bırakıldığı düşünülmez haliyle.

Dileğim, dünün unutulduğu kadar bugünün unutulmamasıdır.

Fotoğraf: Fikret Karadeniz

Bekir Karadeniz

1957'de Artvin'de doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Artvin'de, yükseköğrenimini Ankara'da tamamladı.

Edebiyatın yanında müzik ve fotoğrafla uğraşüyor.

Şiir, öykü, çeviri ve yazıları değişik ülkelerde yayımlandı.

Almanya'nın Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti Kültür Bakanlığı desteğinde çeşitli kültür kurumlarınca yapılan şiir yarışmasında 1996 yılı birincilik ödülünü aldı.

Yedi Yılın Şiirleri (Kum, 1996), *Gecikmiş Şiirler* (Kum, 1999), *Uzayda Bir Işık* (Kum, 1999), *Gitmeli Şiirler* (Kum, 2000), *Kervan Oldum* (Kum, 2000), *Gün Döndü* (Kum, 2001) adlı şiir kitapları, *Ela Gözlüm-Türküler* (İBB Kültür, 1997, 2. Baskı Özgür, 2000), *Kömür Gözlüm-Türküler* (Özgür, 1999), *Gül Yüzlüm-Türküler* (İBB Kültür, 2000), *Hodlu Noksani-Yaşamı ve Şiirleri* (Kum, 2000) adlı araştırmaları ve *Ul-la Karadeniz*'le birlikte çevirdiği *Erich Fried-Seçmeler* (Papirüs, 1994), *Erich Fried-Vatansız 100 Şiir* (Kavram, 1998), *H. M. Enzensberger-Seçme Şiirler* (Kavram, 1998), *Erich Fried-Sevgi Şiirleri* (Kum, 2000) kitapları yayımlandı.

